

TORBEN LUND

OPHAVSRET

Kommenteret udgave af lovene af
31. maj 1961 om
Ophavsretten til litterære og
kunstneriske værker
og
Retten til fotografiske
billeder

KØBENHAVN
G E C GADS FORLAG

1961

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	7
Indledning. Vejledning i bogens brug	11
Forkortelser	13
 Lov nr. 158 af 31. maj 1961 om ophavs- retten til litterære og kunstneriske værker	
Lovens tekst	17
Indledende redegørelse vedrørende lovens tilblivelse og hovedprinciper	38
Loven med kommentarer	46
 Lov nr. 157 af 31. maj 1961 om retten til fotografiske billeder	
Lovens tekst	327
Indledende redegørelse	332
Loven med kommentarer	336
 Oversigt over de til ophavsretsloven og foto- grafiloven svarende paragraffer i de finske, norske og svenske love	365
Alfabetisk emneregister	369

FORORD

Siden jeg i 1933 udsendte min bog »Loven om forfatterret og kunstnerret«, en kommenteret udgave af loven af 26. april 1933 om forfatterret og kunstnerret, er der forløbet en længere årrække, og bogen er forlængst forældet. Der har siden da udviklet sig en righoldig domspraksis på grundlag af loven, og en omfattende litteratur vedrørende ophavsretten har set dagens lys, både bøger og tidsskriftartikler, hvorved bemærkes, at ophavsretten siden 1949 har sit eget tidsskrift, idet bladet »Nordisk industrielt Rättsskydd« i nævnte år blev omdannet til »Nordisk immaterielt Rättsskydd« og siden da, jævnsides med stof vedrørende den industrielle retsbeskyttelse, har bragt en lang række artikler, domsreferater og notitser vedrørende ophavsretten. Også på det administrative område har der udviklet sig en praksis, ikke mindst for så vidt angår »droit moral«, der i 1933 var en nyhed i dansk ophavsretslovgivning. Den internationale situation er forandret ved tilkomsten af den i Bruxelles i 1948 reviderede Bernkonvention og den i Genève i 1952 oprettede Verdenskonvention på ophavsrettens område. En række ophavsretlige spørgsmål er indgående blevet belyst ved drøftelserne i det i 1954 oprettede »Dansk Selskab for Ophavsret«, se bogen »Perspektiver«. Organisationsvæsenet på de forskellige felter, som ophavsretten omfatter, har været i rivende udvikling. Ved Århus Universitet oprettedes i 1957 et »Institut for eneretsforskning«.

Da man imidlertid siden 1938 har kunnet forudse, at loven af 1933 ville blive afløst af en ny lov, ville det være mindre rimeligt og volde praktiske vanskeligheder at udsende en ny udgave af lovkommentaren vedrørende loven af 1933.

Da det nu er lykkedes at gennemføre de nye love om ophavsret og fotografiret, som træder i kraft den 1. oktober 1961, er tidspunktet inde til at udsende en ny kommentar.

I modsætning til ophavsretsloven af 1933 og fotografiloven

af 1911 er de nye love blevet til på fælles-nordisk basis. Der er omtrent samtidig blevet gennemført love i Sverige, Norge og Finland, som i de fleste henseender paragraf for paragraf svarer til de nye danske love, selv om enkelte afvigelser også foreligger. Denne omstændighed har givet den her foreliggende kommentar et noget andet præg end kommentaren fra 1933, idet der i udstrakt grad er henvist til de øvrige nordiske love og disses motiver, der på grund af lovenes ensartethed og det nære samarbejde mellem landene under lovenes tilblivelse kan yde betydelig vejledning med hensyn til den nærmere forståelse af de danske loves bestemmelser.

Det er derfor mit håb, at denne bog skulle kunne finde anvendelse ikke blot i Danmark men også i de øvrige nordiske lande som et bidrag til forståelsen og fortolkningen af den nye lovgivning.

Denne bog indeholder ophavsretsloven og fotografiloven med kommentar.

Den behandler i alt væsentligt kun danske og i en vis udstrækning også nordiske forhold.

Hvad forholdet til det øvrige udland angår har jeg kun bragt en ganske kort redegørelse desangående. Det er meningen, at jeg i løbet af kortere tid vil udsende endnu en bog »International Ophavsret m.v.« I denne vil der blive givet en indgående fremstilling af udenlandske ophavsmænds beskyttelse i Danmark og danske ophavsmænds beskyttelse i udlandet, endvidere af stillingen i international henseende med hensyn til præstationer af udøvende kunstnere, grammofonpladefabrikanter m.v. I forbindelse hermed vil følgende internationale konventioner blive gengivet med kommentarer: Bernerkonventionen (1948), Verdenskonventionen vedrørende ophavsret (1952), Europakonventionen vedrørende fjernsynsudsendelser (1960) og den internationale konvention vedrørende »droits voisins« (udøvende kunstneres, grammofonfabrikanter og radioforetagenders præstationer), som ventes vedtaget i Rom i oktober 1961. Endelig vil de til lovene om

ophavsret og fotografibeskyttelse hørende anordninger og bekendtgørelser blive optaget i denne bog med kommentarer.

Min assistent, dr. *Konrad Aba*, har været mig behjælpelig med gennemsyn af manuskriptet.

Institut for eneretsforskning ved Århus Universitet,
i september 1961.
Torben Lund.

INDLEDNING

Vejledning i bogens brug

Fremstillingen begynder med *loven om ophavsret til litterære og kunstneriske værker*, s. 17-325. Først aftrykkes loven i sin helhed (s. 17-37), dernæst følger en beskrivelse af lovens tilblivelse og hovedprinciper samt en redegørelse for anden udvikling på ophavsrettens område siden 1933. Derefter følger de enkelte paragraffer med de specielle kommentarer til hver enkelt af disse.

Side 327-64 bringes *loven om retten til fotografiske billeder*, hvor stoffet er ordnet på samme måde som oven for beskrevet vedrørende ophavsretsloven.

Side 365-68 følger en oversigt over stoffets fordeling i henholdsvis de danske, finske, norske og svenske love.

Opmærksomheden henledes særlig på det bag i bogen optagne udførlige alfabetiske emneregister og den foran i bogen trykte forkortelsesliste, herunder navnlig den af pladshensyn valgte stærke forkortelse af de i de nordiske lande fremkomne kommissionsbetænkninger, regeringsforslag med motiver og betænkninger fra rigsdagsudvalg, der i henvisningerne er betegnet som Da. Mot. I, II o. s. v., Fi. Mot. I, II o. s. v., No. Mot. I, II o. s. v. og Sv. Mot. I, II o. s. v., eller i de henvisningsoversigter, der bringes forud for hver paragraf, blot som Da. I, II o. s. v.

De særlige forarbejder vedrørende fotografiloven betegnes som Da. Foto. Mot. I o. s. v.

Gennemgangen af hver paragraf indledes med en oversigt over de steder, hvor bestemmelsens motiver findes, og i de fleste tilfælde tillige med henvisninger til litteratur og domme. Derefter følger min kommentar, der er bygget på motiverne, den foreliggende domspraksis, navnlig i Danmark, men for nyere, vigtige finske, norske og svenske dommes vedkommende også på sådanne, udtalelser i litteraturen og hvad jeg iøvrigt regner for den almindelige opfattelse efter

forholdets natur. Hvor jeg undtagelsesvis gør en anskuelse gældende, som afviger fra eller ligger uden for de ovenfor angivne kilder til stoffet, har jeg særlig gjort opmærksom herpå. Ligeledes har jeg i almindelighed afstået fra kritik af de nye loves indhold og motiver. Hvad jeg måtte have at bemærke i så henseende, vil fremkomme under andre former. Blot ganske enkelte steder har jeg fraveget denne linie og det fremgår da af teksten, at det drejer sig om forfatterens rent personlige anskuelse.

Den litteratur, der er henvist til (bøger og i mange tilfælde afhandlinger), kan udlånes fra det i forordet nævnte *Institut for Eneretsforskning ved Århus Universitet*. Ved dette institut findes også begyndelsen til en billedsamling, der på kunstner- og mønsterrettens område skal fungere som visionelt hjælpemiddel til brug ved bedømmelsen af relevante tvivlsspørgsmål angående beskyttelsens genstand og indhold. En fortegnelse over instituttets samling af bøger og småtryk er i 1959 udgivet af *Torben Lund* og *Konrad Aba*.

FORKORTELSER

1. *Bøger*

<i>Bergström</i>	Svante Bergström: »Uteslutande rätt att förfoga över verket« i Uppsala Universitets Årsskrift 1954, 8.
<i>Eberstein I</i>	Gösta Eberstein: Den svenska Författarrätten I, Stockholm 1923.
<i>Eberstein II</i>	Gösta Eberstein: Den svenska Författarrätten II, Stockholm 1925.
<i>Eberstein III</i>	Gösta Eberstein: Immateriellt Rättskydd, Stockholm 1927.
<i>Eberstein IV</i>	Gösta Eberstein: Fotografisk bild som alster av konst och vetenskap, Stockholm 1953.
<i>Glahn</i>	K. Glahn: Lov om Forfatterret og Kunstnerret m. m. København 1912.
<i>Grundtvig</i>	L. A. Grundtvig: Forfatterretten, København 1918 (2. udg.).
<i>Johs. Hansen</i>	Johannes Hansen: Forfatterret, København 1957.
<i>J. Hartvig Jacobsen I</i>	J. Hartvig Jacobsen: Ophavsretten, København 1941.
<i>J. Hartvig Jacobsen II</i>	J. Hartvig Jacobsen: Forlagsretten, København 1951.
<i>Knoph</i>	R. Knoph: Åndsretten, Oslo 1936.
<i>Konow</i>	Ulf von Konow: Författares och Tonsättares rätt, Stockholm 1941.
<i>Vinding Kruse</i>	F. Vinding Kruse: Ejendomsretten I-III, København (3. udg.) 1951.
<i>Torben Lund I</i>	Torben Lund: Loven om Forfatterret og Kunstnerret, København 1933.
<i>Torben Lund II</i>	Torben Lund: Billedkunsten i retlig Belysning, København 1944.
<i>Torben Lund III</i>	Torben Lund: Om forringelse af litteratur-, musik- og kunstværker, København 1944.
<i>Lögdborg</i>	Åke Lögdborg: Auktorrätt och film, Lund 1957.
<i>Nybergh</i>	Gunnar Nybergh: Förlagsrättsliga studier. Helsingfors 1939.
<i>Perspektiver</i>	Ophavsretlige Perspektiver, ved N. Alkil og Torben Lund. Udgivet af »Dansk Selskab for Ophavsret«, København 1959.
<i>Rasting</i>	Carl Rasting: Presseretten, København 1957.
<i>Saxén</i>	Hans Saxén: Förlagsavtalet, Åbo 1955.

Torp

C. Torp: Læren om den ideelle produktions beskyttelse, 2. udg., København 1898.

2. Lovmotiveer

Da. Mot. I	Udkast til lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker, udarbejdet af den af Undervisningsministeriet nedsatte kommission. København 1951.
Da. Mot. II	Forslag til lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker, fremsat i Folketinget i 1959-60.
Da. Mot. III	Forslag til lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker, fremsat i Folketinget i 1960-61, 2. samling.
Da. Mot. IV	Folketingsudvalgets betænkning over forslag til lov om ophavsretten og lov om retten til fotografiske billeder, 27. april 1961.
Fi. Mot. I	Förslag till lag om upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk, Kommittébetänkande, Helsingfors 1953.
Fi. Mot. II	Revideret förslag till lag om upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk m. m., Helsingfors 1957.
Fi. Mot. III	Regeringens proposition nr. 23, 1960.
Fi. Mot. IV	Lagutskottets betänkande no. 4, 1961.
No. Mot. I	Innstilling til lov om opphavsrett til litterære og kunstneriske verk, afgitt av delegerte, Oslo 1950.
No. Mot. II	Ot. prp. nr. 26 (1959-60) vedr. lov om opphavsrett til åndsverk.
No. Mot. III	Innst. O. XI (1960-61) fra kirke- og Undervisningskomitéen om lov om opphavsrett til åndsverk. 23. marts 1961.
Sv. Mot. I	Upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk, Lagförslag av Auktorrättskommittén. Stockholm 1956. (Statens off. Utredn. 1956:25).
Sv. Mot. II	Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk m. m., Stockholm, 27. nov. 1959.
Sv. Mot. III	Första lagutskottets utlåtande nr. 41 år 1960.
Da. Foto Mot. I	Udkast til Lov om retten til fotografiske billeder, udarbejdet af den af Undervisningsministeriet nedsatte kommission, København 1951.

Da. Foto Mot. II	Udkast til Lov om retten til fotografiske billeder, fremsat i Folketinget i 1959-60.
Da. Foto Mot. III	Udkast til Lov om retten til fotografiske billeder, fremsat i Folketinget 1960-61, 2. samling.
Fi. Foto Mot. I	Förslag till Lag om rätten till fotografiska bilder, kommitébetänkande, Helsingfors 1954.
No. Foto Mot. I	Innstilling til Lov om rett til fotografiske bilder, afgitt av delegerte, Oslo 1950.
No. Foto Mot. II	Ot. prp. nr. 28 (1959-60) vedr. Lov om rett til fotografier.
No. Foto Mot. III	Innstilling fra Kirke- og Undervisningskomitéen om Lov om rett til fotografier, 1960.

Obs.: Fi. Mot. II, III og IV og Sv. Mot. I, II og III vedrører både op-havsretten og fotografiretten.

3. Tidsskrifter

J. D.	Juristens domssamling.
Jur.	Juristen, litterær afd.
NIR	Nordisk immaterielt Rättskydd.
NJA	Nytt juridisk Arkiv.
N. Rt.	Norsk Retstidende.
Sv. J. T.	Svensk Juristtidning.
T. f. R.	Tidsskrift for Retsvidenskab.
U. f. R.	Ugeskrift for Retsvæsen.

Lov nr. 158 af 31. maj 1961
om ophavsretten til litterære og kunstneriske
værker

KAPITEL I

OPHAVSRETTENS GENSTAND
OG INDHOLD

§ 1

Den, som frembringer et litterært eller kunstnerisk værk, har ophavsret til værket, hvad enten dette fremtræder som en i skrift eller tale udtrykt skønlitterær eller beskrivende fremstilling, som musikværk eller sceneværk, som filmværk, som værk af billedkunst, bygningskunst eller brugskunst, eller det er kommet til udtryk på anden måde.

Kort samt tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskrivende art henregnes til litterære værker.

§ 2

Ophavsretten medfører, med de i denne lov angivne indskrænkninger, eneret til at råde over værket ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden, i oprindelig eller ændret skikkelse, i oversættelse, omarbejdelse i anden litteratur- eller kunstart eller i anden teknik.

Som fremstilling af eksemplarer anses også det forhold, at værket overføres på indretninger, som kan gengive det.

Værket gøres tilgængeligt for almenheden, når det fremføres offentligt, eller når eksemplarer af det udbydes til salg, leje eller lån eller på anden måde spredes til almenheden eller vises offentligt. Som offentlig fremførelse anses også fremfø-

relse i en erhvervsvirksomhed, der finder sted for en større kreds, som ellers måtte anses som ikke-offentlig.

§ 3

Ophavsmanden har krav på at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, såvel på eksemplarer af værket som når dette gøres tilgængeligt for almenheden.

Værket må ikke ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden på en måde eller i en sammenhæng, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart.

Sin ret efter denne paragraf kan ophavsmanden ikke frfalde, medmindre det gælder en efter art og omfang afgrænset brug af værket.

§ 4

Den, som oversætter, omarbejder eller bearbejder et værk eller overfører det til en anden litteratur- eller kunstart, har ophavsret til værket i denne skikkelse, men han kan ikke råde over det på en måde, som strider mod ophavsretten til originalværket.

Ophavsretten til et nyt og selvstændigt værk, som er frembragt gennem fri benyttelse af et andet, er ikke afhængig af ophavsretten til det benyttede værk.

§ 5

Den, som ved at sammenstille værker eller dele af værker frembringer et litterært eller kunstnerisk samleværk, har ophavsret til dette, men hans ret gør ingen indskrænkning i ophavsretten til de enkelte værker.

§ 6

Har et værk to eller flere ophavsmænd, uden at de enkeltes bidrag kan udskilles som selvstændige værker, har de ophavsret til værket i fællesskab. Enhver af dem kan dog påtale retskrænkelser.

§ 7

Som ophavsmand anses, når ikke andet er oplyst, den, hvis navn eller alment kendte pseudonym eller mærke på sædvanlig måde er påført eksemplarer af værket eller opgives, når det gøres tilgængeligt for almenheden.

Er et værk udgivet, uden at ophavsmanden er angivet i overensstemmelse med stk. 1, kan udgiveren, hvis han er nævnt, og ellers forlæggeren handle på ophavsmandens vegne, indtil denne bliver angivet på et nyt oplag eller ved anmeldelse til undervisningsministeriet.

§ 8

Et værk anses for offentliggjort, når det lovligt er gjort tilgængeligt for almenheden.

Det anses for udgivet, når eksemplarer af værket lovligt er bragt i handelen eller på anden måde spredt blandt almenheden.

§ 9

Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og andre offentlige aktsstykker er ikke genstand for ophavsret.

§ 10

Beskyttelse efter lov om mønstre udelukker ikke ophavsret.

Fotografier nyder ikke beskyttelse efter denne lov, men beskyttes efter reglerne i lov om retten til fotografiske billeder.

*KAPITEL II***INDSKRÆNKNINGER I OPHAVSRETTE**

§ 11

Af et offentliggjort værk må enkelte eksemplarer fremstilles til privat brug, men de må ikke udnyttes på anden måde.

Denne bestemmelse medfører ikke ret til at lade andre eftergøre brugskunst eller billedhuggerværker eller fremstille kunstneriske gengivelser af andre kunstværker, og heller ikke ret til at opføre bygningsværker.

§ 12

Det kan ved kgl. anordning tillades arkiver, biblioteker og museer på nærmere i anordningen fastsatte betingelser til brug i deres virksomhed at fremstille eksemplarer af værker ved fotografering.

§ 13

Bygninger kan ejeren uden samtykke af ophavsmanden ændre af tekniske grunde eller af hensyn til deres praktiske anvendelighed. Brugsgenstande kan ændres af ejeren uden ophavsmandens samtykke.

§ 14

Af et offentliggjort værk er det tilladt at citere i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet.

Med samme begrænsninger er det tilladt i kritiske og videnskabelige eller alment oplysende fremstillinger i tilslutning til teksten at gengive tidligere offentliggjorte kunstværker eller værker som de i § 1, stk. 2, angivne. Gengives i en alment oplysende fremstilling to eller flere værker af samme ophavsmand, har denne krav på vederlag.

§ 15

Offentliggjorte kunstværker kan afbildes i aviser og tidsskrifter ved omtale af dagsbegivenheder. Dette gælder dog ikke værker, der er frembragt med henblik på gengivelse i aviser og tidsskrifter.

§ 16

I samleværker til brug ved gudstjeneste eller undervisning, sammenstillet af bidrag fra et større antal ophavsmænd, er

det tilladt at optage mindre dele af litterære værker og musikværker eller sådanne værker af ringe omfang, når 5 år er forløbet efter udløbet af det år, da værket blev udgivet. I tilslutning til teksten kan også kunstværker og de i § 1, stk. 2, angivne værker gengives, når 5 år er forløbet efter det år, da de blev offentliggjort. Værker, der er udarbejdet til brug ved undervisning, må ikke uden samtykke af ophavsmanden gengives i et samleværk med samme formål.

Ophavsmanden har krav på vederlag.

§ 17

Til midlertidig brug ved undervisning er det tilladt at fremstille eksemplarer af offentliggjorte værker ved lydoptagelse, såfremt fremstillingen finder sted inden for undervisningsvirksomhed eller i en indspilningscentral, der er oprettet af offentlig undervisningsmyndighed. De fremstillede eksemplarer må ikke udnyttes i andet øjemed.

Bestemmelsen medfører ikke ret til direkte eftergørelse af grammofoonplader eller bånd, fremstillet med salg for øje.

Der kan af undervisningsministeren gives nærmere regler om opbevaringen og benyttelsen af de foretagne lydoptagelser.

§ 18

Af udgivne litterære eller musikalske værker må fremstilles eksemplarer i blindeskrift, ligesom eksemplarer af værkerne må affotograferes til brug ved undervisningen på skoler for døve og talelidende.

Med henblik på udlån til blinde, svagtseende og andre, som på grund af invaliditet er ude af stand til at læse almindelige bøger, er det tilladt ved lydoptagelse at fremstille eksemplarer af udgivne litterære værker, når det ikke sker i erhvervsøjemed. For sådan optagelse har ophavsmanden krav på vederlag.

§ 19

Når udgivne mindre digte eller dele af digte er sat i musik, må de som tekst til musikværket gengives i musikallier og frem-

føres offentligt, såfremt forbehold ikke er taget ved udgivelsen. Forfatteren har krav på vederlag.

Når et musikalsk værk fremføres med en tekst, der er udgivet, er det tilladt til brug for tilhørerne at gengive teksten i koncertprogrammer o. lign. Forfatteren har krav på vederlag, hvis der af programmet fremstilles mere end 300 eksemplarer.

Enkelte udgivne sangtekster kan frit gengives i mindre sanghæfter, der er fremstillet alene til brug for deltagerne i et bestemt møde eller en serie møder.

§ 20

Et udgivet værk, som ikke er et sceneværk eller filmværk, kan fremføres offentligt i følgende tilfælde:

- a. ved gudstjeneste;
- b. ved undervisning;
- c. ved lejligheder, hvor tilhørere eller tilskuere har adgang uden betaling, for så vidt fremførelsen af værker som de her omhandlede ikke er det væsentlige ved den pågældende foranstaltning og denne ikke finder sted i erhvervsøjemed;
- d. ved lejligheder, hvor den, der udfører værket, eller – ved udførelse af flere – alle de medvirkende gør det vederlagsfrit og fremførelsen sker i velgørende, folkeoplysende eller andet almennyttigt øjemed.

§ 21

Når fremførelse eller fremvisning af et værk indgår som led i en dagsbegivenhed og denne gengives i radio, fjernsyn eller på film, kan korte afsnit af værket medtages ved gengivelsen.

§ 22

Har Danmarks radio eller radiofonierne på Færøerne og i Grønland i medfør af aftale med en organisation, som omfatter en væsentlig del af danske ophavsmænd til en bestemt art af værker, ret til at udsende de af organisationen repræsenterede værker, må radiofonien mod ydelse af vederlag tillige ud-

sende udgivne værker af tilsvarende art af ophavsmænd, som ikke repræsenteres af organisationen. Denne bestemmelse gælder ikke for sceneværker og heller ikke for andre værker, hvis ophavsmanden har nedlagt forbud mod værkets udsendelse.

Radio- eller fjernsynsforetagender kan til brug i deres udsendelser optage værker på bånd, film eller andre indretninger, der kan gengive dem, under forudsætning af, at de har ret til at udsende de pågældende værker. Retten til at gøre således optagne værker tilgængelige for almenheden afhænger af de i øvrigt gældende regler.

Ved kgl. anordning kan der gives nærmere forskrifter om vilkårene for at foretage sådanne optagelser og om brugen og opbevaringen af disse.

§ 23

Når et litterært eller musikalsk værk er udgivet, kan udgivne eksemplarer spredes videre eller fremvises offentligt. Dog kan musikaler ikke uden ophavsmandens samtykke spredes til almenheden gennem udlejning.

Der sker ikke ved bestemmelsen i stk. 1 nogen indskrænkning i forfatterens ret til vederlag for det gennem bibliotekerne stedfindende offentlige udlån af bøger, jfr. lovbekendtgørelse nr. 128 af 16. april 1959 § 7, stk. 2. b.

§ 24

Forhandlinger i folketinget, kommunalbestyrelserne og andre valgte offentlige myndigheder, i retssager og på offentlige møder, som afholdes til drøftelse af almene spørgsmål, kan gengives uden ophavsmandens samtykke. Ophavsmanden har dog eneret til at udgive samlinger af sine egne indlæg.

Bestemmelsen i stk. 1 gælder også for diskussionsudsendelser i radio og fjernsyn, hvorunder almene spørgsmål drøftes.

§ 25

Når ophavsmanden har overdraget et eller flere eksemplarer af et kunstværk til andre, eller værket er blevet udgivet, må

eksemplarerne spredes videre, og værket må fremvises offentligt. Værket må også medtages ved indspilning af film eller fjernsynsprogram, når gengivelsen af det er af underordnet betydning for filmens eller fjernsynsprogrammets indhold.

Kunstværker, som indgår i en samling, eller som udstilles eller udbydes til salg, kan afbildes i kataloger over samlingen og i meddelelser om udstilling eller salg. Kunstværker kan også afbildes, når de er varigt anbragt på eller ved en for offentligheden tilgængelig plads eller vej, men er kunstværket hovedmotivet, og udnyttes gengivelsen erhvervsmæssigt, har ophavsmanden krav på vederlag, medmindre det drejer sig om afbildning i aviser.

Bygninger kan frit afbildes.

§ 26

Bestemmelserne i dette kapitel gør ikke indskrænkninger i ophavsmandens ret i henhold til § 3 ud over, hvad der følger af § 13.

Når et værk gengives offentligt i henhold til dette kapitel, skal kilden angives i overensstemmelse med, hvad god skik kræver.

Værket må ikke uden ophavsmandens samtykke ændres i videre udstrækning, end formålet med gengivelsen kræver.

KAPITEL III

OPHAVSRETTENS OVERGANG TIL ANDRE

Almindelige bestemmelser

§ 27

Ophavsmanden kan med den begrænsning, der følger af § 3,

helt eller delvis overdrage sin ret til at råde over værket. Overdragelse af eksemplarer indbefatter ikke overdragelse af ophavsretten. Har ophavsmanden overdraget en anden ret til at gøre værket tilgængeligt for almenheden på en bestemt måde eller ved bestemte midler, giver overdragelsen ikke erhververen ret til at gøre det på andre måder eller ved andre midler.

Om overdragelse af ophavsret i visse særlige henseender er der givet regler i §§ 32-42; disse bestemmelser kan fraviges ved aftale mellem parterne, for så vidt angår § 37 dog ikke til skade for ophavsmanden.

§ 28

Når ikke andet er aftalt, giver overdragelse af ophavsret ikke erhververen ret til at ændre værket.

Retten må heller ikke overdrages videre uden samtykke, medmindre den indgår i en forretning eller en forretningsafdeling og overdrages sammen med denne. Overdrageren vedbliver at være ansvarlig for, at aftalen med ophavsmanden bliver opfyldt.

§ 29

En aftale om overdragelse af ret til at råde over et værk kan helt eller delvis tilsidesættes, hvis det viser sig, at den fører til åbenbart urimelige resultater. Det samme gælder, hvis der for retten til at råde over værket er aftalt vilkår, som strider mod god skik på ophavsrettens område.

§ 30

Ved ophavsmandens død finder arvelovgivningens almindelige regler anvendelse på ophavsretten.

Ved testamente kan ophavsmanden med bindende virkning også for ægtefælle og livsarvinger give forskrifter om udøvelse af ophavsretten eller overlade det til en anden at give sådanne forskrifter.

§ 31

Ophavsmandens ret til at råde over sit værk kan ikke være genstand for kreditorforfølgning, hverken hos ham selv eller hos nogen, til hvem den er overgået ifølge ægteskab eller arv.

Det samme gælder for så vidt angår kunstværker, som ikke er udstillet, udbudt til salg eller på anden måde godkendt til offentliggørelse, og med hensyn til manuskripter.

Ret til offentlig fremførelse

§ 32

Har ophavsmanden overdraget retten til at fremføre et værk for almenheden, skal overdragelsen gælde for en tid af 3 år og ikke medføre eneret. Såfremt eneret er aftalt, kan ophavsmanden desuagtet selv fremføre værket eller overlade retten dertil til andre, hvis retten ikke er blevet benyttet i 3 på hinanden følgende år.

Disse bestemmelser finder ikke anvendelse på filmværker.

Forlagsaftaler

§ 33

Ved en forlagsaftale overdrager ophavsmanden til forlæggeren en ret til gennem tryk eller lignende fremgangsmåde at mangfoldiggøre og udgive et litterært eller kunstnerisk værk.

Ejendomsretten til det manuskript eller andet eksemplar af værket, efter hvilket det skal gengives, forbliver hos ophavsmanden.

§ 34

Forlæggeren har ret til at udgive ét oplag, som ikke må overstige 2.000 eksemplarer af et litterært værk, 1.000 af et musikværk og 200 af et kunsværk.

Ved oplag forstås de eksemplarer, som forlæggeren lader fremstille på én gang.

§ 35

Forlæggeren er pligtig at udgive værket inden en rimelig tid og sørge for dets spredning i den udstrækning, hvori afsætningsforholdene og omstændighederne i øvrigt gør det muligt.

§ 36

Er værket ikke udgivet inden 2 år eller for musikværkers vedkommende inden 4 år efter, at ophavsmanden har leveret fuldstændigt manuskript eller andet eksemplar, som skal mangfoldiggøres, kan han hæve aftalen, uanset om han efter dansk rets almindelige regler måtte være berettiget hertil. Er et oplag udsolgt, og har forlæggeren ret til at udgive nyt oplag, gælder det samme, hvis forlæggeren ikke har udgivet det nye oplag senest 1 år efter, at ophavsmanden har fremsat krav herom.

Er ophavsmanden berettiget til at hæve aftalen på grund af manglende eller mangelfuld udgivelse, kan han beholde allerede oppebåret honorar, uanset om han har krav på erstatning.

§ 37

Forlæggeren er pligtig at sende ophavsmanden skriftlig opgørelse fra trykkeriet eller den, som ellers mangfoldiggør værket, over antallet af fremstillede eksemplarer.

Har ophavsmanden krav på honorar beregnet efter salget eller udlejningen i et regnskabsår, skal forlæggeren senest 9 måneder efter regnskabsårets udløb tilstille ophavsmanden en redegørelse for salget eller anden benyttelse i årets løb og for restbeholdningen ved årets udgang.

Efter fristens udløb kan ophavsmanden altid kræve opgivelse af restbeholdningen ved regnskabsårets udgang.

§ 38

Hvis et nyt oplag sættes i arbejde mere end 1 år efter, at det foregående blev udgivet, skal forlæggeren give ophavsmanden

adgang til at foretage ændringer, som ikke volder uforholdsmæssige omkostninger eller forandrer værkets karakter.

§ 39

Før det eller de aftalte oplag er udsolgt, kan ophavsmanden ikke selv udgive værket eller lade det udgive i den form eller på den måde, som aftalen angiver.

Når 15 år er gået efter udløbet af det år, da udgivelsen af et litterært værk påbegyndtes, har ophavsmanden dog ret til at medtage det i en udgave af sine samlede eller udvalgte værker.

§ 40

Bestemmelserne om forlagsaftaler gælder ikke bidrag til aviser og tidsskrifter.

Bestemmelserne i §§ 35-36 gælder ikke bidrag til samle værker.

Aftaler om filmatisering

§ 41

Når aftale er indgået om et litterært værks eller et musikværks benyttelse til fremstilling af et til offentlig forevisning beregnet filmværk, er den, der har erhvervet retten til at bruge værket på denne måde, pligtig inden en rimelig tid at indspille filmværket og sørge for, at det gøres tilgængeligt for almenheden.

Er filmværket ikke indspillet 5 år efter, at ophavsmanden har udført, hvad der ifølge aftalen påhviler ham, kan han hæve aftalen, uanset om han efter dansk rets almindelige regler måtte være berettiget hertil.

Bestemmelsen i § 36, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

§ 42

Overdragelse af ret til indspilning af et litterært eller kunst-

nerisk værk på film omfatter ret til ved hjælp af filmen at gøre værket tilgængeligt for almenheden.

Musikværker omfattes ikke af denne bestemmelse.

KAPITEL IV

OPHAVSRETTENS GYLDIGHEDSTID

§ 43

Ophavsretten varer, indtil 50 år er forløbet efter ophavsmandens dødsår eller for de i § 6 omhandlede værker efter den længstlevendes dødsår.

§ 44

Når et værk er offentliggjort uden angivelse af ophavsmandens navn, alment kendte pseudonym eller mærke, varer ophavsretten, indtil 50 år er forløbet efter udgangen af det år, da værket blev offentliggjort. Består værket af flere dele, som efter deres indhold hører sammen, varer ophavsretten i 50 år efter udgangen af det år, da den sidste del udkom.

Hvis ophavsmanden i løbet af det nævnte tidsrum bliver angivet i overensstemmelse med § 7, eller hvis det bliver oplyst, at han er død, før værket blev offentliggjort, regnes gyldighedstiden efter § 43.

KAPITEL V

ANDRE RETTIGHEDER

§ 45

En udøvende kunstners fremførelse af et litterært værk eller kunstnerisk værk må ikke uden kunstnerens samtykke

- a. optages på grammofonplade, lydbånd, film eller anden indretning, der kan gengive den;
- b. umiddelbart udsendes i lydradio eller fjernsyn;
- c. på anden måde ved samtidig overføring ad teknisk vej gøres offentligt tilgængelig for en anden kreds end den, for hvilken kunstneren direkte optræder.

Er fremførelsen optaget som anført i stk. 1, punkt a., må den ikke uden kunstnerens samtykke overføres til anden indretning, der kan gengive den, førend 25 år er forløbet efter udgangen af det år, da fremførelsen fandt sted.

På optagelser, udsendelser og overføringer som nævnt i stk. 1 og stk. 2 finder bestemmelserne i § 3, § 11, stk. 1, § 14, stk. 1, §§ 17, 20 og 21, § 22, stk. 2 og 3, samt §§ 27-31 tilsvarende anvendelse.

Uanset bestemmelsen i stk. 1 b. kan det kongelige teater lade teatrets forestillinger i anledning af officielle besøg udsende af Danmarks radio i lydradio og fjernsyn.

§ 46

Grammofonplader og andre indretninger, på hvilke lyd er overført, må ikke uden fremstillernes samtykke eftergøres, førend 25 år er gået efter udgangen af det år, da lydoverførelsen fandt sted. Som eftergørelse betragtes også det forhold, at optagelsen overføres fra en sådan indretning til en anden.

Reglerne i § 11, stk. 1, § 14, stk. 1, §§ 17 og 21 samt § 22, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

§ 47

Når grammofonplader eller andre indretninger, på hvilke lyd er overført, inden for det i § 46 nævnte tidsrum anvendes til lydradio- eller fjernsynsudsendelse eller i erhvervsmæssigt øjemed bruges ved andre offentlige fremførelser, har såvel fremstilleren som de udøvende kunstnere, hvis fremførelser gives, krav på vederlag. Har to eller flere kunstnere sam-

virket ved fremførelsen, kan de kun i fællesskab gøre vederlagskravet gældende. De udøvende kunstneres ret kan kun gøres gældende gennem fremstilleren eller gennem et af undervisningsministeren godkendt fællesorgan for fremstillerne og de udøvende kunstnere.

Bestemmelserne i § 14, stk. 1, og §§ 20 og 21 finder tilsvarende anvendelse. Med hensyn til de udøvende kunstneres ret gælder §§ 27-31 tilsvarende.

Bestemmelserne i denne paragraf gælder ikke for lydfilm.

§ 48

En lydradio- eller fjernsynsudsendelse må ikke uden radio- eller fjernsynsforetagendets samtykke udsendes af andre. Den må ej heller uden sådant samtykke affotograferes eller optages på grammofonplade, bånd, film eller anden indretning, ved hjælp af hvilken den kan gengives, eller i erhvervsøjemed gøres tilgængelig for almenheden.

Er en udsendelse affotograferet eller optaget som i stk. 1 anført, må den ikke uden foretagendets samtykke overføres til en anden indretning, der kan gengive den, førend 25 år er forløbet efter udgangen af det år, da udsendelsen fandt sted.

Bestemmelserne i § 11, stk. 1, § 14, stk. 1, §§ 17, 20 og 21 samt i § 22, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

§ 49

Kataloger, tabeller og lignende arbejder, der sammenstiller et større antal oplysninger, samt programmer må ikke eftergøres uden samtykke af den, som har frembragt dem, før 10 år er gået efter det år, da arbejdet blev udgivet.

Er arbejder af den nævnte art eller dele deraf genstand for ophavsret eller anden beskyttelse, kan denne også gøres gældende.

Bestemmelserne i § 11, stk. 1, og § 14 finder tilsvarende anvendelse. Det samme gælder bestemmelsen i § 9, dog ikke for så vidt angår det kongelige teaters programmer.

§ 50

Pressemeddelelser, som efter aftale leveres fra udenlandske nyhedsbureauer eller fra korrespondenter i udlandet, må ikke uden erhververens samtykke gøres tilgængelige for almenheden gennem presse, radio eller på anden lignende måde før 12 timer efter, at de er blevet offentliggjort her i riget.

KAPITEL VI

FORSKELLIGE BESTEMMELSER

§ 51

Et litterært eller kunstnerisk værk må ikke gøres tilgængeligt for almenheden under en titel, et pseudonym eller et mærke, som er egnet til at fremkalde forveksling med et tidligere offentliggjort værk eller dets ophavsmand.

Har offentliggørelsen af det sidstnævnte værk fundet sted mindre end 3 måneder forud for en udgivelse af det andet værk, finder bestemmelsen i stk. 1 ikke anvendelse, medmindre forveksling må antages at være tilsigtet.

§ 52

På et kunstværk må kunstnerens navn eller mærke ikke anbringes af andre end ham selv, medmindre han har givet sit samtykke hertil.

Kunstnerens navn eller mærke må ikke i noget tilfælde påføres et eftergjort eksemplar, således at det kan forveksles med originalen.

§ 53

Selv om ophavsretten er udløbet, må et litterært eller kunstnerisk værk ikke ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden i strid med § 3, stk. 1 og 2, hvis kulturelle interesser herved krænkes.

Undervisningsministeriet afgiver efter anmodning erklæring om, hvorvidt en benyttelse af et værk skønnes at være i strid med de i stk. 1 angivne regler eller at indebære en overtrædelse af § 3, der vil kunne medføre offentlig påtale, jfr. § 55, stk. 6.

§ 54

Såfremt der ikke kan opnås enighed om størrelsen af vederlag i henhold til §§ 14, 16, 18, 19, 22, 25 og 47, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for et af undervisningsministeren nedsat særligt nævn. Nævnet har den endelige administrative afgørelse. Ministeren fastsætter de nærmere regler for nævnets virksomhed.

KAPITEL VII

RETSHÅNDHÆVELSE

§ 55

Med bøde eller under skærpende omstændigheder med hæfte i indtil 3 måneder straffes den, der

1. råder over et litterært eller kunstnerisk værk på en i § 2 angivet måde og derved krænker en andens eneret hertil,
2. overtræder § 3, stk. 1 og 2, § 26, stk. 2 og 3, § 28, stk. 1, § 39, stk. 1, eller forskrifter givet i medfør af § 30, stk. 2.

På samme måde straffes den, der

1. råder over en udøvende kunstners fremførelse af et litterært eller kunstnerisk værk på en i § 45 angivet måde uden det efter denne bestemmelse fornødne samtykke,
2. overtræder § 45, stk. 3, jfr. §§ 3 og 28, stk. 1, eller forskrifter givet i medfør af § 45, stk. 3, jfr. § 30, stk. 2,
3. overtræder § 46, stk. 1, § 48, stk. 1 og 2, § 49, stk. 1, eller §§ 50-53.

På samme måde straffes endvidere den, der i den hensigt

at sprede dem til almenheden eller at anvende dem til offentlig forevisning eller fremførelse indfører eksemplarer af værker eller af arbejder og frembringelser, der beskyttes i henhold til kapitel V, når eksemplarerne er fremstillet uden for riget under sådanne omstændigheder, at en tilsvarende fremstilling her i riget ville have været i strid med loven.

Er overtrædelsen begået af et aktieselskab eller lignende, kan der pålægges virksomheden som sådan bødeansvar.

Foranstående straffebestemmelser omfatter ikke uagtsomt forhold, medmindre uagtsomheden er grov.

Overtrædelserne påtales af den forurettede. Efter ophavsmandens død kan overtrædelser af § 3 og af de i medfør af § 30, stk. 2, eller § 45, stk. 3, jfr. § 30, stk. 2, givne forskrifter foruden af den, der som arving indtræder i ophavsmandens rettigheder, påtales af ophavsmandens ægtefælle, slægtninge i ret op- eller nedstigende linje eller søskende.

Efter ophavsmandens død kan overtrædelser af §§ 3 og 51-52 desuden påtales af det offentlige, ved overtrædelser af § 3 dog kun når kulturelle interesser må anses for krænket ved overtrædelsen.

Overtrædelser af § 53 påtales af det offentlige.

§ 56

Tab, som er forvoldt ved en af de i § 55 nævnte overtrædelser, kan kræves erstattet efter de almindelige erstatningsregler. Den, der har krænket en ophavsmands eller udøvende kunstners ret ved strafbart forhold, kan dømmes til at betale den forurettede en godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

For så vidt det skønnes rimeligt, kan der tilkendes den forurettede erstatning, selv om overtrædelsen er begået i god tro. I dette tilfælde kan erstatningen dog ikke overstige den ved overtrædelsen indvundne fortjeneste.

§ 57

Det kan ved dom bestemmes, at eksemplarer af værker eller af de i kapitel V omhandlede frembringelser, som er frem-

stillet, indført eller gjort tilgængelige for almenheden her i riget i strid med denne lov eller med forskrift meddelt i henhold til § 30, stk. 2, skal inddrages til fordel for den forurettede eller overdrages til ham mod et vederlag, der ikke overstiger fremstillingsomkostningerne. Det samme gælder tryksatser, klicheer, forme og andet, som kan tjene til ulovlig fremstilling eller brug af værket eller frembringelsen.

I stedet for inddragning eller overdragelse kan det bestemmes, at genstandene helt eller delvis skal tilintetgøres eller på anden måde gøres utjenlige til lovlig brug. Hvis det under hensyn til eksemplarenes kunstneriske eller økonomiske værdi eller omstændighederne i øvrigt skønnes rimeligt, kan retten tillade, at de fremstillede eksemplarer gøres tilgængelige for almenheden mod erstatning og godtgørelse til den forurettede.

Bestemmelserne i denne paragraf kan ikke bringes i anvendelse over for den, som i god tro har erhvervet eksemplarer til privat brug.

Inddragelse eller tilintetgørelse af bygninger kan ikke kræves.

KAPITEL VIII

LOVENS RÆKKEVIDDE

§ 58

Denne lovs bestemmelser om ophavsret gælder alle værker af danske statsborgere eller af personer, som har hjemsted her i landet, samt værker af statsløse og flygtninge, der er fast bosat her i landet. Loven gælder endvidere for andre værker, såfremt de første gang er udgivet i Danmark, bygningsværker, der er opført her i landet, og kunstværker, der udgør dele af her beliggende bygninger.

Bestemmelserne i §§ 51-53 finder dog anvendelse på ethvert værk, som omtales i § 1.

§ 59

Bestemmelserne i § 45 og §§ 47 og 48 gælder for fremførelser og lydoptagelser samt lydradio- og fjernsynsudsendelser, som finder sted i Danmark. Bestemmelsen i § 46 finder anvendelse på enhver lydoptagelse.

Bestemmelserne i §§ 49 og 50 gælder til fordel for danske statsborgere, personer, der har hjemsted i Danmark, og statsløse og flygtninge, der er fast bosat her i landet, samt til fordel for selskaber, der har dansk bestyrelse og sæde i Danmark. Endvidere gælder § 49 frembringelser, som først er udgivet i Danmark.

§ 60

Under forudsætning af gensidighed kan ved kgl. anordning rækkevidden af lovens bestemmelser udvides i forhold til andre stater.

Ved kgl. anordning kan loven endvidere gøres anvendelig på værker, som først er udgivet af mellemfolkkelige organisationer, samt på ikke udgivne værker, som sådanne organisationer har ret til at udgive.

§ 61

Loven gælder også værker og andre frembringelser, som allerede er genstand for ophavsret efter ældre love.

Eksemplarer, som er lovligt fremstillet før lovens ikrafttræden, kan fremdeles vises offentligt og spredes til almenheden, idet dog bestemmelsen i § 23 om udlejning af musikaler må iagttages.

Beskyttelsen mod eftergørelse af en lydoptagelse, som er fremstillet før lovens ikrafttræden, og som ville være beskyttet efter ældre lov, skal uanset den i § 46 angivne tidsfrist ikke kunne udløbe tidligere end 1. oktober 1966.

§ 62

De i henhold til ældre lovgivning givne særlige privilegier og forbud forbliver i kraft.

§ 63

Denne lov træder i kraft 1. oktober 1961.

Lov om forfatterret og kunstnerret nr. 149 af 26. april 1933 ophæves. I lov nr. 215 af 11. juni 1959 om radiospredning ophæves § 11, stk. 2. I samme lovs § 15, stk. 2, ændres komma efter ordet »sådanne« til: »og«, og ordene »samt om erhvervsmæssig udnyttelse af det i Grønland rundkastede stof« udgår. Henvisninger i andre love til tidligere love om forfatterret og kunstnerret skal gælde de tilsvarende bestemmelser i denne lov.

INDLEDENDE REDEGØRELSE VEDRØRENDE LOVENS TILBLIVELSE OG HOVEDPRINCIPER

1. *Historie*

Om ophavsrettens historiske udvikling i Danmark må henvises til fremstillingen i *Torben Lund I* s. 13–24, som er gentaget i Da. Mot. I s. 64–70 og II s. 10–13. Den beskæftiger sig med udviklingen indtil 1933 og slutter således med tilblivelsen af loven af 26. april 1933. Fremstillingen kan suppleres med en henvisning til den udførlige fremstilling af den danske historiske retsudvikling på ophavsretsområdet i *Eberstein I* samt artikel i »Det danske bogmarked« 1961 s. 431 af *Otto Andersen* vedrørende en højesteretsdom fra slutningen af det 18. århundrede (Gyldendal ctr. Schubothé).

2. *Den nye lovs tilblivelse*

Grundstammen i loven af 1933 var den gamle lov om forfatterret og kunstnerret 1902, som var blevet revideret på forskellige punkter i 1904, 1908, 1912 og nu altså i 1933. Det føltes snart utilfredsstillende, at lovgivningen på dette betydningsfulde kulturelle område måtte betegnes som et gammelt klædningsstykke med mange lapper, og en mere gennemgribende reform med det formål at skabe en harmonisk og moderne lov, ønskedes fra mange sider. Således trådte en lang række repræsentanter for alle de forskellige brancher, som denne lovgivning omfatter, sammen og udarbejdede under ledelse af *F. Vinding Kruse* (og med assistance af O. Bondo Svane, J. Hartvig Jacobsen og Torben Lund) et lovforslag, som blev trykt og indgivet til Undervisningsministeriet, hvorfra det blev henvist til den kommission, der blev nedsat i 1939. Da det i ord og indhold byggede på den af Vinding Kruse fremsatte teori om ophavsretten som en ejendomsret, mødte det ad-

skillig modstand, og i 1941 offentliggjorde *J. Hartvig Jacobsen* i sin bog »Ophavsretten« sit eget lovudkast. Her anvendtes for første gang i Danmark, men med mønster i nordisk terminologi, glosen Ophavsret som et fællesudtryk for det, der hidtil i Danmark var blevet kaldt for »Forfatter- og Kunstnerret«. Også dette udkast blev medtaget af den i 1939 nedsatte kommission ved dens overvejelser.

Med hensyn til denne kommission forholdt det sig således, at der allerede i 1935 holdtes et nordisk ophavsretsmøde i Oslo med deltagelse fra dansk side af departementschef *Fr. Graae* og sekretær (nu professor) *Torben Lund*, fra finsk side af præsidenten for Högsta Förvaltningsdomstolen *U. J. Castrén*, fra norsk side af Dr. jur. *Arnold Ræstad* og professor *R. Knoph* og fra svensk side af præsidenten for Svea Hovrätt (senere Riksmarskalk) *Birger Ekeberg* og professor *Gösta Eberstein*. Formålet med mødet var først og fremmest at koordinere de nordiske landes holdning på den konference til Bernerkonventionens revision, hvortil der var indkaldt til året 1936 (senere udskudt til 1948), men spørgsmålet om et fælles nordisk lovgivningsarbejde ventileredes allerede ved denne lejlighed.

På svensk indbydelse mødtes de ovennævnte delegerede (Dr. Ræstad var afgået ved døden og afløst af højesteretsdommer *E. Alten*) i 1938 i Stockholm for at tage officielt stilling til mulighederne for et nordisk lovgivningssamarbejde på ophavsrettens område, og da denne komité anbefalede, at arbejdet toges op, vedtog de fire landes regeringer hver for sig at udnævne delegerede til et sådant arbejde. De delegerede blev de samme som de ovennævnte, dog var professor Knoph, da det første møde holdtes i Stockholm i 1939, afgået ved døden og var blevet erstattet med højesteretsdommer *S. Fougner*, og Finland udpegede som yderligere delegeret professor *B. Sjöström*.

Udover de sædvanlige argumenter for fælles nordisk samarbejde på lovgivningens område var der særlige betragtninger, der gjorde sig gældende: det nære kulturelle samarbejde

og det delvise sprogfællesskab, der måtte gøre en nordisk fælleslovgivning på det litterære og kunstneriske beskyttelsesområde til en helt naturlig sag. Hertil kom, at der, uanset at ingen af de nordiske landes lovgivninger på området var af særlig gammel dato (Danmark 1933, Finland 1927/1930, Norge 1930, Sverige 1931), dog på de tekniske og sociale områder, som denne lov skal virke på, var sket en så betydelig udvikling, at de pågældende love, navnlig den danske og den svenske, virkede ret forældede allerede på dette tidspunkt, sidst i trediverne.

På grund af krigen, der i adskillige år hæmmede og til dels helt umuliggjorde det nordiske lovsamarbejde, trak arbejdet i den fælles-nordiske kommission ud. Der afholdtes – ud over nogle mere uofficielle møder af enkelte delegerede i København 1941 og Helsingfors 1942 – foruden det tidligere omtalte åbningsmøde i Stockholm 1939, et møde i Stockholm i 1946, i Oslo 1948 og i København 1949. På dette sidste møde udarbejdedes kommissionens endelige lovudkast, der var omtrent enslydende for alle 4 delegationers vedkommende. Inden for kommissionen var der i mellemtiden sket det, at professor *Sjöström* døde i 1944 og departementschef *Graae* i 1948, den førstnævnte afløstes af justitierådet (højesteretsdommer) *Harald Brunou* som finsk repræsentant, medens den danske regering anmodede *Torben Lund* om alene at afslutte arbejdet og udarbejde den danske betænkning. Som sekretær for den svenske kommission virkede fra 1939-45 hovrättsrådet *Herman Zetterberg*; efter dennes overtagelse af justitsministerposten hovrättsrådet *Erik Hedfeldt*. Denne indtrådte i 1953 som medlem af komitéen og afløstes som sekretær af hovrättsassessor *Thorwald Hesser*. Som assisterende sekretær for den svenske kommission virkede assessor *Rolf Greve*.

På Københavnmødet blev det – i overensstemmelse med sædvane på det nordiske lovgivningsfællesskabs område – vedtaget, at hver af de 4 delegationer skulle udgive sit lovudkast med egne motiver. Den norske betænkning (No. Mot.

I) kom herefter i 1950, den danske (Da. Mot. I) i 1951 og den finske i 1953 (Fi. Mot. I). I den danske betænkning er aftrykt det såkaldte Københavnsudkast i dansk, finsk (svensk-sproget) og norsk udgave, således som de delegerede havde vedtaget det i 1949. Der var kun meget få afvigelser mellem disse udkast indbyrdes. Den svenske komité ønskede imidlertid endnu engang at gennemgå Københavnsudkastet og fandt en række ændringer ønskelige, den svenske regering indbød derfor til nyt møde i Stockholm i 1955. Da sagen i Danmark, efter at betænkningen var afgivet til Undervisningsministeriet, befandt sig på det departementale stadium, kom den danske delegation til at bestå af embedsmænd i Undervisningsministeriet, suppleret med repræsentanter for Statsradiofonien, den danske delegerede ved kommissionsforhandlingerne kom derimod ikke med, og det samme gjaldt de to norske delegerede fra kommissionsarbejdet. På dette møde enedes man om et noget ændret udkast, som blev optaget i den svenske betænkning, der kom i 1956. Medvirkende til, at man ønskede at ændre i Københavnsudkastet var, at lovene skulle afpasses efter den i 1952 vedtagne verdenskonvention på ophavsrettens område.

I 1957 afholdtes i København endnu et møde af de ovennævnte delegerede. Her enedes man om visse yderligere ændringer, for en væsentlig del af redaktionel karakter. Forslagene var herefter færdigbehandlede af de delegerede. Ved lovforslagets forelæggelse for Folketinget i samlingen 1959-60 var der yderligere i en vis udstrækning taget hensyn til de betragtninger, der fra de interesserepræsentanter, som man havde forhandlet med, var fremført.

Lovforslaget var ledsaget af motiver, udarbejdet i Undervisningsministeriet men i udstrakt grad byggende på de i betænkningen af 1951 indeholdte motiver. (Ministeriets motiver er dem, som i nærværende kommentar er betegnet med forkortelsen Da. Mot. II). Lovforslaget blev i Folketinget underkastet en grundig udvalgsbehandling, men udvalget – som

iøvrigt samarbejdede med udvalgene i de øvrige nordiske landes lovgivende forsamlinger – nåede ikke til ende med sit arbejde.

Lovforslaget blev herefter genfremsat i folketingsåret 1960-61, 2. samling og blev her henvist til et udvalg, der for en stor del bestod af de samme medlemmer som det forrige. Lovforslaget var i det væsentlige identisk med det i det foregående folketingsår fremsatte, men der var dog visse ændringer, foretaget på grundlag af forhandlingerne i folketingsudvalget 1959-60 og overvejelser i ministeriet. Med hensyn til de ændringer, der nu var foreslået, var forslaget ledsaget af nye motiver (Da. Mot. III).

Det nye folketingsudvalg underkastede endnu engang sagen en grundig behandling og konfererede med de tilsvarende udvalg fra de øvrige nordiske landes lovgivende forsamlinger. Resultatet blev endnu en række ændringer, der kom til udtryk i den den 27. april 1961 afgivne udvalgsbetænkning (Da. Mot. IV).

Som formand for folketingsudvalget virkede i begge de to samlinger folketingsmand, fhv. minister *Alsing Andersen*. Ekspeditionssekretær i Undervisningsministeriet *W. Weincke*, der også havde været meget virksom under ministeriets forberedelse af lovforslaget, deltog i de fleste af udvalgets møder.

Loven vedtoges endelig i den affattelse, den havde fået af udvalget, den 16. maj og stadfæstedes af Kongen den 31. maj 1961.

De øvrige nordiske landes love er gennemført således: den svenske den 30. december 1960, den norske den 12. maj 1961 og den finske den 8. juli 1961. Uanset de udfoldede bestræbelser er de forskellige nordiske love indholdsmæssigt på ikke uvæsentlige punkter afvigende fra hinanden, og heller ikke med hensyn til paragraffølgen er der desværre fuld konformitet, navnlig foreligger der på dette punkt ret kraftig afvigelse fra norsk side, som vil besværliggøre arbejdet for dem, der skal operere med de forskellige landes love (se oversigten s. 365-67).

3. Den nye lovs hovedprinciper

Den nye lov om ophavsret adskiller sig ved sin terminologi og hele sin opbygning på afgørende måde fra den gamle lov.

Udtrykkene »ophavsret« og »ophavsmand« er for dansk rets vedkommende lanceret af *J. Hartvig Jacobsen* i hans bog fra 1941. De vandt tilslutning hos *Karsten Meyer* (U. f. R. 1941 B s. 354) men ikke hos *Torben Lund* (Jur. 1942 s. 158-59), *Johs. Hansen* s. 13, og *F. Vinding Kruse* (T. f. R. 1952 s. 403 og 421). Medens udtrykkene nu synes almindeligt accepterede i de interesserede kredse, og allerede længe inden lovens vedtagelse er gået ind i almindelig sprogbrug, jfr. eksempelvis navnet på det i 1954 oprettede Dansk Selskab for Ophavsret, har *Vinding Kruse* opretholdt sin modstand (Jur. 1960 s. 103). Han anfører, at udtrykket også har været anvendt på varemærkeret (når det i folketingsudvalgets betænkning er nævnt at ordet »ophavsret« benyttes i varemærkeloven, må det bemærkes, at det ikke er som benævnelse på varemærkeretten i den i 1959 vedtagne lov men på forfatter- og kunstnerretten) og mønsterret, og at der foreligger et importeret låneord fra Tyskland (Urheber). *W. Weincke* har imidlertid (Jur. 1960 s. 158) påvist, at ordet har hævd i det danske sprog fra oldtiden, og anvendelsen af ordet »ophavsret« i den nye lovs titel udelukker ikke, at der også kan være ophavsret til andre frembringelser end litterære og kunstneriske værker. Imidlertid vil det dog sikkert gå således, at såvel »ophavsret« som »ophavsmand«, når loven kommer til at virke, meget hurtigt vil blive opfattet som udelukkende omhandlende det område, der hidtil har været betegnet som forfatter- og kunstnerret. Det anvendes ikke om de rettigheder, der omhandles i kapitel V, heller ikke om fotografiretten. Til fordel for udtrykket kan anføres, at det efter den nye lovgivning er fælles-nordisk, dette gælder i særlig grad efter at man i Sverige og Finland har ændret det hidtil anvendte »upphovsmannarätt« (se herom *Bergström* s. 7) til »upphovsrätt«.

Hvad angår lovens *opbygning* har man forladt det hidtil i loven af 1933 og dens forgængere anvendte system med to adskilte afsnit for henholdsvis forfatterret og kunstnerret. Nu behandles alle de forskellige former for værker, der beskyttes efter ophavsrettens regler, under ét. Man er her i overensstemmelse med hidtil gældende norsk og finsk ret, Bernerkonventionen og nyere europæisk lovgivning i det hele.

Loven anvender i almindelighed almene, kort affattede bestemmelser. Man har ønsket på en så overskuelig måde som muligt at angive de ledende ophavsretlige principer, og man har derfor – i fuld overensstemmelse med de øvrige nordiske love – valgt en »lapidarstil«. Undtagelsesvis er der dog, hvor et særligt behov har gjort sig gældende, givet mere detaljerede bestemmelser.

Det mest betydningsfulde er dog selvfølgelig *hovedprinciperne m. h. t. selve lovens indhold*.

Man har, i en vis modsætning til hidtil gældende lov, der ikke helt har fulgt dette princip, gjort en skarp adskillelse mellem på den ene side de egentlige litterære og kunstneriske værker, der tildeles ophavsretlig beskyttelse, og på den anden side visse andre frembringelser, der i Kap. V er tillagt en særlig form for beskyttelse. Der er iøvrigt på det sidstnævnte område kommet flere nye beskyttelsesobjekter til, herunder som noget særlig betydningsfuldt de udøvende kunstners præstationer, men også radioudsendelser, pressemeddelelser fra udlandet og visse andre objekter.

I modsætning til, hvad der gælder inden for patentret, mønstret m. v. opstår retten umiddelbart ved værkets tilblivelse, uden at nogen form for registrering, offentliggørelse, forbud på værket eller lign. formalitet er nødvendig. (Om registrering af ophavsrettigheder se Da. Mot. I s. 74-77).

Rettens indhold består som hidtil i hovedsagen af en eneret, men som noget nyt har loven på en lang række områder gennemført et system med ret for enhver til at gengive værkerne på bestemte angivne måder mod betaling af en afgift (tvangslicens). I nogle tilfælde gælder dette på områder, hvor

der tidligere var helt fri gengivelsesret for almenheden og betyder altså her en styrkelse af ophavsmændenes rettigheder (f. eks. § 16), i andre tilfælde er der tale om en afsvækkelse (f. eks. § 22).

Antallet af tilfælde, hvor de beskyttede værker kan »lånes« (Kap. II) er blevet stærkt forøget, men da samtidig nogle af de hidtil gældende låneregler er blevet modificeret i en for ophavsmændene gunstigere retning, betyder den nye lov alt i alt ikke nogen forringelse af ophavsmændenes stilling på dette område, snarere tværtimod.

Som en nydannelse, der kan få en ikke uvæsentlig betydning, må også nævnes den kontraktregulerende bestemmelse i § 29.

Iøvrigt betyder loven helt igennem en rationalisering og modernisering af de ophavsretlige regler under hensyntagen til den tekniske, sociale og organisationsmæssige udvikling i det moderne samfund.

*Litteraturhenvísninger
vedrørende det nordiske lovgivningssamarbejde
og lovens hovedprinciper*

B. Ekeberg og Hj. Himmelstrand i Sv. J. T. 1938 s. 524, *Torben Lund* i Jur. 1942 s. 701-10, *G. Eberstein* i NIR 1946 s. 1-13 og i Minnesskrift udgivet af Juridiska Fakulteten i Stockholm ved dettes 50 års jubilæum 1957, s. 71-86, *E. Hedfeldt* i NIR 1950 s. 169-72, *F. Vinding Kruse* i T. f. R. 1952 s. 403-23 og i Jur. 1960 s. 103-11, *S. Ljungman* i NIR 1956 s. 143-51, *W. Weincke* i U. f. R. 1956 s. 221 ff, *Bergström* (hele bogen), samme i Minnesskrift för Phillips Hult, s. 58-83, Uppsala, 1960, *H. Zetterberg* i Sv. J. T. 1947.

KAPITEL I

OPHAVSRETTENS GENSTAND OG INDHOLD

Første kapitel indeholder de vigtige regler om, hvilke værker der beskyttes efter loven og hvilket indhold beskyttelsen har. Desuden findes der regler om, hvem beskyttelsen tilkommer, samt nogle repræsentations- og formodningsregler.

Angående beskyttelsens indhold skal særlig bemærkes, at der i nordisk – og ikke mindst i dansk – retslitteratur udførligt er blevet gået ind på spørgsmålet om ophavsrettens natur, dens placering i retsstoffet og dens rent teoretiske væsen. Indgående analyser har været foretaget for at belyse dens funktion.

Talrige teorier har været fremsat med hensyn til de ovennævnte problemer. I århundredets begyndelse var det en fremherskende anskuelse, at ophavsretten var en personlighedsret, i Grundtvigs bog, 2. udgave ved *F. Vinding Kruse*, tager denne stærkt til orde for, at den nærmere forståelse af ophavsrettens funktion må være præget af dens personlige indhold og at der overalt, hvor der opstår konflikt mellem ophavsmandens personlige interesser og andres økonomiske, må tages et vidtgående hensyn til ophavsrettens personlighedsprægede karakter.

I »Ejendomsretten« 1929 karakteriserer Vinding Kruse – med bibeholdelse af det personlighedsprægede synspunkt – retten som en ejendomsret, idet han påpeger det nære slægtskab mellem de ophavsretlige regler og ejendomsretten til legemlige genstande. Medens nogle sluttede sig til teorien om den åndelige ejendomsret, vakte denne teori dog også stærk modsigelse, og der var herved givet stødet til en fornyet, hæftig diskussion om ophavsrettens karakter og teoretiske grundlag, en diskussion, der fortsatte gennem de følgende 20-30

år, se nedenstående litteraturoversigt. Særlig turde der måske være anledning til at fremhæve *Knophs* interessante forsøg (i »Åndsretten«) på at se ophavsretten som et led i en større sammenhæng af åndsrettigheder, *A. Ross'* nybelysning af problemerne i artikler i T. f. R. og *Svante Bergströms* dybtgående analyse fra 1954.

Det har ikke været meningen med udformningen af den nye ophavsretslov at tage stilling til disse teoretiske diskussioner, men der er ikke givet beskyttelsen den absolutte udformning, som var ønsket fra Vinding Kruses side.

Det kan for så vidt siges, at loven bygger på »immaterialretsteorien« som motiverne ganske klart og tydeligt adskillige steder omtaler beskyttelsens *objekt* som *det immaterielle ånds-værk* i modsætning til de eksemplarer, der eksisterer af værket.

Det ville føre for vidt her at redegøre for diskussionen i enkeltheder, endsige at tage stilling til den, og det er efter det anførte heller ikke nødvendigt for at give en fremstilling af lovens bestemmelser og deres nærmere forståelse. Den stilling, som forfatteren af nærværende kommentar har taget til problemerne, fremgår af hans artikel: Ophavsrettens grundbegreber i NIR 1954 s. 131-47.

Angående den omtalte diskussion kan følgende litteraturoversigt gives:

Bøger: *Vinding Kruse* i Grundtvig: Forfatterretten, 2. udg. 1918 s. 22-52, samme i Ejendomsretten (se indholdsfort.), *Eberstein* II s. 103-30, III s. 12 ff, *Knoph* s. 1 ff, *J. Hartvig Jacobsen* I s. 317-34, II s. 13-22, *Bergström* (hele bogen), *Torben Lund* II s. 326-51, *Saxén* s. 13-17, *O. K. Magnussen:* Naboretlige studier, 1950 s. 35 ff, *Johs. Hansen*.

Artikler i T. f. R.: *A. Ross* i 1945 s. 336 ff, 1951 s. 85-93, 1953 s. 410-14, *Knut Sejersted Selmer* i 1952 s. 204-09, *E. Hedfeldt* i 1952 s. 152-61, *F. Vinding Kruse* i 1952 s. 403 ff, *Eberstein* i 1955 s. 113-31.

Andre artikler: *F. Vinding Kruse* i U. f. R. 1937 B s. 65 ff, *Karsten Meyer* i U. f. R. 1941 B s. 357, *Egon Larsen* i U. f. R.

1942 B s. 333-48, *Torben Lund* i NIR 1954 s. 131-47, *A. Ross* i Sv. J. T. 1955 s. 245-54, *H. Ussing* i Jur. 1950 s. 259-61, *T. M. Kivimäki* i NIR 1952 s. 221-31, *Svante Bergström* i Sv. J. T. 1959 s. 280-81, *B. Godenhielm* i Verket, författarrättens föremål (Særtryk af Hbl. 22).

Også et andet emne, nemlig spørgsmålet om ophavsrettens eksistensberettigelse som eneret (om man vil et monopol) eller dens eventuelle afløsning af systemer, der ikke giver ophavsmanden en individuel ret men afløser den med subsidier til standen som helhed, må jeg i denne sammenhæng lade ligge. Jeg kan henvise til *Birger Stuevold Lassens* artikkel i NIR 1960 s. 237 ff., og skal ikke undlade at pege på, at en svensk rigsdagsmand, *John Lundberg*, under lovens behandling fremsatte et forslag om ophavsrettens totale afskaffelse og afløsning af direkte statsbevillinger til dem, som »sysslar med att åstadkomma litteratur och konst«, se Sv. Mot. III s. 5-10.

§ 1

OPHAVSRETTENS GENSTAND OG SUBJEKT

Stk. 1. *Den, som frembringer et litterært eller kunstnerisk værk, har ophavsret til værket, hvad enten dette fremtræder som en i skrift eller tale udtrykt skønlitterær eller beskrivende fremstilling, som musikværk eller sceneværk, som filmværk, som værk af billedkunst, bygningskunst eller brugskunst, eller det er kommet til udtryk på anden måde.*

Stk. 2. *Kort samt tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskrivende art henregnes til litterære værker.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 92-97, II s. 13-16, IV s. 2-3. Fi. I s. 44-47. No. I s. 10, II, s. 9-14, III s. 14. Sv. I s. 62-84, II s. 41-51, III s. 32-35.

Litteraturhenvisninger og domme vil blive bragt under omtalen af de enkelte problemer, § 1 rummer. Om rettens genstand i almindelighed se *G. Eberstein* i NIR 1946 s. 81-85 og *W. Weincke* i U. f. R. 1956 B s. 223-24.

§ 1 indeholder en beskrivelse af, hvilke arter af præstationer loven beskytter efter reglerne for ophavsret. I kap. V findes beskyttelsesregler for andre objekter, men disse benævnes ikke med ordet ophavsret.

Loven beskytter to kategorier af værker: De *litterære værker* og de *kunstneriske værker*, den har derimod ikke en fælles betegnelse for de beskyttede værker, som den norske lov har (»åndsværker«, se No. Mot. II s. 11-12). I det efterfølgende vil dog af og til ordet åndsværker blive benyttet som fælles udtryk for de efter kap. I beskyttede værker.

Ofte benytter loven udtrykket »et *værk*« eller »*værket*« som fællesbetegnelse. Der tales dog også i visse paragraffer om »litterære og kunstneriske værker« (§§ 33, 42, 45, 51, 53 og 55) og der er herved i samtlige tilfælde tænkt på alle de værker, der omhandles i kap. I, også de i §§ 4 og 5 omhandlede.

De *litterære værker* angives nærmere som »en i skrift eller tale udtrykt skønlitterær eller beskrivende fremstilling«, hvortil kommer kort samt tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskrivende art. Endvidere må hertil formentlig henregnes de i § 4 omhandlede oversættelser og bearbejdelser, når de bevæger sig på det litterære plan eller repræsenterer overførelse til en anden litteraturart (§ 4), endvidere de i § 5 omhandlede litterære samleværker.

Som »*kunstneriske værker*« (ikke at forveksle med »kunstværker«) nævner loven 4 hovedkategorier: musikværker, sceneværker, filmværker og kunstværker (både billedkunst, bygningskunst og brugskunst).

Det er af stor betydning nøjagtig at fastslå, hvad der hører ind under de forskellige foran nævnte kategorier, da loven i en række paragraffer fastsætter særskilte regler for en eller flere af disse.

Litterære værker« nævnes særskilt i §§ 16, 18, 23, 39 og 41, i § 39 alene, ellers sammen med musikværker. Definitionen er angivet oven for, den omfatter altså *ikke* sceneværker og filmværker, dog turde det være berettiget at antage, at hvis et sceneværk foreligger udgivet i bogform, kan det i denne henseende henregnes til de litterære værker, Da. Mot. II s. 14, Sv. Mot. I s. 71-72. Det ville være stridende mod al rimelighed, om de nævnte paragraffer ikke også skulle kunne anvendes på sceneværker, der foreligger trykt og udgivet. Derimod kan de næppe anvendes på filmværker. I Sv. Mot. II s. 48-49 er det stærkt fremhævet, at de for litterære værker gældende specialregler ikke i noget tilfælde kan anvendes på filmværker, heller ikke ikke-dramatiske film af beskrivende karakter, Da. Mot. II s. 14. En klar definition i selve loven af de her omhandlede begreber ville være ønskelig.

Ved »musikværker«, der nævnes særskilt i §§ 16, 18, 19, 23, 34, 36 og 41 tænkes på »åndsværket« som sådant. Hvor loven beskæftiger sig med eksemplarer af musikværker anvendes udtryk som musikalien (§§ 19 og 23) foruden de forskellige former for lydoptagelser.

Når loven anvender ordet »kunstværker« tænkes der hermed enten på alle kategorier af kunstværker, indbefattet bygnings- og brugskunst, som åndsværker (§§ 11, 14, 15, 25, 34, 58) eller på selve eksemplarerne (§§ 31 og 52). I § 25 anvendes det i begge betydninger.

§ 1 taler også om litterære eller kunstneriske værker, der er kommet til udtryk på anden måde end de hidtil nævnte. I den norske lovs § 1 er der givet en mere detaljeret opregning, der dog ikke tilsigter at være udtømmende, og ikke i og for sig omfatter andre former for værker end dem, der er specielt nævnt i den danske lov.

I det efterfølgende skal der først behandles en række fælles

regler, der gælder for alle de forskellige kategorier af værker, som loven beskytter, dernæst skal der gøres nogle vejledende bemærkninger med hensyn til de enkelte kategorier af værker.

*A. Generelle krav til værket som betingelse
for beskyttelse*

1. I selve ordet »værk« antages der at ligge et krav om, at der som betingelse for beskyttelse må foreligge en frembringelse på det litterære eller kunstneriske område, der hæver sig noget op over det fuldstændig banale og intetsigende niveau. (»Om »værket« som genstand for beskyttelse se *Bergström* s. 47-80). Lige som der inden for patentretten kræves en vis »opfindelseshøjde« som betingelse for en opfindelses beskyttelse, må et tilsvarende krav opstilles for så vidt angår ophavsretten. Man plejer at sige, at der skal være tale om et produkt som ingen anden kunne tænkes at have frembragt, og selv om dette måske i enkelte tilfælde må fraviges – f.eks. ved visse kunstindustrielle frembringelser, hvor »dobbeltfrembringelser« ikke er udelukket og faktisk kendes – rammer det angivne kriterium dog noget centralt. De finske motiver I s. 44 taler om, at beskyttelsen alene tilkommer selvstændige og originale »skapelser«, og de norske om *en indsats af skabende åndsarbejde* (II s. 11). I alle de øvrige nordiske lande taler man i § 1 om den, der *skaber* et værk, for at fastslå det heromhandlede krav. Man kan måske også henvise til ordet »ophavsmand« og til bestemmelsen i § 3, stk. 2, in fine, der synes at tyde på, at loven forudsætter, at ophavsmandens egenart normalt skal give sig udtryk i værket, for at det skal omfattes af loven. I følgende tilfælde er beskyttelse nægtet: For en bestillingsbog for frisører, der kun indeholdt nogle tidsangivelser og angivelse af de forskellige arbejder, der kan bestilles i en frisørforretning, U. f. R. 1932 s. 1138; for en beskrivelse i et katalog af maskiners udstyr og benyttelse, U. f. R. 1913 s. 331; for følgende reklame-slogans: »at købe sengetøj er en tillidssag«, U. f. R. 1932 s. 211 og »Hvorfor

betale mere«, J. D. 1956 s. 273; for en »barbarisk skulptur«, U. f. R. 1938 s. 190.

Henvisninger: *Vinding Kruse* s. 455 ff, 465-68, 470 ff, 486 ff, *Torben Lund* I s. 37, II s. 99-111, *J. Hartvig Jacobsen* I s. 52-56, *Johs Hansen*, særlig s. 106 ff, *Knoph* s. 63-67, *Borum* i Jur. 1944 s. 105-06.

2. På den anden side er der almindelig enighed om, at der *ikke* som betingelse for beskyttelse kan stillet noget krav om litterær eller kunstnerisk *kvalitet*, Da. Mot. II s. 14; i Sv. Mot. I s. 67 siges det, at beskyttelsen også omfatter et dårligt værk, men at der ingen større skade sker herved. Det ville også være et vanskeligt kriterium at arbejde med, domstolene vil ofte ikke kunne skønne herover på egen hånd, og sagkyndige udtalelser vil kunne falde meget forskelligt ud. Dette gælder både på litteraturens, på musikkens og på kunstens område.

Henvisninger: *Grundtvig* s. 56, *Knoph* s. 64-65, *Torben Lund* II s. 101-04.

3. Ligeledes spiller værkets *omfang* i og for sig ikke nogen rolle for beskyttelsen, Da. Mot. II s. 14, Sv. I s. 69. Det kan dog måske siges, at jo mindre værket er, desto større må kravet til værkets særpræg være, dette gælder særlig for sprogværker. Beskyttelse er i praksis tillagt en lille bladartikel, U. f. R. 1926 s. 995, og oversættelsen af en bogtitel: »Hvem ringer klokkerne for?«, U. f. R. 1951 s. 725 H (T. f. R. 1952 s. 315), lige som beskyttelse i U. f. R. 1948 synes forudsat at kunne tilkomme titlen »Barken Margrethe af Danmark« som sprogværk.

Henvisninger: *J. Hartvig Jacobsen* I s. 61, *Knoph* s. 65, *Grundtvig* s. 66.

4. Heller ikke værkets *formål* har i almindelighed betydning for beskyttelsen. Særlig må det fremhæves, at et værks rent praktiske formål ikke kan bringe det uden for beskyttelsesfæren. Loven beskytter således håndbøger og praktiske an-

visninger af den mest forskelligartede slags, blot de opfylder kravet til selvstændighed som angivet under nr. 1 foran, Da. Mot. I s. 96, II s. 14 og 15, Sv. Mot. I s. 69. Under »skriftværker« neden for er angivet forskellige værker med rent praktiske formål, der er blevet beskyttede af domstolene, jfr. også at brugskunstens værker er medtaget i loven, se *Åke Lögdberg* i NIR 1960 s. 215-21. Om parodier o.l. se dog s. 74.

Henvisninger: Grundtvig s. 55, 57 ff, Knoph s. 71-72, S. Ljungman i Sv. J. T. 1959 s. 94.

5. Beskyttelsen gælder *værket i den individuelle form og skikkelse, som ophavsmanden har givet det*, den såkaldte »ydre form«. Men der kan for litterære værkers vedkommende også være tale om beskyttelse imod, at andre gengiver værkets hovedindhold, selv om der vælges en anden sproglig ikklædning, se under §§ 2 og 4. Hvis benytteren gengiver et videnskabeligt værk således, at der er tale om tilegnelse af hele den logiske opbygning af ideer og tanker, som værket repræsenterer, kan der foreligge krænkelse, hvis der ikke blot er tale om et referat. Ligeledes hvis et drama eller en roman gengives på en sådan måde, at hele den dramatiske opbygning og hovedidé er gengivet, omend med benytterens egne ord. Beskyttelsen refererer sig således til en vis grad også til værkets »indre form«.

Derimod er der ingen ophavsretlig beskyttelse for, hvad der i de svenske motiver I s. 68-69 kaldes for »værkets inderste kerne«, de enkelte situationer, emnet, motivet, de enkelte ideer, tanker, erfaringsmateriale, opgivelser om fakta. Heller ikke beskyttes værkets teknik, stil eller manér.

Henvisninger: Grundtvig s. 56, Knoph s. 97-104, s. 118 f. n.

6. Under arbejdet med loven i folketinget var man inde på overvejelser i retning af at fastslå, at beskyttelsen for bygningsværker ikke blot gælder det udførte værk men også så-

danne, der foreligger i projekt. Dette blev imidlertid opgivet med den begrundelse, at det er en for hele beskyttelsesområdet, ikke blot for arkitektur, gældende regel, at beskyttelse opstår ikke blot, når et fuldt færdigt eksemplar af et værk foreligger, men allerede når der er udarbejdet skitser, tegninger, projekter eller andre *forarbejder*, hvori det immaterielle værk er kommet til udtryk, Da. Mot. IV s. 2. Se også *Grundtvig* s. 65.

7. Derimod har det været hævdet, at værket skal have givet sig udtryk i »en ydre realitet« for at kunne blive beskyttet. I de norske motiver II s. 11 er der således – tilsyneladende med tilslutning – refereret en udtalelse af *Knoph* s. 63, hvori der kræves »en ytre realitet som kan løses ut fra opphavsmannens personlighet, og dertil har en viss blivende karakter, slik at den kan reproduseres eller meddeles til andre.« *Knoph* refererer til belysning heraf den danske dom i U. f. R. 1926 s. 1003, hvorefter et middelalderligt festoptog i Helsingørs gader, iscenesat af *Johs. Poulsen*, ikke var beskyttet mod gengivelse, idet det ikke ansås som et kunstværk i lovens forstand.

I betragtning af, at det er evident, at loven beskytter taler, musikalske improvisationer og balletter, selv om scenegangen ikke er skriftlig fikseret (se nedenfor), er betragtningen vanskelig forståelig. Det må tværtimod hævdes, at beskyttelsen opstår så snart værket, omend eventuelt kun ganske momentant, er kommet til udtryk over for omverdenen. En improviseret tale er beskyttet mod gengivelse efter hukommelsen (hvis lovens øvrige krav er opfyldt). Som andetsteds nævnt (s. 44) kræves der hverken registrering, forbehold eller offentliggørelse som betingelse for beskyttelsens tilblivelse. *Johs. Hansens* hovedthese, at forfatterretsbeskyttelsen opstår ved værkets offentliggørelse, er en total misforståelse, jfr. *Torben Lund* i U. f. R. 1958 B s. 47 ff.

8. For spørgsmålet om ophavsrettens eksistens spiller det

ingen rolle, om indholdet er *lovligt* eller *ulovligt*. De frembringelser, hvis beskyttelse er afhængig af registrering, f. eks. opfindelser og mønstre, kan ikke fås beskyttede, hvis de strider mod lov, sædelighed eller den offentlige orden, men dette gælder ikke ophavsretten. Et injurierende skrift, et pornografisk kunstværk, er beskyttet mod gengivelse, og ophavsmanden kan overdrage retten til offentliggørelse mod vederlag, hvis det da kan offentliggøres uden at krænke andre forskrifter, hvad det imidlertid regelmæssig vil gøre.

9. Et vigtigt spørgsmål er det, om loven foruden det under nr. 1 omtalte krav om en vis selvstændighed, et vist mål af åndelig frembringelse, tillige kræver *nyhed*. Hvis den, der lancerer det pågældende værk, har arbejdet på grundlag af et eksisterende værk, som gengives mere eller mindre uforandret, har han ikke gjort den selvstændige åndelige indsats, som må være forudsætningen for beskyttelse. Hvis han derimod ikke har haft kendskab til det eksisterende værk, og der således ved et hændeligt forhold opstår to identiske (eller meget nærbeslægtede) værker, hvilket kan forekomme i praksis, er det et spørgsmål, om det først lancerede værk har prioritet fremfor værk nr. 2, altså om beskyttelse for værk nr. 2 ikke kan komme på tale, fordi det ikke er nyt i objektiv forstand. I udlandet synes tendensen i overvejende grad at gå i retning af, at objektiv nyhed ikke kræves, medens den danske retslitteratur nogenlunde énstemmig har indtaget det modsatte standpunkt, den objektive linie. Dommen i U. f. R. 1960 s. 237 (Østre Landsret) synes at bygge på den subjektive teori, medens andre domme kan forstås på den måde, at frembringer nr. 1 har en ubetinget forret i forhold til nr. 2, selv om identiteten eller ligheden er hændelig. Til forsvar for begge teorier kan anføres en række argumenter, se om hele dette spørgsmål nærmere *Torben Lund: Prioritetsspørgsmålet i ophavsretten*, i NIR 1960 s. 202-14, hvori der efter en gennemgang af de to systemer, deres fordele og mangler, gås ind for en modificeret objektiv teori, således at der altså

må stilles et vist krav til nyhed til det værk, der skal beskyttes. Motiverne til lov 1961 synes at stille krav om nyhed, Da. I s. 92, II s. 14.

★

§ 1 omtaler tillige, hvem beskyttelsen tilkommer. Det siges at være den, der *frembringer* værket. Det er altid værkets skaber (eller skabere) der er den oprindelige indehaver af retten, og dansk ret kender ikke noget tilfælde, hvor ophavsretten opstår hos en kollektiv enhed. Det må i kraft af den skabelsesproces, der betinger beskyttelsen, være en enkelt eller enkelte fysiske personer, der står som frembringere. De åndsværker, der beskyttes efter loven, forudsættes at være af sådant individuelt åndeligt indhold, at de ikke kan frembringes af en institution. Det fra patentretten kendte problem om »bedriftsopfindelsen« (anerkendt ved § 4 i lov nr. 142 af 29. april 1955 om arbejdstageres opfindelser) opstår altså ikke her. Derimod vil forholdet ofte være det, at ophavsretten i kraft af en ansættelseskontrakt eller anden aftale overgår til arbejdsgiveren umiddelbart ved værkets tilblivelse, se under § 27.

B. *Gennemgang af de enkelte kategorier af værker,
der beskyttes ved loven*

1. *Skriftværker.* § 1 taler om beskyttelse for »en i skrift ... udtrykt skønlitterær eller beskrivende fremstilling«. Det er herved meningen at angive, at enhver fremstilling, selv om den ikke har noget egentlig »litterært« præg, kan beskyttes, blot den opfylder de foran angivne generelle krav. Eksempelvis kan et causeri i anledning af en kendt personligheds festdag strengt taget næppe kaldes for hverken skønlitterært eller beskrivende, men beskyttes dog. Både prosaværker og poesi falder inden for beskyttelsesområdet. Breve *kan* også opfylde kravene, jfr. *Vinding Kruse* s. 205, *Konow* s. 15-16,

ligeledes bladartikler (*Torben Lund: Journalistens ophavsret*, 1955 og *Thorwald Hesser »Rätten till text och bild«*, Stockholm 1961), herunder interviews, men ikke almindelige bladmeddelelser (se om disse § 50). Fremstillingen behøver ikke at være trykt, det kan f. eks. dreje sig om en filmstekst.

Fremstillingen kan være en roman eller et drama, et digt, et videnskabeligt værk (se neden for under 3) eller en håndbog eller vejledning af teknisk eller anden art, som ikke behøver at være videnskabelig. Det er heller ikke nødvendigt, at det drejer sig om en »løbende« fremstilling. Som fremhævet i Sv. Mot. I s. 67-68 (hvor der angives en række eksempler fra svensk domspraksis) kan indsatsen bestå i et instruktivt udvalg eller en sammenstilling af oplysninger, en systematisk anordning af et værks forskellige dele, en opstilling af oplysninger vedrørende faktiske forhold. Hvis det ikke er værker, der sammenstilles på denne måde, men fakta eller oplysninger eller lignende, falder forholdet ikke ind under begrebet samleværker, § 5, men det pågældende arbejde kan dog beskyttes, hvis det opfylder det almindelige krav om en individuel indsats.

Fra dansk retspraksis kan nævnes:

Beskyttelse anerkendt for: Romaner og børnebøger: U. f. R. 1904 A s. 751, 1908 s. 298, 1919 s. 833, 1956 s. 136. Endvidere for: en filmstekst, U. f. R. 1912 s. 453, en ganske kort bladartikel, 1926 s. 995, et interview, 1932 s. 1141, en avisartikel, 1932 s. 1139, et topografisk værk, 1935 s. 180, en strikkeanvisning, 1941 s. 454, NIR 1941 s. 128 (*modsat* norsk herredsretsdom i NIR 1957 s. 225), en telefonnøgle, 1943 s. 1029, en fortegnelse over navne til brug ved navneforandring, 1948 s. 936.

Beskyttelse nægtet for: Tekst til nogle maskinafbildninger, U. f. R. 1913 s. 331, skema til brug ved taksationsforretning, 1918 s. 839, bestillingsbog for frisører, 1932 s. 1138, reklame-slogan, 1932 s. 211 (= NIR 1932 s. 61), blanketter til

off. brug, 1933 s. 713, H, flyveplan for brevduer, 1959 s. 71, H, program for cykelløb, 1943 s. 1063, teaterprogram, 1943 s. 431.

Angående de sidstnævnte produkter bemærkes, at det er muligt, at nogle af disse kan beskyttes efter den nye regel i lov 1961 § 49.

Litteraturhenvisninger: Glahn s. 3, Grundtvig s. 66 ff, J. Hartvig Jacobsen I s. 59-61, Torp s. 21-29, Torben Lund I s. 34-39, Rasting s. 90-94, Knoph s. 67-68.

2. *Mundtlige værker:* Alt hvad der foran er sagt om skriftværker gælder i og for sig også for værker, der kun er fremført mundtligt. I hidtil gældende praksis har sådanne præstationer ikke spillet nogen væsentlig rolle f. s. v. angår beskyttelsesområdet, men med båndoptagernes udbredelse kan det blive et praktisk problem, jfr. også et interview eller en radio-samtale (Sv. Mot. I s. 70-71). Angående interviews udtaler de svenske motiver II s. 51, at der kan være tale om, at retten tilkommer den interviewede og bladet i fællesskab, dette tiltrædes i og for sig af rigsdagsudvalget, III s. 35, men der peges på, at retten kan tænkes forudsætningsvis at være gået over til bladet. Dette skal dog vel kun forstås på den måde, at bladet får retten til at bringe interviewet, men næppe at den interviewede skulle være afskåret fra selvstændig at påtale uberettigede gengivelser.

Litteraturhenvisninger: Torp s. 29-31, Glahn s. 3, Grundtvig s. 66 ff, Vinding Kruse I s. 448-49, Torben Lund I s. 61, J. Hartvig Jacobsen I s. 60, Konow s. 16-17, A. Troller: Das Urheberrecht der Dozenten an ihren Vorlesungen, 1960 (særligt i Inst. f. eneret, Århus).

3. *Videnskabelige værker.* I den norske lov er videnskabelige værker nævnt som en selvstændig kategori ved siden af de litterære og kunstneriske. I motiverne er det sagt (No. II s. 11), at videnskaben har et rimeligt krav på den anerkendelse, som ligger i at blive nævnt. I de øvrige nordiske

lande anser man det som en ren selvfølge, at videnskabelige fremstillinger går ind under skriftlige eller mundtlige værker (forelæsninger) eller de i § 1, stk. 2, nævnte værker og kan undvære den angivne anerkendelse, Da. Mot. I s. 93, II s. 14, Fi. I s. 44. Når det i de norske motiver endvidere er anført, at man er på linie med Bernerkonventionen, er dette ikke helt rigtigt. Konventionen nævner i sin hoveddefinition i art. 1 af beskyttelsesobjektet kun »litterære og kunstneriske værker«, angivelsen af de videnskabelige værker kommer under detailopregningen i art. 2.

Angående beskyttelse for videnskabelige værker se *Torben Lund*: Den videnskabelige produktions retsbeskyttelse i »Videnskabsmanden« 1949 nr. 2 (særtryk haves i Inst. f. eneret, Århus).

Det er kun videnskabelige fremstillinger, *ikke* videnskabelige *opdagelser*, der omfattes af beskyttelsen (Fi. Mot. I s. 44). Angående de bestræbelser, der har været udfoldet for at sikre videnskabsmændene en vis licensindtægt e. lign. af deres opdagelser, den såkaldte »videnskabelige ejendomsret« se foruden Torben Lunds ovennævnte afhandling tillige *Eberstein* i Sv. J. T. 1925 hæfte 4 og *Knoph* s. 325-36. Efter at en ekspertkomité under UNESCO (som forf. af nærv. kommentar var medlem af) har foretaget en grundig undersøgelse af planerne og de dermed forbundne vanskeligheder synes tanken dog at være skrinlagt.

4. *Musikværker*. Loven beskytter principielt enhver form for musikalsk komposition, der er udtryk for en individuelt skabende præstation. Genren eller fremtrædelsesmåden spiller ingen rolle, også en for et tilstedeværende publikum fremført improvisation, der byder på nye musikalske værdier, beskyttes, hvis den skulle blive gengivet pr. hukommelse eller medbragt båndoptager. Det har heller ingen betydning, om musikken eventuelt er kombineret med ord (se nærmere under § 7). I *Grundtvig* s. 71 defineres det beskyttede objekt som det åndsarbejde, der er nedlagt i forbindelsen og ordningen

af de enkelte toner efter melodiens, rytmikens og harmoniens regler – idet melodien har hensyn til tidsmellemrummene mellem tonerne, rytmen til deres tidsvarighed og harmonien til deres samklang. Denne definition må, navnlig for så vidt angår melodien, betegnes som højst ejendommelig, men en definition synes iøvrigt overflødig.

Eksempler i retspraksis på beskyttelse af musikværker: U. f. R. 1911 s. 98, 1914 s. 318, 1915 s. 964, 1916 s. 733, 1952 s. 269, H, 1954 s. 842, 1955 s. 304.

Se iøvrigt *Gunnar Karwell*: Rätligt skydd för melodier i NIR 1957 s. 159-74.

5. *Sceneværker*. Herunder går alle slags dramatiske værker såsom skuespil, operaer, operetter, syngespil, revyforestillinger o. l., i det hele taget alle værker, der er beregnet for opførelse på en scene, såsom balletter, pantomimer (der var særlig nævnt i lov 1933 § 2), marionetspil m. v. Endvidere fjernsynsspil, Sv. Bet. I s. 72, hvor det tillige er angivet, at hørespil må henregnes til litterære værker (medens sceneværker som sådanne er kunstneriske værker se s. 50). Dette sidste synes dog næppe begrundet.

Spørgsmålet om en ikke-dramatisk ballets beskyttelse er drøftet i de svenske motiver. Det siges i I s. 72, at den *kan* være beskyttet, medens rigsdagsudvalget heroverfor fremhæver, at en ballet, der er en individuel frembringelse, beskyttes, selv om det drejer sig om et rent abstrakt værk, der savner al handling. Efter Sv. Mot. I s. 71 beskyttes iøvrigt både det talte ord og bevægelsen.

Bernerkonventionen beskytter kun koreografiske værker, når iscenesættelsen er skriftligt fikseret. Et sådant krav stiller de nordiske love ikke, se No. Mot. III s. 14.

6. *Sceneinstruktion*. Sceneinstruktørerne havde overfor de nordiske kommissioner fremsat ønske om, at en sceneinstruktion særlig måtte blive nævnt blandt de beskyttede objekter, idet det ikke sjældent hænder, at den samlede instruktion af

et stykke uden instruktørens vidende eller samtykke overføres til en anden scene. Ønsket er ikke imødekommet, men der er i motiverne peget på, at den ønskede beskyttelse under visse forhold kan opnås gennem lovens bestemmelser, Da. Mot. I s. 109, Fi. I s. 44, No. II s. 13-14. Foreligger der en egentlig bearbejdelse af stykket, vil beskyttelse kunne fås efter reglen i § 4, den svenske højesteret har dog nægtet beskyttelse på dette grundlag i sagen i NJA 1943 s. 411, jfr. Sv. J. T. 1952 s. 811-12. I de norske motiver er der peget på, at sceneinstruktionen kan falde ind under begrebet udøvende kunst. Imidlertid er det vel kun en del af instruktionen, der kan henføres herunder og iøvrigt dækker beskyttelsen for de udøvendes kunstneres præstationer ikke mod imitationer.

Spørgsmålet er, om ikke, da den nye lov i modsætning til tidligere dækker alle kunstneriske værker uanset hvilken måde det kunstneriske er kommet til udtryk på, også en individuelt præget sceneinstruktion vil kunne falde ind herunder, uanset at den ikke er specielt nævnt i § 1. De finske motiver I s. 44 synes at måtte forstås på denne måde. Se endvidere under § 4.

Om sceneinstruktionens ophavsretlige problemer se *Ljungman* i Sv. J. T. 1959 s. 95 og *Bengt Rothe* i T. f. R. 1957 s. 184-215.

7. *Filmværker*. Sådanne nyder efter § 1 selvstændig beskyttelse som kunstneriske frembringelser. Der er her i beskyttelsesmæssig henseende tale om en særlig kunstart, hvis produkter kan nyde beskyttelse, når de er udtryk for en selvstændig skabende kunstnerisk indsats, men beskyttelsen tilkommer dog ikke alene de såkaldte spillefilm men også rent beskrivende film, der repræsenterer en individuel indsats på det filmiske område, derimod ikke ren filmsreportage, uge-revuer o. l., der beskyttes som fotografiske arbejder, Da. Mot. II s. 14.

Spørgsmålet om, hvem beskyttelsen tilkommer, har givet anledning til mange drøftelser. Efter den danske lov er der

ingen tvivl om, at rettens indehaver må være den eller dem, der udfører det individuelle arbejde med frembringelsen af filmsværket som kunstnerisk frembringelse, ikke det selskab eller den producer, der forestår filmens optagelse og har den økonomiske ledelse, jfr. hvad der foran er sagt om ophavsrettens subjekt. Dog må man indskrænke sig til at koncentrere beskyttelsen til nogle få personer, der har ydet en udpræget indsats, en instruktør, forfatteren af drejebog og synopsis, komponisten af den til filmen skrevne musik. Da disse personer regelmæssig vil have overdraget deres rettigheder til producenten i kraft af stiltiende eller udtrykkelig aftale, har spørgsmålet ofte ikke nogen særlig betydning. De ophavsmænd, hvis i forvejen eksisterende værker overføres til filmen, bliver ikke medejere af retten til filmen som sådan. En simplificering af de ellers komplicerede spørgsmål vedr. filmens ophavsretlige stilling er søgt gennemført ved bestemmelserne i § 42.

Før 1912 nød en film som sådan ikke beskyttelse, se U. f. R. 1913 s. 73. Om beskyttelse for film se iøvrigt U. f. R. 1926 s. 796 og 1927 s. 1063. Ved Svensk højesterets dom i NJA 1943 beskyttedes en stumfilm mod bearbejdelse til talefilm, jfr. Sv. J. T. 1952 s. 812-14.

Litteratur: Lögdberg, *Torben Lund I* s. 61, *J. Hartvig Jacobsen I* s. 30-39, 59, 63-68, *Knoph* s. 70-71, *Konow* s. 20-25, *S. Ljungman* i Sv. J. T. 1959 s. 92 ff, *Karsten Meyer* i U. f. R. 1941 s. 354, *N. Alkil* i U. f. R. 1952 B s. 201-24, *Å. Løgdberg* i *Perspektiver* s. 161-74.

8. *Billedkunst.* Udtrykket anvendes her om al den kunst, der ikke falder ind under brugskunst eller bygningskunst, Sv. Mot. I s. 75-76. Som eksempler kan nævnes malerier, skulpturværker, grafiske kunstværker i videste forstand omfattende både tegninger og værker, der fremstilles i tryk, stik, gravurer etc., endvidere mosaiker, glasmalerier, gobeliner m. v., alt under forudsætning af en individuel indsats fra kunstnerens side, se foran under A. 1, hvorimod det ikke kommer an på kvali-

teten af den kunstneriske indsats; loven beskytter også et dårligt kunstværk, se under A. 2.

I praksis er følgende værker blevet beskyttede: Kopier af Thorvaldsen-figurer frembragt af en »skulpturmaskine«, men endeligt formede ved modellering, U. f. R. 1903 A s. 264; en bladtegning, U. f. R. 1907 s. 887; en tegning af den engelske flåde, U. f. R. 1907 s. 417; Wenzel Tornøes maleri af Beethoven, der spiller for den blinde pige, U. f. R. 1909 s. 518; Steins buste af prof. Phister, U. f. R. 1910 s. 708; nogle blad-illustrationer, U. f. R. 1915 s. 1007; gravmonument, U. f. R. 1923 s. 223 og 1925 s. 206; en tegning af en menneskelignende figur, U. f. R. 1931 s. 1109; Axel Ebbes skulptur »Solrosen«, U. f. R. 1949 s. 1047, se også 1912 s. 756; Kai Nielsens »Vandmoderen«, U. f. R. 1951 s. 657; H. Giersings dameportræt, U. f. R. 1953 s. 48, Eriksens »Den lille havfrue«, 1938 s. 338.

Beskyttelse er nægtet i følgende tilfælde: Figurer af jerntråd (men besk. efter konkurrencelovens § 15), NIR 1959 s. 129, en »barbarisk skulptur«, U. f. R. 1938 s. 190.

Litteratur: *Torben Lund II* s. 56-81, *I* s. 167, *J. Hartvig Jacobsen I* s. 78 ff, *Vinding Kruse I* s. 453-55, *Knoph* s. 62, *Olof Behm*: Rätten till verk av bildande konst, Stockholm 1934.

9. *Brugskunst.* Det drejer sig her om de frembringelser, der i 1933-loven betegnedes som værker af kunstindustri og kunsthåndværk. Nu anvendes i den nye lov ordet »brugskunst« uanset at dette jo i og for sig rent sprogligt også omfatter bygningskunsten. Disse frembringelser spiller i det moderne samfund en overordentlig stor rolle, og en effektiv beskyttelse er af den største betydning for den industri, der beskæftiger sig hermed. Det må dog pointeres, at beskyttelsen altid opstår hos kunstneren, men den vil oftest i kraft af en ansættelseskontrakt eller anden kontrakt være overgået til den virksomhed, han arbejder for. Ved bedømmelsen af retsbeskyttelsen må hensyn tages til, at industriprodukter (i videste forstand) og-

så kan nyde beskyttelse efter mønsterlovgivningen, og der kan derfor være grund til at sætte kravene til den kunstneriske indsats, der skal præsteres, temmelig højt. At dette skal være tilfældet, er understreget i samtlige motiver til bestemmelsen i § 1, se for Danmarks vedk. mot. I s. 95, II s. 15. De svenske motiver taler (III s. 34) om en kvalificeret åndsfræbringelse som har fået en individuel og kunstnerisk skikkelse. Dog må det herved bemærkes, at det her som overalt i ophavsretten, gælder, at kvaliteten i og for sig ingen rolle spiller, det gælder blot om at konstatere, om den brugsgenstand, det drejer sig om kan betegnes som kunst, om den så er god eller dårlig kunst, er uden betydning for beskyttelsen, se foran under A. 2. Den kunstneriske indsats kan dreje sig både om formgivningen og materialebehandling. Over for bemærkninger i de danske motiver II s. 15, der kunne tydes i modsat retning, har folketingsudvalget (Da. Mot. IV s. 2) indskærpet, at der ved bedømmelsen af, om en brugsgenstand skal anses for beskyttet, bør lægges vægt på, om der er tale om en kunstnerisk fræbringelse, der opfylder de almindelige betingelser for at udgøre et værk i lovens forstand. Er dette tilfældet, bør beskyttelsen indtræde uden hensyn til det praktiske brugsformål, og selv om hensynet til den funktionelt rigtige formgivning har spillet en afgørende rolle ved udformningen af brugsgenstanden. Bemærkningen synes også vendt mod præmisserne i højesteretsdommen U. f. R. 1956 s. 237.

Om grænsen mellem kunstneret og mønsteret se *E. Hedfeldt* i NIR 1960 s. 189-91.

Beskyttelsen gælder alle tænkelige brugsgenstande, der har et kunstnerisk præg. I Sverige har man hidtil undtaget beklædningsgenstande og – hvad der måske var endnu mere betydningsfuldt – vævet materiale til sådanne. Denne begrænsning er nu slettet i den nye svenske lov.

Som kriterium for beskyttelsen er det ofte blevet anført som et moment, at den omdisputerede genstand er tegnet af en anerkendt kunstner. Dette er også af betydning selv om

det ikke er undtagelsesfrit (*Glahn* s. 34), omvendt er det selvfølgelig ikke på nogen måde udelukket, at der kan gives beskyttelse for en genstand, der *ikke* er tegnet af en i forvejen anerkendt kunstner, se eksempelvis U. f. R. 1960 s. 197, H.

I praksis er følgende brugsgenstande blevet beskyttet som kunstværker: Sølvsmykker fra Georg Jensen, U. f. R. 1913 s. 760 jfr. 1915 s. 251, H; en kapselåbner af form som en havhest, U. f. R. 1924 s. 588; en øletiket, U. f. R. 1924 s. 445, H; et muselmalet spisestel, U. f. R. 1926 s. 251, H (cfr. *før* indførelsen af udtrykkelig beskyttelse for brugsgenstande: U. f. R. 1907 s. 619, H), en »P. H. lampe«, U. f. R. 1931 s. 376, Forglemmigejsmykker, U. f. R. 1944 s. 1185, Tebord, U. f. R. 1948 s. 883, Løve af tovværk, U. f. R. 1960 s. 197, H, ornament til sølvfade, vinranke med drueklaser, V. L. R. D. i NIR 1950 s. 135 (med afbildning). Stol, Svensk højesteretsdom i NIR 1959 s. 60 (med afbildning), = T. f. R. 1958 s. 326; Orreforsglas, forholdsvis enkle men repræsenterer det i Sverige meget anvendte begreb »vackara vardagsvara«, NJA 1931 s. 506, jfr. Sv. J. T. 1938 s. 121.

I følgende sager er der *ikke* statueret beskyttelse: Reklameskilte til landevejsreklame, U. f. R. 1930 s. 556, Stålmøbler, U. f. R. 1935 s. 692, 695, 699, samme stole i Svensk højesteret (3-2), »ikke sådan egenart, at de kan henregnes til de beskyttede«, NJA 1935 s. 712 (afbildning), Sv. J. T. 1938 s. 121-23, udstillings-mannequinbuster, U. f. R. 1946 s. 35, »Humørbarometer«, U. f. R. 1950 s. 930, Gyngestol, U. f. R. 1954 s. 170, Brødskeer, U. f. R. 1956 s. 237, H = T. f. R. 1957 s. 320 (jfr. *Jul. Møller* i NIR 1956 s. 17), Bluse, U. f. R. 1958 s. 1211, T. f. R. 1960 s. 107 (men besk. efter konkurrenceloven § 15).

Finske højesteretsdomme: Ovndøre, adskiller sig ikke væsentligt fra i forvejen i handelen værende ovndøre, NIR 1950 s. 197; Møblement, ikke originalt, NIR 1951 s. 211.

Af adskillige af de foran nævnte omdisputerede genstande findes der afbildning i Inst. f. eneret, Århus.

Litteratur om brugskunst: *Torben Lund*: I s. 168-69, J.

Hartvig Jacobsen I s. 81, *Knoph* s. 70 (strengt krav), *Julius Møller* i NIR 1957 s. 69-79, samme i NIR 1960 s. 222-26, samme i Perspektiver s. 88-98 med diskussion, *Torben Lund II* s. 81-82, *Borum* i Jur. 1944 s. 102-04. *Torben Lund*: Beskyttelse for dansk brugskunst i udlandet, 1945, »Kunstnerret: Kunsthåndværk og kunstindustri«, udgivet af Dansk Forening for kunsthåndværk, 1943, *G. Eberstein* i NIR 1941 s. 1-12, samme i U. f. R. 1949 B s. 53-55, *H. H. Holm* i U. f. R. 1958 B s. 1, 190 og 220, *Aage Park* smst. s. 91, *Eigil Michelsen* smst. s. 116.

10. *Bygningskunst*. Såfremt et bygningsværk kan siges at være en kunstnerisk frembringelse, er det beskyttet efter § 1. Beskyttelsen omfatter hele bygningen eller dele af denne, både udvendig og indvendig. Den antages også at strække sig til et kompleks af bygninger, Sv. Mot. II s. 49, og under bygningskunst hører også broer og skibe (obs. at loven taler om »bygningskunst« der er et videre udtryk end arkitektur, No. Mot. II s. 12), Da. Mot. II s. 15, hvis de repræsenterer en kunstnerisk indsats. Dette vil efter de svenske motiver sjældent være tilfældet med selve et skibs formgivning, men kan dog tænkes, under alle omstændigheder omfatter det indretningen af saloner m.v., Sv. Mot. I s. 78. De norske motiver (II s. 14) udtaler, at beskyttelsen eventuelt kan ydes til en byplan, et have- eller et parkanlæg med kunstnerisk præg. Der er efter de danske motiver I s. 94 ingen grund til at nævne tegningerne og det færdige bygningsværk, som hidtil gældende lov gør, begge dele repræsenterer det immaterielle åndsværk, som er beskyttelsens genstand. Der er heller ingen grund til særligt at nævne skitser, disse er, når de er udtryk for et åndsværk, omend på forberedende stadium, genstand for beskyttelse efter dansk ret, Da. Mot. IV s. 2.

Retspraksis: U. f. R. 1907 s. 154, kopi af tegningerne til en bygning, tegnet af en arkitekt. Tegningen anset for »en sådan original bygningstegning, hvortil den dagældende lovs § 24 sigter.« U. f. R. 1928 s. 989, Teknologisk institut i Kø-

benhavn, beskyttelse forudsat. NIR 1954 s. 213, beskyttelse for bygningstegning, VLR.

Litteratur: Glahn s. 33, ikke »en kasernemæssig« bygning, Torben Lund: I s. 167, II s. 92-98, J. Hartvig Jacobsen I s. 83.

11. *Reklamer.* Loven af 1933 fastslog i § 2. c. beskyttelse for »reklamer med hensyn til tekst, billedstof og komposition«. Ved det sidstnævnte tænkes i henhold til motiverne på »den samlede reklames særlige udførelsesmåde, de enkelte leds opstilling i forhold til de øvrige« (Torben Lund I s. 65). En beskyttelse herfor savnedes, jfr. domme i U. f. R. 1925 s. 487, 1930 s. 556 og 1932 s. 211. En tilsvarende bestemmelse var også optaget i kommissionsudkastene men udgik under lovens videre behandling. Det udtales imidlertid i motiverne, at reklamer må anses for beskyttede efter den nye lovs § 1 i samme omfang som efter hidtil gældende ret. Reklamen vil kunne anses for et kunstnerisk værk i kraft af sin originale komposition. Beskyttelsesobjektet er her den konkrete udformning af kompositionen, der er ikke tale om en motiv- eller idébeskyttelse. Ved afgørelsen af, om en reklamekomposition kan anerkendes som et kunstnerisk værk, bør man næppe udelukkende lægge traditionelle æstetiske kriterier til grund, men hensyn bør tillige tages til kompositionens særlige reklamevirkning.

Det er et spørgsmål, om ikke lignende betragtninger kan anlægges over for andre frembringelser med en original komposition, såkaldet »lay-out«.

I de svenske motiver I s. 67 nævnes det, at en systematisk anordning eller egenartet opstilling kan være beskyttet.

Om beskyttelse for særpræget annoncestof se U. f. R. 1943 s. 1029, om reklameslogans se s. 51 og 57.

Litteratur: Grundtvig s. 55, Torben Lund I s. 65, J. Hartvig Jacobsen I s. 71-72, Johs. Hansen s. 85 ff, særlig s. 113 ff, Vinding Kruse I s. 451, 470, Erik Petri: Dansk Reklameret, 1936, Kjeld Rørdam: Reklamers beskyttelse mod plagiat,

1931 (særtryk i Inst. f. eneret, Århus), *J. Kobbernagel*: Konkurrencens retlige regulering, 1957, s. 237 ff, navnlig s. 250-76, *Birger Barre*: Reklamalsters rettskydd, Stockholm 1941, *Karsten Gaarder* i T. f. R. 1946 s. 191-203, *Hardy Andreassen* i U. f. R. 1960 B s. 2 og 147, *W. Weincke* smst. s. 44, *Weine Jarnewall* i NIR 1959 s. 17-38.

12. *Kort, tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskrivende art*, lovens § 1, stk. 2. Lov 1933 beskyttede i sin § 2. litra c udover de foran nævnte reklameelementer, følgende præstationer: »Matematiske, geografiske, topografiske, naturvidenskabelige, tekniske og lignende tegninger og grafiske eller plastiske afbildninger, der efter deres hovedøjemed ikke er at anse som kunstværker.« Den sidste tilføjelse har den betydning, at hvis de er kunstværker, beskyttes de som sådanne. Iøvrigt anses den nye formulering som dækkende det samme område som den gamle (Da. Mot. I s. 96, II s. 15) og derfor kan kommentarer til og retspraksis vedrørende den gamle bestemmelse uden videre anvendes ved fortolkningen af den nye bestemmelse. Den svarer også til opregningen i Bernerkonv. art. 2, stk. 1 in fine (denne er iøvrigt betegnet som uklar, Fi. Mot. I s. 46). I ordet »beskrivende« ligger iøvrigt et vist selvstændighedskrav (foran under A. 1), som udelukker de ganske enkle produkter, Fi. Mot. I s. 47, No. II s. 14. Det er afbildningen *som sådan* der er beskyttelsesobjektet, ikke den afbildede genstand, dommen i U. f. R. 1934 s. 958 beror på en misforståelse, når den statuerer, at beskyttelse i medfør af den gamle § 2. c. for tegninger til et slagteri, herunder en særpræget glidestangsføring medførte, at en opførelse af et andet slagteri på grundlag af disse tegninger var en forfatterretskrænkelse (der var ikke tale om arkitekturbeskyttelse efter lov 1933 § 24), se *Torben Lund II* s. 98. De i § 1, stk. 2, beskyttede præstationer skal anskueliggøre en tanke på videnskabens eller teknikkens område, begge disse begreber taget i allervideste forstand, Sv. Mot. I s. 82.

Når loven beskytter »kort« tænkes der herved ikke på de enkelte kartografiske elementer, men udvalget og kombinationen af disse, Sv. Mot. II s. 50.

Angående de her omhandlede produkter foreligger en righoldig domspraksis. Beskyttelse anerkendt for: Modebilleder, U. f. R. 1911 s. 947, H, jfr. s. 236; Kort over krigsskuepladsen (Balkankrigen), U. f. R. 1913 s. 866; Illustrationer i varekatalog (Daells varehus), U. f. R. 1915 s. 892; Omslagstegning til køreplan, U. f. R. 1916 s. 817; Landkort i leksikon (ubetinget åndsværk), U. f. R. 1918 s. 441; landinspektørs opmålingskort, U. f. R. 1919 s. 40, billede af vaskemaskine, U. f. R. 1925 s. 199, tegninger til slagteri, U. f. R. 1934 s. 958; tegninger til klokkestøbning (forudsætningsvis), U. f. R. 1936 s. 1124; hæfte med kort, U. f. R. 1938 s. 558; kort (forudsætningsvis), 1938 s. 509, H; billeder af riste, U. f. R. 1939 s. 348.

Beskyttelse nægtet for: Reklametegning for »Politiken«, U. f. R. 1926 s. 487; reklameskilte til landevejsreklame, U. f. R. 1930 s. 556; skilte til udstilling, J. D. 1954 s. 80.

Litteratur: Glahn s. 5, Torben Lund I s. 63-64, J. Hartvig Jacobsen I s. 69-71, Johs. Hansen s. 117 ff, 178-80, Vinding Kruse I s. 467-70, Grundtvig s. 72, Torp s. 31-33, Konow s. 18-19, Eberstein i NIR 1946 s. 5-6, Y. J. Hakulinen i NIR 1947 s. 159-69, T. M. Kivimäki i NIR 1953 s. 116-38 (indledn. t. diskussion v. 8. nordiske møde i Helsingfors for industriel retsbeskyttelse), diskussionen: NIR s. 153-73.

Om ophavsret til kort: Erland Strömbeck i NIR 1956 s. 226-39, svensk lov om beskyttelse for officielle kort: T. Hesser i NIR 1956 s. 174, se for dansk rets vedk. under ophavsretslovens § 62.

§ 2

OPHAVSRETTENS INDHOLD

Stk. 1. *Ophavsretten medfører, med de i denne lov angivne indskrænkninger, eneret til at råde over værket ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden, i oprindelig eller ændret skikkelse, i oversættelse, omarbejdelse i anden litteratur- eller kunstart eller i anden teknik.*

Stk. 2. *Som fremstilling af eksemplarer anses også det forhold, at værket overføres på indretninger, som kan gengive det.*

Stk. 3. *Værket gøres tilgængeligt for almenheden, når det fremføres offentligt, eller når eksemplarer af det udbydes til salg, leje eller lån eller på anden måde spredes til almenheden eller vises offentligt. Som offentlig fremførelse anses også fremførelse i en erhvervsvirksomhed, der finder sted for en større kreds, som ellers måtte anses som ikke-offentlig.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 97-104, II s. 16-18, III s. 9, IV. s. 3. Fi. I s. 47-48, II s. 18, III s. 1-2. No. I s. 10-11, II s. 14-21, III s. 14-15. Sv. I s. 84-113, II s. 51-64, III s. 35-39.

Angående litteratur og domme henvises til fremstillingen af de under § 2 forekommende enkeltproblemer i det følgende.

Oversigt over stoffets opdeling i den efterfølgende fremstilling

- A. *Ophavsrettens indhold generelt.*
- B. *Specielle beføjelser.*
 - I. *Fremstilling af eksemplarer.*

- a. I almindelighed.
 - b. Trykning. Fotografisk gengivelse.
 - c. Optagelse på grammofonplade.
 - d. Båndoptagelse.
 - e. Optagelse på film.
 - f. Kunstværkers gengivelse.
 - g. Brugskunst.
 - h. Bygningskunst.
 - i. De i § 1, stk. 2 omhandlede værker.
- II. *Tilgængeliggørelse for almenheden.*
- a. *Offentlig fremførelse.*
 - 1. Ved tilstedeværende kunstnere.
 - 2. Ved mekaniske instrumenter.
 - 3. Radioudsendelse.
 - 4. »Industrimusik«.
 - b. *Spredning og visning.*
 - 1. Spredning af eksemplarer.
 - 2. Visning af eksemplarer.
- III. *Beskyttelse mod ændret gengivelse.*

A. Ophavsrettens indhold, generelle spørgsmål

Under lovens udarbejdelse har man overvejet *F. Vinding Kruses* forslag om principielt at udforme ophavsretten som en generel ret til at råde over værket i enhver henseende, hvor der ikke i loven er gjort særlig undtagelse. I Danmark har der været en vis sympati for denne tanke (se Da. Mot. I s. 99 og IV s. 3), men man har dog foretrukket den i loven optagne formulering af ophavsretten, dels af hensyn til at opnå så vidt muligt nordisk retsenhed på dette afgørende område, dels fordi man mener at man, når man giver dels en beskyttelse mod enhver form for eksemplar fremstilling, dels mod alle de måder, på hvilke værket kan gøres tilgængeligt for almenheden, så nogenlunde har dækket, hvad ophavs-mændene og deres retsefterfølgere har brug for. Det må her ved yderligere erindres, at loven foruden de i § 2 angivne

beføjelser tillige giver en effektiv droit moral beskyttelse i § 3.

§ 2 omhandler lovens rent principielle udformning af beskyttelsens indhold. Hvis man vil opgøre lovens endelige status med hensyn til, hvad loven dækker og hvad den ikke dækker, må man tillige tage lovens øvrige bestemmelser, herunder ikke mindst den lange række af undtagelser fra hovedprincippet, som er fastsat i Kapitel II, i betragtning. Dette gælder ikke mindst på spredningsbeføjelsens område, se nedenfor.

Beskyttelsen fastsættes i § 2 som *en eneret* til at råde over værket, d.v.s. en ret til at forbyde enhver trediemand en sådan råden. *Knoph* siger s. 267, at eneret er praktisk taget identisk med forbudsret. En række tilfælde, hvor eneretten er konverteret til en ret til at oppebære en afgift for trediemands frie afbenyttelse af værkerne, gælder efter Kapitel II. Om forskellen imellem eneret og »tvangslicens« se nærmere Da. Mot. I s. 97-98, Sv. Mot. I s. 97-98, *Bergström* i Minneskrift för Phillips Hult, 1960 s. 70, *E. Hedfeldt* i NIR 1960 s. 191-92

Eneretten gælder råden over værket dels ved eksemplarfremsstilling, dels ved at gøre værket tilgængeligt for almenheden. Når loven i de efterfølgende paragraffer taler om »at råde over værket«, er det altså disse beføjelser, der tænkes på. Anvendes udtrykket »Ophavsret« dækker dette tillige droit moral efter § 3, jfr. Sv. Mot. II s. 64.

Loven dækker principielt *enhver* råden over værket på de angivne måder, altså ikke blot den første eksemplarfremsstilling eller det første tilfælde, hvor værket gøres tilgængeligt for almenheden men *enhver yderligere* eksemplarfremsstilling, og *ethvert* tilfælde, hvor værket *påny* gøres tilgængeligt for almenheden.

Lovgivningen sondrede før 1902 mellem »fortryk« og »eftertryk«. Fortryk var den råden, der fandt sted før værket første gang var offentliggjort, eftertryk en råden, der fandt sted efter den første offentliggørelse. Den lov, der var gæl-

dende fra 1857 til 1902, benævntes »lov om eftertryk« men gav dog også visse regler om fortryk, jfr. *Torp* s. 66, 75. Den nugældende beskyttelse gælder både før og efter den første offentliggørelse, men det kan for så vidt siges, at beskyttelsen er mere effektiv før offentliggørelsen end efter denne, idet visse »låneregler« i kapitel II først træder i funktion, når værket første gang er offentliggjort (cfr. om *Johs. Hansens* herimod stridende teori foran s. 54).

Det forhold, at en trediemand udgiver (eller på anden måde råder over) et værk *som sit eget* benævnes med det klassiske udtryk *plagiat* (*Grundtvig* s. 139-40, *Rasting* s. 94-95), se som eksempler herpå U. f. R. 1911 s. 947, H. og s. 98, 1915 s. 964, 1916 s. 733. Loven har dog ikke særlige bestemmelser herom. Det rammes både af § 2 og § 3.

Forsøg på ophavsretskrænkelser rammes i og for sig ikke af loven. At det er straffrit følger af bestemmelsen i strfl. § 21, stk. 3, jfr. U. f. R. 1960 s. 483, H. Men en forsøgshandling må kunne motivere, at ophavsmanden nedlægger forbud i medfør af Rpl. § 646, se § 648.

Spørgsmålet om, *hvem* der er ansvarlig for begåede krænkelser, behandles under § 55, herunder også spørgsmålet om krænkelser begået i udlandet eller på internationalt farvand.

Foran er omtalt, at loven i kapitel II fastsætter en lang række *undtagelser* fra hovedprincippet om beskyttelsens indhold i § 2. Spørgsmålet er imidlertid, om denne opregning af undtagelser må anses for udtømmende eller om der ud fra forholdets natur kan opstilles andre undtagelser.

I sagen i U. f. R. 1932 s. 1010, H. kunne komponisten ikke hævde sin eneret i et tilfælde, hvor en radioforhandler demonstrerede en højttaler i sin forretning for en kunde, til trods for, at forretningen var offentlig tilgængelig og fremførelsen skete i erhvervsmæssig øjemed. Begrundelsen var, at der ikke var tale om offentliggørelse i lovens forstand. Dette sidste er jo forkert, og det må også hævdes, at den omstændighed, at udførelsen ikke sker med det formål at

»nyde« selve værket men med et andet, rent praktisk formål, i og for sig ikke kan begrunde en undtagelse. Lige så urigtigt er det på den anden side, når en landsretsdom i U. f. R. 1951 s. 223 i et tilfælde, hvor musik anvendes til at danse efter på et bal, dømmer til ophavsretskrænkelse med (bl. a.) den motivering, at musikken *ikke* udføres »for dens egen skyld«, hvis man heraf vil slutte, at når musik udføres for dens egen skyld dækker beskyttelsen ikke herimod.

Den betragtning der ligger bag ved højesteretsdommen fra 1932 er snarere et udtryk for synspunktet »de minima non curat prætor« og kan for så vidt tiltrædes; den samme betragtning må føre til, at hvis gengivelsen af et værk kun er et ganske underordnet led i en foranstaltning, der i øvrigt tjener andre øjemed, kan beskyttelsen ikke hævdes, dette gælder hvis en offentlig begivenhed transmitteres og der herunder som et baggrundselement indgår en fremførelse af værker, eller hvis der i en billedmæssig gengivelse af et lokale eller en plads indgår de der anbragte kunstværker, jfr. også det grundsynspunkt, der ligger bag ved reglerne i lovens §§ 20 c, 21 og 25, stk. 2, pkt. 2., se Da. Mot. II s. 16. Jfr. også dommen i U. f. R. 1948 s. 530.

Som en anden undtagelse (der er udtrykkelig optaget i den nye franske ophavsretslov) kan nævnes den almindelige opfattelse, der går ud på, at *karikaturer, travestier og parodier* er frit tilladt, se *Knoph* s. 90-91 og *Leif Delin* i NIR 1959 s. 234-49.

Litteratur angående ophavsrettens principielle indhold (bortset fra den teoretiske diskussion, som er omtalt foran s. 46): *Torben Lund I* s. 33, *J. Hartvig Jacobsen I* s. 150-53, *II* s. 22-27, *Bergström* s. 81 ff, samme i *Minnesskrift för Phillips Hult*, 1960 s. 58-83, *Vinding Kruse* i *Jur.* 1960 s. 103 ff, *W. Weincke* i U. f. R. 1956 B s. 224-27, *Knoph* s. 86, *Bergström* (hele bogen).

Specielt om *kunstnerrettens* principielle indhold: *Torben Lund I* s. 169-72, *II* s. 122-214, *A. Ross* i T. f. R. 1945 s. 326 ff.

B. Specielle beføjelser

I. Fremstilling af eksemplarer.

a. *I almindelighed.* Medens andre ophavsretslove regelmæssigt har anerkendt eksemplarfremstillingen som et integrerende led i ophavsrettens indhold, har den danske lovgivning hidtil, jfr. lov 1933 §§ 1 og 2, bestemt ophavsrettens principielle indhold som retten for ophavsmanden til at modsætte sig værkets *offentliggørelse*, ved hjælp af eller uden brug af eksemplarer. Ganske vist straffedes efter § 17, stk. 1 også den, der »mangfoldiggør værket i den hensigt at offentliggøre det«, men bestemmelsens rækkevidde var uklar, Da. Mot. II s. 16. Dog fastsloges i Højesteretsdommen U. f. R. 1961 s. 341 eksistensen af »mekaniske rettigheder« (in casu overførelse på lydbånd) i lov 1933, noget andet er, at disse rettigheder i dommen ansås for overført til Statsradiofonien af KODA, fordi denne ikke ved overdragelsen af fremførelsesretten havde taget et klart forbehold.

Eksemplarfremstillingen indgår nu også som et led i definitionen af en forlagsaftale, se § 33.

Det er af vigtighed, at loven nu i sin hovedbestemmelse beskytter mod eksemplarfremstilling, da denne måde at disponere over åndsværker på i almindelighed anses for særlig farlig for ophavsmanden. I England og Amerika er den det klassiske indhold af ophavsretten, jfr. ordet »Copyright« der dog også nutildags omfatter adskilligt andet end kopieringsretten.

Når loven anvender udtrykket »fremstilling af eksemplarer« i stedet for det tidligere »mangfoldiggørelse« er det for at pointere, at også fremstilling af nogle få eller endog et enkelt eksemplar er forbudt. Dette antoges ganske vist også tidligere men var i og for sig sproglig dårligt i overensstemmelse med ordet mangfoldiggørelse. En række undtagelser er dog fastsat i kapitel II, herunder den betydningsfulde, at fremstilling af enkelte eksemplarer til privat brug er tilladt, jfr. § 11. Eksemplarfremstilling er i loven benyttet som et speci-

fikt lovteknisk udtryk, der også dækker visse tilfælde der ikke helt stemmer med almindelig sprogbrug, således et værks gengivelse i ændret skikkelse eller i andre materialer (f.eks. fotografering af et kunstværk) eller en del af et værk, Sv. Mot. I s. 94.

Om eksemplarfremsstilling i almindelighed se *Torben Lund I* s. 88-89, 100-01, *Knoph* s. 88, *Konow* s. 27-30, *Bergström* s. 96, samme i Sv. J. T. 1958 s. 314.

I det efterfølgende skal der gøres nogle bemærkninger om de enkelte forskellige måder, hvorpå eksemplarfremsstilling kan finde sted.

b. 1. *Skriftværkers trykning*. Dette er en klassisk form for råden, der giver anledning til ophavsretlig beskyttelse, jfr. titlen på 1857-loven »Lov om eftertryk«. Beføjelsen gælder al form for et sprogværks gengivelse ved typer og metoder af hvad art tænkes kan, f. eks. også duplicering og maskinskrivning.

Også afskrivning ved hånden haves der naturligvis principielt beskyttelse imod, men på grund af reglen om privat gengivelse, § 11, har dette ikke stor praktisk betydning for ophavsmanden.

Retten kan give anledning til opspaltede beføjelser. Trykningsretten vedrørende en bog kan gælde retten til fremstilling af nye bogeksemplarer eller til dens gengivelse i et blads løbende numre som serie, »Feuilletonretten«, eller »Serial rights« eller som tegneserie, til billigudgave (se *Niels Th. Kjølbø* i Dansk Forfatterforenings medlemsblad nr. 4, 1961, og »Det danske Bogmarked« 1961 s. 598), en films handling kan gengives som »filmsroman« o. s. v. Om den nærmere retsstilling vedrørende disse forhold må henvises til de særlige fremstillinger angående forlagsretten, navnlig *J. Hartvig Jacobsens*, *Nyberghs* og *Saxéns* bøger.

2. *Fotokopiering*. I det moderne samfund anvendes fotograferingen i udstrakt grad til brug ved fremstilling af eksemplarer af åndsværker, enten som kopier i naturlig stør-

relse eller ved mikrofotografering, hvorfra værket kan kopieres eller projiceres op til en størrelse, så det kan læses. Se herom særlig *Torben Lund* »Fotokopiering og Ophavsret« i NIR 1956 s. 152-69 og kommentarerne vedr. §§ 11 og 12, *E. Hedfeldt* i NIR 1960 s. 193-95.

c. *Optagelse på grammofoonplade.* Denne form for eksemplar fremstilling er i det moderne samfund uhyre udbredt. Der tales også om »fiksering« når der som her sker en eksemplar fremstilling ved hjælp af udøvende kunstnere. Beskyttelse mod litterære værkers og musikværkers optagelse på grammofoonplade har været optaget i lovgivningen i Danmark lige siden 1904, jfr. dommen i U. f. R. 1912 s. 57. Den her angivne beføjelse er en af de »mekaniske rettigheder«, jfr. foran s. 75. Efter Bernerkonventionens art. 13 er der adgang til at indføre en tvangslicens, og en sådan ordning er gennemført i adskillige lande men ikke i de nordiske. Her gælder på dette område en absolut eneret. Beskyttelse mod grammofoonoptagelse er særlig hjemlet ved § 2, stk. 2. Se også *Alkil* i T. f. R. 1955 s. 262-86. Opmærksomheden henledes på »lånereglerne« i §§ 17 og 18.

d. *Båndoptagelser.* Åndsværker kan nutildags fikseres ikke blot til mekanisk gengivelse på grammofoonplader, men også en fiksering på bånd til gengivelse ved elektro-magnetiske metoder er overordentlig meget anvendt. Der gælder herom i det hele det under 3 lige foran anførte. Iøvrigt anvendes ikke blot bånd til lyd gengivelse men også til visionært brug ved fjernsynsudsendelse. Om radiofoniforetagenders båndoptagelser til eget brug se § 22, stk. 2. og 3.

Se særlig *Alkils* ovennævnte afhandling, også i *Perspektiver* s. 13-39, *Ulf Broomé* i NIR 1957 s. 175-93, og den ovennævnte højesteretsdom i U. f. R. 1961 s. 341, *E. Hedfeldt* i NIR 1960 s. 193-95.

e. *Filmsoptagelse.* Såvel litterære værker som musikværker, sceneværker og kunstværker kan optages på film, og loven yder beskyttelse herimod, jfr. også Bernerkonventionen

art. 14, se eksempelvis U. f. R. 1913 s. 73. Angående films-optagelse kan særlig henvises til *Åke Lögdbergs* værk. Beskyttelsen gælder naturligvis også filmsværkers overførelse til anden film.

f. *Kunstværker*. Værker af billedkunst kan gengives på forskellig måde, enten ved en mellemkommende kunstnerisk virksomhed, f. eks. kopiering af et maleri eller dettes gengivelse som grafisk kunstværk, eller ved rent mekanisk reproduktion, afstøbning, fremstilling ved tryk af et større antal af et grafisk kunstblad end det, der er kontraheret om m.v. Også kunstværkers gengivelse ved fotografiske metoder falder ind under lovens tekniske begreb »Fremstilling af eksemplarer«, Sv. Mot. II s. 61. Se særlig *Torben Lund II* s. 132 ff, 151-63.

g. *Værker af brugskunst*. Beskyttelsen mod eksemplar fremstilling omfatter både fremstilling af eksemplarer på grundlag af skitser eller andre forarbejder og fremstilling af et større antal end det omkontraherede eller trediemands uhjemlede fremstilling af eksemplarer. Endvidere gengivelse ved andre kunstarter, f. eks. grafiske, og ved fotografering. De for »kunstværker« opstillede undtagelser i kapitel II gælder også for værker af brugskunst. Se særlig *Torben Lund II* s. 163-65 og sammes: Beskyttelse for dansk brugskunst i udlandet, 1945.

h. *Bygningsværker*. Beskyttelsen gælder både opførelse af en bygning efter skitser og tegninger og efter et eksisterende bygningsværk. Endvidere gælder beskyttelsen også rent principielt mod dens afbildning, men se dog her den vidtgående undtagelse i § 25, stk. 3.

I sagen i U. f. R. 1907 s. 154 beskyttedes bygningstegninger imod opførelse af en bygning på grundlag af disse. Se også sag angående kopiering af bygningstegninger med henblik på opførelse, VLRD i NIR 1954 s. 213.

Se endvidere *J. Trolle* i T. f. R. 1952 s. 487-91 og *Torben Lund II* s. 165-74.

i. *De i § 1, stk. 2 omhandlede værker*. Herom henvises til omtalen af disse værker under § 1 Litra B nr. 12.

II. *Råden hvorved værket gøres tilgængeligt for offentligheden.*

En sådan råden kan ske enten derved, at værket fremføres for almenheden (a) eller derved, at eksemplarer af værket overleveres (endeligt eller midlertidigt) til andre eller forevises for almenheden (b).

Efter den tidligere lov anvendtes udtrykket »offentliggørelse« i to forskellige betydninger, hvilket har affødt mange misforståelser selv hos visse forfattere af ophavsretslitteratur. For det første anvendtes det om det forhold, at et værk *for første gang* præsenteredes for almenheden. I denne henseende har det en *retskonstituerende* betydning. Når et værk er offentliggjort i denne forstand, udløser det normalt den virkning, at »lånereglene« begynder at fungere. Endvidere har det i visse henseender betydning for beskyttelsens varighed, og endelig kan det have betydning med hensyn til at bestemme hvilket land der skal være værkets hjemland. I denne henseende, men også alene i denne henseende, anvendes udtrykket i den nye lov, se § 8.

Dernæst havde det i den gamle lov tillige betydning som kriterium for rettens *indhold*. Ophavsmanden havde beskyttelse imod sit værks offentliggørelse, og der tænktes herved naturligvis ikke alene på den første offentliggørelse men på enhver yderligere handling, hvorved værket påny *gøres tilgængeligt for almenheden*. Derfor har man i den nye lov, hvor det gælder den sidstnævnte brug af ordet »offentliggørelse« valgt det lige angivne udtryk, der dog har den ulempe, at det vanskeligt lader sig omsætte til et navneord.

Selv om udtrykket altså er nyt, er det for så vidt identisk med det gamle begreb »offentliggørelse« i lov 1933 §§ 1 og 2, og den betydning af dette udtryk, som gennem retspraksis og litteratur er fastslået af dette udtryk, kan uden videre overføres til forståelsen af det nye udtryk. Nogen ændring har ikke været tilsigtet.

Det må for det første fastslås, at ordet »almenheden« lige som »offentligheden« ikke i ophavsretsloven behøver at for-

tolkes på samme måde som i visse offentligretlige love vedrørende politi- og afgiftsforhold, hvor det også forekommer. Der er tale om en specifik, ophavsretlig betydning af ordet »offentlig«, dette har altid været opfattelsen i Danmark og omtales også i betænkningen fra det svenske rigsdagsudvalg (Sv. Mot. III s. 37-38). Se også dansk dom i NIR 1953 s. 137.

Men iøvrigt foreligger der med hensyn til den nærmere forståelse af begrebet »offentliggørelse« som kriterium for retens indhold en divergens mellem på den ene side den svensk-finske og på den anden side den dansk-norske opfattelse.

Den sidstnævnte er klart udtrykt i det norske stortingsudvalgs betænkning, hvori det siges, at *alt det, der ligger uden for privat brug, er offentligt*. Det er også blevet direkte udtrykt i den norske lov, der siger, at værket gøres tilgængeligt for almenheden, når det fremføres *uden for det private område*. Der lægges megen vægt på højesteretsdommen af 1953, der – i lighed med den danske højesteretsdom af 1952 (se neden for under 4) – fastslår, at en fremførelse af et værk for en sluttet større kreds af arbejdere i en fabrik er en offentliggørelse. Det er herved, lige som ved en række afgørelser angående fremførelse af et værk i en forening udelukkende for dennes medlemmer, fastslået, at ordet »offentligheden« (nu almenheden) *ikke* behøver at betyde *hele* offentligheden, men også kan betyde »et udsnit af offentligheden«, en sluttet kreds, som det dog er muligt at optage hvemsomhelst i.

I de finske motiver (I s. 47) siges det, at en sluttet kreds efter sædvanlig opfattelse ikke kan anses at modsvare begrebet almenhed, hvorfor en speciel *udvidelse* af retten til at omfatte sådanne tilfælde er nødvendig, og i de svenske motiver (I s. 103) tales der om, at der mellem det private område og det offentlige er *et mellemområde*, der ikke dækkes af beskyttelsen mod offentlig fremførelse, hvorfor en særregel er nødvendig.

I Norge har man ved lovens endelige redaktion simpelthen

besluttet sig til at slette særreglen som overflødig, hvorimod man i Danmark har bibeholdt den, nærmest som en *ex tuto* regel.

Den hidtil gældende praksis på dette område er analyseret af *Torben Lund* i en afhandling i NIR 1955 s. 68-86: »Grænsen mellem »offentlig« og »privat« inden for ophavsretten«. De undersøgte domme er følgende: U. f. R. 1954 s. 862 (der kritiseres), 1954 s. 842, 1954 s. 876, 1954 s. 898, 1953 s. 212, Rt. 1929 s. 337. Konklusionen er, at en forening eller anden sluttet kreds, en danseskole eller et feriehus efter omstændighederne udmærket godt kan være en offentlig kreds i ophavsretlig henseende, og at domstolene lægger vægt på en samlet bedømmelse af sagens momenter, herunder foreningens formål, begrænsninger i optagelsesmulighederne, formene for optagelse, antallet af personer og den omstændighed om fremførelsen har erhvervsmæssigt formål. Det kan under alle omstændigheder siges, at hvis enten adgangen *til foreningen* står åben for alle eller *den enkelte foranstaltning* kan besøges ikke blot af medlemmerne med husstand men også af andre pårørende, er kredsens offentlig i lovens forstand. Den svenske kommissionsbetænkning vil holde udførelse i pensionater o. l. uden for beskyttelsen, selv om fremførelse sker for »et par tiotal« gæster, men denne udtalelse modificeres i bemærkningerne til regeringsforslaget, Sv. Mot. I s. 106, II s. 63. Se iøvrigt nedenfor under 4 om den danske formulering af § 2, stk. 3, pkt. 2.

Angående begrebet »gøre tilgængeligt for almenheden« se *F. Vinding Kruse* i Jur. 1960 s. 103-05, 318-19, *W. Weincke* smst. s. 249-50, *G. Eberstein* i NIR 1949 s. 4-41, *Knut Sejersted Selmer* i T. f. R. 1952 s. 537-38, *Bergström* s. 81 ff.

Ang. offentlighedsbegrebet i almindelighed se *Glahn* s. 2-3, *Grundtvig* s. 73 ff, *Torben Lund I* s. 40, *II* s. 139, *J. Hartvig Jacobsen I* s. 85 ff, *Johs. Hansen* s. 61 ff, *Knoph* s. 89-92, *Eberstein II* s. 140 ff.

Vedr. gengivelse af værker i skoler se *Alkil* i T. f. R. 1955 s. 269, det må dog bemærkes, at denne forf. efter min opfat-

telse er for tilbøjelig til at betragte gengivelser i skoler som offentlig. Den må regelmæssig betragtes som privat, medmindre særlige forhold foreligger (se også Da. Mot. II s. 30).

Sluttelig understreges for tydelighedens skyld, at den foranstående fremstilling beskæftiger sig med begrebet offentlig contra privat, når det drejer sig om *at gøre et værk tilgængeligt for almenheden* ved fremførelse eller spredning af eksemplarer eller visning af sådanne. Angående det tilsvarende problem m. h. t. selve eksemplarfremstillingen henvises til § 11.

Der skal herefter fremsættes nogle bemærkninger vedrørende *de enkelte forskellige måder*, hvorpå et værk kan gøres tilgængeligt for almenheden.

a. Offentlig fremførelse.

1. *Offentlig fremførelse ved tilstedeværende kunstner.* Ved fremførelse forstås en direkte gengivelse overfor et tilstedeværende publikum ved hjælp af en udøvende kunstner (evt. ved forsamlingen selv, afsyngelse af en sang), et litterært værks oplæsning, en sangs afsyngelse, et musikværks udførelse, et sceneværks opførelse. Visse undtagelser er fastsat i § 20. Angående begrebet »offentlig« henvises til fremstillingen oven for under indledningen til II. Udover de der anførte domme skal her nævnes følgende: J. D. 1949 s. 327 og s. 280, 1951 s. 71, 1952 s. 257, 1953 s. 147, 1954 s. 145, 1956 s. 137. U. f. R. 1955 s. 304, 1955 s. 304 note 1, 1952 s. 269, 1951 s. 223, 1936 s. 836, 1935 s. 116, 1936 s. 834.

Om personalefester se *Margarethe Sundelin* i NIR 1956 s. 218-25.

2. *Fremførelse ved hjælp af mekaniske instrumenter.* Loven yder også beskyttelse mod værkers fremførelse for en offentlig kreds, når fremførelsen ikke sker direkte for et tilstedeværende publikum men ved hjælp af grammofoon, bånd, film, radioapparat, fjernsynsapparat e. l. og uanset om der anvendes højttaler eller ej. Kredsens afgrænsning er den

samme som oven for under 1 angivet, dette er oftere fastslået ved domstolene, se også *Torben Lund* I s. 52 og 58, *Alkil* i T. f. R. 1955 s. 270, *J. Hartvig Jacobsen* I s. 102-04, *Konow* s. 35-36, U. f. R. 1930 s. 646, H.

3. *Radioudsendelse*. Denne form for råden over værker er udtrykkelig nævnt i den hidtil gældende svenske lov ved siden af offentlig fremførelse. I dansk ret ansås den hidtil som faldende ind under § 1. d., gengivelse ved hjælp af instrumenter, der tjener til gengivelse ad mekanisk vej, jfr. U. f. R. 1930 s. 646, H. I udlandet er det det mest almindelige at opfatte radioudsendelse som en særlig form for råden over værker, der ikke kan betegnes som offentlig fremførelse, ved æterbølgernes udsendelse sker der ikke nogen fremførelse, denne finder først sted, når og hvis bølgerne modtages og i modtagernes apparater omsættes til en sådan. Den sammenlignes nærmest med spredning, se *Torben Lund* i NIR 1955 s. 76. Efter den nye lov må værkerne anses som beskyttede mod radioudsendelse, uanset at denne ikke særskilt er nævnt i § 2, det fremgår forudsætningsvis af § 22, stk. 1. Modtagelse og fremførelse af radio- eller fjernsynsudsendelsen ved hjælp af højttaler for et tilstedeværende publikum, f. eks. i en restaurant, anses som en særlig råden over værket, som der haves særskilt beskyttelse imod, se under 2, jfr. U. f. R. 1930 s. 646, H.

Se *Torben Lund* I s. 52-57, *J. Hartvig Jacobsen* I s. 101, 104-13, *Konow* s. 34-35, *Eberstein* III s. 13-14, 86-112.

4. *Fremførelse i en virksomhed*. Sådan fremførelse, »musik til arbejdet« er blevet overordentlig almindelig i de senere år, og det fastsloges allerede ved højesteretsdommen i U. f. R. 1952 s. 269 (T. f. R. 1953 s. 439), at fremførelse af musik (radiomusik eller grammofonplader) ved højttaler for en større, skiftende kreds af arbejdere i en tobaksfabrik, var en fremførelse, der ganske må sidestilles med en offentlig fremførelse, den var erhvervsmæssig og kunne derfor ikke falde ind under undtagelsesbestemmelserne i lov 1933 § 14 h (= lov 1961 § 20). Om problemet kan henvises til det oven for under ind-

ledningen til II anførte, hvortil skal føjes, at det i de finske, norske og svenske motiver er anført, at bestemmelsen ikke alene vedrører fabriksmusikken men også f.eks. det tilfælde, at en restauratør, der i sine selskabslokaler har et større privat selskab, lader sit orkester spille for gæsterne, Fi. Mot. I s. 47-48, No. I s. 11, II s. 17-19, Sv. I s. 105-06. Et »større antal« vil efter de svenske motiver sige over 50, bestemmelsen kan i hvert fald ikke anvendes, hvis der er under 20. De danske motiver (III s. 9, IV s. 3) nævner med tilslutning KODAs praksis, hvor grænsen er sat ved 40.

Formuleringen i den danske affattelse af § 2, stk. 3, pkt. 2 er i den endelige udformning valgt for at undgå en modsætningsslutning, gående ud på, at en fremførelse, der finder sted inden for en større sluttet kreds, der ikke er en erhvervs-virksomhed, altid skulle anses som ikke-offentlig.

I de svenske motiver er det anført (I s. 106), at den svenske bestemmelse ikke kan anvendes, hvis fabriksmusikken arrangeres af de ansatte selv, idet den så ikke er et led i foretagendets virksomhed. Denne fortolkning stemmer ikke helt med ordene og vil næppe blive godtaget i Danmark. Vægt må også her lægges på højesteretsdommen af 1952, og § 20 c. kan ikke anvendes, da det, hvis tilhørerne selv betaler for arrangementet, ikke kan siges, at de har adgang uden betaling. I Sverige må det omvendt iagttages, at højesteret har nægtet at anerkende fabriksmusikken som offentlig, se T. f. R. 1959 s. 327 (NIR 1959 s. 68).

Om »industrimusiken« se *Alkil* i T. f. R. 1955 s. 268, og artikler i NIR af *Ulf von Konow* 1949 s. 80-84, *Torben Lund* 1950 s. 81-92 og 1952 s. 122-24, *Seve Ljungman* 1954 s. 39-52, *Åke Lögdberg* 1955 s. 12-23. Den norske H.R.dom er refereret i NIR 1953 s. 142, T. f. R. 1954 s. 555.

b. *Spredning og visning.*

1. *Spredning af eksemplarer.* Værket gøres tilgængeligt for almenheden ved spredning, såsnart blot et enkelt eksemplar

overlades til en person, der ikke hører til den nærmeste familie- eller vennekreds, Sv. Mot. I s. 96, II s. 62-63. Denne spredning kan ske ved salg, gave, udlån eller udlejning af eksemplaret. Der er imidlertid ved § 23 og § 25 fastsat så vidtgående undtagelser fra hovedreglen, at det vil være naturligt at bringe den nærmere omtale af spredningsbeføjelsen under disse paragraffer, og der henvises derfor til kommentarerne til de nævnte paragraffer. Det skal bemærkes, at en af de svenske delegerede, professor *Eberstein*, under hensyn til den meget stærke udhuling af spredningsbeføjelsen, der sker gennem de anførte undtagelsesbestemmelser, har anset det for rigtigere at formulere hele forholdet under ét i stedet for under § 2 at give en beføjelse, som så igen i det væsentligste fratages ophavsmanden i undtagelsesbestemmelserne, se Sv. Mot. I s. 502, men hverken de øvrige delegerede, regeringen eller rigsdagsudvalget har kunnet følge ham her, og det må da også siges, at det er vigtigt at fastslå, at f.eks. udlån og udleje principielt hører under ophavsrettens beføjelser, selv om man så gør vidtrækkende undtagelser, se nærmere under §§ 23 og 25 og nedenfor under 2. hvilke funktioner der dog bliver tilbage som genstand for den ophavsretlige regulering.

Begrebet spredning indgår i definitionen af udtrykket »udgivelse« i § 8, stk. 2. og dermed i definitionen af »forlagsaftale«, § 33.

I den hidtil gældende lov om forfatterret og kunstnerret indgår spredningen som en af de former for råden over værker, som der haves beskyttelse imod, jfr. §§ 1 og 2, *offentliggørelse* af et værk ved mangfoldiggørelse. Eksempler fra retspraksis: U. f. R. 1909 s. 736, salg af kopi af billede til en trediemand; U. f. R. 1926 s. 251, H, udlejning af en film, U. f. R. 1932 s. 182, salg af nogle af en anden ulovlig fremstillede eksemplarer; U. f. R. 1951 s. 275, H, udsendelse af en film, U. f. R. 1954 s. 415, H: salg af grammofoonplade, på hvilken køberen havde indsunget en sang, ulovligt, da køberen måtte anses som fremstillende; hvis sælgeren havde været den, der

fremstillede pladen i lovteknisk forstand og ikke blot rent faktisk, ville det være et godt eksempel på spredning af et enkelt eksemplar.

En særlig form for spredning er *import af eksemplarer* af beskyttede værker fra udlandet. En antikvarboghandlers salg i Danmark af en bog, der *lovligt* d.v.s. med ophavsmandens samtykke er fremstillet i udlandet, falder principielt ind under begrebet spredning, men på grund af den regel, der nu er udtrykt i § 23 (og tidligere kunne opstilles efter forholdets natur) er handlingen lovlig, se U. f. R. 1923 s. 537. Drejer det sig derimod om eksemplarer, der er fremstillet i udlandet uden ophavsmandens samtykke, kan importen rammes som ulovlig spredning, se U. f. R. 1912 s. 57, 1907 s. 887 og 1924 s. 588, se også § 55, stk. 3. efter hvilken også selve det at indføre ulovlige eksemplarer fra udlandet *i den hensigt at sprede dem* er selvstændig kriminaliseret. Om »importretten« se *Bergström* s. 99-102.

Om spredning se iøvrigt særlig *Torben Lund I* s. 47 og *II* s. 141 ff, *Knoph* s. 92, *Bergström* s. 103 ff, samme i Sv. J. T. 1958 s. 314-15, *Saxén* s. 188 ff.

2. *Visning af eksemplarer.* På dette område gælder det samme som med hensyn til spredningsbeføjelsen under punkt 1: Rent principielt har ophavsmanden eneret med hensyn til forevisning for almenheden af eksemplarer af værket, men gennem undtagelsesbestemmelserne i §§ 23 og 25 er denne ret stærkt udhulet. Selvstændig betydning har den dog bl. a. med hensyn til ulovligt fremstillede eksemplarer, med hensyn til bevarelse af *droit moral* selv over for lovligt fremstillede eksemplarer, § 26, stk. 1., og derved, at ophavsmanden eller den berettigede, når han overdrager et eksemplar, kan tage resrvation med hensyn til forevisningsretten på et eller flere punkter med den virkning, at en overtrædelse af aftalen betyder en ophavsretskrænkelse.

Visningsretten har nok størst betydning med hensyn til kunstværker, her betyder til gengæld § 25 en særlig kraftig begrænsning.

Men iøvrigt har retten også relation til eksemplarer af de øvrige former for litterære og kunstneriske værker, f. eks. deres visning for en offentlig kreds ved lysbilleder, film eller fjernsyn, deres offentlige udstilling i et butiksvindue, eller i et udhængsskab.

Om *offentlig udstilling* af kunstværker se *Bergström* s. 103, *Torben Lund* i II s. 135-37 og 145-47, *A. Ross* i T. f. R. 1945 s. 326 ff, *Borum* i Jur. 1944 s. 106-07, dom i U. f. R. 1910 s. 709 (opstilling af en kopi af en buste i Det kgl. Teaters foyer).

Om *lys billedforevisning* af kunstværker se *Torben Lund* i II s. 147-48, 213.

Om *forevisning af film* se *Åke Lögdbergs* bog og hans foredrag i *Perspektiver* s. 161-74 med påfølgende diskussion s. 174-77, finsk højesteretsdom i NIR 1947 s. 113.

III. Beskyttelse mod ændret gengivelse.

Af særlig betydning med hensyn til ophavsrettens indhold er det, at loven ikke blot beskytter imod, at værkerne gengives eller spredes eller forevises i nøjagtig den skikkelse, i hvilke de foreligger fra ophavsmandens hånd (den såkaldte *slaviske efterligning*) men tillige i ændret skikkelse eller i bearbejdelse.

Dette udtrykkes i § 2 på den måde, at ophavsretten også omfatter en eneret til at råde over værket i ændret skikkelse, i oversættelse, omarbejdelse i anden litteratur- eller kunstart eller i anden teknik.

Denne bestemmelse må læses i sammenhæng med § 4, der dels giver en selvstændig men dog af ophavsretten til det benyttede værk afhængig ophavsret til oversættelsen, bearbejdelsen etc., og dels bestemmer, at dette afhængighedsforhold dog ikke består, hvis det drejer sig om en fri benyttelse af et eksisterende værk.

Af § 4 fremgår også, at ophavsmanden kan modsætte sig bearbejdelse af sit værk inden for samme kunstart. Dette var direkte udtrykt i kommissionsforslaget men er gledet ud ved

lovens senere behandling i Danmark, medens det er bevaret i den finske, norske og svenske lovtekst.

I de norske motiver er beskyttelsen mod bearbejdede og ændrede gengivelser anført som en særskilt beføjelse c. ved siden af beskyttelsen mod a. eksemplarfremsstilling og b. det forhold, at værket gøres tilgængeligt for almenheden, II s. 15. Det må dog heroverfor fremhæves, at »bearbejdelsesretten« ikke er en selvstændig beføjelse men derimod et udtryk for en måde, hvorpå beføjelserne a. og b. kan udøves.

Efter det foran anførte må der sondres mellem afhængige benyttelser og frie benyttelser af et eksisterende værk. En *fri benyttelse* foreligger, som det træffende er sagt i de danske motiver II s. 16, når det benyttede værk »forsvinder« i det nye værk, medens den af ophavsretten til det benyttede værk *afhængige benyttelse* foreligger, når dette klart giver sig til kende i det nye værk. Grænsen beror naturligvis på et skøn, som det er overladt til domstolene at udøve i konflikttilfælde.

Det må understreges, at et indgreb i retten til et bestående værk kan statueres, selv om bearbejdelsen som sådan nyder ophavsretlig beskyttelse, se § 4.

Et ophavsretligt indgreb på den måde, at værket gengives uforandret, er, navnlig hvor det drejer sig om eksemplarfremsstilling, et forholdsvis sjældent fænomen, meget ofte vil gengivelsen foreligge i ændret skikkelse og processens emne vil netop være at få konstateret, om der foreligger afhængig eller fri gengivelse. I det efterfølgende skal fra retspraksis nævnes nogle typiske tilfælde, hvor beskyttelse er statueret, uanset at der foreligger en ret væsentlig forskel på de to værker. Der er tale om en anvendelse af den gamle lovs § 13, der udtaler, at eneretten krænktes ikke blot ved uforandret gengivelse af værket men også ved sådanne gengivelser, ved hvilke der er foretaget forkortelser, tillæg, omarbejdelser – derunder dramatisering eller anden overførelse fra en litterær eller kunstnerisk form til en anden – når bearbejdelsen ikke er af en sådan beskaffenhed, at et væsentligt nyt og selvstændigt værk

herved er frembragt. Uanset den i den nye lov ændrede udtryksmåde er der ingen realitetsforskel mellem de to love.

Domfældelser: U. f. R. 1908 s. 529, udførligt referat af et foredrag; 1908 s. 298: En sjattedel af en roman udkommet i serie som tillæg til et blad; 1909 s. 518: Et maleri gengivet i et blad; 1909 s. 736: Maleri med visse forskelligheder vedr. de portrætterede personer (gæster på »Bræddehytten«); 1911 s. 98: Gengivelse af de 18 første takter af en trio med visse ændringer; 1911 s. 947 H: Modebilleder med andre hoveder på figurerne; 1912 s. 187, H, jfr. 1910 s. 719: Bearbejdelse af et sangspil (»Landsoldaten«); 1912 s. 453: En filmstekst benyttet, der er benyttet andre ord og tildelt de optrædende andre navne; 1912 s. 870: Skuespil overført til film; 1915 s. 964: En kuplet-melodi fra en operette optaget i en komposition; 1916 s. 817: Omslagstegning til køreplan gengivet spejlvendt; U. f. R. 1922 s. 352: Oversættelse af teaterstykke, et antal repliker benyttet i en anden oversættelse; 1924 s. 588: Kapselåbner formet som havhest, gengivet i noget ændret skikkelse (afbildning i *Vinding Kruse I* s. 502); 1927 s. 776: Forkortet gengivelse af filmsroman; 1927 s. 1063: Bog gengivet som filmsroman; 1934 s. 958: Opførelse af bygning efter tegning; 1935 s. 180: Lån af noget stof fra et topografisk værk til et andet; 1938 s. 338: Statue (Den lille havfrue) gengivet i stramajbroderi; 1944 s. 1147, H, jfr. 1943 s. 611: Afskrift af dele af bog; 1948 s. 936: To fortegnelser over slægtsnavne til brug ved navneforandring, nr. 1 indeholder 4000 navne, af disse er 2387 optaget i nr. 2s fortegnelse, der ialt indeholder 3508 navne; 1949 s. 1047: Billedhuggerværk gengivet som statuette; 1957 s. 626, den lille havfrue, gengivet på appelsinindpakningspapir og kasseetiketter (kravet dog urigtigt anset som forældet); Svensk HRD i NJA 1945 s. 275, jfr. Sv. J. T. 1952 s. 812-14: Stumfilms bearbejdelse til talefilm, svensk HRdom i NIR 1959 s. 60 (med afbildning): Stole, ændret gengivelse.

Frifindelser: U. f. R. 1906 s. 896: Stof fra vejviser benyt-

tet til en anden vejviser (alment tilgængeligt stof); 1911 s. 867: Sofa i Chr. VIII stil gengivet med ændringer, begge ligner fælles forbilleder; 1914 s. 129: Tegning indtegnet i et fotografi af det under opførelse værende Christiansborg Slot – tilsv. billede men mere silhuetagtig gengivet; 1938 s. 509, H: To landkort (turistkort) over Bornholm (se sagen); 1943 s. 43: Rolleliste, ikke krænkelse af retten til stykket; 1943 s. 1029: To telefonnøgler (se sagen); 1948 s. 530: Skuespils titel anvendt i ufuldstændig form som navn på en antenne (Barken Margrethe af Danmark – Barken Margrethe); 1960 s. 237, H: Skattebog – skattetillæg til et blad; Finsk HRD i NIR 1955 s. 54: Dele af en håndbog optaget i en anden håndbog af beslægtet karakter, disse dele dog kun anset som værende af mindre betydning.

Litteratur om beskyttelsen mod ændret gengivelse: *Glahn* s. 3, *Grundtvig* s. 143-46, *Torben Lund I* s. 68-71, 120-27, 185-86, *II* s. 153-57, *J. Hartvig Jacobsen I* s. 117-18 (besk. mod oversættelser), s. 194-95, *Vinding Kruse I* s. 463 ff (detailleret gennemgang af problemerne), *Knoph* s. 104 ff, *Eberstein I* s. 79-88.

Sluttelig skal bemærkes, at kommissionsudkastet indeholdt et sidste stykke i § 2, der gav beskyttelse imod *meddelelse til almenheden om et værks indhold*, sålænge det ikke er offentliggjort. Der var tænkt på sådanne oplysninger om værkets indhold, som ellers ville følge af den almindelige ret til at referere et værks hovedindhold. Tilsvarende beskyttelse antoges at gælde efter lov 1933 § 13 og har så vidt vides aldrig givet anledning til vanskeligheder, se Da. Mot. I s. 103-04. Særlig af hensyn til den biografiske og litteraturhistoriske forskning er reglen udgået i den endelige lov, se Da. Mot. II s. 17-18.

Et særligt spørgsmål er det, om ophavsretslovens beskyttelsesregler kan suppleres med den beskyttelse, der kan udledes af konkurrencelovens »generalklausul«, Lovbekg. nr. 80

af 31. marts 1937 § 15, se herom *J. Kobbarnagel* i Konkurrencens retlige regulering s. 197 ff, *Torben Lund*: »Forholdet mellem konkurrencelov og speciallov inden for eneretsområdet«, NIR 1958 s. 43-57, *Julie Olsen* i NIR 1960 s. 227-32, *Seve Ljungman* i NIR 1960 s. 199-200, *Julius Møller* i »Lovlig plagiering – et vink for begyndere« i NIR 1960 s. 222-26.

§ 3

DROIT MORAL

Stk. 1. *Ophavsmanden har krav på at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, såvel på eksemplarer af værket som når dette gøres tilgængeligt for almenheden.*

Stk. 2. *Værket må ikke ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden på en måde eller i en sammenhæng, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart.*

Stk. 3. *Sin ret efter denne paragraf kan ophavsmanden ikke frafalde, medmindre det gælder en efter art og omfang afgrænset brug af værket.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 104-08, II s. 18-19, III s. 9. Fi. I s. 48-49. No. I s. 11-12, II s. 21-22, III s. 15-17. Sv. I s. 113-29, II s. 64-73, III s. 39-45.

Litteratur: Torben Lund I s. 101-04, 182-83, II s. 183-205, III hele bogen, J. Hartvig Jacobsen I s. 123-49, II s. 55-64, 70-73, Knoph s. 147-59, 160-61, Johs. Hansen s. 166-76, Eberstein II s. 142-54, 159-66, 178-81, III s. 18-19, Ejnar Jensen

i Perspektiver s. 123-39, *Vinding Kruse* i Jur. 1960 s. 105, *W. Weincke* smst. s. 250-51; *Torben Lund* i Jur. 1942 s. 179; *Stig Strömbeck* i NIR 1956 s. 183-204, *Sture Heiding* i NIR 1958 s. 218-21; Om filmatisering og droit moral: *Egil Haxthow* i NIR 1960 s. 12-22; om en norsk maleriforvanskning: *Birger Stuevold Lassen* i T. f. R. 1960 s. 158 ff; om retskrivningsændringer: *Knut Sejersted Selmer* i T. f. R. 1952 s. 41-42.

Domme i U. f. R.: 1913 s. 165, 1918 s. 817, 1926 s. 995, 1932 s. 702, H, 1934 s. 585, 1935 s. 292, H, 1936 s. 707, H, jfr. s. 176, 1947 s. 187, 1951 s. 657, 1955 s. 657, 1957 s. 626.

Administrative afgørelser: fra årene 1934-43 i *Torben Lund III* s. 28-83, 1944-57: *Ejnar Jensen* i Perspektiver s. 123-39.

Retningslinier for undervisningsministeriets udøvelse af dets droit moral beføjelser, se *Bekg. nr. 298 af 31. okt. 1934*.

Før 1933 fandtes i dansk ret kun en almindelig deklaratorisk regel om, at erhververen af ophavsretten til et værk ikke måtte ændre det uden ophavsmandens samtykke. Denne regel er beholdt i den nye lovs § 28, stk. 1.

Imidlertid var der ved Bernerkonventionens revision i 1928 blevet gennemført tvingende bestemmelser angående en uoverdragelig ret for ophavsmanden til at hævde sit navn i forbindelse med værket og til at gribe ind over for sådanne ændringer, der ville kunne skade hans ære eller anseelse, og tilsvarende rettigheder for ophavsmanden, den såkaldte droit moral, blev herefter gennemført ved § 9, stk. 4 og 5 og § 27, stk. 7 og 8 i loven af 1933. Denne droit moral blev gjort evigvarende, og da man var ængstelig for, at arvingerne ved udsigten til en gevinst kunne fristes til at prisgive deres afdøde arveladers droit moral, bestemtes det, at droit moral efter ophavsmandens død skulle overgå til undervisningsministeriet, der skulle hævde retten under hensyntagen dels til den afdøde

ophavsmands renommé, dels til de almindelige kulturelle interesser, der er i, at de afdøde betydende ophavsmænds værker ikke skamferes.

Medens Bernerkonventionen taler om hensynet til ophavsmandens ære eller anseelse, valgtes i den danske lov det kriterium, at der ikke måtte foreligge en væsentlig forringelse af værket.

Ved Bernerkonventionen af 1948 blev der foretaget den ændring af den pågældende artikel (6 bis), at retten også skal gælde over for ethvert angreb på værket, ikke blot ændringer, og en ny udformning af den danske lovbestemmelse blev derfor nødvendig.

Angående enkeltheder med hensyn til den nye regel henvises til gennemgangen af de enkelte paragrafstykker nedenfor. Generelt kan det siges, at *droit moral* anses som et vigtigt supplement til de beføjelser, der er omhandlede i § 2. Som det der er anført, taler man, når man alene skal nævne de rettigheder, der omhandles i § 2, om retten til at råde over værket, medens »ophavsretten« tillige omfatter *droit moral*. efter § 3. I Sv. Mot. I s. 113 og II s. 70-71 betegnes *droit moral* som et betydningsfuldt moment i selve ophavsretten.

Droit moral falder efter den nye lov i og for sig i arv på normal måde, se § 30, stk. 1, men kan efter § 55, stk. 3 foruden af arvingerne tillige påtales af ophavsmandens ægtefælle og nærmeste slægtninge. Tillige kan det offentlige påtale, hvis kulturelle interesser krænkes, og denne sidste påtaleret ophører ikke ved ophavsrettens normale udløb, § 53.

Droit moral kan gøres gældende i alle tilfælde, hvor en anden end ophavsmanden selv råder over et værk på en hvilken som helst tænkelig måde. Hvad lånerettighederne angår er dette specielt nævnt i § 26, stk. 1. Den eneste undtagelse er § 13. Angående Undervisningsministeriets beføjelser se under § 53.

Indførelsen af »*droit moral*« ansås i 1928 for den mest betydningsfulde af de ændringer, der gennemførtes i Bernerkonventionen. Dens gennemførelse i den danske lov i 1933

og forslaget om dens skærpelse har vakt almindeligt bifald fra alle sider.

Har et værk to eller flere ophavsmænd, er de alle påtaleberettigede m. h. t. droit moral krænkelse.

Angående den nærmere forståelse af droit moral-reglen kan der henvises til de af Undervisningsministeriet truffne afgørelser, se litteraturfortegnelsen foran. Disse afgørelser vedrører alle droit moral efter ophavsmandens død, det er ikke utænkeligt, at man i ophavsmandens levetid vil skærpe kravene i nogen grad.

Stk. 1. Navneangivelsespligten («droit a la paternité»).

Når der rådes over et værk på en af de § 2 angivne måder, enten efter aftale med ophavsmanden eller i kraft af lånereglerne i kapitel II, skal ophavsmanden navngives i overensstemmelse med, hvad god skik kræver. På eksemplarer af værket skal hans navn anbringes, hvor det overhovedet er muligt, hvilket dog af og til kan have sin vanskelighed, f. eks. på visse kunstindustrielle frembringelser. Fremføres værket offentligt, skal navnet på en eller anden måde nævnes, enten ved værkets præsentation eller på programmer, plakater eller lignende. Der kan dog være situationer, hvor det ville virke stødende eller ejendommeligt, f. eks. ved gudstjenester eller begravelser.

At navnet skal nævnes vil sige, at det navn, hvorunder kunstneren selv har lanceret sit værk, skal angives, hvad enten det er hans borgerlige navn eller et kunstnernavn eller pseudonym. Har han lanceret værket anonymt, skal man ikke angive navnet, selv om dette er bekendt for den, der nu råder over værket. At gøre dette vil ofte være i strid med ophavsmandens personlige rettigheder, men dog ikke nogen ophavsretskrænkelse. At handle efter god skik vil sige det samme som at handle efter hvad der stemmer med rimelig og hæderlig handlemåde, Da. Mot. II s. 18. Motiverne understreger (se således Da. Mot. I s. 106 og II s. 18, Sv. Mot. I s. 116-17, II s. 71, III s. 40), at undladelse af at bringe navnet på den

foran angivne måde kun er lovlig, hvis det er i overensstemmelse med en sædvane, der må betegnes som god, d. v. s. rimelig og hæderlig, ikke hvis denne sædvane ikke er god. Hvis der ikke foreligger nogen sædvane, skal navnet angives, hvis dette må anses for naturligt og rimeligt ud fra ophavsmandens interesser. Det er dog ikke ophavsmandens egen mening, det kommer an på, men spørgsmålet må afgøres ud fra en objektiv bedømmelse af, hvad situationen kræver.

Navneangivelsespligten foreligger også, hvor det kun er et brudstykke af et værk, der gengives eller dette gengives i bearbejdet skikkelse. Det er forbudt at fjerne navnet på eksemplarer, som spredes eller vises, Sv. Mot. I s. 118. Foreligger der et plagiat (se s. 73) er både § 2 og § 3 overtrådt.

I sagen i U. f. R. 1947 s. 187 fastsloges det, at det var retsstridigt ved en films forevisning at undlade at nævne navnet på en komponist, som havde komponeret en af de melodier, der benyttedes i filmen. Han havde, uanset at han havde fået normal betaling for kompositionens benyttelse, krav på erstatning.

Stk. 2. Krænkende ændringer eller anden benyttelse af et værk (droit au respect).

Reglen i § 2 indeholder i virkeligheden to enkeltregler, der lyder således (i den svenske lovtekst er de to regler klart skilt fra hinanden):

1. Værket må ikke ændres på en måde, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart,

2. Værket må ikke gøres tilgængeligt for almenheden på en måde eller i en sammenhæng, der er krænkende o. s. v.

I regel 1 er det angivet, at værket ikke må ændres på krænkende måde. Med værket tænkes der på eksemplarer af værket der fremstilles med eller uden ophavsmandens samtykke. Den gælder også eksemplarer, der oprindeligt er udsendt i en fra ophavsmandens side angivet, bestemt skikkelse og som nu ændres, herunder originaleksemplarer af kunstværker (jfr.

dog § 13). Det er ikke enhver ændring, der er forbudt efter § 3 men kun sådanne, der krænker ophavsmandens anseelse eller egenart. I norsk lov er der tilføjet, at det samme gælder, når der foreligger krænkelse af *værkets* anseelse eller egenart, denne tilføjelse er anset for overflødig i de øvrige nordiske lande, herunder Danmark. Det er – selvfølgelig – ikke ophavsmandens personlige anseelse eller egenart, det kommer an på, men hans litterære eller kunstneriske. I den norske lovs endelige redaktion har man også medtaget ophavsmandens videnskabelige anseelse eller egenart, en ikke betydningsløs tilføjelse, som bør efterlignes i Danmark ved en kommende lovrevision for en sikkerheds skyld, men som dog må anses for gældende allerede med lovens nuværende affattelse. Hvis man ændrer væsentligt i et videnskabeligt værk, kan det let gå ud over ophavsmandens anseelse som videnskabelig forfatter.

Bernerkonventionen har udtrykket »ære og anseelse«, og da der med »ære« naturligtvis tænkes på den litterære eller kunstneriske ære, ikke den »borgerlige ære«, er der meget lidt forskel på »ære« og »anseelse«. Derimod er det utvivlsomt en udvidelse, at »egenart« er medtaget, en ændring kan krænke en ophavsmands særpræg som forfatter eller kunstner uden at det behøver at gå ud over hans anseelse. En vit-terlig forbedring af et værk kan være en *droit moral* krænkelse. (Loven er altså på dette punkt også strengere end gældende lov, efter hvilken der skal foreligge en væsentlig forringelse).

Ændringen kan bestå i en beskæring, en omskrivning, en supplerung eller en bearbejdelse. Særlig kriminelt er det naturligtvis, hvis man har udgivet et værk i ændret skikkelse uden angivelse af, at der foreligger ændringer. Men selv om en sådan angivelse foreligger er der ikke frit slag, værkets niveau og bærende idé må respekteres.

Drejer det sig om bearbejdelser er det klart, at visse ændringer må tolereres, de ændringer der f.eks. nødvendigvis må følge af, at en roman omsættes til film, må ophavsman-

den finde sig i, men der må ikke i unødvendigt omfang laves ændringer og slet ikke sådanne, der krænker ophavsmandens anseelse eller egenart, f. eks. happy ending på en tragisk roman.

Til brug ved visse radioudsendelser, features og andet, vil en beskæring eller anden form for tilrettelæggelse være nødvendig, men også her må man være forsigtig, og en udsendelse, der helt forandrer værkets karakter, er absolut ulovlig.

Det er allerede under § 2 påpeget, at der er fast tradition for, at parodier, karikaturer og travestier er tilladt, og dette er også fremhævet i alle de fire nordiske landes lovmotiver, såvel fra kommissionens som fra lovgivningsmagtens side, men går man ud over det særlige formål, der ligger bag ved en sådan parodi eller lignende, må der gås frem med forsigtighed. Således er det fremhævet i de svenske motiver (I s. 123), at en seriøs komposition ikke må jazzificeres eller lign. Hvis f. eks. en klassisk eller iøvrigt elsket melodi omskrives til jazz eller lignende og i denne skikkelse optages på gram-mofonplade, denne udsendes i radio og modtages af en restauratør, der pr. højtaler fremfører den for sine kunder, foreligger der tredobbelt krænkelse (dog kan restauratøren næppe *straffes*).

Krænkelse efter regel 1 foreligger nemlig også, hvor et værk i den i § 2 stk. 2 omhandlede skikkelse fremføres offentlig eller når ændrede eksemplarer spredes blandt eller vises for almenheden, jfr. § 2, stk. 2.

Regel 2 er en nydannelse i dansk ret, der hidtil kun har omfattet ændringer. Nu kan en *droit moral* krænkelse også begås derved, at et eksemplar af værket – i den oprindelige eller ændret skikkelse – anbringes i et milieu af en sådan art, at det skader den litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart. Som eksempler kan nævnes et bogomslag, der profanerer værket, et værks anvendelse i reklame- eller andet forretningsøjemed, et digts udgivelse eller fremførelse med en melodi, der forvrænger digtets indtryk eller omvendt, et seriøst musikværks anvendelse som balletmusik, et litterært

eller musikalsk værks optagelse i en samling af en art, der harmonerer dårligt med værket, et kunstværks udstilling i omgivelser, der kompromitterer værket o.s.v. Det er med de angivne eksempler ikke meningen at sige, at disse former for råden over et værk altid medfører krænkelse af *droit moral*, men det *kan* være tilfældet. Et eksempel af anden art er en udgivelse af et værk i en skikkelse, som ophavsmanden selv har taget afstand fra, f.eks. udgivelse af en ældre udgave af et faglitterært værk, som på grund af udviklingen er blevet forældet, jfr. reglen i § 38.

At loven også skulle omfatte sådanne former for krænkelse var kommissionens mening, se ordet »måde«, men for yderligere at understrege dette, er der under den lovgivende magts behandling af lovforslaget yderligere blevet indføjet ordene »eller i en sammenhæng«, hvormed man så kraftigt som muligt har villet understrege, at *droit moral* også kan krænkes uden at værket ændres.

Fælles for begge de to regler, der tilsammen udgør stk. 2, er den i samtlige motiver stærkt understregede betragtning, at afgørelsen af, om *droit moral* er krænket, afhænger af en *objektiv* bedømmelse. Hvad ophavsmanden selv mener, er ikke det afgørende, men det kan selvfølgelig være et moment, der bør medtages i overvejelserne, når det skal afgøres, om der objektivt set foreligger en krænkelse (Fi. Mot. I s. 49).

Medens der, jfr. litteraturfortegnelsen, findes en omfattende administrativ praksis på *droit moral* området, særlig f.s.v. angår *droit au respect*, baseret på Undervisningsministeriets ret i henhold til den hidtil gældende lov, har der kun foreligget få domsafgørelser.

I sagen i U. f. R. 1926 s. 995 ansås anvendelse af en hel artikel til optryk i reklameøjemed som en krænkelse, medens dette ikke var tilfældet ved et citat af et digt i reklameøjemed, U. f. R. 1936 s. 707, H.

I sagen U. f. R. 1932 s. 702, H kunne maleren Harald Slott-Møller gribe ind (endog ret kraftigt, idet han ansås for beret-

tiget til at sønderflænge billedet, da ejeren viste det for ham) i et tilfælde, hvor hans »Ægir og hans døtre« ved overmaling var blevet forvandlet til »Venus' fødsel«. (Når kunstneren i de svenske motiver I s. 124 uvist af hvilken grund kaldes for Danneskiold-Samsøe rejser dette spørgsmålet om kunstnerens ret til at blive rigtigt navngivet i forbindelse med omtale af hans værker også omfattes af beskyttelsen. Dette kan dog næppe antages, og vi kan således frikende den fortræffelige svenske motivforfatter for droit moral krænkelse).

I sagen U. f. R. 1918 s. 817 fandtes forfatteren ikke uberettiget til at medvirke ang. udgivelsesmåden ved nye oplag af lærebøger, selv om *ejendomsretten* var overdraget til forlaget.

Som krænkelse af droit moral ansås *ikke*: Udgivelse af et »Grønlandsspil« i ret primitivt 4-farve tryk, billedet var en gengivelse af en kendt Grønlandsmalers maleri, U. f. R. 1935 s. 292, H (gengivelsen var så god som det nu kunne forlanges efter formen for udgivelsen), gengivelse af Kaj Nielsens »Vandmoderen« med udbytning af hovedet med en kendt skuespillerindes i et program, U. f. R. 1951 s. 657, en bog trykt på dårligt papir, U. f. R. 1955 s. 291.

I sagen i U. f. R. 1957 s. 621 var »Den lille havfrue« blevet anbragt på en rød appelsin på indpakningspapir og etiketter til appelsiner. Sagen kom dog på grund af forældelse (urigtigt) ikke til realitetsbedømmelse.

Ved bedømmelsen af de refererede sager må det erindres, at loven af 1933 kun beskyttede mod forringende ændringer, der var ingen milieubeskyttelse.

Stk. 3. Er reglerne i stk. 1 og 2 ufravigelige?

Droit moral er en beføjelse af højst personlig art. Selv om den, som anført, er en del af ophavsretten, bør retten til at afgøre, om der skal disponeres over værket på de i § 3 angivne måder, ikke uden videre følge med ved overdragelse af ophavsretten. Selv ikke, hvis »hele ophavsretten«, »ejendoms-

retten« eller lignende overdrages, omfatter denne overdragelse en beføjelse til at disponere over værket på en måde, der krænker droit moral.

Allerede ved en overdragelse af ejendomsretten til musikværker, der skete før lov af 1933, fastslog retten (ØLR), at retten til at påtale ændringer med hensyn til stemmeføringen og harmoniseringen, der var foretaget ved en iøvrigt lovlig optagelse i en skolebog, ikke var gået over til erhververen (et musikforlag) men stadig lå hos komponisten (U. f. R. 1934 s. 585).

Hvad angår en efter art og omfang afgrænset brug af værket, f. eks. et enkelt oplag, en enkelt udstilling eller enkelte opførelser kan ophavsmanden dog overlade det til en erhverver af retten til at råde over værket, også at træffe afgørelse med hensyn til indgribende ændringer eller anden benyttelse af værket, der efter en objektiv bedømmelse må anses som krænkelse af § 3, eller med hensyn til undladelse af at bringe ophavsmandens navn.

Når bestemt angivne ændringer eller anbringelsesmåder har været forelagt ophavsmanden og er godkendt af ham, er situationen den samme som om værket i den ændrede skikkelse hidrørte fra ham selv, og det må altid være ophavsmanden tilladt at foretage hvilke dispositioner som helst med hensyn til hans eget værk.

§ 3 forhindrer ikke ophavsmanden i at overdrage til en tillidsmand retten til at tage bestemmelse med hensyn til ændringer o.s.v., hvis han selv er forhindret.

I de danske motiver II s. 19 er det antaget, at retten til at træffe dispositioner med hensyn til droit moral er en personlig ret for ophavsmanden, der ikke overgår til hans arvinger eller andre påtaleberettigede i henhold til § 55, stk. 3. Der tænkes formentlig her på sådanne dispositioner, der krænker kulturelle interesser, idet sådanne altid kan påtales af det offentlige i medfør af § 53.

§ 4

BESKYTTELSE FOR OVERSÆTTELSER
OG BEARBEJDELSER

Stk. 1. *Den, som oversætter, omarbejder eller bearbejder et værk eller overfører det til en anden litteratur- eller kunstart, har ophavsret til værket i denne skikkelse, men han kan ikke råde over det på en måde, som strider mod ophavsretten til originalværket.*

Stk. 2. *Ophavsretten til et nyt og selvstændigt værk, som er frembragt gennem fri benyttelse af et andet, er ikke afhængig af ophavsretten til det benyttede værk.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 108-10, II s. 19-20, IV s. 3. Fi. I s. 49-50. No. I s. 12, II s. 22-23. Sv. I s. 132-37, II s. 73-77.

Litteratur: Glahn s. 7-8, Grundtvig s. 81-83, Vinding Kruse I s. 470 ff, Torben Lund I s. 71-79, 173-74, 120-27, II s. 114-15, J. Hartvig Jacobsen I s. 17-22, 73-75, Knoph s. 113-15, Konov s. 43-45, F. Vinding Kruse i Jur. 1960 s. 104-05, Eberstein i NIR 1946 s. 3-5, Torben Lund i Jur. 1942 s. 165-66, Edvin Kallstenius i NIR 1950 s. 24-31 (om musikkbearbejdelse), Bengt Rothe i T. f. R. 1957 s. 184-215 (om sceneinstruktion), Verner Nielsen i Perspektiver s. 60 ff, navnlig s. 61-62 (om kunstværker).

Domme: I U. f. R.: 1910 s. 719, 1915 s. 54, 1922 s. 352, 1951 s. 725, H (= T. f. R. 1952 s. 315), 1955 s. 171. Islandsk højesteretsdom i T. f. R. 1957 s. 84.

Medens § 2 indeholder regler om ophavsmænds beskyttelse *mod* deres værkers oversættelse, bearbejdelse og anden omarbejdelse, fastsætter § 4 beskyttelse *for* sådanne præstationer.

Der er dels tale om oversættelser, dels om ændringer og tilrettelæggelser inden for samme kunstart, dels endelig om overførelser af et værk fra en kunstart til en anden.

Loven tillægger da den, der frembringer en præstation af den angivne art, ophavsret for *sin* bearbejdelse, d. v. s., at han kan hindre, at andre råder over bearbejdelsen på de i § 2 angivne måder, og at hans droit moral til bearbejdelsen må respekteres, hvorimod han ikke kan hindre, at andre lancerer en selvstændig, af hans præstation uafhængig bearbejdelse af det samme værk. Ordet »bearbejdelse« er her taget i videre betydning som omfattende alle de former for »omsætning« af et værk, der er nævnt i § 4, stk. 1.

Loven stiller ikke noget krav om, at bearbejdelsen skal være lovlig. Også en bearbejdelse, der er sket uden samtykke af indehaveren af ophavsret til det bearbejdede værk, kan der kun disponeres over med respekt af bearbejderens ret.

At ophavsretten til det bearbejdede værk må respekteres følger allerede af § 2, slutningsordene i § 4 er for så vidt kun en gentagelse heraf.

Bearbejdelsen skal efter § 4 gælde et »værk« i den forstand, hvori dette ord er brugt i § 1. F.eks. beskytter loven ikke en oversættelse af en simpel nyhedsmeddelelse uden noget som helst originalt anstrøg.

Også selve bearbejdelsen som sådan skal, uanset at dette ikke udtrykkelig er sagt i § 4, være et »værk«, det må repræsentere et vist minimum af selvstændigt åndsarbejde inden for det pågældende bearbejdelsesområde. Særlig gælder det, at der må være tale om et væsentligt nyindslag i forhold til det bearbejdede værk.

Beskyttelse kan også gives for bearbejdelse af ældre, nu ubeskyttede værker, jfr. om Zweig's bearbejdelse af Ben Jonsons nu 300-årige stykke »Volpone«: islandsk HRD i T. f. R. 1957 s. 84.

En tilsvarende beskyttelsesregel fandtes tidligere i lov 1933 § 5, der tillige beskyttede »den der overfører et værk til mekaniske instrumenter«. Det var fabrikanten af grammofon-

plader, der herved tillagdes en egentlig ophavsret. Medmindre der er tale om en egentlig bearbejdelse beskyttes sådanne præstationer nu i kapitlet om »Andre rettigheder«. De udøvende kunstners præstationer kan heller ikke beskyttes efter § 4, også om disse er der givet regler i kapitel V.

Specielt angående beskyttelse for *oversættelser* haves der en række eksempler i dansk domspraksis: U. f. R. 1915 s. 54, beskyttelse for en anonym oversættelse, 1922 s. 352: beskyttelse for oversættelse af et teaterstykke, 1951 s. 725, H (T. f. R. 1952 s. 315): beskyttelse for oversættelse til dansk af titlen på Hemingways bog: »For whom the bell tolls«, den på dansk valgte oversættelse af titlen: Hvem ringer klokkerne for?« ansås at rumme et sådant originalt indslag, at den måtte være beskyttet imod, at den samme oversatte titel uden ophavsmandens samtykke anvendtes på filmen, U. f. R. 1955 s. 171, beskyttelse for oversættelse af en Sherlock Holmes roman.

Nordisk forlæggerråd har ønsket, at oversættelserne skulle udtages af loven, det er ikke arbejder, der må sidestilles med en selvstændig åndelig frembringelse, det er et akkordarbejde, som regel udført på bestilling, Da. Mot. I s. 109-10. Det sidste gælder imidlertid for mange andre frembringelser, der nyder beskyttelse efter loven (f. eks. leksikonartikler), og lovgiveren har i det hele fundet, at en oversættelse udmærket godt kan være et sådant originalt åndsarbejde, at det fuldt ud – og ofte i højere grad end de i § 1 omhandlede værker – kan fortjene beskyttelse. En beskyttelse for oversættelser har været optaget i loven lige siden eftertryksloven af 1857, og Bernerkonventionen forpligter iøvrigt (art. 2, stk. 2) dertil.

Om beskyttelse for oversættelser se *E. Hedfeldt* i NIR 1960 s. 192-93.

Bearbejdelser kan forekomme i talrige variationer og former. Som eksempel herpå nævnede den tidligere svenske lov udtrykkelig et musikværks omsætning for instrumenter eller sangstemmer. En simpel transponering opfylder ikke originalitetskravet. Det hænder, at en person, der finder på en melodi, ikke selv er i stand til at harmonisere den på passende

måde men må have andre til at gøre det. Et sådant indslag er en bearbejdelse i lovens forstand og giver sin ophavsmand fuld ophavsret til harmoniseringen som sådan.

Sagen i U. f. R. 1912 s. 187, H, jfr. 1910 s. 719, er et eksempel på en bearbejdelse af et teaterstykke (»Landsoldaten«), der er beskyttet som bearbejdelse men hvis offentliggørelse krænker retten til det bearbejdede stykke.

Som eksempel på et værks *overførelse fra den ene kunst- art til den anden* kan nævnes dramatisering af en roman. Efter de svenske motiver I s. 134 opfylder en simpel tilrettelæggelse af et dramatisk værk som hørespil ikke kravene til selvstændighed.

Om *sceneinstruktion* se foran s. 60. I de danske motiver II s. 20 siges det, at man næppe kan indskrænke beskyttelsen til at gælde de tilfælde, hvor instruktøren i forbindelse med sin iscenesættelse foretager en egentlig omarbejdelse af sceneværket. For at en sceneinstruktør skal kunne opnå beskyttelse uden for bearbejdelsestilfælde, må det antagelig kræves, at han ved sin instruktion og hele tilrettelæggelse af forestillingen har tilført værket noget absolut nyt og særpræget, der tydeligt fremtræder som resultat af hans personligt skabende indsats, således at f. eks. et andet teaters overtagelse af hans iscenesættelse ville blive bedømt som et klart plagiat. Hvad der i så fald er beskyttelse imod, er formentlig normalt kun en benyttelse af den pågældende iscenesættelses helhed. Såfremt der blot foreligger det, at en eller flere skuespillere på et teater eller i radioen udfører deres roller i overensstemmelse med en personinstruktion, de har modtaget ved en tidligere opsætning af stykket, vil der i almindelighed næppe kunne siges at foreligge en sådan benyttelse af den oprindelige iscenesættelse, at instruktøren vil kunne gøre krav gældende. De her givne udtalelser er tiltrådt af folketingsudvalget, se Da. Mot. IV s. 3.

Til udtalelserne kan føjes, at overtagelse af en hel iscenesættelse også kan være ophavsretskrænkelse, selv om der ikke foreligger plagiat.

De svenske motiver I (kommissionsbetænkningen) beskæftiger sig også indgående med sceneinstruktionen i forbindelse med § 4, se s. 134-35. I regeringsforslagets motiver (II s. 76) siges det, at de i kommissionsbetænkningen opstillede retningslinier for, hvornår en sceneinstruktion kan beskyttes, er for restriktive.

Stk. 2. Fri benyttelse af andre værker.

Hvad der her udtales er ikke andet end det, der på anden måde er udtrykt i § 2, stk. 1., og der kan i det væsentlige henvises til fremstillingen foran s. 87-90. Al litteratur og kunst bygger i overordentlig høj grad på det kulturstof, der er skabt i fortiden, og foruden de benyttelsesformer, der er tilladt efter kapitel II, gælder det tillige, at en fri benyttelse af eksisterende stof altid er tilladt. I motiverne til det danske regeringsforslag (Da. Mot. II s. 20), er det træffende sagt, at et værk vil kunne opnå en af ophavsretten til andre værker uafhængig beskyttelse, *selvom det indeholder stilelementer, idéer eller kunstneriske effekter*, som kan spores tilbage til andre ophavsmænds værker. Når det i den svenske kommissionsbetænkning (Sv. Mot. I s. 136) siges, at beskyttelsen ikke omfatter »tanker, erfaringsiagttagelser og oplysninger om fakta«, kan også dette tiltrædes.

I de anførte svenske motiver nævnes også reglen om *travestier og parodier* (se foran s. 74), begrundelsen for reglen er, at formålet med disse er et helt andet end det normale med værker. Det kan tilføjes, at en undtagelsesregel vedrørende travestier m.v. udtrykkelig er optaget i den nye franske ophavsretslov af 11. marts 1957 art. 41 nr. 4. Der er her stillet krav om kildeangivelse, dette kan næppe kræves efter nordisk ret. En hel del af det virkningsfulde ved disse præstationer består netop ofte deri, at publikum glæder sig over at kunne udvise en sådan intelligens, at de kan genkende værket – uden pegepind.

§ 5

SAMLEVÆRKER

Den, som ved at sammenstille værker eller dele af værker frembringer et litterært eller kunstnerisk samleværk, har ophavsret til dette, men hans ret gør ingen indskrænkning i ophavsretten til de enkelte værker.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 110-11, II s. 20-21, Fi. I s. 50, No. I s. 12, II s. 23-24, III s. 16, Sv. Mot. I s. 137-40, II s. 78-79.

Litteratur: Glahn s 6, Grundtvig s. 89-92, Torben Lund I s. 65-68, II s. 220-21, J. Hartvig Jacobsen I s. 29-31, 72-73, Johs. Hansen s. 180-82, Saxén s. 131-32, Knoph s. 84, Konow s. 45-48.

F. Vinding Kruse i U. f. R. 1906 B s. 183, Torben Lund: Journalistens Ophavsret, særlig s. 14 ff.

Domme: U. f. R. 1932 s. 1139, J. D. 1958 s. 51.

Efter lov 1933 § 3 havde udgiverne af aviser og andre periodiske værker eller af værker, der bestod af selvstændige bidrag fra forskellige medarbejdere, eneret til offentliggørelse af det samlede værk. En tilsvarende regel var ikke udtrykkelig fastsat for kunstværker.

Den nye regel gælder, hvad enten det drejer sig om et litterært eller et kunstnerisk samleværk. Det er sammenstillingen af værker – efter den nye lov også dele af værker – der er basis for beskyttelsen. Den nye lov medtager også udtrykkelig det tilfælde, hvor der sammenstilles flere værker af samme ophavsmand. Der kan være tale om værker af enhver af de kategorier, der beskyttes efter loven (§§ 1 og 4, antagelig også § 49).

Som eksempler på samleværker, der kan beskyttes efter § 5, kan nævnes videnskabelige og praktiske håndbøger, leksika,

antologier, musikpotpourrier, aviser og tidsskrifter eller særlige rubrikker inden for sådanne. Bernerkonv. 1948 art. 2, stk. 3. nævner »samlinger af litterære eller kunstneriske værker såsom encyklopædier og antologier, som på grund af udvalget eller arrangementet af deres indhold udgør intellektuelle frembringelser«.

Det sidstnævnte peger hen på det forhold, at der også for så vidt angår de værker, der beskyttes efter § 5, må stilles visse krav til den åndelige indsats, som samleværket repræsenterer. Der må være tale om en sammenstilling, der udføres efter en bestemt plan eller idé. Dette krav følger af, at loven taler om et samleværk. I den nye norske lovs § 5 er kravet yderligere understreget derved, at ordet »frembringer« er erstattet med »skaber«. Der er i de danske motiver II s. 25 (se også Sv. Mot. II s. 78-79) peget på, at der i almindelighed ikke vil blive tale om § 5-beskyttelse for en avis. Som foran nævnt vil det dog meget vel kunne tænkes, at en bestemt del af en avis udgør et samleværk i lovens forstand.

Uden for § 5 falder sædvanlige værker, skabt af en forfatter (librettist) og en komponist, f.eks. operaer. Det er ikke sammenstillingsarbejdet som sådant, der er det karakteristiske for sådanne (se Fi. Mot. I s. 50). Uden for falder også en sammenstilling af oplysninger, der ikke hver for sig kan betegnes som værker. Sådanne frembringelser kan imidlertid være beskyttede efter § 1 eller § 49.

Som subjekt for beskyttelsen angiver loven den, der *frembringer* samleværket. Lov 1933 talte om »*udgiveren* af aviser etc.« Det har været hævdet, at den tilsvarende bestemmelse i den ældre svenske lov gav en slags forlæggerbeskyttelse, retten »flyttes over på en anden end den virkelige ophavsmand« (Sv. Mot. I s. 139, II s. 78-79), og dette strider mod moderne ophavsretlige synspunkter. På denne måde har den danske lov dog aldrig været forstået. Nogen større realitetsforskel på Lov 1933 § 3, stk. 1. og Lov 1961 § 5 er der ikke. En ældre svensk bestemmelse om, at forlæggeren anses at repræsentere udgiveren, er ophævet i den nye lov.

For dansk rets vedkommende kan henvises til lov 1961 § 7.

Retsstillingen er herefter den, at den, der frembringer samleværket, for *dette* som sådant – men ikke for de enkelte værker, hvoraf det består – efter § 5 har ophavsret. Han kan forbyde andre at gengive det samlede værk, derimod kan han ikke uden samtykke af ophavsmændene til de enkelte værker, hvoraf samleværket består, selv disponere over dette. Retsstillingen er for så vidt den samme som ved bearbejdelser, jfr. § 4.

Retsforholdet mellem den, der frembringer samleværket og ophavsmændene til de enkelte værker, der indgår i samleværket. Udover det umiddelbart foran angivne kan det anføres, at lov 1933 § 3 havde et stk. 2., der udtalte, at forfatteren af det enkelte bidrag, hvis ikke andet er vedtaget, bevarer retten til dette. Denne bestemmelse vedrører spørgsmålet, om ophavsmanden til »bidraget« kan offentliggøre dette på anden måde, når han har sluttet aftale med den, der samler værket. Den nye norske lov 1961 har til § 5 føjet et stk. 2., der udtaler: »Hvis ikke andet er avtalt, står det de enkelte medarbejdere frit å offentliggjøre sine bidrag på annen måte.« I den danske og svenske lov har man ment at kunne nøjes med reglen om, at § 5-retten ikke gør indskrænkning i ophavsretten til de enkelte værker. Det følger også heraf, at ophavsmændene til enkeltværkerne frit kan disponere over retten, med mindre andet er aftalt. En sådan aftale kan imidlertid være både udtrykkelig og stiltiende. Det vil ofte, navnlig ved bestilte bidrag, være forudsat, at bidragyderen ikke eller ikke inden en vis tid efter offentliggørelsen af samleværket må disponere over bidraget til anden side. En aftale herom kan også følge af et ansættelsesforhold, se således nærmere *Torben Lund*: Journalistens ophavsret.

Retsforholdet mellem bidragyderen og udgiveren af samleværket vil ofte kunne være en forlagsaftale og være undergivet reglerne for sådanne, bl. a. lovens §§ 33-40; bemærk her bestemmelsen i § 40, stk. 2. Udgiveren af et tidsskrift kan

ikke uden ophavsmandens samtykke lave særtryk, der distribueres særskilt i større mængde, J. D. 1958 s. 51.

Den, der udgiver samleværket, må respektere bidragydernes *droit moral*. Selve anbringelsen i samleværket kan krænge *droit moral*, jfr. ordet »sammenhæng« i § 3. Optagelsen i et samleværk af et eksisterende værk kan være hjemlet ved §§ 14, 15 eller 16, men kildeangivelseskravet i § 26, stk. 2, må respekteres. Og ophavsmanden til bidraget kan selv, ved siden af »udgiveren«, hævde kildeangivelseskravet udadtil, U. f. R. 1932 s. 1139.

§ 6

FÆLLESVÆRKER

Har et værk to eller flere ophavsmænd, uden at de enkeltes bidrag kan udskilles som selvstændige værker, har de ophavsret til værket i fællesskab. Enhver af dem kan dog påtale retskrænkelser.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 111-12, Da. II s. 21. Fi. I s. 50-51, Fi. II s. 18-19. No. I s. 12-13, II s. 24-25. Sv. I s. 141-44, II s. 79-83

Litteratur: Glahn s. 8-11, *Grundtvig* s. 83-89, 92-95, *Torben Lund* I s. 83-91, 175-76, II s. 216-20, *J. Hartvig Jacobsen* I s. 22-29, 121-22, *Knoph* s. 78-81, *Konow* s. 48-52, 115-18.

Verner Nielsen i *Perspektiver* s. 62-63, *Torben Lund* i *Jur.* 1942 s. 164, *W. Weincke* i *U. f. R.* 1956 B s. 227.

Domme: U. f. R. 1912 s. 187, jfr. 1910 s. 719, H, 1943 s. 923, J. D. 1946 s. 275, *Finsk HRD* i *NIR* 1957 s. 60 (= *T. f. R.* 1959 s. 88), *Norsk HRD* i *NIR* 1957 s. 130 (= *T. f. R.* 1958 s. 443).

§ 6 omhandler de såkaldte *fællesværker*, der er definerede som værker, der er frembragt af to eller flere ophavsmænd på en sådan måde, at de enkeltes bidrag ikke lader sig udskille som selvstændige værker. Det afgørende er således i og for sig ikke, om de enkelte ophavsmænds bidrag lader sig påvise særskilt, men om de kan føre en egen tilværelse som enkeltværker, Da. Mot. II s. 21, Sv. Mot. I s. 142-43. Kan de enkeltes bidrag ikke påvises særskilt, er det klart, at værket falder ind under § 6.

Lov 1933 havde om sådanne værker en række detaljerede regler i §§ 6 og 26. Disse reglers anvendelse var betinget af, at der ikke var indgået aftale mellem de forskellige ophavsmænd. For forfatterværkers vedkommende gjaldt det efter § 6, at hvis det drejede sig om den første offentliggørelse af værket eller om offentliggørelse af værket på en ny måde, f.eks. ved opførelse i stedet for ved trykning eller omvendt, krævedes – hvis ikke andet var aftalt – samtlige ophavsmænds samtykke. Den nævnte aftale kunne være udtrykkelig eller stilthende. En fornyet offentliggørelse på samme måde som hidtil sket kunne derimod hver enkelt af medforfatterne give samtykke til. Var der uenighed mellem de flere ophavsmænd om, hvorledes eller under hvilke betingelser offentliggørelsen kunne ske, eller kunne erklæring fra en af de berettigede ikke fremskaffes, gav loven enhver af de berettigede adgang til at indbringe sagen for Østre Landsret, og der opstilledes en række særlige procedureregler.

For kunstnerrettens vedkommende udkrævedes derimod alle berettigedes samtykke til enhver disposition, § 26. Der var ingen værnetings- eller procedureregler.

Den nye § 6 er mere kortfattet, idet den simpelthen udtaler, at de flere ophavsmænd har ophavsret til værket i fællesskab. I det danske kommissionsforslag (Da. Mot. I s. 111-12) er det forudsat, at det – bortset fra modstående aftale – er dansk rets almindelige regler om fælleseje, der kommer til anvendelse, og at dette i almindelighed må føre til en regel svarende til Lov 1933 § 6, således at enhver af ophavs-

mændene må kunne foretage sædvanlige dispositioner på egen hånd, herunder bestemme, at værket skal offentliggøres på ny på samme måde som hidtil. De finske motiver (Fi. Mot. I s. 50-51) er på linie hermed, og de norske motiver (No. Mot. II s. 25) går i og for sig også ud fra, at dette måtte gælde, hvis der ikke var opstillet særlige regler. Dette har man imidlertid gjort i Norge, idet man har valgt udtrykkelig at medtage bestemmelser, svarende til den danske 1933-lovs § 6, i den nye lov.

De svenske motiver går derimod ud fra, at den valgte formulering af § 6 betyder, at alle ophavsmænd skal sanktionere enhver disposition over værket (Sv. Mot. I s. 143), altså svarende til lov 1933 § 26. Fra forskellige organisationers side er det blevet fremført, at det er en upraktisk regel og at man, hvis den skal gælde, i hvert fald bør have særlige regler om et retligt forum til afgørelse af stridigheder, men dette er ikke fulgt af lovgivningsmagten (Sv. Mot. II s. 81-82).

De i det danske lovforslag indeholdte motiver har sluttet sig til det oven for refererede svenske standpunkt, Da. Mot. II s. 21, se også *W. Weincke* i U. f. R. 1956 B s. 227.

Medens også dispositioner vedrørende *droit moral* således kræver samtlige ophavsmænds samtykke (f.eks. samtykke til ændringer eller afkald på navngivelse), kunne efter de oprindelige kommissionsforslag enhver af de flere ophavsmænd hver for sig påtale overtrædelser af § 3. Under lovforslagernes senere behandling er denne bestemmelse udvidet til at gælde alle retskrænkelser. Den enkelte kan således påstå straf for kränkelsen samt tilintetgørelse eller lign. efter § 57. Endvidere kan han indtale sin del af en eventuel erstatning.

Forudsætningen for, at et værk falder ind under § 6, er den, at der foreligger et samarbejde, principielt på lige fod, mellem de forskellige ophavsmænd, jfr. Lov 1933 § 26, der forudsætter »frit samarbejde« mellem parterne. Uden for rammerne af § 6 falder det således, hvor tilfældet er det, at den ophavsmand, der udsender værket, har benyttet sig af *medhjælp*. Medhjælperen får ikke status som med-ophavs-

mand, medmindre der foreligger aftale herom og hans indsats iøvrigt er af skabende art. Navnlig inden for faglitteraturen og inden for billedhuggerkunsten er det ret hyppigt, at der anvendes medhjælpere, men det kan også forekomme inden for andre arter af åndsværker. Medhjælperen arbejder efter opdrag af ophavsmanden og oftest efter hans anvisninger, lige som denne har indseende med medhjælperens arbejde og over for omverdenen påtager sig det litterære eller kunstneriske ansvar. I de tilfælde, hvor medhjælperens indsats er af mere selvstændig art men hvor hensigten er, at han skal have status som medhjælper og ikke som med-ophavsmand, må det bestemt tilrådes at etablere en klar aftale.

Uden for § 6-området falder endvidere det tilfælde, hvor den ene ophavsmand bearbejder den andens præstation. Ganske vist er det i dommen i U. f. R. 1910 s. 719 antaget, at den person, der omarbejdede skuespillet »Landsoldaten« og den oprindelige forfatter af dette, i forening var indehaver af rettighederne i medfør af den ældre lovgivnings § 6, men det er et spørgsmål, om denne afgørelse er holdbar. I almindelighed vil et sådant forhold (»efterfølgende medarbejderskab«) falde ind under § 4, ikke under § 6.

Uden for § 6 falder endelig også sådanne værker som operaer, operetter og andre musik-dramatiske arbejder. Disse værker betegnes af *Hartvig Jacobsen* med det træffende udtryk »*Tveværker*«. Der vil ofte foreligge samarbejde mellem forfatter og komponist, men disses præstationer kan føre en selvstændig tilværelse. Efter lov 1933 § 7 gjaldt det for sådanne værker samt for musikværker, til hvilke der hører tekst (f. eks. sange), balletter, pantomimer m. v., at reglerne i § 6 kom til anvendelse på den samlede opførelse, udførelse eller udgivelse, medens særskilte dispositioner over teksten eller musikken kunne træffes af den enkelte ophavsmand alene. Denne regel er ikke gentaget i Lov 1961. Efter motiverne (Da. Mot. II s. 21) må på sådanne værker anvendes, hvad der er aftalt, og iøvrigt reglerne i §§ 1 og 2.

Lov 1933 § 6 bestemte angående det indbyrdes retsforhold

mellem de flere ophavsmænd til § 6-værker, at indtægten skulle fordeles mellem dem efter det mellem dem bestående retsforhold. Forelå der ingen aftale, skulle de anses som ligeberettigede. Denne regel er ikke gentaget i lov 1961. Det første led i reglen er overflødigt, det sidste led kan i mange tilfælde føre til urigtigt resultat. Mere rimeligt vil det være at fordele indtægten i forhold til hver enkelts præstation, men dette er det ikke nødvendigt at udtale i en lovbestemmelse, jfr. Da. Mot. I s. 112.

Den rette afgrænsning af, hvilke værker der falder ind under § 6, har også betydning med hensyn til spørgsmålet om beskyttelsens varighed, se § 43. I *Torben Lund* I s. 89-90 gås der ind for en analogisk anvendelse af den til § 43, sidste led, i 1933-loven svarende bestemmelse for tveværkers vedkommende, for så vidt angår den samlede offentliggørelse af tekst og musik i forening, men det må erkendes, at spørgsmålet er tvivlsomt, jfr. de oven for citerede finske og norske højesteretsdomme fra nyeste tid.

§ 7

FORMODNING, REPRÆSENTATION

Stk. 1. *Som ophavsmand anses, når ikke andet er oplyst, den, hvis navn eller alment kendte pseudonym eller mærke på sædvanlig måde er påført eksemplarer af værket eller opgives, når det gøres tilgængeligt for almenheden.*

Stk. 2. *Er et værk udgivet, uden at ophavsmanden er angivet i overensstemmelse med stk. 1., kan udgiveren, hvis han er nævnt, og ellers forlæggeren handle på ophavsmandens vegne, indtil denne bliver angivet på et nyt oplag eller ved anmeldelse til undervisningsministeriet.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 112-13, II s. 22, Fi. I. s. 51, II s. 19, No. I s. 13, II s. 25-26, Sv. I s. 156-61, II s. 83-85.

Litteratur: Grundtvig s. 80-81, 175-76, *Torben Lund I* s. 195-96, *J. Hartvig Jacobsen I* s. 16-17, *Knoph* s. 76-77, *Konow* s. 76-77.

Dom: U. f. R. 1956 s. 136.

Stk. 1. giver en naturlig formodningsregel, der fritager en navngivet ophavsmand for at skulle bevise, at det er ham, der har forfattet et omprocederet værk. Den svarer til lov 1933, stk. 2., dog med den udvidelse, at den ikke blot kommer til anvendelse i forbindelse med eksemplarfremsstilling men også, når værket gøres tilgængeligt for almenheden på anden måde, f.eks. i forbindelse med en radioudsendelse. Lov 1933 talte om, at reglen gælder, indtil andet bevises, medens den nye § 7 siger: »når ikke andet er oplyst«. I den norske lovs § 7 er ordet »oplyst« rettet til »godtgjort« for klarere at angive, at det er en bevisformodningsregel, det drejer sig om (No. Mot. II s. 25). Den tilsvarende bestemmelse i Bernerkonv. 1948 art. 15, stk. 1 udtrykker det samme som dansk lovs § 7 ved ordene: »Indtil modbevis føres«.

Ved »pseudonym« forstås et opdigtet navn, Sv. Mot. I s. 157. I Sv. Mot. II s. 84 er det anført, at forfatternavnet ikke kan være navnet på et foretagende, idet sådanne ikke er i stand til at frembringe de i loven omhandlede åndsværker.

Nyt i loven af 1961 er det endvidere, at angivelse af ophavsmandens alment kendte pseudonym ligestilles med angivelse af hans virkelige navn. Denne bestemmelse, der iøvrigt er rimelig, er nødvendiggjort ved den nye formulering af Bernerkonventionens art. 15 i 1948-affattelsen. I sagen U. f. R. 1956 s. 136 sidestilles – efter den gamle lov – pseudonymet Mark Twain med en virkelig navngivelse, idet det var oplyst, at forfatteren Samuel L. Clemens også i det borgerlige liv gik under navnet Mark Twain. Så meget kan ikke kræves efter den nye lov, det må være tilstrækkeligt, at det er almindelig kendt, hvem der skjuler sig under et som for-

fatternavn anvendt pseudonym, f.eks. »Den gyldenblonde«. (Dette er dog snarere et »mærke«).

Formodningsreglen medfører, at ophavsmanden, indtil modbevis føres, f.eks. for at han har overdraget sin ret, kan optræde i processer vedrørende det pågældende værk (se udtrykkelig Bernerkonv. art. 15, stk. 1), lige som trediemand, der handler med ophavsmanden i tillid til navngivelsen, ikke kan anses som værende i ond tro.

2. *stk.* handler om værker, der udsendes anonymt eller under et ikke-kendt pseudonym. For at det ikke skal være nødvendigt at afsløre anonymiteten, når der skal disponeres over værket, er det praktisk med en sådan repræsentationsregel. Den svarer til lov 1933 § 34, stk. 3. og Bernerkonv. art. 15, stk. 2. 1933-loven talte dog kun om, at udgiveren eller forlæggeren kunne »varetage forfatterens interesser«, medens den nye § 7 udtaler, at han kan handle på ophavsmandens vegne. Den begrænsning, der er angivet i *Torben Lund I* s. 196, kan derfor ikke længere gælde. Udgi-veren eller forlæggeren kan *handle*, men han skal selvfølgelig, på samme måde som en fuldmægtig, varetage sin mandants interesser på bedste måde, og han binder ved denne legale fuldmagt kun ophavsmanden, ikke sig selv. Hvad han erhverver, må han selvfølgelig afgive til ophavsmanden. Forlæggerens bemyndigelse kan være indsnævret ved aftale med ophavsmanden, men dette kan næppe forhindre trediemand i at vinde ret på basis af § 7, stk. 2. Når det da i Da. Mot. II s. 22 er anført, at udgi-veren, resp. forlæggeren ikke uden ophavsmandens samtykke kan disponere over værket udover, hvad der følger af aftalen mellem parterne, tænkes der formentlig kun på det indbyrdes forhold mellem disse parter, ikke på, at den godtroende trediemand ikke skulle vinde en videregående ret. Reglen er givet for at beskytte anonymiteten, dens for ophavsmanden ubehagelige konsekvens er, at trediemand kan vinde ret i tillid til bestemmelsen. Når Fi. Mot. I s. 51 angiver, at bestemmelsen ikke kan antages at give forlæggeren eller udgiveren ret til at træffe aftale om værkets oversættelse eller filmatisering,

må de samme betragtninger gælde heroverfor. Hvis ophavsmanden vil hindre noget sådant, må han navngive sig i overensstemmelse med reglerne i § 7, stk. 2.

En sådan navngivelse kunne efter den hidtil gældende ret ske på en ny udgave eller ved en offentlig kundgørelse. Efter 1961-loven har offentlig kundgørelse ingen retsvirkning, men navngivelse kan, foruden ved angivelse på et nyt oplag (derimod ikke på de andre i § 7, stk. 1 nævnte måder) tillige ske ved anmeldelse til Undervisningsministeriet. Da der intet er foreskrevet om kundgørelse af denne anmeldelse, kan anonymiteten således på det nærmeste bevares, samtidig med at retsvirkningerne efter § 7, stk. 2. bortfalder. Det må dog antages, at ministeriet må være pligtig på anmodning at oplyse, om en sådan anmeldelse er modtaget og dennes indhold, ellers er reglen ikke hensigtsmæssig. Efter Bernerkonv. art. 15, stk. 2. skal ophavsmanden afsløre sin identitet og godtgøre sin egenskab som ophavsmand til værket.

En direkte meddelelse fra ophavsmanden til den tredie-mand, der påtænker eller er i færd med at handle med udgiveren eller forlæggeren, må kunne erstatte navngivelse på oplag eller meddelelse til Undervisningsministeriet.

Den »udgiver«, der omhandles i § 7, stk. 2., er den, der tilrettelægger et værk, *f. eks.* den efter § 6 berettigede til et samleværk.

§ 8

DEFINITION AF »OFFENTLIGGØRELSE« OG »UDGIVELSE«

Stk. 1. *Et værk anses for offentliggjort, når det lovligt er gjort tilgængeligt for almenheden.*

Stk. 2. *Det anses for udgivet, når eksemplarer af værket lovligt er bragt i handelen eller på anden måde spredt blandt almenheden.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 113-14, II s. 22, Fi. I s. 51, II s. 19, No. I s. 13, II s. 26-27, III s. 17, Sv. I s. 162-64, II s. 85-87.

Litteratur: *W. Weincke* i U. f. R. 1956 B s. 228 og i Jur. 1960 s. 251, *N. Alkil* i T. f. R. 1955 s. 272, *F. Vinding Kruse* i Jur. 1960 s. 105, *Torben Lund* i NIR 1955 s. 68-86.

Da loven i en række paragraffer anvender udtrykkene »Offentliggørelse« og »Udgivelse« har man anset det for nødvendigt at give en definition. Dette er så meget mere nødvendigt, som i hvert fald ordet »offentliggørelse« i den nye lov anvendes i en fra den hidtil gældende lov helt forskellig betydning. Når *F. Vinding Kruse* i Jur. 1960 s. 105 mener, at § 8 bør udgå som overflødig og uden reelt indhold, – en anskuelse, som er imødegået af *Weincke* i Jur. 1960 s. 251, – kan dette ikke tiltrædes.

Snarere kunne der have været anledning til også at give andre definitioner. Der tænkes her navnlig på begrebet »gengivelse«, der anvendes forskellige steder, f.eks. i § 26, stk. 2 og 3. Det må antages, at dette udtryk omfatter både eksemplar fremstilling og det forhold, at værket gøres tilgængeligt for almenheden (se f.eks. § 14, stk. 2. smh. med § 21), derimod ikke spredning eller visning af fremstillede eksemplarer. Dette sidste falder ikke ind under en naturlig forståelse af ordet gengivelse.

Offentliggørelse finder sted, når værket *første gang* gøres tilgængeligt for almenheden, medens det i den hidtil gældende lov har været anvendt også som kriterium for rettens indhold og altså har betydet den handling, der sker *hver gang* værket gøres tilgængeligt for almenheden. Efter den nye lov har udtrykket altså *retskonstituerende* virkning, det betyder i medfør af en række paragraffer i Kap. II, at værket nu kan

gengives uden at krænke ophavsmandens eneret, det har, hvis værket er anonymt, betydning for rettens varighed (§ 44), se også §§ 50 og 51.

I kommissionsudkastet var det bestemt, at offentliggørelse kun foreligger, når værket *med ophavsmandens samtykke* er gjort tilgængeligt for almenheden (om det sidste se bemærkningerne til § 2). Under det fortsatte arbejde med loven har man imidlertid ønsket, at offentliggørelse også skulle foreligge, når værket gengives i medfør af »lånereglerne« i kap. II. Da anvendelsen af lånereglerne i praktisk talt alle tilfælde forudsætter, at værket er offentliggjort eller udgivet, og da en sådan handling kun kan ske lovligt med ophavsmandens samtykke, har ændringen kun betydning for så vidt angår § 25, stk. 1, og da kun i det tilfælde, hvor et eksemplar af et kunstværk er overdraget til en anden person, der står i privat relation til kunstneren. Også en sådan erhverver må kunne videreoverdrage kunstværket eller udstille det offentligt uden kunstnerens samtykke, med mindre andet er aftalt eller forudsat. I den norske lov har man anset det for ønskeligt at bibeholde kravet i § 8 om, at offentliggørelse eller udgivelse forudsætter ophavsmandens samtykke, og man har derfor tilføjet en særregel f. s. v. angår overdragelse af eksemplarer af kunstværker efter den til § 25 svarende paragraf i den norske lov (§ 23).

Udgivelse foreligger i lovens forstand ikke blot i de tilfælde, som efter en almindelig opfattelse falder ind under dette udtryk (bøger, musikaler, grafiske kunstværker) men i alle tilfælde, hvor eksemplarer lovligt spredes til almenheden, således f. eks. hvor der er tale om grammofonplader (se § 2, stk. 2) eller kunstindustrielle værker. Udgivelse foreligger også, når et værk optages i et samleværk (§ 5) og dette spredes. Der er også her tale om en *retskonstituerende* virkning, der indtræder, når eksemplarerne *første gang* spredes til almenheden (se herom kommentaren til § 2). Udgivelsen medfører, at værket efter visse paragraffer i Kap. II kan gengives uden ophavsmandens samtykke. Den har betydning for

varigheden af beskyttelsen for de i § 49 nævnte frembringelser og for værkets nationalitet efter § 58. Endelig indgår begrebet i definitionen af forlagsaftaler og de nærmere regler vedrørende disse, se under §§ 33 ff.

Under arbejdet med loven i andre nordiske lande har man været inde på, at udgivelse kun skulle foreligge, når værket spredtes i et større antal eksemplarer (se Sv. Mot. I s. 163). Dette har man imidlertid opgivet igen, da det ikke altid passer for så vidt angår udgivelse af musikværker (Sv. Mot. II s. 86). Men det er fremhævet i motiverne (også de danske, se Mot. II s. 22), at spredningen skal være sket i et passende stort antal eksemplarer, for at de til udgivelsen knyttede retsvirkninger skal indtræde, jfr. Bernerkonv. art. 4, stk. 4 (»tilgængelige for offentligheden i tilstrækkelige mængder«).

N. Alkil har i T. f. R. 1955 s. 272 med note 31 villet hævde, at ordet »udgivelse« i 1933-lovens låneregler måtte forstås som ensbetydende med offentliggørelse. Dette kan ikke tiltrædes.

§ 9

OFFENTLIGE AKTSTYKKER

Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og andre offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 114, II s. 22-23, III s. 9, IV s. 3-4, Fi. I s. 52, No. I s. 13, II s. 28, III s. 17, Sv. I s. 165-69, II s. 87-94, III s. 40-45.

Litteratur: Glahn s. 12, Grundtvig s. 68-70, Vinding Kruse s. 447, Torben Lund I s. 91-94, samme: Journalistens ophavsret s. 10-11, J. Hartvig Jacobsen I s. 62, Johs. Hansen s. 164-65, Knoph s. 117-18, Konow s. 55-57.

Domme: 1889 s. 693, U. f. R. 1891 s. 815, 1923 s. 925.

Efter loven af 1933 § 8, stk. 1. var love, administrative kundgørelser, de fra offentlige myndigheder udgående meddelelser samt andre offentlige aktstykker ikke genstand for forfatterret. Der er ikke ved den nye lov tilsigtet nogen ændring i den hidtidige retstilstand på dette område, Da. Mot. II s. 22, III s. 9, IV s. 3. Ganske vist var der i lovforslaget 1959-60 medtaget »udtalelser og meddelelser fra offentlige myndigheder og organer«, men denne tilføjelse er igen udgået ved lovforslaget 1960-61, idet den pågældende passus ville kunne fortolkes som også omfattende visse offentlige publikationer, der har behov for ophavsretlig beskyttelse, såsom de af offentlige institutioner udgivne håndbøger, studiekredsbøger, programmer, reklamer, brochurer o. l. (Da. Mot. III s. 9).

Lov 1933 § 8 undtog endvidere »skriftlige og mundtlige forhandlinger i konstitutionelle, kommunale, kirkelige og andre offentlige repræsentationer og i retterne«. Ved dommen i U. f. R. 1891 var det antaget, at parternes skriftlige indlæg i retten ikke faldt ind herunder. Disse værker er imidlertid ved loven af 1961 udgået af nærværende paragraf og overført til lånereglerne, se § 24.

Det typiske område for bestemmelsen i § 8 i lov 1961 udgøres af skriftlige udfærdigelser, der fremtræder som hidrørende fra offentlige myndigheder og institutioner og som er udfærdiget som *et led i disses lovgivende, dømmende og administrative virksomhed*, Da. Mot. IV s. 3-4. Den offentlige interesse i, at sådanne udfærdigelser vinder størst mulig udbredelse tilsiger, at de skal kunne gengives uden hindring af ophavsretten. En samling af sådant stof vil derimod som sådan kunne være beskyttet efter § 5.

At aktstykkerne skal være »offentlige« vil sige, at de skal hidrøre fra en offentlig myndighed eller institution.

Bestemmelsen omfatter også stof af den angivne art fra udenlandske myndigheder eller institutioner; en oversættelse heraf vil imidlertid være beskyttet efter § 4, medmindre den er incorporeret i et aktstykke fra en dansk myndighed af den art, som undtages fra beskyttelsen efter § 8, f.eks. en i en

dansk bekendtgørelse optaget oversættelse af en på fransk affattet konvention. Den adgang, som Bernerkonventionens art. 2, stk. 2, pkt. 2 giver til at undtage sådanne oversættelser fra beskyttelsen, har loven ikke benyttet sig af.

Under de offentlige aktstykker, der er undtaget fra beskyttelsen, hører principielt offentlige betænkninger og publikationer fra offentlige forskningsinstitutioner, men der kan i sådanne være optaget bidrag fra personer, der ikke repræsenterer den offentlige institution eller myndighed, der udsender et sådant arbejde, og disse er da undergivet ophavsretlig beskyttelse. Ofte må det imidlertid antages, at ophavsretten er overgået til den institution eller myndighed, i hvis tjeneste eller på opdrag af hvilken den pågældende afhandling er udarbejdet, Da. Mot. IV s. 4. Det samme gælder kataloger fra offentlige museer, Fi. Mot. I s. 52.

De publikationer, som en offentlig radiovirksomhed udgiver som et led i programvirksomheden, falder ikke ind under de »offentlige aktstykker«, der i medfør af § 9 er undtaget fra beskyttelsen, Da. Mot. I s. 114.

Derimod antages det, at eksamensopgaver ved offentlige eksaminer er ubeskyttet stof, jfr. dog hvad der oven for er sagt om samlinger, Da. Mot. I s. 114, II s. 22-23.

Som publikationer, der af domstolene er blevet henregnet under det *frie* stof, kan nævnes et krigsministerielt gymnastikreglement, U. f. R. 1889 s. 693, de til offentligt gennemsyn i en provinsby fremlagte skattelister, U. f. R. 1923 s. 925. Sådanne er ikke genstand for ophavsret.

I Sverige er der den 14. december 1956 vedtaget en særlig lov om beskyttelse for de af visse offentlige institutioner udgivne landkort og søkort (Sv. Mot. III s. 41). I Danmark er de kort, der udgives af Geodætisk Institut og Søkortarkivet, beskyttede i medfør af ophavsretslovens § 62.

§ 10

FORHOLDET TIL MØNSTER- OG FOTOGRAFIBESKYTTELSE

Stk. 1. Beskyttelse efter lov om mønstre udelukker ikke ophavsret.

Stk. 2. Fotografier nyder ikke beskyttelse efter denne lov, men beskyttes efter reglerne i lov om retten til fotografiske billeder.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 95 og 114, II s. 23, IV s. 4, Fi. I s. 52-53, IV s. 1, No. I s. 13-14, II s. 28-29, Sv. I s. 179-85, 498-502, II s. 94-102, III s. 45-49.

Litteratur vedr. stk. 1: Knoph s. 354-56, B. Wyller i NIR 1936 s. 1-6.

Litteratur vedr. stk. 2: Eberstein III, Perspektiver s. 81-89.

Stk. 1. Et værk af brugskunst vil regelmæssig også udgøre et forbillede for en industrigenstands ydre udstyr eller ydre skikkelse, og vil som sådant kunne opnå beskyttelse efter lov om mønstre, lovbebg. nr. 193 af 1. sept. 1936, såfremt det anmeldes til registrering.

Efter den norske mønsterlov af 2. juli 1910 gælder det (§ 1, stk. 3), at når krav om registrering er indgivet, bliver forbilledets værn som mønster alene at afgøre efter mønsterloven, selv om der iøvrigt tilkommer forbilledet beskyttelse efter loven om forfatterret og kunstnerret (nu lov om ophavsret). Dette betyder, at når mønsterbeskyttelsesperioden er udløbet efter højst 15 års registrering, kan kunstnerrettens indehaver ikke påberåbe sig den beskyttelse mod værkets gengivelse, som følger af mønsterloven, kun de øvrige af ophavsretsloven følgende former for beskyttelse tilkommer herefter den berettigede. Da disse rettigheder vel må betegnes som

subsidiære i forhold til gengivelsesretten, betyder reglen i realiteten, at kunstneren må vælge imellem mønsterbeskyttelse og ophavsretsbeskyttelse. Betragtningen er den, at når en industrigenstands beskyttelse efter mønsterregisteret er ophørt, må offentligheden kunne stole på, at genstanden nu frit kan gengives ved tilvirkning af industrielle genstande.

En sådan regel kendes ikke i de øvrige nordiske lande. I den norske kommissionsbetænkning var den foreslået ophævet (No. Mot. I s. 13-14), men i den vedtagne norske lov er den opretholdt, idet man vil afvente den stedfindende revision af mønsterlovgivningen, som for tiden foregår på fællesnordisk basis. Fra det udvalg, der med forfatteren af nærværende kommentar som formand arbejder med revision af den danske mønsterlovgivning i samarbejde med de tilsvarende udvalg i de øvrige nordiske lande, kan der dog ikke ventes nogen ændring i den gældende retstilstand, hvorefter beskyttelse efter lov om mønstre ikke udelukker ophavsret.

Stk. 2. Rent umiddelbart kan det ikke udelukkes, at et fotografi kan være af en sådan kunstnerisk eller videnskabelig kvalitet, at det måtte kunne falde ind under de i § 1 angivne beskyttelsesobjekter, og der er da også af den svenske delegerede ved de nordiske kommissionsforhandlinger, der gik forud for ophavsretsloven, professor Gösta Eberstein, og den norske delegerede, højesteretsdommer E. Alten, fremsat forslag om en bestemmelse om, at beskyttelse efter fotografi-loven ikke skulle udelukke retsbeskyttelse af fotografiet som kunstværk (Sv. Mot. I s. 498-502, No. Mot. II s. 28-29). Professor Eberstein har i sin bog »Fotografisk bild som alster av konst och vetenskap« nærmere redegjort for sine tanker i så henseende. Ved den endelige udformning af lovene er man dog blevet stående ved den i den danske lovs § 10, stk. 2. valgte løsning, idet man har fundet, at fotografierne frembyder sådanne specielle problemer, at en udelukkende henføring af dem til en speciallov er på sin plads.

En sammenkædning af fotografier kan dog nyde beskyttelse som film efter § 1, og en kolorering af et fotografi kan

medføre, at frembringelsen i denne skikkelse beskyttes som kunstværk.

KAPITEL II

INDSKRÆNKNINGER I OPHAVSRETTE

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 115-16, II s. 23-24, Fi. I s. 53, No. I s. 14, II s. 29-30, III s. 17-18, Sv. I s. 177-78.

Litteratur: Grundtvig s. 69-70, 150, *Torben Lund I* s. 127 ff, *Johs. Hansen* s. 157-65, *Knoph* s. 59, 124-25, 131-32, *Torben Lund* i Jur. 1942 s. 175-76, *Karsten Meyer* i U. f. R. 1941 B s. 357-58, *Alkil* i T. f. R. 1955 s. 269, samme i Perspektiver s. 24, *Torben Lund* i Perspektiver s. 45-46, *Knudåge Riisager* i Perspektiver s. 45, *J. Hartvig Jacobsen I* s. 173-76, *Torben Lund II* s. 205-08.

I den hidtil gældende lov fandtes der i §§ 14, 15 og 31 en række regler, der på visse punkter fastsatte begrænsninger i den ellers til fordel for ophavsmændene gældende eneret. Ved udarbejdelsen af lov 1961 er alle disse bestemmelser blevet kritisk gennemgået med henblik på muligheden af at afskaffe dem eller indskrænke dem, og selvfølgelig er det også undersøgt, om den siden 1933 skete udvikling måtte medføre behov for nye »låneregler«, som de er blevet kaldt (jfr. Bernerkonv. art. 10, stk. 3.). Resultatet er blevet, at visse af de hidtil eksisterende låneregler er blevet afskaffet eller modificeret, andre er blevet stående i det væsentlige uforandrede og adskillige nye er kommet til. Dette sidste er navnlig sket under lovens behandling i regering og folketing, og det er ikke mindst sket til fordel for visse offentlige institutioner (biblioteker, arkiver, museer, institutioner på særforborgens område, båndcentraler og radiospredningsvirksomhed).

I kommissionsbetænkningen (Da. Mot. I s. 115-16) er der peget på, at låneregler kan være motiverede ud fra de sociale

og kulturelle interesser, der i det moderne samfund også har ført til væsentlige indskrænkninger i ejendomsretten til legemlige genstande (herunder ikke mindst faste ejendomme). I motiverne til lovforslaget (Da. Mot. II s. 23) er yderligere nævnt tekniske og praktiske hensyn samt hensynet til ejeren af de eksemplarer, hvori værket manifesterer sig. I nogle tilfælde fører disse hensyn ikke til en total ophævelse af ophavsmandens ret men de lader sig tilstrækkeligt varetage gennem enerettens konvertering til en afgiftsordning.

I §§ 11-25 findes en række specielle låneregler, i § 26 er der opstillet fælles regler, der gælder for hele kapitel II. Udover at henvise hertil skal der her gøres opmærksom på et vigtigt fælles problem, der vedrører samtlige låneregler. Den litteratur, der er henvist til oven for, drejer sig for en meget stor del om dette spørgsmål.

I Norge har man, inspireret af *Knoph* (kommissionsbetænkningen af 1925 og bogen *Åndsretten*) indtaget det standpunkt, at beskyttelsesreglerne i lovens indledende paragraffer og lånereglerne må opfattes som *ligeværdige komponenter* i ophavsretten, hvorfor enhver tanke om, at lånereglerne skal fortolkes indskrænkende eller strikte må forstumme. I dansk litteratur har man for det meste indtaget det standpunkt, at lånereglerne må opfattes som *undtagelser* fra lovens beskyttelsesregler, og at fortolkningen derfor i hvert fald må være strikte, under ingen omstændigheder udvidende.

Der er ingen grund til at gå nærmere ind på diskussionen, da det i de danske motiver klart fastslås, at lånereglerne er undtagelsesbestemmelser, som i tvivlstilfælde må fortolkes på en sådan måde, at de formål, de tjener, virkelig kan ske fyldest, men på den anden side heller ikke videre. Dette er udtalt både i kommissionsbetænkningen og i motiverne til lovforslaget. Det samme gælder de finske motiver. De norske motiver giver derimod lige så udtrykkelig udtryk for *Knophs* teori om de ligeværdige komponenter. Selve kapiteloverskriften er i Norge ændret til »afgrænsninger i ophavsretten« for at fastslå dette.

De svenske motiver er nærmest neutrale på dette punkt, jfr. dog at lånereglerne efter den svenske kommissionsbetænkning (s. 177) siges *lovteknisk* at fremstå som indskrænkninger i ophavsmandens ret.

Angående lånereglerne under ét skal sluttelig bemærkes, at de må opfattes som præceptive i den forstand, at en ophavsmand ikke ved noget forbud på værket eller anden form for énsidig behandling kan bestemme, at de ikke skal komme til anvendelse. De er fastsat af hensyn til samfundsinteresser og kan ikke énsidig tilsidesættes af ophavsmændene.

Om andre mulige undtagelser end de i Kapitel II nævnte se s. 73-74.

§ 11

PRIVAT KOPIERING

Stk. 1. *Af et offentliggjort værk må enkelte eksemplarer fremstilles til privat brug, men de må ikke udnyttes på anden måde.*

Stk. 2. *Denne bestemmelse medfører ikke ret til at lade andre eftergøre brugskunst eller billedhuggerværker eller fremstille kunstneriske gengivelser af andre kunstværker, og heller ikke ret til at opføre bygningsværker.*

A. Paragraffen i alm. og stk. 1

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 116-17, II s. 24-25, IV s. 4. Fi. I s. 53. No. I s. 14, II s. 30-33, III s. 18-19. Sv. I s. 178 ff, II s. 102-11, III s. 49-52.

Litteratur: Torben Lund I s. 43-45, J. Hartvig Jacobsen I s. 98-100, Knoph s. 90, Konow s. 58-59.

Torben Lund: Grænsen mellem offentlig og privat i ophavsretten, NIR 1955 s. 68-86. *W. Weincke* i U. f. R. 1956 B s. 228-29, 230-31 og i Jur. 1960 s. 251-52. *F. Vinding Kruse*

i T. f. R. 1952 s. 411, samme i Jur. 1960 s. 105-06 og s. 319.
Dom: U. f. R. 1954 s. 415, H.

§ 11 handler om privat fremstilling af eksemplarer af værker, den er således en undtagelse fra det almindelige forbud i § 2 mod utilladt fremstilling af eksemplarer af beskyttede åndsværker. En sådan fremstilling anses i almindelighed for den for ophavsmanden mest farlige form for disposition over hans værker, som man, hvis man vil varetage hans interesser, må være meget forsigtig med at give fri. Også for den, der indtræder i ophavsretten, f.eks. en forlægger, kan fri adgang til eksemplar fremstilling være en særdeles farlig sag. Når eksemplarer fremstilles og bliver holdt inden for privatlivets rammer, reduceres faren dog væsentligt, og det vil i almindelighed være umuligt for ophavsmanden at føre nogen kontrol med, hvad der sker på det private område, medens det omvendt af borgerne vil føles som noget urimeligt, hvis de ikke inden for privatlivets forhold kan kopiere værker til eget brug, f.eks. til studie-, øvelses- eller memoreringsbrug.

Da den hidtil gældende lov udelukkende beskyttede ophavsændene mod offentliggørelse af deres værker, fulgte deraf, at enhver eksemplar fremstilling til privat brug var tilladt. Slet så vidt går loven af 1961 ikke, se § 11. Retten til fremstilling gælder kun *offentliggjorte* værker (se definitionen heraf i § 8), og der må kun fremstilles *enkelte* eksemplarer af hvert værk. Endelig er det foreskrevet, at de fremstillede eksemplarer ikke må udnyttes på anden måde. Hvis dette sker, må det opfattes som ulovlig spredning, som § 2 beskytter imod.

I den norske lov 1961 § 11 er det tillige i stk. 1. fastsat, at den private eksemplar fremstilling kun er tilladt, når det ikke sker i erhvervsøjemed. I den danske kommissionsbetænkning 1951 var det (s. 116) udtrykt, at adgangen til fremstilling i hvert fald må være udelukket, så snart det drejer sig om fremstilling af eksemplarer i erhvervsøjemed, direkte eller indirekte, herunder til salg eller bytte. Efter den fortolkning, som folketingsudvalget har givet med hensyn til § 11,

jfr. nedenfor, kan dette imidlertid ikke ubetinget fastholdes for dansk rets vedkommende.

Angående grænsen mellem »privat« og »offentlig« på eksemplarfremsstillingens område kan i alt væsentlig henvises til kommentaren til § 2 s. 79 ff, der drejer sig om den tilsvarende grænse, hvor det gælder fremførelse af et værk. Den norske kommissionsbetænkning henviser ligefrem til motiverne til § 2 (No, Mot. I s. 14), men en sådan henvisning findes ikke i de danske motiver, og det er da også den almindelige antagelse, at grænsen for det private område er snævrere, hvor det drejer sig om råden over eksemplarer end hvor det drejer sig om fremførelse af et værk, se nærmere *Torben Lunds afhandling* i NIR 1955 s. 68-86, navnlig s. 78. Dette hænger sammen med eksemplarfremsstillingens større farlighed for ophavsmanden, jfr. oven for. Imidlertid er den »autentiske fortolkning«, som folketingsudvalget har givet § 11 i betænkningen (Da. Mot. IV s. 4-5) mere vidtgående. På grund af dens vigtighed for emnet skal den citeres ordret her:

»Bestemmelserne i § 11, stk. 1, giver ret til fremsstilling af enkelte eksemplarer af et offentliggjort værk til privat brug ikke blot for den, der selv fremstiller eksemplarerne, men også som hovedregel i tilfælde af, at man lader andre, f.eks. et bibliotek eller en erhvervsvirksomhed, fremstille dem. Heraf følger bl. a., at en reproduktionsanstalt kan fremstille et stort antal eksemplarer af et værk, når blot det sker i henhold til forud indgivne bestillinger og der ikke leveres mere end enkelte eksemplarer til hver enkelt bestiller. Det må imidlertid understreges, at dette efter udvalgets mening kun gælder, så længe reproduktionsanstaltens virksomhed indskrænker sig til en rent teknisk medhjælp for de private bestillere, hos hvem initiativet med hensyn til eksemplarfremsstillingen ligger. Såfremt reproduktionsfirmaet selvstændigt direkte eller gennem en mellemmand iværksætter en art konkurrence med forlagene ved gennem reklame eller lignende at søge fremkaldt et større antal »bestillinger« på et bestemt værk og på denne basis i realiteten fremstiller et oplag af værket, fore-

ligger der en udgivelsesvirksomhed, som man ikke kan anse for legitimeret gennem § 11. Det samme vil efter omstændighederne kunne være tilfældet, hvis reproduktionsanstaltens virksomhed ved fremstilling af eksemplarer af et bestemt værk får et betydeligt omfang og derigennem påfører det beskyttede værk konkurrence, selv om dette ikke skyldes reklamer eller lignende aktive foranstaltninger fra reproduktionsfirmaets side.

Udvalget har fra Industrirådet modtaget en henvendelse, hvori der udtrykkes ængstelse for, at bestemmelsen i § 11 skal sætte for snævre grænser for den fotokopiering af videnskabelige og tekniske tidsskriftartikler, der lovligt kan finde sted inden for virksomhederne til disses interne brug. I denne anledning skal udvalget udtale, at der ved afgørelsen af, hvad der henhører under »fremstilling til privat brug«, bør anlægges en liberal fortolkning, når det gælder fotokopieringen inden for virksomheder og forskningsinstitutioner. De ansatte er berettigede til hos virksomheden eller institutionen at anskaffe sig fotokopier af artikler som de nævnte til privat brug, også i tjenesten. Hvis flere har behov for kopier af samme original, vil de være berettigede til at skaffe sig hver sit eksemplar, og efter udvalgets opfattelse bør fremstillingen i et sådant tilfælde også kunne ske under ét inden for virksomheden. Adgangen til fremstilling af enkelte eksemplarer til privat brug må endvidere antages at tilkomme ikke blot private, men også juridiske personer, herunder offentlige myndigheder. Virksomheden eller forskningsinstitutionen som sådan vil derfor efter § 11 kunne fremstille kopier til sit eget »private« brug, når fremstillingen blot indskrænkes til at omfatte et begrænset antal eksemplarer.«

Det bemærkes herved, at de finske motiver (II s. 19) synes at trække snævrere grænser for eksemplar fremstilling inden for en institution.

Det skal tilføjes, at en fremstilling af selv enkelte eksemplarer af et musikværk, f.eks. noderne til et større orkester eller korværk, kan være et alvorligt indgreb i komponistens

og musikforlæggerens interesser. Dette er der tildels taget hensyn til i den norske § 11, stk. 2. gennem en bestemmelse om, at f. s. v. angår musikværker kan fremstillingen af eksemplarer ikke udføres ved fremmed hjælp, som medvirker i erhvervsøjemed. En sådan regel er ikke optaget i den danske lov.

Et eksempel på privat fremstilling af et eksemplar af beskyttede åndsværker ved fremmed, teknisk medhjælp, findes i »Fona-sagen«, U. f. R. 1954 s. 415, H.

Grænsen mellem privat og offentlig på eksemplar fremstillingens område er iøvrigt angivet i de motiver, der ledsagede regeringslovforslaget 1959-60 (Da. Mot. II s. 24-25). Privat brug omfatter eksemplarets benyttelse af personer, der hører til fremstillernes familie- og omgangskreds og andre, til hvem fremstilleren er knyttet ved et personligt bånd, som f. eks. kolleger på en mindre arbejdsplads. Uden for den private kreds er man, såsnart eksemplaret spredes til eller forevises for andre end dem, der hører til fremstillernes private kreds. I almindelighed vil også fremstillingen af eksemplarer med henblik på en offentlig fremførelse være ulovlig, men undtagelsesvis kan et eksemplar være frembragt med et så snævert personligt eller et så specifikt teknisk formål for øje, at fremstillingen bør være tilladt, selv om det er sket med henblik en offentlig fremførelse. Det må således være tilladt for en oplæser, der skal recitere et antal offentliggjorte digte af forskellige forfattere, at tage afskrifter af disse digte og anvende dem ved den offentlige fremførelse. Dette er en rent praktisk foranstaltning, som ikke kan tænkes at skade ophavsmændene. Endvidere bør eksempelvis et teater, der har erhvervet ret til at opføre et skuespil, kunne udarbejde særligt bearbejdede afskrifter af stykket til brug for sufflør og medvirkende. Dette vil imidlertid ofte følge allerede af en anvendelse af almindelige fortolkningsregler på opførelsesaftalen, jfr. dog kravet om »enkelte eksemplarer«.

Om privat gengivelse af kunstværker, om fotokopiering og om båndoptagelser se iøvrigt nedenfor.

*B. Privat fremstilling af eksemplarer af kunstværker
(stk. 2)*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 117-18, II s. 25. Fi. I s. 53-54, II s. 19. No. I s. 14, II s. 33-34. Sv. I s. 183-84, II s. 107, 110-11.

Litteratur: Perspektiver s. 59 (*Verner Nielsen*), 69 (*Julius Møller*), *Birger Stuevold Lassen* i T. f. R. 1960 s. 158-73, spec. s. 169.

Domme: U. f. R. 1910 s. 708, 1916 s. 747, 1923 s. 223, 1925 s. 206, 1928 s. 989.

Udover det under A. anførte, som i og for sig med de nedenævnte modifikationer også gælder for kunstværker, har loven i § 11, stk. 2 opstillet visse særregler for bestemte former for gengivelse til privat brug af visse arter af kunstværker.

Medens det, i det omfang, det efter § 11, 1. stk. overhovedet er tilladt at gengive værker til privat brug, også er tilladt at anvende fremmed medhjælp hertil (se foran) gælder dette ikke for brugskunst eller billedhuggerværker, ej heller fremstilling af kunstneriske gengivelser af andre kunstværker.

På den ene side er det for kunstværker, der normalt kun fremstilles i et enkelt eller nogle få eksemplarer, særlig skæbnesvangert, at der – som i hidtidig dansk ret, jfr. U. f. R. 1916 s. 747, afstøbning af en statue af Bissen til eget, privat brug tilladt – kan fremstilles eksemplarer til privat brug. På den anden side må det være en kunstner tilladt til studie- eller øvelsesbrug at kopiere andre kunstværker, når gengivelsen ikke udnyttes på en ikke-privat måde. Disse krydsende hensyn har ført til reglerne i § 11, stk. 2.

Opstilling af en kopi af en buste i Det kgl. Teaters Foyer er en handling, der går ud over den private sfære, U. f. R. 1910 s. 708. Det samme gælder naturligvis opstilling af et gravmonument på en kirkegård, U. f. R. 1923 s. 223, 1925 s. 216.

Særlig hvad *bygningsværker* angår er det i § 11, stk. 2.

fastsat, at disse ikke kan opføres i medfør af § 11. Et bygningsværk kan altså ikke kopieres, selv om det sker til privat brug.

I kommissionsforslagene var det tilføjet, at eftergørelse dog kan finde sted, når det drejer sig om en tilbygning og vederlag ydes (se Da. Mot. I s. 117-18). Denne bestemmelse er udgået i den endelige lov uden at der i motiverne er redegjort for grunden hertil. Bestemmelsens begrundelse var, at bygherren ikke skulle være forpligtet til at benytte den oprindelige arkitekt, når han senere vil udvide bygningen og anvende samme kunstneriske elementer som var til stede i den oprindelige bygning (se om situationen nærmere sagen i U. f. R. 1928 s. 989). På den anden side fandt man det rimeligt, at den oprindelige arkitekt fik et vederlag for den ekstra benyttelse af hans kunstneriske indslag. I de norske regeringsmotiver (No. Mot. II s. 34) er der givet en udførlig begrundelse for bestemmelsens udeladelse, idet der er påpeget en række vanskelige problemer, som bestemmelsen ville medføre. Dette kan i og for sig tiltrædes, men det samme gælder ikke departementets udtalelse om, hvorledes retsstillingen så bliver. Efter denne udtalelse kan en udvidelse frit ske til privat brug, den falder ikke ind under den tilbageværende del af § 11, stk. 2., da en tilbygning eller udvidelse ikke kan betegnes som et bygningsværk. Efter min opfattelse gælder kunstnerretsbeskyttelsen i og for sig fuldt ud ved udvidelser, hvad enten bygningen er bestemt til privat brug eller – hvad der i de fleste tilfælde vil gælde – dens opførelse må betegnes som en handling, hvorved den gøres tilgængelig for almenheden. Noget andet er, at kunstnerretten måske i visse tilfælde kan antages at være gået over til bygherren i og med den oprindelige opførelse af huset, jfr. U. f. R. 1928 s. 989.

C. Båndoptagelser til privat brug

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 118-20, II s. 25, Fi. I s. 54-55, No. I s. 14, II s. 35, Sv. I s. 186-88, II s. 109, 111.

Litteratur: N. Alkil: Magnetofoner i ophavsretlig belysning, T. f. R. 1955 s. 281 ff, se også i Perspektiver s. 35 ff, Diskussion i Dansk Selskab for Ophavsret, Perspektiver s. 39-48, F. Vinding Kruse i T. f. R. 1952 s. 406 ff, Jørgen Hansen i Jur. 1960 s. 665-72, Ulf Broomé i NIR 1957 s. 175-93.

De i handelen værende apparater til privat båndoptagning af – bl. a. – beskyttede litteratur- og navnlig musikværker har i de senere år taget et betydeligt opsving og har givet anledning til overvejelser om en retlig regulering til fordel for ophavsmændene, for hvis økonomiske interesser udviklingen utvivlsomt kan blive alvorlig.

Den gældende retsstilling er klar: sker optagelserne til privat brug (se herom nærmere under A. foran) kan ophavsmanden ikke gribe ind.

I det danske kommissionslovudkast fra 1951 indeholdtes i § 11 et stk. 3., der bestemte, at der for benyttelsen af apparater, magnetiske bånd og lignende, som er egnede til at optage og gengive litterære og musikalske værker, erlægges en afgift, der tilkommer rettighedshaverne i henhold til loven. (Det er ikke blot ophavsmændene men også fremstilleren af den grammofonplade, der overføres på båndet og den udøvende kunstner, hvis præstationer der rådes over). De nærmere regler skulle fastsættes ved kgl. anordning. I motiverne (Da. Mot. I s. 118-20) er der peget på, at en ordning, som var efterlyst af komponisternes organisation, allerede for 10 år siden var påtrængende. Der tænkte fastsat en afgift dels på indehaverne af magnetofoner, dels på salget af ubespillede bånd. Forslaget er imidlertid afvist af regeringen, se Da. Mot. II s. 25. Man finder ikke behovet for en sådan regel påtrængende, og afgiften vil også ramme sådanne indehavere af apparater og bånd, som ikke benytter disse til optagelse af beskyttede værker eller værker overhovedet (f. eks. i forretningslivet eller til forskningsbrug).

Jørgen Hansen har i sin ovennævnte artikel s. 672 bebrejdet kommissionen, at den ikke har fastholdt sit forslag. Ef-

ter den foranstående redegørelse vil det ses, at kommissionen ikke har haft indflydelse på, at det er bortfaldet.

D. Fotokopiering

Henvisninger: Da. IV s. 4-5, No. II s. 35, III s. 19, Sv. I s. 186 og 188-92, II s. 108-09, III s. 51-52.

Litteratur: *Torben Lund:* Fotokopiering og Ophavsret, i NIR 1956 s. 152-69 (også i *Revue Internationale du Droit d'Auteur* 1956), *T. Hesser* i NIR 1959 s. 49. Spørgsmålet berøres også af *Jørgen Hansen* i hans under C. nævnte artikel.

I det moderne samfund har fotokopiering af åndsværker fundet en stor udbredelse og den rejser betydningsfulde ophavsretlige problemer. Den foregår dels i form af egentlig fotokopiering, dels som mikrofotografering. En detaljeret gennemgang af problemerne ville føre for vidt på dette sted, der må henvises til de ovennævnte motiver og den ovennævnte litteratur. Fotokopieringsforanstaltninger er overordentlig gavnlige for dem, der skal benytte åndsværkerne, ikke mindst når det drejer sig om tidsskriftartikler, og for ophavsmanden er spørgsmålet om at kunne modsætte sig fotokopiering eller oppebære økonomisk vederlag herfor et spørgsmål af forholdsvis beskeden rækkevidde. Derimod er problemet for forlæggere og ikke mindst tidsskriftudgivere alvorligt, såvel de enkelte videnskabsdyrkere som samfundet har en stærk interesse i, at der gennem opretholdelsen af tidsskrifterne gives videnskabsmændene mulighed for at gøre omverdenen bekendt med deres forskningsresultater.

En rimelig løsning ville måske være at give fotokopieringen fri i et rimeligt omfang mod at det offentlige i højere grad end hidtil understøttede de samfundsgavnlige tidsskrifter, hvis abonnements- og salgsfrekvens svigter på grund af fotokopieringen.

Om fotokopiering til privat brug se iøvrigt foran under A. (herunder om fotokopiering til internt brug inden for vis-

se virksomheder og institutioner). Om museers, bibliotekers og arkivers adgang til til brug i deres virksomhed at fremstille eksemplarer af værker, selv om dette går ud over privat brug, se under § 12.

§ 12

ARKIVERS, BIBLIOTEKERS OG MUSEERS ADGANG TIL FOTOKOPIERING

Det kan ved kgl. anordning tillades arkiver, biblioteker og museer på nærmere i anordningen fastsatte betingelser til brug i deres virksomhed at fremstille eksemplarer af værker ved fotografering.

Henvisninger: Motiver: Da. II s. 25-27, IV s. 5. Fi. II s. 19. No. II s. 35, III s. 20-21. Sv. I s. 192-95, II s. 111-16, III s. 52-53.

Litteratur: W. Weincke i U. f. R. 1956 s. 229-30.

§ 11 kan i en vis udstrækning afgive hjemmel for, at arkiver, biblioteker og museer fremstiller fotokopier af deres værker til eget, internt brug, eller på bestilling leverer kopier ud af huset, se kommentaren til § 11.

Imidlertid foregår i praksis fotokopiering i betydelig større udstrækning, og det er denne praksis, man nu gennem § 12 vil dels legalisere, dels begrænse.

Fotokopiering sker dels for at have kopier, hvis originalen skulle gå til grunde, dels for at modvirke slid. Det sidste bør kun tillades, når værket ikke kan købes eller er ekstraordinært kostbart. Dels sker det for gennem lån fra anden side at kunne tilvejebringe eksemplarer af værker, som er udsolgte eller ikke er udgivet. Dels endelig til udlån i de tilfælde,

hvor bestilling ikke foreligger (for at kunne beholde originalen hjemme eller for at spare forsendelsesomkostninger). Der bør dog ikke kunne fremstilles et helt oplag på denne måde, muligvis kun dele af tidsskrifter og samleværker, Da. Mot. II s. 25-27.

De danske, svenske og norske lovgivende forsamlingers udvalg, der har beskæftiget sig med loven, har afgivet en vejledende – og begrænsende – udtalelse (Da. Mot. IV s. 5, No. Mot. III s. 20-21, Sv. Mot. III s. 52-53), der lægges til grund for den kgl. anordning. Det fremhæves i det danske folketinges udtalelse, at anordningen må udformes således, at der ikke skabes en nævneværdig økonomisk konkurrence for ophavsmændene. Det norske Storting har navnlig peget på, at bestemmelserne ikke må udformes på en sådan måde, at de betyder en trusel mod videnskabelige eller tekniske tidsskrifters eksistens, og det er i virkeligheden navnlig her, reglerne kan virke kompromitterende.

Betænkeligt er det, at bestemmelsen efter motiverne også kan anvendes over for uudgivne værker.

Museerne er under behandlingen i Folketinget medtaget, uden at der er givet nogen begrundelse eller speciel begrænsende vejledning. Tilsvarende regel findes hverken i Finland, Norge eller Sverige. Efter sin ordlyd kan den benyttes til at give et museum ret til at fremstille fotografier af de dem tilhørende kunstværker til salg uafhængig af ophavsretten. En sådan bestemmelse fandtes i kunstnerretsloven af 1864 men blev afskaffet i 1902, *Glahn* s. 38-39. Den bør ikke genoplives.

Den i § 12 forudsatte kgl. anordning vil blive gengivet og omtalt i den supplerende bog, jeg agter at udsende om kortere tid.

§ 13

ÆNDRING AF BYGNINGER OG BRUGSGENSTANDE

Bygninger kan ejeren uden samtykke af ophavsmanden ændre af tekniske grunde eller af hensyn til deres praktiske anvendelighed. Brugsgenstande kan ændres af ejeren uden ophavsmandens samtykke.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 120, II s. 27, III s. 9, IV s. 5. Fi. I s. 55, II s. 19. No. I s. 14-15, II s. 35-36. Sv. I s. 195-96, II s. 116-18, III s. 53-54.

Litteratur: Torben Lund II s. 170, 192-93, 196-98, 201, Vinding Kruse i Jur. 1960 s. 106-07, W. Weincke i Jur. 1960 s. 252.

Det har hidtil været den almindelige opfattelse, at den ret, der er tillagt ophavsmændene i medfør af droit moral-bestemmelserne, må lide visse indskrænkninger for så vidt angår genstande, der foruden at repræsentere en kunstnerisk indsats tillige tjener praktiske formål, idet disse formål af hensyn til ejerens dispositionsret må gå forud for hensynet til kunstneren. Dette kommer navnlig frem ved brugsgenstande, der udgør værker af kunstindustri eller kunsthåndværk eller for så vidt angår bygningsværker. De kunstindustrielle genstande forekommer ofte i større mængde, og man har derfor ment, at de nævnte hensyn kan betinge, at ejeren har fuld dispositionsfrihed med hensyn til den enkelte genstand. Efter motiverne til § 13 (Da. Mot. IV s. 5-6) tænkes der imidlertid kun på den private ejer, ikke på fabrikanten eller forhandleren, denne må respektere droit moral bestemmelserne i § 3. Efter den oprindelige formulering af § 13 kunne brugsgenstande kun ændres af ejeren, når deres praktiske anvendelighed eller tekniske grunde gjorde det påkrævet, men

i den endelige skikkelse har loven ikke opstillet dette krav f. s. v. angår brugsgenstande.

Det anførte krav er derimod opretholdt med hensyn til bygningsværker, dog at kravet om, at ændringen skal være *påkrævet*, er udgået som værende for strengt. Det må dog antages, at ændringerne ikke må gå længere end det af de nævnte hensyn er ønskeligt.

En af kunstnerne ønsket bestemmelse om, at ejeren af en kunstgenstand ikke må ødelægge denne, har det af hensyn til ejerens dispositionsfrihed ikke været anset for rimeligt at gennemføre. Se Da. Mot. II s. 27 og en mere indgående behandling af problemet i No. Mot. II s. 36. Heller ikke en regel om, at ejeren skal varsle arkitekten, inden han ændrer bygningsværket, har man ment at kunne etablere som en egentlig pligt.

Det bemærkes, at *droit moral*, se kommentarerne til § 3, principielt også strækker sig til de eksemplarer af åndsværker, der befinder sig i privat eje, herunder værker af brugskunst, men denne ret er f. s. v. angår brugskunstens værker suspenderet i medfør af § 13, jfr. § 26, stk. 1.

Ved »privat eje« i ovennævnte forstand forstås, at eksemplaret er afhændet af »udgiveren« (in casu producenten). Når dette er tilfældet, kan det ændres, og det må antages, at de således ændrede eksemplarer kan spredes videre eller vises offentligt, jfr. § 23, en regel, der ikke er uden betænkelighed. Det bemærkes yderligere, at det i § 26, stk. 2 og 3 opstillede kildeangivelseskrav og ændringsforbud ikke kan gælde de her omhandlede eksemplarer, da disse regler kun gælder, når værket »gengives« offentligt, og spredning eller forevisning af et i forvejen eksisterende eksemplar næppe kan henregnes under »gengivelse«, se foran under § 8.

§ 14

CITATRETEN GENGIVELSE AF KUNSTVÆRKER

Stk. 1. *Af et offentliggjort værk er det tilladt at citere i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet.*

Stk. 2. *Med samme begrænsninger er det tilladt i kritiske og videnskabelige eller alment oplysende fremstillinger i tilslutning til teksten at gengive tidligere offentliggjorte kunstværker eller værker som de i § 1, stk. 2. angivne. Gengives i en alment oplysende fremstilling to eller flere værker af samme ophavsmand, har denne krav på vederlag.*

Stk. 1. *Citatretten.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 121, II s. 27-28, Fi. I s. 55-56, II s. 19, No. I s. 15, II s. 36-38, Sv. I s. 197-201, II s. 118-21.

Litteratur: Grundtvig s. 151-52, Torben Lund I s. 133-34, J. Hartvig Jacobsen I s. 176-80, Rasting s. 102-04, Knoph s. 125-26, Konow s. 67-69.

Domme: U. f. R. 1911 s. 98, 1914 s. 318, 1915 s. 964, 1935 s. 180, 1936 s. 707, H, jfr. s. 176. Finsk dom i NIR 1960 s. 110.

At det må være tilladt at *citere* af offentliggjorte værker, når det gøres på en loyal måde, er nærmest en selvfølge (No. Mot. II s. 37) og det drejer sig om et i sproget så indarbejdet ord, at en egentlig definition næppe er nødvendig.

Efter hidtil gældende dansk ret (Lov 1933 § 14. a.) kunne man citere mindre digte og musikværker i deres helhed, af andre værker kun uddrage stykker. For at citeringen skulle

være lovlig, måtte det citerede værk eller stykke af et værk være optaget i et større hele, som efter sit hovedindhold er et selvstændigt værk. Retten gjaldt kun citat af udgivne værker.

Den danske kommissionsbetænkning 1951 foreslog (i lighed med de omtrent samtidig afgivne norske og finske betænkninger) en helt anden formulering af citatreglen. I skrift eller tale skulle det være tilladt at optage kortere citater af et tidligere offentliggjort litterært værk eller musikværk.

Den endelige formulering er igen helt omskrevet af ministeriet. Citeringsretten er ikke begrænset til at »låne« fra litterære værker og musikværker og ikke til alene at gælde til skrift eller tale. Det første betyder næppe nogen reel forandring, da kunstværker behandles specielt i stk. 2., det sidste er en forbedring, da gengivelse af musikværker kan ske på måder, der ikke falder ind under »skrift eller tale« og citeringsretten også skal gælde f.eks. ved værkets fremførelse i television (Fi. Mot. II s. 19). Endvidere er kravet om, at citaterne skal være »kortere«, bortfaldet; som det med rette er anført i de norske motiver (II s. 38) citeres der gennemgående snarere for lidt end for meget.

Den af kommissionen valgte formulering skulle bl.a. betyde, at man kun kunne citere stykker af værker, ikke hele værker (Da. Mot. I s. 121). Efter den i loven valgte formulering er der intet i vejen for loyal citering af hele værker, navnlig hvis de er af mindre omfang (Da. Mot. II s. 28). Citatretten kan dog ikke benyttes til at gengive en hel melodi (se U. f. R. 1914 s. 318 og 1915 s. 964) medmindre det undtagelsesvis skulle være nødvendigt at gengive en mindre melodi i dens helhed i forbindelse med en anmeldelse eller anden omtale. Når det i loven siges, at citering kan ske i det omfang, som betinges af formålet, må det dog herved bemærkes, at det altid *tillige* gælder, at citeringen skal ske i overensstemmelse med god skik.

Det sidstnævnte krav er det centrale i citatreglen. »God skik« kan ikke ubetinget betyde det samme som, hvad der er sædvane. I det danske regeringsforslags motiver (II s. 28)

er det understreget, at det er et *loyalitetskrav*, der er opstillet. Man kan citere i overensstemmelse med, hvad der kan anses for rimeligt og hæderligt. Ordet »skik« betyder snarere handlemåde end sædvane, hovedvægten ligger på ordet *god*. Reglen gælder også, hvis der slet ingen sædvane findes på det pågældende område, og findes der en sædvane, der ikke kan betegnes som rimelig, er den ikke legaliseret ved § 14. De i Sv. Mot. II s. 120 optagne bemærkninger om, at citering væsentlig skal ske i overensstemmelse med gældende praksis, kan derfor ikke ubetinget tiltrædes.

En overdreven benyttelse af andres åndsarbejder kan ikke ske i overensstemmelse med § 14. I sagen i U. f. R. 1935 s. 180 fastsloges det, at en anvendelse af ca. 8½ % af stoffet i »Traps Danmark« i et andet, tilsvarende værk, ikke var hjemlet efter reglerne om citatret. I U. f. R. 1911 s. 98 drejede det sig om dele af en melodi, der var optaget i et hæfte sammen med en anden melodi. Heller ikke dette kunne bringes ind under citatretten. I sagen U. f. R. 1936 s. 707, H. fastsloges det derimod, at selve den omstændighed, at et citat var anvendt i reklameøjemed, ikke i sig selv kunne gøre citeringsretten uanvendelig, når lovens krav iøvrigt var opfyldt. Efter den nye formulering i lov 1961 kan dette ikke uden videre opretholdes, se også ny § 2.

Citatretten kan ikke anvendes til at etablere potpourrier eller samlinger af værker, Da. I s. 121, II s. 27. I de norske motiver (II s. 38) er det dog antaget, at citatsamlinger (f. eks. en samling »bevingede ord«) kan udgives med hjemmel i § 14.

Det i den hidtil gældende lov opstillede krav om, at citatet for at være lovligt skal ske ved optagelse i et større hele, som efter sit hovedindhold er et selvstændigt værk, er ikke medtaget i den nye lov. Efter de danske motiver II s. 27 kan f. eks. et motto bringes, lige som avisernes presseoversigter, jfr. også Bernerkonv. art. 10, stk. 1.

Det værk, der citeres eller citeres fra, skal være »offentliggjort«, men det behøver ikke at være »udgivet«, om for-

skellen se § 8. Det er anset for rimeligt, at man kan citere også f.eks. fra et radioforedrag.

Hvor meget der kan citeres, afhænger ganske af kravet om »god skik«. Der har været fremsat ønske om angivelse af bestemte mål, f.eks. et vist antal linier eller et vist antal takter af et musikværk, men dette er ikke imødekommet (Da. Mot. I s. 131, II s. 27-28).

Efter § 26, stk. 3, må værket ikke ændres i videre omfang, end formålet med gengivelsen kræver. Droit moral må ubetinget respekteres (§ 26, stk. 1), og loyalitetskravet gælder også her. Ligeledes gælder det i § 26, stk. 2, angivne krav om kildeangivelse. En loyal citering kræver i almindelighed ordret gengivelse. Den tidligere norske lov gav ikke hjemmel for indgriben over for påstået illoyal citering, se HRD. i T. f. R. 1950 s. 194, dette gælder ikke længere efter den nye lov.

Angående pressens indbyrdes citatret se kommentaren til § 15.

Om et tilfælde af illoyalt citat i en anmeldelse se finsk dom i NIR 1960 s. 110.

Om parodier se *Leif Delin* i NIR 1959 s. 234-49.

1961-loven har – i modsætning til lov 1933, se § 13 – ikke optaget regler om ret til *at referere* et værk. Dette anses for hjemlet efter det almindelige indhold af beskyttelsen. Da. Mot. II s. 28 udtaler, at der ikke gives beskyttelse for værkets idé eller hovedindhold. Det, der beskyttes, siges rammende at være »den personligt prægede form, som idé og indhold er iklædt«.

Et forbud mod eftertryk kan ikke begrænse retten til citering, se de fælles, indledende bemærkninger til Kap. II og No. Mot. I s. 15, samt for presseartikler s. 145.

Stk. 2. Gengivelse af kunstværker.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 121-22, II s. 28, IV s. 6, Fi. I s. 55-56, II s. 19-20, No. I s. 15, II s. 38-39, III s. 19, Sv. I s. 201-04, II s. 118-21.

Litteratur: Torben Lund I s. 187-88, II s. 208-09, J. Hartvig Jacobsen I s. 202, Rasting s. 108-09.

Dom: U. f. R. 1953, s. 48, H.

Gældende ret tillader, at enkelte kunstværker optages i kritiske, oplysende og kunsthistoriske arbejder, men det skal være til forklaring af teksten og i forbindelse med denne, Lov 1933 § 31, stk. 1. Teksten skal altså være hovedsagen, og bestemmelsen måtte ikke bruges som skjalkeskjul for gratis reproduktion af kunstværker, hvor sådan gengivelse var det væsentlige. Se om et tilfælde, hvor kravet efter § 31 til fri reproduktionsret ikke var opfyldt, »Radioens kunstmappe«, U. f. R. 1953 s. 48. Se også de vedrørende § 15 anførte domme.

I den nye, tilsvarende bestemmelse i § 14, stk. 2. er ordet »oplysende« ændret til »alment oplysende«, og »kunsthistoriske« til »videnskabelige«, lige som ordet »enkelte« er strøget. I stedet for er det bestemt, at retten til at gengive kunstværker er undergivet de samme begrænsninger som angivet i § 14, stk. 1. (kun i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet), og der kan herom henvises til kommentaren til § 14, stk. 1.

Når ordet »enkelte« er strøget i den nye lov er det for at lette udgivelsen af kritiske monografier over kunstnere. Den foretagne ændring rækker dog langt videre. Derimod antyder tilføjelsen af ordet »alment« foran »oplysende« nok en begrænsning. Det må i det hele stadig gælde, at teksten må være hovedsagen.

For så vidt det drejer sig om gengivelse i tilslutning til teksten i alment oplysende værker, er det bestemt, at hvis der gives over ét kunstværk af en enkelt kunstner, har han krav på vederlag (jfr. § 54).

Under »kunstværker« går også brugskunst og arkitektur, se dog om den langt mere vidtgående ret til at gengive bygninger § 25, stk. 3. Reglen må derimod gælde for kunstneriske bygningstegninger. Bygningstegninger, der ikke kan be-

tegnes som kunstneriske, kan være beskyttede efter § 1, stk. 2. Alle de heri angivne tegninger, kort m.v. omfattes også af reglen i § 14, stk. 2., efter en i Folketinget gennemført ændring (Da. Mot. IV s. 6), idet der siges at være behov for ret til at gengive dem gratis eller mod vederlag efter reglerne i § 14.

Ved lån efter § 14, stk. 2. må reglerne i § 26 respekteres.

Om gengivelser af kunstværker til pressebrug, skolebrug og i kataloger m.v. se henholdsvis § 15, § 16 og § 25, stk. 2.

§ 15

PRESSENS LÅNERET

Offentliggjorte kunstværker kan afbildes i aviser og tidsskrifter ved omtale af dagsbegivenheder. Dette gælder dog ikke værker, der er frembragt med henblik på gengivelse i aviser og tidsskrifter.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 122, II s. 28, IV s. 6-7. Fi. I s. 56, II s. 20, IV s. 1-2. No. I s. 15, II s. 40, III s. 19. Sv. I s. 207-08, II s. 123, III s. 54-55.

Litteratur: Torben Lund I s. 188, II s. 208-09, J. Hartvig Jacobsen I s. 192, Rasting s. 108-09, Thorwald Hesser: Rätten till text och bild, Stockholm 1961 (Journalistiske ophavsretsproblemer).

Domme: U. f. R. 1907 s. 417, 1909 s. 518, 1915 s. 1009.

I kommissionsudkastet 1951 var der som 1. stk. i § 15 – i lighed med den i lov af 1933 i § 15 optagne regel – optaget en bestemmelse om, at artikler om dagens religiøse, politiske eller økonomiske spørgsmål kan optages i aviser og tidsskrifter fra andre aviser og tidsskrifter, når der ikke i disse er

taget forbehold mod eftertryk. Efter Bernerkonventionens art. 9 kan en sådan regel findes i unionsstaternes lovgivning, men den er ikke obligatorisk.

I de nye finske og svenske love er bestemmelsen bibeholdt i § 15, i den nye norske lov i § 14.

Under forhandlingerne i Folketinget opstod den tanke, at pressen måtte kunne klare sig med citatretten i § 14, stk. 1, og bestemmelsen udgik herefter af loven (Da. Mot. IV s. 6-7). På grund af sagens betydning skal motiveringen her bringes ordret:

»Med den affattelse, der ved lovforslaget er givet bestemmelsen i § 14, stk. 1, om adgangen til at citere og offentliggøre værker i overensstemmelse med god skik, og i det omfang, som betinges af formålet, synes reglen i § 15, stk. 1, alene at kunne have praktisk betydning som en tilladelse for bladene til optagelse af artikler som de omtalte i deres helhed. Efter at det er oplyst, at det ikke anses for stemmende med god presseskik, at et blad overtager hele artikler fra et andet blad uden at have indhentet samtykke fra indehaveren af ophavsretten til artiklen, og det yderligere er blevet klart, at pressen ikke nærer ønske om ved loven at få adgang til aftrykning af hele artikler, ses der ikke længere at være tilstrækkelig anledning til at opretholde § 15, stk. 1.

Med hensyn til aviser og tidsskrifters adgang efter § 14, stk. 1, til citat af artikler fra andre aviser og tidsskrifter skal følgende bemærkes: Det er en af pressens hovedopgaver at orientere sine læsere om de aktuelle politiske, økonomiske, religiøse, kulturelle og andre spørgsmål, som er genstand for offentlig debat, og en fyldestgørende orientering på disse felter kan ikke præsteres, medmindre der er en ret vid adgang til citat af de aktuelle artikler, der fremkommer i andre blade som bidrag til en løbende diskussion. En sådan vidtgående citatret for aviser og tidsskrifter med hensyn til aktuelle artikler i andre presseorganer må imidlertid også antages at være hjemlet i § 14, stk. 1., jfr. dens ord om, at citat er tilladt i det omfang, som betinges af formålet. Citatet må efter

omstændighederne kunne omfatte meget store dele af artiklen, dels fordi dette kan være motiveret i hensynet til en korrekt og præcis gengivelse af forfatterens anskuelser, og dels fordi det kan være rimeligt at medtage et fyldigt citat som baggrund for en imødegåelse. For en vid citatret på det omhandlede område taler iøvrigt også det forhold, at artikelforfatterne gennemsnitlig selv vil være interesserede i, at deres meninger i korrekt gengivelse får den videst mulige udbredelse, og at gengivelsen af dele af deres artikel kun sjældent vil opfattes som et indgreb i deres økonomiske interesser.

Det er på den anden side klart, at pressens adgang til citat af artikler om aktuelle spørgsmål ikke kan være ubegrænset. Drejer det sig f.eks. om citat fra en tidsskriftartikel, specielt en længere artikel eller en artikel, der har karakter af en afhandling, bør man naturligvis ikke – selv om artiklen behandler et aktuelt spørgsmål – i et blad eller et andet tidsskrift kunne gengive hovedparten af den under henvisning til § 14, stk. 1. Citat vil i et sådant tilfælde kun være lovligt i den udstrækning, hvori hensynet til sædvanlig orientering af læserne gør det begrundet. Ved den nærmere afgrænsning af citatrettens rækkevidde vil man imidlertid i det hele kunne støtte sig på de sædvaner, der har dannet sig på grundlag af opfattelsen af, hvad god presseskik indebærer.

Under den ordning, som gælder efter loven af 1933, der indeholder en til § 15, stk. 1 svarende bestemmelse, har forfatterne til artikler i en vis udstrækning forsynet disse med forbehold mod eftertryk. Sådanne forbehold vil for fremtiden, når § 15, stk. 1 udgår, være overflødige. Det spørgsmål rejser sig imidlertid, hvilken betydning det efter lovens ikrafttræden vil have, at artikler af denne art desuagtet forsynes med forbehold, eventuelt under den form, at eftertryk – også i uddrag – forbydes. Svaret herpå må formentlig blive, at citatretten ikke kan sættes ud af kraft gennem et sådant forbehold. Forbeholdet må imidlertid, som en tilkendegivelse fra forfatteren om, at han ikke ønsker artiklen yderligere udbredt uden efter nærmere aftale, tages med i be-

tragtning ved afgørelsen af, i hvilken udstrækning god skik kan siges at tillade citering.

Det tilføjes, at § 14, stk. 1 – lige som den udgåede § 15, stk. 1 – kun har betydning for sådanne presseartikler, der kan opfattes som litterære værker i lovens forstand, jfr. herom bemærkningerne til lovforslagets § 8. Lovforslaget sætter – bortset fra bestemmelsen i §§ 49-50 – ingen grænser for adgangen til citat for rene nyhedsmeddelelser eller andet pressestof, som ikke besidder den originalitet, som er en forudsætning for, at ophavsretlig beskyttelse kan indtræde.«

Efter at § 15, stk. 1 er udgået, er der tilbage af § 15 kun den oprindelig som 2. stk. optagne regel om pressens specielle låneret med hensyn til kunstværker, og de foran anførte henvisninger gælder derfor alene denne regel.

Efter lov 1933 § 31, stk. 1. kunne afbildninger af enkelte kunstværker til forklaring af teksten og i forbindelse med denne optages i pressens redegørelse for begivenheder af mere almindelig interesse.

I kommissionsforslaget gik reglen ud på, at billeder af offentliggjorte kunstværker kan optages ved omtale af dagsbegivenheder på kunstens område.

I loven er de sidste 3 ord strøget. Til gengæld er det bestemt, at reglen ikke gælder for værker, der er frembragt med henblik på gengivelse i aviser eller tidsskrifter. Dette gælder navnlig for bladtegninger. Disse kan kun »lånes«, når betingelserne i § 14, stk. 2. er opfyldt. Sidstnævnte regel gælder naturligvis for pressen ved siden af § 15.

Ved »pressen« forstår det samme som aviser og tidsskrifter, og under det sidstnævnte udtryk går også ugeblade.

Hvis pressen frit skal kunne låne et kunstværk, må det være under den forudsætning, at det virkelig viser det, det skal vise. Et billede af den engelske flåde i Østersøen kan ikke bruges til at illustrere en artikel om den engelske flådes besøg i Esbjerg, U. f. R. 1907 s. 417. At benytte et kunstværk som vignet til et digt falder uden for, hvad der er tiladeligt efter § 15 (gl. § 31), U. f. R. 1909 s. 518.

I sagen i U. f. R. 1915 s. 1009 blev det fastslået, at gengivelsen af et kunstværk, som var hovedsagen og ikke blot en ledsagelse til en tekst, ikke var lovlig. Afgørelsen er måske mere tvivlsom efter den nye affattelse af lovreglen, men kan dog formentlig opretholdes.

Udover § 15 er der i § 25 en endnu mere udvidet adgang for pressen til at gengive kunstværker, der befinder sig på offentlig plads eller vej, jfr. den særlige undtagelsesregel i stk. 2. in fine. Bygninger kan frit afbildes, § 25, stk. 3.

Når kunstværker gengives af pressen i medfør af lånereglerne, skal forskrifterne i § 26 respekteres.

§ 16

LÅN TIL BØGER TIL BRUG VED UNDERVISNING OG GUDSTJENESTE

Stk. 1. *I samleværker til brug ved gudstjeneste eller undervisning, sammenstillet af bidrag fra et større antal ophavs-mænd, er det tilladt at optage mindre dele af litterære værker og musikværker eller sådanne værker af ringe omfang, når 5 år er forløbet efter udløbet af det år, da værket blev udgivet. I tilslutning til teksten kan også kunstværker og de i § 1, stk. 2. angivne værker gengives, når 5 år er forløbet efter det år, da de blev offentliggjort. Værker, der er udarbejdet til brug ved undervisning, må ikke uden samtykke af ophavsmanden gengives i et samleværk med samme formål.*

Stk. 2. *Ophavsmanden har krav på vederlag.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 123-25, II s. 28-29, IV s. 7. Fi. I s. 56-57, II s. 20-21, III s. 3. No. I s. 15-16, II s. 40-43, III s. 19-20. Sv. I s. 209-19, II s. 123-28, III s. 55-57.

Litteratur: Glahn s. 21, Grundtvig s. 152-54, Torben Lund I s. 35, J. Hartvig Jacobsen I s. 180-82, 202-03, Konow s. 70-72, 77, Knoph s. 126-27, Johs. Hansen s. 163-64. *Perspektiver* s. 26, 42-43.

N. Alkil i T. f. R. 1955 s. 271, W. Weincke i U. f. R. 1956 B s. 231

Domme: U. f. R. 1934 s. 585, Oslo Byretts dom i NIR 1955 s. 139.

De ovennævnte litteraturhenvisninger til bøger vedrører den hidtil på dette område gældende lovregel, lov 1933 § 14. b.

Reglerne er imidlertid gennem den nye § 16 undergået en væsentlig ændring, for det meste i ophavsmændenes favør (*Weincke* 1. c., Da. Mot. IV s. 7).

Bøger til brug ved møder er udgåede, skal der lånes til en almindelig sangbog, der ikke specielt er bestemt til skolebrug, må ophavsmanden spørges på sædvanlig måde. Mindre sanghæfter kan derimod udgives i medfør af § 19, stk. 3 (Da. Mot. IV s. 7).

Som eksempel på bøger til gudstjenestebrug kan navnlig nævnes salmebøger og koralbøger.

I forhold til lov 1933 er der en udvidelse af låneområdet derved, at reglen nu gælder alle bøger der er bestemt for undervisning, ikke blot skole- og læsebøger. Herunder går også bøger til den højere uddannelse, f. eks. »musikskoler«, Da. Mot. II s. 29. Redegørelsen i Da. Mot. I s. 123 kan på dette punkt ikke fastholdes. Under lovreglen henhører også bøger bestemt for studiekredse, korrespondancekursus o. l. (Fi. Mot. I s. 57), men ikke bøger til brug ved den almene velfærdstjeneste (No. Mot. II s. 42).

I den norske lov har den tilsvarende regel (§ 15) udtrykkelig angivet, at værkerne skal være *bestemt til* den angivne brug (bog »Til skole og fritid« ikke tilstrækkelig, Oslo byretts dom 1955). Den danske lov må lige som den finske og svenske forstås på samme måde (Sv. Mot. II s. 128).

Værker der er udarbejdet til brug ved undervisning, må

ikke lånes til undervisningsbøger. Det modsatte ville være »oskäligt« (Fi. Mot. I s. 57).

I Norge har man ment, at det vil kunne vise sig, at paragraffen ved at medtage samleværker til alle mulige undervisningsformål har fået et for vidtstrakt virkefelt, og der er derfor givet Kongen hjemmel til at undtage fra reglen visse former for undervisning uden for skoler og læreanstalter (No. Mot. III s. 20). Tilsvarende regel findes ikke i de øvrige nordiske landes § 16.

Om omfanget af lånet siges det i loven, at der kan lånes mindre dele af et litterært eller musikværk eller hele værker, når de er af ringe omfang. En eksakt angivelse af omfanget som i den hidtil gældende svenske lov har man ikke anset det for hensigtsmæssigt at optage (Sv. Mot. I s. 217-18, *Konow* s. 77).

Det værk hvortil der lånes skal være et samleværk (jfr. § 5) men med bidrag fra et større antal ophavsmænd. Det gælder ikke blot bøger men også f.eks. magnetofonbånd, derimod ikke film, disse er ikke litterære værker (Sv. Mot. I s. 217-18), *Alkil* 1. c.

Karenstiden løber fra *udgangen* af det år, i hvilket værket faktisk er blevet *udgivet*, *Torben Lund* I s. 135.

Om vederlaget siges det i de danske motiver (I s. 124, II s. 29), at det ikke bør fastsættes til en sådan størrelse, at det i nogen væsentlig grad kan hæmme udgivelsen af værker til skolebrug. Vederlagsreglen har været stærkt kritiseret, bl. a. fra skole- og forlæggerside, Da. Mot. I s. 124, men er dog gennemført. Vederlaget tilkommer principielt ophavsmanden men *kan* være overdraget til andre, Sv. Mot. III s. 56-57.

Om fortolkningen af reglen vedr. kunstværker og de i § 1, stk. 2. omhandlede værker henvises til kommentaren til § 14, stk. 2 og § 15.

Den i lov 1933 § 14. c indeholdte regel om aftryk af hele værker på fremmed sprog til skolebrug er udgået, dens overensstemmelse med Bernerkonventionen var tvivlsom, Da. Mot. I s. 125, II s. 29).

§ 17

LYDOPTAGELSER TIL UNDERVISNINGSBRUG

Stk. 1. *Til midlertidig brug ved undervisning er det tilladt at fremstille eksemplarer af offentliggjorte værker ved lydoptagelse, såfremt fremstillingen finder sted inden for undervisningsvirksomhed eller i en indspilningscentral, der er oprettet af offentlig undervisningsmyndighed. De fremstillede eksemplarer må ikke udnyttes i andet øjemed.*

Stk. 2. *Bestemmelsen medfører ikke ret til direkte eftertagelse af grammofoonplader eller bånd, fremstillet med salg for øje.*

Stk. 3. *Der kan af undervisningsministeren gives nærmere regler om opbevaringen og benyttelsen af de foretagne lydoptagelser.*

Henvisninger: Motiver: Da. II s. 29-30, III s. 9, IV s. 7. Fi. II s. 17. No. II s. 42-43, III s. 21. Sv. I s. 220-22, II s. 128-32, III s. 57-58.

Litteratur: N. Alkil i T. f. R. 1955 s. 258-59, 266-74 (også i Perspektiver), diskussion i Perspektiver s. 39-49, W. Weincke i U. f. R. 1956 s. 231-32.

Bestemmelsen i § 20 b. legaliserer kun fremførelse af værker i undervisningsøjemed på de i paragraffen angivne vilkår. Inden for undervisningsvirksomhed foregår imidlertid i stort og stigende omfang en pædagogisk virksomhed ved hjælp af lydoptagelser, ikke blot til brug ved forskudt anvendelse af skoleradioens udsendelser men også på anden måde.

For så vidt angår lydoptagelser inden for de enkelte skoler er denne formentlig regelmæssig dækket af bestemmelsen i

§ 11. Ganske vist hævdes det i de svenske motiver I s. 220-21, at § 11 ikke kan anvendes, da den forudsætter, at gengivelsen ikke sker i erhvervsøjemed, men dette kan næppe hævdes for dansk rets vedkommende, lige som det må anses for tvivlsomt, om undervisningen i det offentlige skolevæsen kan siges at foregå i erhvervsmæssigt øjemed. Se også Da. Mot. II s. 30.

At denne overhåndtagende »private« båndindspilningsvirksomhed er en stor fare for ophavsmændenes interesser er en sag for sig, se s. 133.

Derimod er den virksomhed, der foregår gennem undervisningsministeriets og visse skolevæseners båndcentraler en form for virksomhed, der falder ind under de almindelige beskyttelsesregler i § 2.

Lydoptagelse med hjemmel i § 17 må kun ske til brug ved undervisning. Anvendes båndene eller pladerne på anden måde, er det ulovlig spredning. Kontrollen hermed er dog meget vanskelig, det er bl. a. herfor, at forfatteren af nærværende kommentar for egen regning må erklære sig som en absolut modstander af reglen i § 17. Det forekommer ham også, at båndcentralvirksomheden måtte være et velegnet objekt for en afgiftsordning til fordel for ophavsmændene og de øvrige berettigede. Det er jo ikke blot ophavsmændene men også grammofonpladefabrikanterne og de udøvende kunstnere, det går ud over, jfr. den i §§ 45 og 46 optagne henvisning til § 17. En vis modvægt er bestemmelsen i § 17, stk. 2., men den beskytter dog ikke imod, at grammofonplader og bånd lydfæstes via radioen, Sv. Mot. II s. 132.

Begrundelsen for reglen er givet i det ministerielle forslag (den oprindelige kommissionsbetænkning indeholdt intet til § 17 svarende), Da. Mot. II s. 30: Lydfæstelserne er et værdifuldt hjælpemiddel i undervisningen, og de kan ikke skade ophavsmanden i nævneværdig grad.

Bestemmelsen kan anvendes med henblik på al undervisning, også f. eks. private, erhvervsmæssig drevne danseskoler, Fi. Mot. II s. 21, No. Mot. II s. 42, 43.

Den kan derimod kun anvendes overfor *lydoptagelser*, ikke billedoptagelser fra fjernsyn, Sv. Mot. I s. 222.

Efter § 17 skal optagelsen finde sted til midlertidig brug. Undervisningsministeren kan give nærmere regler om brugen og opbevaringen, stk. 3. Reglerne vil blive gengivet med kommentarer i den bog, jeg agter at udsende om kortere tid (se forordet). Efter de danske (og svenske) motiver kan optagelserne bevares »i hvert fald nogle år«, Da. Mot. IV s. 7.

Bestemmelserne i § 26 må overholdes.

§ 18

SÆRREGLER FOR BLINDE, DØVE OG TALELIDENDE

Stk. 1. *Af udgivne litterære eller musikalske værker må fremstilles eksemplarer i blindeskrift, ligesom eksemplarer af værkerne må affotograferes til brug ved undervisningen på skoler for døve og talelidende.*

Stk. 2. *Med henblik på udlån til blinde, svagtseende og andre, som på grund af invaliditet er ude af stand til at læse almindelige bøger, er det tilladt ved lydoptagelse at fremstille eksemplarer af udgivne litterære værker, når det ikke sker i erhvervsøjemed. For sådan optagelse har ophavsmanden krav på vederlag.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 125, II s. 30, III s. 9, IV s. 7, Fi. I s. 57, II s. 21, IV s. 2, No. I s. 16, II s. 43, III s. 21, Sv. I s. 223, II s. 132, III s. 58-62.

Tilsvarende bestemmelser fandtes ikke i lov 1933. I samtlige de ovennævnte motiver fremhæves det, at reglerne er fast-

sat af humanitære grunde. Det er dog også i visse af motiverne anført, at udgifterne herved bør afholdes af samfundet som helhed, ikke alene af ophavsmændene, og den nærmere udformning af bestemmelserne er da også præget af dette synspunkt.

De i stk. 1. omhandlede former for dispositioner over ellers beskyttede værker er imidlertid anset for i så ringe grad at gøre angreb på ophavsmændenes interesser, at der ikke har været betænkelighed ved at gennemføre dem, selv om vederlag ikke her ydes (Da. Mot. IV s. 7-8).

1. stk. 1. led handler om eksemplarer i blindeskrift. Da de fleste blinde ikke er i stand til at læse sådan skrift, er reglerne ikke af stor rækkevidde. Om fremstillingens omfang se Da. Mot. IV s. 8. Det oprindelige forslag indeholdt en bestemmelse om, at fremstillingen ikke måtte ske i erhvervsøjemed, men den omfattede også enhver eksemplar fremstilling. Efter at reglerne om lydoptagelse er overført til stk. 2., har kravet om ikke-erhvervsøjemed kunnet udgå i stk. 1, fremstillingen af værker i blindeskrift foregår faktisk ikke i erhvervsøjemed (Fi. Mot. II s. 21).

2. led i stk. 1. udgør en meget begrænset indskrænkning i ophavsretten, navnlig da de herunder angivne dispositioner sædvanlig vil falde ind under § 11. Reglen tilgodeser det på skolerne for døve og talelidende eksisterende behov for at affotografere lærebøgerne på båndfilm og benytte optagelserne til gennemgangen af lektiestoffet ved projicering på stor flade.

Reglen kunne give anledning til den modsætningsslutning, at den meget udbredte anvendelse af visionelle undervisningsmidler, som finder sted inden for de enkelte skoler landet over, var undergivet ophavsrettens beskyttelsesregler. En sådan slutning synes dog afværget gennem motivernes henvisning til § 11.

En tilsvarende regel er optaget i den nye norske lov.

Stk. 2. har henblik på den *fremstilling af eksemplarer af lydoptagelser af litterære værker (lydbølger)*, som finder sted

gennem statens bibliotek for blinde til brug for udlån til blinde og andre læsehæmmede. Ifølge en overenskomst med Dansk Forfatterforening betales der visse procenter for denne fremstilling, og det er denne ordning, der legaliseres ved § 18, stk. 2. Efter overenskomsten skal den enkelte forfatter dog give sit samtykke til, at hans bog indlæses på bånd, medens dette ikke gælder efter den nye lovbestemmelse. Vederlaget fastsættes i mangel af aftale på den i § 54 angivne måde.

For selve *udlånet*, som ikke omfattes af § 18, udredes efter aftalen med forfatterforeningen visse procenter til forfatterne (Da. Mot. III s. 9).

I Norge, Finland og Sverige gælder lignende regler. I Finland og Sverige ydes dog ikke vederlag. I Sverige er detaljerede regler fastsat i Kgl. Maj.ts kundgørelse nr. 347 af 2. juni 1961 §§ 8-10.

Reglerne i § 18 gælder *ikke* fremstilling af grammofonplader (Da. Mot. III s. 9).

§ 26 må respekteres.

I de norske motiver III s. 20-21 er det anført, at § 16 (= den danske § 12) kan give hjemmel for uden hensyn til op-havsretten at filme bøger til brug i læseapparater for f.eks. polioskadede, se også Sv. Mot. III s. 52-53.

§ 19

GENGIVELSE AF DIGTE

I FORBINDELSE MED MUSIK

Stk. 1. *Når udgivne mindre digte eller dele af digte er sat i musik, må de som tekst til musikværket gengives i musikallier og fremføres offentligt, såfremt forbehold ikke er taget ved udgivelsen. Forfatteren har krav på vederlag.*

Stk. 2. Når et musikalsk værk fremføres med en tekst, der er udgivet, er det tilladt til brug for tilhørerne at gengive teksten i koncertprogrammer o. lign. Forfatteren har krav på vederlag, hvis der af programmet fremstilles mere end 300 eksemplarer.

Stk. 3. Enkelte udgivne sangtekster kan frit gengives i mindre sanghæfter, der er fremstillet alene til brug for deltagerne i et bestemt møde eller en serie møder.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 125-26, II s. 30-31, IV s. 8. Fi. I s. 57, II s. 21-22, IV s. 2. No. I s. 16, II s. 43-47, III s. 21-22. Sv. I s. 223-28, II s. 133-36, III s. 62-63.

Litteratur: Grundtvig s. 154-55, *Torben Lund I* s. 136-38, *J. Hartvig Jacobsen I* s. 182-85, *Konow* s. 69-71, *Alkil* i T. f. R. 1955 s. 271, spc. note 29.

Domme: U. f. R. 1908 s. 351, 1913 s. 729, 1929 s. 1118, 1943 s. 923, 1950 s. 993.

Paragraffen indeholder 4 låneregler:

- A. Gengivelse i musikalien.
- B. Offentlig fremførelse.
- C. Gengivelse i koncertprogrammer.
- D. Gengivelse i mindre sanghæfter.

Ad A. Når en komponist er blevet inspireret af et digt til at sætte musik dertil, kan digtet som tekst til musikken gengives i musikalien.

En tilsvarende regel fandtes i lov 1933 § 14. d. Der måtte dog kun lånes enkelte digte af hver forfatter. Dette krav er udgået. Ret til vederlag fandtes ikke i lov 1933 § 14. d. Reglen fandtes slet ikke i udk. 1951, den var der anset som et urimeligt indgreb i digterens rettigheder, Da. Mot. I s. 126.

Efter tidligere ret antoges bestemmelsen også at gælde optagelse på mekaniske instrumenter, *Alkil* 1. c. Nu gælder den

kun »musikalier«, dette er i Da. Mot. II s. 30 omtalt som »nodehæfter«.

Låneretten gælder ikke, hvis der ved udgivelsen er taget forbehold. Et sådant skal tages ved digtet eller for en hel digtsamling på forsiden eller titelbladets bagside, og det skal lyde på, at forfatteren specielt reserverer sig mod de i § 19, stk. 1. angivne benyttelsesmåder, medens et generelt forbehold, såsom »Copyright« eller »Alle rettigheder forbeholdes« ikke er tilstrækkelig. I Sv. Mot. II s. 135-36 er det dog antaget, at »Tonsætning forbudt« er tilstrækkelig.

Forfatteren (herunder også oversætteren, Sv. Mot. III s. 62-63) har krav på vederlag. I de danske motiver (I s. 126, II s. 31-32) er det dog fremhævet, at der i almindelighed på grund af forholdene ikke kan blive tale om noget stort vederlag. Det fastsættes efter reglerne i § 54. I de finske motiver (II s. 22) antages det, at vederlaget til digteren i almindelighed må sættes lavere end vederlaget til komponisten.

Om anvendelse af den tilsvarende regel i tidligere ret se U. f. R. 1908 s. 351 (355).

Ad B. Under de samme betingelser som under A. kan et digt fremføres offentligt (herunder i radio) som tekst til det musikværk, det har inspireret til frembringelsen af. Der kan i det hele henvises til kommentaren oven for under A.

Reglen fandtes tidligere i lov 1933 § 14 e, dog gjaldt den kun »ganske enkelte digte«, til gengæld var der ikke ret til vederlag.

I sagen U. f. R. 1950 s. 993 blev det antaget, at bestemmelsen kun gælder, hvor hovedvægten ligger på tolkningen af en musikkomposition, in casu ikke ved en »humørparade«.

Ad C. Det må dreje sig om et koncertprogram specielt beregnet til den koncert, hvor teksten (der her ikke behøver at være et digt) fremføres. Et radioblad falder ikke ind under reglen (U. f. R. 1929 s. 1118) og heller ikke et hæfte med en række sange, der skal benyttes ved en række koncerter, nogle ved hver af dem, U. f. R. 1913 s. 729. Reglen er et væsentligt indgreb i forfatternes rettigheder, den mildnes no-

get ved vederlagsreglen, der dog er stærkt numerisk begrænset. Programmet må hidrøre fra arrangøren, Da. Mot. II s. 30. Forbehold kan *ikke* tages.

Ad D. Denne regel, der er kommet ind under behandlingen i Folketinget, er ny i dansk ret. Der er (Da. Mot. IV s. 8) givet følgende motivering:

»Undertiden fremstilles til brug ved møder mindre tryksager, der benyttes som adgangskort til møderne, og hvori samtidig er aftrykt et mindre antal tekster til sange, som påtænkes sunget af mødedeltagerne. I sådanne og lignende tilfælde skønnes det rimeligt, at benyttelsen af teksterne i tryksagen kan ske uden samtykke af forfatterne, og uden, at der opstår forpligtelse til at yde vederlag. Et vederlagskrav ville her næppe være af praktisk betydning for forfatteren, idet dets eksistens antagelig blot ville tilskynde mødedeltagerne til udelukkende at optage ubeskyttede sangtekster i hæfterne.«

Det havde været ønskeligt, om der var givet nærmere forklaring, navnlig på hvad der menes med ordene »og lign.« Reglen er ikke ufarlig for forfatterne, den kan i høj grad give anledning til misbrug, hvis den ikke fortolkes rigoristisk.

Fælles for alle reglerne i § 19 er det, at reglerne i § 26, herunder henvisningen til § 3, skal respekteres. Det er absolut ikke uden betydning at understrege dette.

Endelig skal der gives nogle oplysninger om, hvorledes det er gået med de tilsvarende regler i Norge. I regeringsforslaget 1959 var der optaget en meget udførlig forklaring af disse regler, deres indhold og begrundelse, se herom No. Mot. II s. 43-47. Resultatet af behandlingen i Stortinget blev imidlertid (altså modsat den danske behandling), at hele lånekomplekset blev totalt strøget, No. Mot. III s. 21-22. Det fremhæves, at de almindelige beskyttelsesregler naturligvis ikke hindrer en komponist i at lade sig inspirere af et digt eller en tekst, det er blot udgivelsen, der anses for at være i strid med forfatternes velbegrundede interesser (se også kraftig kritik hos *Konow l.c.*).

Nogen låneregel den omvendte vej, altså til fordel for en digter eller tekstforfatter, findes ikke. Det er, som det er sagt i de norske motiver I s. 16 meget sjældent, at en digter lader sig inspirere af en komposition, medens det omvendte hyppigt er tilfældet. I Oslo byretts dom, gengivet i NIR 1959 s. 133 er det fastslået, at det ikke er tilladt at gengive en komposition (»Finlandia«) med en tekst, hvortil den ikke er komponeret.

§ 20

ALMENNYTTIG OFFENTLIG FREMFØRELSE AF VÆRKER

Et udgivet værk, som ikke er et sceneværk eller filmværk, kan fremføres offentligt i følgende tilfælde:

- a. ved gudstjeneste;*
- b. ved undervisning;*
- c. ved lejligheder, hvor tilhørere eller tilskuere har adgang uden betaling, for så vidt fremførelsen af værker som de her omhandlede ikke er det væsentlige ved den pågældende foranstaltning og denne ikke finder sted i erhvervsøjemed;*
- d. ved lejligheder, hvor den, der udfører værket, eller – ved udførelse af flere – alle de medvirkende gør det vederlagsfrit og fremførelsen sker i velgørende, folkeoplysende eller andet almennyttigt øjemed.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 126-29, II s. 31-32, IV s. 8. Fi. I s. 58, II s. 22, IV s. 2. No. I s. 16-17, II s. 47-49, III s. 22. Sv. I s. 228-34, II s. 137-42, III s. 63.

Litteratur: Glahn s. 21-22, Grundtvig s. 155-57, Torben Lund I s. 138-42, J. Hartvig Jacobsen I s. 111-12, Konow s. 59-64, Knoph s. 128-29.

N. Alkil i T. f. R. 1955 s. 270, Perspektiver s. 25, *Torben Lund* i Perspektiver s. 45, *W. Weincke* i U. f. R. 1956 s. 231.

Domme: U. f. R. 1918 s. 260, 1933 s. 732, 1935 s. 116, 1942 s. 407, 1952 s. 269, H, 1955 s. 403, J. D. 1954 s. 145.

I. Fælles bemærkninger ad § 20

I hidtil gældende ret (Lov 1933 § 14. g. og h.) har adgangen til lån til brug ved offentlig udførelse efter manges mening været alt for vid, se således *Weincke* 1. c. *Knoph* siger (s. 264) om patentretten, at »her som i ophavsretten er det et sundt princip, at vil man drive veldedighed, får man gjøre det på egen bekostning og ikke på andres«. Navnlig for så vidt angår oplæsning (§ 14 g) var adgangen meget vid.

I den nye lov har man delvis imødekommet ophavsmændenes ønsker om en indskrænkning af låneadgangen, bl. a. ud fra den af *Knoph* citerede betragtning, men helt har man ikke kunnet følge den, se navnlig § 20 d.

Fælles for alle reglerne i § 20 er det, at forudsætningen for deres anvendelse er, at det drejer sig om *offentlig* gengivelse af værkerne. Sker fremførelsen privat, er der overhovedet ingen beskyttelse, se under § 2 s. 80-81, hvor grænsen mellem »offentlig« og »privat« på dette område er nærmere beskrevet, se om denne grænse også *Torben Lund* i NIR 1955 s. 80-86. Fremførelse i en erhvervsvirksomhed for en større kreds ligestilles med offentlig fremførelse, se § 2, stk. 3, pkt. 2.

§ 20 giver kun hjemmel for beskyttelse af *udgivne* værker, se herom § 8.

Fælles er det endvidere, at benyttelsesadgangen *ikke* gælder *scene- og filmsværker*. Disse er hyppigst netop fremstillede med opførelse for øje, Da. Mot. II s. 32. Efter lov 1933 gjaldt undtagelsen, når det drejede sig om dramatisk opførelse. Nu har man altså lagt vægten på værkets i stedet for fremførelsens karakter.

Det må endvidere understreges som noget vigtigt, at § 26 (herunder *droit moral*) gælder for hele § 20's område. I

lov af 1933 var der f. s. v. angik g. og h. i § 14 intet kildeangivelseskrav.

Et vigtigt, tidligere omstridt spørgsmål, er det, om § 20 også dækker fremførelse ved hjælp af mekaniske instrumenter, f. eks. anvendelse af grammofon med højttaler ved en fest. Spørgsmålet er ikke direkte behandlet i motiverne, men efter dommen i U. f. R. 1952 s. 269 må det sikkert besvares bekræftende, se *Alkil* I. c. At radioudsendelse også er en »fremførelse« af den i § 20 omhandlede art fremgår af motiverne til forskellige af de nordiske love, se neden for.

II. Specielle bemærkninger om de enkelte lånekategorier

a. *Gudstjeneste.*

Bestemmelsen omfatter ikke, som det oprindelige udkast, alle sammenkomster til religiøs opbyggelse, disse vil dog ofte kunne henføres under c. eller d. Derimod gælder den gudstjenester inden for alle trossamfund, No. Mot. II s. 48. Den gælder også radiogudstjeneste, Fi. Mot. II s. 22.

b. *Undervisning.*

Bestemmelsen gælder al offentlig undervisning. Der må gerne tages entré og ydes betaling til de optrædende, men de foran angivne generelle krav må være opfyldt. Den meste undervisning falder ind under privat fremførelse, som er helt fri (jfr. under § 2, se Da. Mot. II s. 31, Fi. Mot. I s. 58), men bestemmelsen omfatter f. eks. offentlige universitetsforelæsningsninger, hvortil almenheden har adgang. Den gælder også radioens egentlige undervisning (No. Mot. I s. 16), men ikke radioens oplysningsvirksomhed af mere almindelig art (Fi. Mot. I s. 58), derimod televisionsskoleprogrammer (Sv. Mot. III s. 63). Reglen gælder endvidere privatundervisning, f. eks. den musik, der benyttes ved danseundervisning (No. Mot. II s. 48-49), men ikke afdansningsballet, hvori pårørende deltager, se *Torben Lund* i NIR 1955 s. 81-82.

Det må understreges, at for at reglen i b. skal komme til anvendelse, må undervisningen være det centrale i den pågældende foranstaltning, ikke blot et bimoment, Da. Mot. I s. 126-27, II s. 31. Det må heller ikke dreje sig om oplysningsvirksomhed af mere almindelig art, No. Mot. II s. 48, III s. 22, jfr. s. 20.

I Norge gælder det i modsætning til Danmark, Finland og Sverige, at scene- og filmsværker, der ikke specielt er fremstillet til undervisningsbrug, også kan fremføres i medfør af denne bestemmelse (lovens § 18, No. Mot. III s. 62).

c. *Foranstaltninger med gratis adgang.*

Følgende betingelser skal være opfyldt:

1. De foran angivne *generelle betingelser* for hele § 20. (I).
2. Fremførelsen må *ikke* ske i *erhvervsøjemed*. Loven af 1933 opstillede her kravet om, at det ikke måtte ske i *privat* erhvervsøjemed. Ordet »privat«, der kom ind under rigsdagsbehandlingen, har givet anledning til megen tvivl, og det er nu strøget, Da. Mot. I s. 127, II s. 31. »Industri-musiken« (§ 2, stk. 3, pkt. 2) sker i almindelighed i erhvervsøjemed, hvilket udtrykkelig er understreget af folketingsudvalget, Da. Mot. IV s. 8, jfr. også U. f. R. 1952 s. 269, H. Erhvervsøjemedet kan være direkte eller indirekte, f. eks. at underholde gæsterne i en privat feriehjems-virksomhed med mange, skiftende gæster, U. f. R. 1955 s. 304 note 1, at stimulere salget på en udstilling, U. f. R. 1935 s. 116, at underholde gæsterne i en restauration, U. f. R. 1918 s. 260, eller at skaffe midler til et sports-anlæg, U. f. R. 1933 s. 732. Også afholdelse af en koncert for at skaffe midler til en kommunes formål, in casu en ny musiktribune, er anset for erhvervsøjemed, endog »privat« erhvervsøjemed efter lov 1933, U. f. R. 1942 s. 704.
3. Tilhørerne skal have *gratis* adgang. Radioens opkrævning af licens anses for at udelukke den fra at komme ind un-

der denne bestemmelse, Fi. Mot. II s. 22, No. Mot. I s. 17. Derimod kan der godt optages kollekt under en kirkekoncert, Fi. Mot. II s. 22.

4. Som en ny, vigtig begrænsning i anvendelsen af § 20 c er der optaget et krav om, at fremførelsen af værkerne *ikke* må være *det væsentlige* ved den pågældende foranstaltning, Da. Mot. II s. 31, Sv. Mot. II s. 141-42. Denne begrænsning gælder ikke i den norske lov. Som almindeligt kriterium er det i motiverne angivet, at § 20 c kun kan anvendes, når publikum ikke har indfundet sig for fremførelsens skyld. Almindelige kommunale parkkoncerter er hermed udelukkede, det samme gælder dansemusik, når der arrangeres offentlig dans med fri adgang, Da. Mot. II s. 31. Udelukket er ligeledes »industrimusiken« (Da. Mot. IV s. 8).

d. *Almennyttig fremførelse mod entré.*

En vigtig betingelse er det her, at *ingen af de medvirkende gør det vederlagsfrit*. Til vederlag henregnes også bidrag til et pensionsfond eller rigelig dækning af rejseudgifter, Da. Mot. I s. 128, II s. 32. Endvidere at fremførelsen sker i *velgørende, folkeoplysende eller andet almennyttigt øjemed*. I det oprindelige udkast stod der i stedet for »folkeoplysende« »almendannende«. Samtidig med den skete udbytning af udtrykkene er det understreget, at der må være tale om et virkelig ideelt, folkeoplysende formål, bestemmelsen må ikke benyttes som »skalkeskjul«, Da. Mot. II s. 32.

Radioudsendelse kan ikke i almindelighed legitimeres som afgiftsfri gennem § 20 d., Sv. Mot. II s. 142.

Et show i KB-hallen med 3000 tilhørere kunne ikke falde ind under den tilsvarende bestemmelse i lov 1933 § 14. h, J. D. 1954 s. 145. I den ovennævnte sag i U. f. R. 1942 s. 704 er det i en redaktionsnote anført, at der må kræves »et vist niveau«.

Jfr. endvidere foran under I.

§ 21

RADIO- OG FILMSREPORTAGE

Når fremførelse eller fremvisning af et værk indgår som led i en dagsbegivenhed og denne gengives i radio, fjernsyn eller på film, kan korte afsnit af værket medtages ved gengivelsen. Henvisninger: Motiver: Da. I s. 129, II s. 32-33, Fi. I s. 58-59, II s. 23, No. I s. 17, II s. 49-51, III s. 24, Sv. I s. 234-37, II s. 142-44, III s. 63-64.

Litteratur: Konow s. 64-65.

Bestemmelsen er i sin endelige redaktion affattet i overensstemmelse med den i Bernerkonvention 1948 optagne nye art. 10 bis. Den giver kun adgang til at bringe *korte afsnit* af værker, ikke som den tilsvarende norske bestemmelse i § 19, hele værker af mindre omfang. Adgangen består kun, hvis gengivelsen er *et led i* en dagsbegivenhed, ikke hvis værkets fremførelse eller visning er hovedsagen i den pågældende reportage. Når »fremvisning« er medtaget er det, fordi bestemmelsen også omfatter kunstværker (Da. Mot. II s. 32), men visning af hele kunstværket vil ofte være dækket af § 25, stk. 1. Som eksempler iøvrigt er i motiverne anført et musiknummer ved en højtidelighed, et digt ved afsløringen af en statue.

Når »fjernsyn« er nævnt ved siden af »radio« er dette vel i og for sig overflødigt (se også No. Mot. II s. 51 angående ordet »Kringkasting«), da ordet radio må antages at dække begge dele. I denne betydning er det i alt fald anvendt i nærværende kommentar, jfr. også navnet »Danmarks Radio« (§ 22). Vil man udtrykkelig pege på begge udsendelsesformer, er det mere korrekt, som det er gjort i forskellige paragraffer i Kap. V, at tale om »lydradio og fjernsyn«. Mest ukorrekt er dog udtrykket »Radio- eller fjernsynsforetagender« i § 22, stk. 2.

§ 22

RADIOENS STILLING

Stk. 1. *Har Danmarks radio eller radiofonierne på Færøerne og i Grønland i medfør af aftale med en organisation, som omfatter en væsentlig del af danske ophavsmænd til en bestemt art af værker, ret til at udsende de af organisationen repræsenterede værker, må radiofonien mod ydelse af vederlag tillige udsende udgivne værker af tilsvarende art af ophavsmænd, som ikke repræsenteres af organisationen. Denne bestemmelse gælder ikke for sceneværker og heller ikke for andre værker, hvis ophavsmanden har nedlagt forbud mod værkets udsendelse.*

Stk. 2. *Radio- eller fjernsynsforetagender kan til brug i deres udsendelser optage værker på bånd, film eller andre indretninger, der kan gengive dem, under forudsætning af, at de har ret til at udsende de pågældende værker. Retten til at gøre således optagne værker tilgængelige for almenheden afhænger af de i øvrigt gældende regler.*

Stk. 3. *Ved kgl. anordning kan der gives nærmere forskrifter om vilkårene for at foretage sådanne optagelser og om brugen op opbevaringen af disse.*

A. Radioudsendelse af værker (stk. 1)

Henvisninger: Motiver: Da. II s. 33-34, IV s. 8. Fi. I s. 60, III s. 3-4. No. I s. 17-18, II s. 55-59. Sv. I s. 243-46, II s. 147-53, III s. 64-67.

Litteratur om tvangslicens for radioen: Torben Lund I s. 46, J. Hartvig Jacobsen I s. 195-201 (hertil: Torben Lund i Jur. 1942 s. 177 og Karsten Meyer i U. f. R. 1941 B s. 358),

Knoph s. 129-30, *Svante Bergström*: »Program för Upphovsrätten« i *Minnesskrift för Phillips Hult*, Uppsala 1960.

Principielt nyder ophavsmændene den sædvanlige eneretsbeskyttelse med hensyn til deres værkers udsendelse i radio (om terminologien se under § 21), se nærmere under kommentaren til § 2.

Fra radiofoniside er det stedse kraftigt gjort gældende, at dette eneretssystem ikke svarer til radioens praktiske behov, idet radioudsendelser foregår i så stort et antal og ofte under sådanne vilkår, at det er en praktisk umulighed på forhånd at spørge ophavsmanden. I et vist omfang slutter radioen kollektive aftaler med ophavsmændenes organisationer, således i Danmark med KODA, Dansk forfatterforening og Danske Dramatikeres forbund f. s. v. angår ikke-dramatiske udsendelser, i Norge endvidere med oversætterforeningen (No. Mot. II s. 58), i Sverige med de videnskabelige forfatters forening, »Minerva«. Bortset fra aftalen med KODA dækker aftalerne imidlertid ikke udenlandske ophavsmænd, ej heller ikke-medlemmer (uanset at organisationerne friholder radioen for ansvar over for sådanne), ofte ikke andre rettighedsindehavere end ophavsmanden selv. Radioerne ønsker derfor en tvangslicensordning, og i Bernerkonv. art. 11 bis er en sådan på nærmere angivne vilkår tilladt for medlemsstaterne.

På den anden side er ophavsmændene skarpe modstandere af en ren tvangslicensordning, der på det personlige område berøver dem retten til at modsætte sig gengivelse af et værk, som de af en eller anden grund (f.eks. fordi de har fortrudt det) ikke ønsker fremført, og på det økonomiske område berøver dem deres vigtigste våben i kampen for at opnå bedre vilkår, blokaden.

Den ordning, der med den nye § 22 er truffet, tilgodeser i betydeligt omfang interesserne på begge sider. Den betegnes i de danske motiver II s. 33 som en tvangslicensordning,

men modificeret (s. 34), i No. Mot. s. 57 som »meget mild«. S. 59 betegnes ordningen som »et forsøg«.

Reglen i § 22, stk. 1. gælder kun for de offentlige radio-spredningsforetagender (modsat stk. 2). Begrundelsen er (No. Mot. II s. 57) at der på grund af disses officielle karakter på forhånd kan regnes med, at de vil udøve retten på en i forhold til ophavsmændene fuldt ud loyal måde. Den svenske formulering er mere generel, Sv. Mot. II s. 153.

De organisationer, der skal foreligge aftale med, skal omfatte en væsentlig del af danske ophavsmænd til en bestemt art af værker. Udtrykket er bedre end det i de øvrige nordiske lande valgte udtryk »et flertal« som, hvis det skal tages bogstaveligt, gør reglen helt umulig at administrere (hvorledes opgøre det samlede antal af uorganiserede ophavsmænd?), men også det danske ordvalg er svært ubestemt som kriterium for en ordning, der udløser rettigheder og forpligtelser.

Ordningen gælder ikke for sceneværker, her ville en tvangslicens udgøre et meget væsentligt indgreb (Da. Mot. II s. 34) og er knap så påkrævet. Men ellers gælder den alle arter af værker, også kunstværker (jfr. dog særreglerne i § 25, stk. 1).

Angående det forbud, som den enkelte ophavsmand efter pkt. 2. kan nedlægge, er det i de danske motiver (II s. 34) anført, at det kan nedlægges ved påtryk el. lign. på værket — dette skal for at stk. 1 overhovedet kan komme til anvendelse være *udgivet* — eller ved, at ophavsmanden eller den, til hvem hans rettigheder er overgået, giver radiofonien meddelelse om, at værket ikke må udsendes uden nærmere aftale. Forbudet kan også nedlægges generelt, f.eks. mod benyttelsen af samtlige værker, der repræsenteres af en rettighedsindehaver eller en befuldmægtiget.

Efter den norske lov kan forbudet også nedlægges generelt men det skal ske af ophavsmanden *personligt*. De øvrige efter Kap. II gældende lånerettigheder berøres ikke af forbudet, No. Mot. III s. 24.

I den svenske, finske og norske lov har man suppleret reglen med, at forbud ikke er nødvendigt, hvis der af andre grunde er særlig anledning til at antage, at ophavsmanden modsætter sig radioudsendelse. En sådan interesse har ophavsmanden normalt ikke, men det kan tænkes, at han af kunstneriske eller andre grunde »fortryder« sit værk, og er radioen bekendt hermed, er han fuldt beskyttet. Tilsvarende bestemmelse findes ikke i den danske lov, men man kan vel regne med, at radiofonien frivilligt vil afstå fra at udsende værket uden tilladelse i en sådan situation.

Det vederlag, der skal ydes, fastsættes efter de i § 54 angivne regler, men det må vel forudsættes, at det bliver på linie med de i kraft værende kollektive overenskomster.

At de i § 26 opstillede krav, herunder *droit moral*, skal respekteres (jfr. også Bernerkonventionens udtrykkelige krav herom) er det af ikke uvæsentlig betydning at fremhæve.

I de øvrige nordiske lovgivninger kommer den her angivne regel som stk. 2, medens den i den danske lovs stk. 2 og 3 optagne regel er stk. 1. Det kan give anledning til en del konfusion.

B. *Radioens indspilninger til eget brug* (stk. 2 og 3)

Henvisninger: *Motiver:* Da. I s. 130, II s. 34-35, III s. 9. Fi. I s. 59-60, II s. 23, III s. 3-4. No. I s. 17, II s. 52-55. Sv. I s. 237-43, II s. 144-47.

Litteratur: N. Alkil i T. f. R. 1955 s. 274, Perspektiver s. 28, Henning Rohde i samme s. 41-42, Torben Lund i samme s. 45.

Dom: U. f. R. 1961 s. 341, H.

Spørgsmålet om, hvorvidt Danmarks radio efter den hidtil gældende ordning var berettiget til at foretage lydoptagelser, har fornylig været prøvet ved de danske domstole, jfr. højesteretsdom i U. f. R. 1961 s. 341. Dommen må forstås således, at den i og for sig anerkender, at ophavsmandens »mekaniske rettigheder« også gælder over for radioens lydopta-

gelser, men at radioen dog har været berettiget til at foretage lydoptagelserne, da der mellem radioen og KODA er indgået en aftale om udsendelsen af de i sagen omdisputerede musikværker og retten til indspilning må anses som et naturligt akcesorium til denne aftale, når der ikke fra KODA's side er taget et klart og tydeligt forbehold, uanset at KODA var vidende om, at indspilninger i meget stort omfang finder sted.

Man kunne omvendt sige, at radioen var vidende om, at KODA slet ikke er indehaver af de mekaniske rettigheder, idet disse ligger hos »Nordisk Copyright Bureau« (sagsøgeren i den pågældende sag) og at pligten til at sørge for en udtrykkelig kontraktbestemmelse i medfør af den »specifikationsgrundsætning«, som var nedlagt i den hidtil gældende lovs § 9, stk. 2. (den nye lovs § 27, stk. 1, pkt. 3), måtte ligge hos radioen, men dommens konsekvenser på andre fremførelsesområder er, på grund af det nære samarbejde mellem NCB og KODA, ikke farlige for ophavsmandsinteresserne, og på selve radioområdet har vi nu den positive nye bestemmelse i § 22, stk. 2.

Når det i motiverne til den nye bestemmelse meget stærkt er fremhævet, at ophavsmændenes interesser fyldestgørende er varetaget, når blot de får betaling for udsendelserne, er hertil at bemærke, at aftalen mellem radioen og KODA går ud på ydelsen af et fast beløb for hele retten til at udsende musikværker, uanset hvor mange eller få eller hvilke der udsendes, og at eksistensen af radioens båndarkiv bevirker, at radioen ikke behøver at anskaffe grammofonplader i det omfang, som ville være nødvendigt, hvis dette arkiv ikke eksisterede. Og ved radioens køb af grammofonplader får ophavsmanden betaling ikke blot for udsendelsen men også for selve optagelsen.

Den nye bestemmelse er internationalt legaliseret gennem eksistensen af Bernerkonvention 1948 art. 11 bis, stk. 3. Den kgl. anordning, der nævnes i stk. 3 i lovens § 22, må holde sig inden for de deri afstukne rammer. Nyordningen vil blive

gengivet og kommenteret i den bog, jeg agter at udsende om kortere tid (se forordet).

Ved etableringen af de pågældende optagelser (der kan være både lyd- og billedoptagelser) må reglerne i § 26 iagttages.

Tilsvarende regler findes i alle de nordiske landes ophavsretslove, dog med den afvigelse, at medens den norske lov kun giver retten til »Norsk Rikskringkasting«, gælder den i de øvrige lande i almindelighed for radio- eller fjernsynsforetagender, altså også for private reklameradioer, der sender fra internationalt farvand. Efter den opfattelse, forfatteren af nærværende kommentar har, kan det imidlertid ikke siges, at sådanne radioer har ret til at udsende de pågældende værker uden at ordne sig med de danske rettighedshavere, når optagelserne foregår på dansk territorium og såvel optagelser som udsendelser foretages af personer, der er bosatte på dansk territorium, og hertil yderligere kommer, at udsendelserne er bestemt for et dansk publikum, jfr. straffelovens §§ 6 ff og *Hurwitz*, *Den danske Kriminalret*, 1950 s. 150-60, se særlig s. 153, hvor specielt krænkelse af danske enerettigheder nævnes.

§ 23

VIDERESPREDNING AF EKSEMPLARER

Stk. 1. Når et litterært eller musikalsk værk er udgivet, kan udgivne eksemplarer spredes videre eller fremvises offentligt. Dog kan musikaler ikke uden ophavsmandens samtykke spredes til almenheden gennem udlejning.

Stk. 2. Der sker ikke ved bestemmelsen i stk. 1. nogen indskrænkning i forfatterens ret til vederlag for det gennem bib-

*liotekerne stedfindende offentlige udlån af bøger, jfr. lovbe-
kendtgørelse nr. 128 af 16. april 1959 § 7, stk. 2. b.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 130-32, II s. 35, III s. 10, IV s. 8-9. Fi. I s. 60-61, II s. 24, III s. 4, IV s. 2. No. I s. 18, II s. 59, III s. 24. Sv. I s. 246-55, II s. 153-60, III s. 67-70.

Litteratur: Torben Lund I s. 41-43, II s. 135 ff, særlig s. 147, samme i Sv. J. T. 1946 s. 542, samme i U. f. R. 1943 B s. 1-14, samme i U. f. R. 1958 B s. 46-47, samme i NIR 1954 s. 131-47, *J. Hartvig Jacobsen* I s. 90-92, 153-65, II s. 45-47, *Bergstrøm* s. 103 ff, *Johs. Hansen* s. 75 ff, 185-87, *Saxén* s. 17, *Eberstein* II s. 181-84, *Vinding Kruse* II s. 1263-64, samme i Jur. 1960 s. 107 og 319, *Perspektiver* s. 106-09, *Karsten Meyer* i U. f. R. 1941 B s. 355-56, *A. Ross* i T. f. R. 1945 s. 351, *Eilif Moe* i NIR 1949 s. 165-67, *A. Hemming-Sjöberg* i Sv. J. T. 1936 s. 628, *W. Weincke* i Jur. 1960 s. 319.

Udformningen af nærværende paragraf har sammenhæng med, at ophavsrettens indhold i § 2 er bestemt bl. a. således, at ophavsmanden har beskyttelse mod, at eksemplarer af hans værk udbydes til salg, leje eller lån eller på anden måde spredes til almenheden eller vises offentligt. Dette vil sige, at ophavsmanden efter § 2 har beskyttelse også imod, at eksemplarer, der er kommet ud i omsætningen, af ejeren overdrages videre til personer, som ikke hører til hans private sfære, eller udlejes, eller udlånes til eller vises for sådanne personer. Da dette er en for vidtgående konsekvens af ophavsretten, har man i § 23 gennemført den begrænsning i ophavsretten, at *udgivne* eksemplarer kan spredes eller vises offentligt. *Udgivne* eksemplarer er sådanne, der *lovligt* er bragt i handelen eller på anden måde spredt blandt almenheden, § 8. § 23 legaliserer ikke udspredningen af ulovligt fremstillede eksemplarer.

At bestemmelsen findes i kapitel II vil videre sige, at spredning af lovligt fremstillede eksemplarer kun kan finde sted under iagttagelse af § 26, herunder *droit moral* reglerne.

Endvidere er reglen affattet på en sådan måde, at der ved udgivelsen af ophavsmanden kan være taget visse forbehold med hensyn til udgivelsen, f.eks. vedrørende tid eller sted eller andre udgivelsesbetingelser. Hvis disse overtrædes, foreligger der ophavsretskrænkelser.

Endelig kan der i forbindelse med lovbestemmelsen gøres indskrænkninger i ejerens frie ret til at videresprede værket, således som der er gjort i § 23 for så vidt angår musikaliens udlejning. Denne regel har sammenhæng med, at noder til større orkester- eller korværker ofte fremstilles i enkelte eksemplarer, som udlejes til de orkestre eller kor, der vil fremføre værket. Dette kan så ikke ske uden ophavsmandens samtykke. I Norge og Sverige gælder bestemmelsen enhver udlejning af musikværker, altså også grammofonplader, bespillede bånd etc. (No. Mot. II s. 59, Sv. Mot. II s. 155), medens den i Danmark og Finland kun gælder noder.

Den største del af den oven for citerede litteratur gælder spørgsmålet om udlån og udleje af eksemplarer af værker, herunder om dette principielt hører ind under ophavsrettens domæne. I den ældre litteratur er spørgsmålet ganske overvejende besvaret benægtende (cfr. dog Torben Lunds artikel i U. f. R. 1943 s. 1); efter at der nu i Danmark og Sverige er gennemført ordninger med hensyn til bøgernes udlån, og efter indholdet af den nye lovs §§ 2 og 23, ligger sagen noget anderledes, jfr. at motiverne til såvel den danske som den svenske ordning direkte udtaler, at det er ophavsretlige synspunkter, der ligger til grund for ordningen. I Sverige er den kreds af forfattere, der er berettiget til afgifterne, ligefrem bestemt ved henvisning til ophavsrettens regler. Når *Bergström* s. 150 (der principielt anerkender »udlånsretten« som en ophavsretlig beføjelse) ikke vil henføre den svenske ordning under ophavsretten, er det fordi afgifterne kommer fra »statsanslag« og der således skulle være tale om offentligretlige, ikke privatretlige regler. Dette kan ikke tiltrædes. Der kan inden for den øvrige del af ophavsretten nævnes utallige

eksempler på tilfælde, hvor betalingen for en ophavsretlig disposition over et værk hidrører fra staten.

I Sverige ydes afgiften, jfr. kgl. kundgørelse af 17. juni 1955, for bøgernes udlån, medens det i Danmark er det forhold, at bøgerne stilles til disposition for almenheden, der ligger til grund for afgiften. Det er i overensstemmelse med ophavsrettens regler den, der disponerer over værket, der er ansvarlig for afgiften, her det offentlige. Det er de offentlige, statsunderstøttede biblioteker, ordningen gælder. Om den nærmere ordning i Danmark se bibliotekslov nr. 128 af 16. april 1959 § 7, stk. 2. b, som der er henvist til i nærværende lovs § 23, stk. 2., Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 21. oktober 1946 og kgl. stadfæstede vedtægter for »Dansk Forfatterfond« af 20. maj 1947, og 13. september 1957. (Ny bekendtgørelse og nye vedtægter ventes snart udfærdiget til gennemførelse af den nye bibliotekslov, der på nogle punkter ændrer visse detaljer m. h. t. ordningen).

Medens den danske ordning praktisk talt helt og holdent bygger på individuelle rettigheder for de enkelte forfattere, hvis værker stilles til disposition for almenheden, er den svenske ordning en kombination af individuelle rettigheder og en fondsordning med uddeling af de indkomne midler til direkte og indirekte understøttelse af fortjente og trængende forfattere (for at de skal kunne komme i betragtning skal de dog falde ind under ophavsrettens regler). En i Norge siden 1947 og i Finland for nylig gennemført ordning bygger derimod på et rent uddelingssystem uden individuelle rettigheder for forfatterne. I Sverige er oversætterne med i ordningen men uden individuelle rettigheder (navnlig på grund af praktiske vanskeligheder ved opgørelsen). Ordningen drejer sig i Danmark om op imod en million kr. årlig, i Sverige godt 1 million, medens der i Norge og Finland i forhold hertil er tale om beskedne beløb.

Med hensyn til udlejning af bøger har der i Danmark siden 1943 været gennemført en på overenskomst mellem boghand-

lernes og forfatternes organisationer baseret ordning, der dog også omfattes af de kgl. konfirmerede vedtægter for »Dansk Forfatterfond«. Der er også her tale om individuelle rettigheder for de forfattere, hvis bøger findes i boghandlernes læsekredse.

Angående udleje af musikværker er talt foran. Udlån er fri.

§ 23 omfatter ikke kunstværker, se herom § 25. Den omfatter næppe heller filmsværker.

I de danske motiver IV s. 8 er omtalt en henvendelse fra Forlæggerforeningen til folketingsudvalget angående spørgsmålet om betydningen af en på et værk anbragt klausul om, at udlån eller udleje er forbudt. Det siges herom, at § 23 ikke afskærer en forlægger eller forfatter fra at indføre et sådant forbud, men forbudet vil alene kunne håndhæves efter almindelige aftaleregler, og det vil altså eventuelt blive uden virkning over for godtroende erhververe af eksemplarer af det pågældende værk. Det vil føre for vidt at komme ind på dette spørgsmål, der er meget kompliceret, men det er ikke givet, at forbudet altid vil få virkning selv over for ondtroende erhververe, jfr. nærmere højesteretsdomme i U. f. R. 1930 s. 416, 1935 s. 1066, 1943 s. 1119 og 1121, 1946 s. 548, og højesteretspræsident *A. Drachmann Bentzon* i T. f. R. 1947 s. 343. Det er i det hele taget et spørgsmål, om forbudsklausulen vil have nogen som helst retsvirkning i betragtning af den klare bestemmelse i lovtestens § 23. I højesterets præmisser i dommen i U. f. R. 1930 s. 416 (*Freuchen-dommen*) var det for højesteret en afgørende betragtning, at der ikke i den *dagældende* ophavsretslov var optaget bestemmelser om udlån eller udleje af værker, »der er ikke med hensyn hertil givet forfatteren særlige rettigheder, *men der er ej heller pålagt ham særlige indskrænkninger*«. Om hele spørgsmålet kan jeg også henvise til en redegørelse, jeg har udarbejdet til brug ved Association Litteraire et Artistique Internationales kongres i Florenz september 1961.

§ 24

FORHANDLINGER I OFFENTLIGE MYNDIGHEDER OG PÅ MØDER

Stk. 1. *Forhandlinger i folketinget, kommunalbestyrelserne og andre valgte offentlige myndigheder, i retssager og på offentlige møder, som afholdes til drøftelse af almene spørgsmål, kan gengives uden ophavsmandens samtykke. Ophavsmanden har dog eneret til at udgive samlinger af sine egne indlæg.*

Stk. 2. *Bestemmelsen i stk. 1 gælder også for diskussionsudsendelser i radio og fjernsyn, hvorunder almene spørgsmål drøftes.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 132-33, II s. 35-36, III s. 10. Fi. I s. 22, II s. 24. No. I s. 18, II s. 59-62, III s. 24. Sv. I s. 255-60, II s. 160-64, III s. 70-71.

Litteratur: Da reglerne tidligere var optaget i sammenhæng med den nu i § 9 optagne regel, gælder de under § 9 anførte litteraturhenvisninger også nærværende paragraf.

Dom: U. f. R. 1908 s. 529.

De i stk. 1. nævnte forhandlinger i valgte offentlige myndigheder og i retterne var tidligere (lov 1933 § 8) ikke genstand for ophavsret. Nu siges det, at de kan gengives uden ophavsmandens samtykke. Henvisningen i § 26, herunder også droit moral, gælder altså også disse lån.

Angående møderne gjaldt det tidligere, at taler og udtalelser på offentlige politiske, folkeoplysende og lignende møder samt prædikener ved offentlige gudstjenester frit kunne refereres i pressen men ellers var beskyttet på normal måde. Da alle offentliggjorte værker efter § 13 i den gamle lov frit

kunne refereres kortfattet, måtte der i medfør af § 8 være tale om et mere fyldigt referat.

Nu kan forhandlinger (obs. begrænsningen) på offentlige møder, som afholdes til drøftelse af almene spørgsmål, herunder diskussionsudsendelser i radio og fjernsyn, frit gengives af enhver, ikke blot refereres, men til gengæld er kredsen af de værker, der er tale om, stærkt indskrænket.

En refereringsret med hensyn til alle værker anses stadig for gældende, jfr. under § 14.

Ordet »forhandlinger« må efter motiverne (Da. Mot. II s. 36) ikke gøres til genstand for en for snæver fortolkning. I tvivlstilfælde må formodningen være for, at en tale eller lign. i en offentlig valgt myndighed er et led i en forhandling. Derimod gælder reglen ikke for sagkyndige indlæg, der ikke er et egentligt led i forhandlingerne. I de finske motiver (I s. 61) siges det derimod, at bestemmelsen skal fortolkes restriktivt.

Låneadgangen vedrørende møder omfatter ikke f.eks. indlæg på kongresser eller konferencer til overvejelse af fagspørgsmål, jfr. U. f. R. 1908 s. 529.

Angående »samlinger af ophavsmandens egne indlæg«, som han efter § 24. stk. 1, pkt. 2 har eneret til, siges det i de norske motiver (III s. 24), at efter omstændighederne vil ophavsmanden også kunne have eneret til en udgivelse af kun to indlæg. Reglerne må ikke benyttes til illoyal konkurrence med ophavsmanden.

Angående indlæg i retterne siges det i det svenske forslag (Sv. Mot. II s. 164), at drejer det sig om en ekspertudtalelse, falder den i og for sig ikke ind under »forhandlinger«, men hvis akterne skal udgives in extenso eller sagen skal refereres i et fagtidsskrift, bør udtalelsen kunne medtages.

§ 25

SÆRLIGE REGLER VEDRØRENDE KUNSTVÆRKER

Stk. 1. *Når ophavsmanden har overdraget et eller flere eksemplarer af et kunstværk til andre, eller værket er blevet udgivet, må eksemplarerne spredes videre, og værket må fremvises offentligt. Værket må også medtages ved indspilning af film eller fjernsynsprogram, når gengivelsen af det er af underordnet betydning for filmens eller fjernsynsprogrammets indhold.*

Stk. 2. *Kunstværker, som indgår i en samling, eller som udstilles eller udbydes til salg, kan afbildes i kataloger over samlingen og i meddelelser om udstilling eller salg. Kunstværker kan også afbildes, når de er varigt anbragt på eller ved en for offentligheden tilgængelig plads eller vej, men er kunstværket hovedmotivet, og udnyttes gengivelsen erhvervsmæssigt, har ophavsmanden krav på vederlag, medmindre det drejer sig om afbildning i aviser.*

Stk. 3. *Bygninger kan frit afbildes.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 133-35, II s. 36-37, IV. s. 9. Fi. I s. 61-62, II s. 24-25, III s. 4. No. I s. 18-19, II s. 62-64, III s. 24-25. Sv. I s. 260-65, II s. 164-68.

Litteratur: Glahn s. 32, 38-39, Torben Lund I s. 188-89, II s. 145-51, 173, 209-13, 251-54, J. Hartvig Jacobsen I s. 92-97, 178, Verner Nielsen i Perspektiver s. 50 ff, diskussion s. 68-71, Rasting s. 109-10, Bergström s. 103, Eberstein III s. 26 ff, Karsten Meyer i U. f. R. 1941 B s. 356, O. A. Borum i Jur. 1944 s. 107, A. Ross i T. f. R. 1945 s. 331, J. Trolle i T. f. R. 1952 s. 482-91, W. Weincke i U. f. R. 1956 B s. 232-33, F. Vinding Kruse i Jur. 1960 s. 107-08.

Domme: U. f. R. 1915 s. 57, 1938 s. 338, Svensk H. R. dom i NJA 1932 s. 383, jfr. Sv. J. T. 1938 s. 120.

1. *Spredning og forevisning af eksemplarer*

§ 25, stk. 1, pkt. 1 er den for kunstværkers vedkommende til § 23 svarende paragraf, dog noget anderledes udformet under hensyn til den særlige art af værker, det her drejer sig om.

Når *et eksemplar af et kunstværk* har forladt kunstnerens rådighedssfære, må det af den, der er berettiget til at disponere over det (dette behøver ikke at være ejeren, Fi. Mot. II s. 25) spredes videre ved salg, udlån, udlejning eller på anden måde, og det må også fremvises offentligt. Angående spredningsretten henvises til det under § 23 anførte. Retten til at vise kunstværket offentligt betyder, at den dispositionsberettigede kan lade kunstværket udstille offentligt, dog med respekt af *droit moral*, jfr. reglen i § 26 med henvisningen til § 3. En mindre statue af Kaj Nielsen er set i en viktualiehandlers vindue, garneret med pølser. Noget sådant må med den nye udformning af *droit moral* reglen i § 3 kunne forhindres, uanset at viktualiehandleren i medfør af § 25 har ret til at udstille kunstværket offentligt.

Efter motiverne kan visning også foregå på den måde, at kunstværket *gengives på film eller i fjernsyn* og at filmen vises eller fjernsynsprogrammet udsendes. Hvis gengivelsen er af underordnet betydning for indholdet, kan optagelsen eller medtagelsen ske uden kunstnerens samtykke, jfr. § 25, stk. 1, pkt. 2, er dette ikke tilfældet, må kunstnerens samtykke indhentes til selve eksemplarfremstillingen, men når denne er sket, kan visning ved hjælp af filmen eller fjernsynsudsendelsen finde sted. Det samme antages også at gælde for *lysbilledfremvisning*, uanset at der jo er tale om en ny – omend momentan – eksemplarfremstilling på skærmen, se Fi. Mot. I s. 61, Sv. Mot. I s. 261, No. Mot. II s. 63. Begrundelsen herfor må være, at bestemmelsen i den danske, finske og svenske formulering taler om fremvisning af »værket«, ikke

»kunstværket« eller »eksemplaret«. Om denne anskuelse er holdbar synes noget tvivlsomt, ganske særlig i Norge hvor man under lovens behandling har rettet ordet »værket« til »eksemplaret«.

2. Låneregler vedrørende fremstilling af nye eksemplarer

Foruden de i §§ 14, stk. 2, 15, 16 og 21 indeholdte låneregler vedrørende kunstværker er der i § 25, stk. 2. og 3. nogle yderligere sådanne.

Efter § 25, stk. 2, pkt. 1 kan for det første afbildning ske i *kataloger* over den samling, hvori de indgår. Dette er en væsentlig indskrænkning i forhold til lov 1933 § 31, der blot i almindelighed taler om »kataloger«. *Afbildning* vil sige billedmæssig gengivelse, Da. Mot. I s. 134, gengivelse ved fotografering, tegning og anden grafisk kunst, maleri eller film, No. Mot. II s. 63, kun gengivelse i planer, ikke plastisk, Sv. Mot. I s. 264, III s. 167.

En udvidelse i forhold til hidtil gældende ret er på den anden side sket derved, at § 25, stk. 2, pkt. 1 medtager afbildning i *meddelelser om udstilling og salg*.

Stk. 2, pkt. 2 giver hjemmel for afbildning af *kunstværker, der er varigt anbragt på eller ved en for offentligheden tilgængelig plads eller vej*. Prøveopstilling er således ikke tilstrækkeligt til at give hjemmel for lånet. Efter loven af 1933 § 31 var der, således som bestemmelsen blev forstået af domstolene, fri adgang til gengivelse, selv om kunstværket var hovedmotiv i billedet, hvis der blot var medtaget noget af omgivelserne på billedet, jfr. dommen om Gefion-springvandet, U. f. R. 1915 s. 57, kun hvis der overhovedet intet var med af omgivelserne, var kunstneren beskyttet, sagen om »Den lille Havfrue«, U. f. R. 1938 s. 338.

I det oprindelige kommissionsudkast til nye nordiske ophavretslove, »Københavnsudkastet«, var der optaget en bestemmelse om, at kunstneren, hvis kunstværket er hovedmotiv i afbildningen, har krav på vederlag. Denne bestemmelse

er udgået i den finske og den svenske lov, den var også udtaget af det norske regeringsforslag men blev genindsat i Stortinget, da man fandt det urimeligt, at der erhvervsmæssigt skulle kunne tjenes store summer på disse værker uden nogen form for kompensation til kunstneren. I den danske lov er reglen om vederlag opretholdt. Den begrundelse for reglens slettelse, der er givet i de finske og svenske motiver, er ret kuriøs. Det siges, at kunstværket ved at blive opstillet offentligt er blevet et led i bybilledet eller landskabet (No. II s. 64). Man kan hertil i hvert fald sige, at denne motivering ikke kan dække det tilfælde, hvor kunstværket gengives uden nogensomhelst medtagelse af omgivelserne. I de finske motiver (II s. 25) fremhæves det også, at enhver turist kan tage fotografier af kunstværket til eget, privat brug. At dette også skulle kunne motivere en offentlig, forretningsmæssig anvendelse af afbildninger af de pågældende kunstværker, er uforståeligt. Endelig tales der i de svenske motiver (I s. 264) om hensyn til forenkling af loven og om afgrænsningsvanskeligheder på grund af det ubestemte kriterium, jfr. ordet »hovedmotivet«. Denne betragtning kan vel heller ikke bære, at man berøver kunstneren væsentlige økonomiske rettigheder. I den norske lov har man søgt at klare dette ved at indføje ordet »klart« foran »hovedmotivet«, No. Mot. III s. 25. Lånereglen gælder ikke kunstværker, der befinder sig i en offentlig tilgængelig bygning, Sv. Mot. I s. 264.

I den danske lov er der gjort undtagelse for afbildning i aviser, denne undtagelse er ikke begrundet udover den henvendelse fra dagbladene, som er omtalt – og søgt gendrevet – i Da. Mot. I s. 135. I den norske lov er undtagelse gjort ikke blot for aviser men også for tidsskrifter og radio.

Angående vederlagets fastsættelse se § 54, angående droit moral m.v. se § 26.

Endelig er der en specifik og vidtgående låneregel vedrørende afbildning af *bygninger*, § 25, stk. 3, idet dette ganske frit kan ske, kun med respekt af de i § 26 opstillede krav (ordet »frit« i 3. stk. betyder ikke nogen begrænsning heri, No.

Mot. III s. 25). I den hidtil gældende lov, L. 1933 § 31, gjaldt reglen kun »enkelte offentlige bygningers ydre«, og der foreligger således en væsentlig udvidelse af denne beskæring af arkitekternes rettigheder. Det er nu ikke blot det ydre, der kan gengives, men også det indre, forudsat naturligvis at man i det hele taget har ret til at komme ind i bygningen (No. Mot. III s. 25). Reglen gælder selv om bygningerne ikke ligger ved offentlig gade eller vej, og den gælder også broer, skibe m. v., No. Mot. II s. 64.

§ 26

DROIT MORAL – KILDEANGIVELSE

Stk. 1. *Bestemmelserne i dette kapitel gør ikke indskrænkninger i ophavsmandens ret i henhold til § 3 ud over, hvad der følger af § 13.*

Stk. 2. *Når et værk gengives offentligt i henhold til dette kapitel, skal kilden angives i overensstemmelse med, hvad god skik kræver.*

Stk. 3. *Værket må ikke uden ophavsmandens samtykke ændres i videre udstrækning, end formålet med gengivelsen kræver.*

Henvisninger: Motiver: Da. II s. 37-38, Fi. I s. 62-63, II s. 25, No. I s. 19, II s. 64-66, III s. 25-26, Sv. I. s. 266-73, II s. 168-71.

Litteratur: Torben Lund I s. 131, II s. 207-08, Grundtvig s. 161-63, J. Hartvig Jacobsen I s. 188-89, Konow s. 72-74, 78-79.

Domme: U. f. R. 1932 s. 1139, 1934 s. 585, 1936 s. 707 (jfr. s. 176), H. Norsk HRD i T. f. R. 1950 s. 194.

Stk. 1. Heri fastsættes, at de lån, der omhandles i kapitel II, er undergivet ophavsmandens *droit moral* efter § 3. Undtagelse er kun gjort f.s.v. angår § 13, der netop i sig selv er en begrænsning i *droit moral*.

Da det nærmest må betegnes som en selvfølge, at retten til lån efter kapitel II kun er givet på betingelse af, at værkets integritet og ophavsmandens rimelige krav på at blive nævnt, respekteres, og da der iøvrigt i stk. 2. og 3. er fastsat en udvidet pligt i begge disse henseender, har optagelsen af stk. 1 væsentligst den betydning, at den giver udtrykkelig hjemmel for, at værket ikke må gengives eller gøres tilgængeligt for almenheden i en *sammenhæng*, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart. Dette er særlig vigtigt at indskærpe, da kapitel II jo netop ofte giver hjemmel for, at ellers beskyttede værker kan gengives i en bestemt sammenhæng eller som led i en foranstaltning, der drejer sig om at gengive en flerhed af værker. I Sv. Mot. I s. 266 nævnes som eksempel herpå det forhold, at et digt gengives med musik, der virker latterliggørende.

Endvidere har henvisningen til § 3 den selvstændige betydning, at navngivelsespligten i § 3, stk. 1, må respekteres, når eksemplarer af værker gøres tilgængelige for almenheden ved spredning eller visning i medfør af § 23 eller § 25. Da der ikke her foreligger en »gengivelse« omfattet tilfældet ikke af reglen i § 26, stk. 2.

Iøvrigt må der henvises til kommentaren til § 3.

Stk. 2. Når et værk *gengives* (se herom ad § 8 s. 117) i medfør af kapitel II kræves ikke blot som efter § 3, stk. 1, angivelse af ophavsmandens navn, men i det hele taget *angivelse af kilden*, alt i overensstemmelse med, hvad god skik kræver (dette kriterium opstilles både i § 3, stk. 1 og i § 26, stk. 2). Dette må også for så vidt angår forståelsen af § 26, stk. 2 fortolkes på den måde, at kilden skal angives, hvor det er muligt og rimeligt. Man kan ikke ubetinget henvise til en eksisterende sædvane, hvis denne ikke kan betegnes som god, d.v.s. rimelig. Kriteriet gælder ikke alene spørgsmålet om,

hvorvidt kilden i det hele taget behøver at angives men også om, hvad der i den konkrete situation må forstås ved en fyldestgørende kildeangivelse. Da også loven af 1933 opstillede kildeangivelseskrav, hvor det drejede sig om eksemplarfremsstilling i medfør af nævnte lovs låneregler, kan ældre afgørelser have betydning som præcedens. I sagen i U. f. R. 1936 s. 707, H., fastsloges det, at angivelse af ophavsmandens navn alene, hvor det drejede sig om citat af et vers af et digt i en reklamebrochure, ikke var tilstrækkeligt. Der må også angives værkets titel, og hvis det drejer sig om et værk, der er taget fra et samleværk som f. eks. et presseorgan, tillige dets navn, U. f. R. 1932 s. 1139. Da. Mot. II s. 37.

I de norske motiver (II s. 65) er det anført, at kravet til kildeangivelse efter omstændighederne også må omfatte tidspunktet for det lånte værks offentliggørelse. Der må herved være tænkt på tilfælde, hvor værket repræsenterer en nu forældet anskuelse, som ophavsmanden, hvis han selv skulle råde over sit værks offentliggørelse, må antages ikke eller ikke uden revision at ville lægge navn til (jfr. § 38).

I den svenske kommissionsbetænkning (Sv. Mot. I s. 267-69) er der angivet en lang række eksempler på, hvad der nærmere må antages at ligge i kildeangivelseskravet f. s. v. angår de forskellige arter af lån, der kommer ind under reglen.

Stk. 3. Et vigtigt problem er det, om værket, når det gengives i medfør af kapitel II, kan *ændres*. Ikke sjældent vil det, hvis lånereglerne skal fungere efter deres bestemmelse, være nødvendigt at foretage visse beskæringer, forkortelser eller andre ændringer. Det er i § 26, stk. 3. fastsat, at sådanne ændringer ikke må ske i videre omfang end formålet med gengivelsen kræver. Formuleringen er valgt med henblik på, at der ved forandrede gengivelser må gås frem med den yderste forsigtighed. Det må yderligere observeres, at stk. 1 i § 26 sætter en absolut grænse for, hvilke ændringer der må foretages, jfr. § 3, stk. 2. De må under ingen omstændigheder krænke ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart, jfr. Da. Mot. II s. 38.

Medens de danske (og finske) motiver f. s. v. angår den heromhandlede bestemmelse er kortfattede, er de tilsvarende norske og svenske motiver mere fyldige, og de skal derfor her refereres i hovedtræk.

Det norske regeringsforslags motiver (No. Mot. II s. 65-66) fremhæver, at ændringsretten m. h. t. de tilladte lån må være stærkt begrænset. Værkets karakter må ikke forandres eller forringes, dette siges udtrykkelig i den norske lov. Dette har dog også specielt sigte på de norske sprogforhold, s. 66. Løvrigt gælder specialbestemmelsen i stk. 3. efter den norske lov kun visse af låneparagrafferne, og dette må formentlig efter indholdet af de norske motiver betyde, at ved lån efter de ikke nævnte paragraffer (f. eks. ved fremførelse på folkefester o. l., dansk lovs § 20), kan ændring overhovedet ikke ske.

I T. f. R. 1950 s. 194 (Rt. s. 58) er refereret en norsk højesteretsafgørelse vedrørende citering af en medicinsk professors værker om cancer »på en så unøjagtig måde med udeladelser, forkortelser og omskrivninger, at de i høj grad afveg fra originalværkerne, både med hensyn til stilistisk udformning og med hensyn til indholdet, således at originalværkernes karakter måtte anses for væsentlig forandret eller forringet«. Noget andet er, at noget sådant efter dagældende norsk ophavsretslovs straffebestemmelser ikke kunne straffes. Dette gælder ikke mere.

Den svenske kommissionsbetænkning (Sv. Mot. I s. 270) udtaler, at det ofte må være forudsætningen for lånereglerne, at værket må gengives i brudstykker, men bortset herfra skal værkerne praktisk talt altid gengives i helt uforandret form. Således kan det ikke være tilladt i skolebøger at foretage ændringer, der fjerner eller modificerer det grovkornede, det blasfemiske eller det seksuelt udpenslede i det værk, der ønskes lånt, uden ophavsmandens tilladelse. For musikværkers vedkommende kan en gengivelse, navnlig i skole- eller koralbøger, tilsige en simplificering i harmoniseringen, men det må udføres med omdømme og sagkundskab. I tilfælde, hvor

et amatørorkester udfører et musikværk i medfør af § 20, kan det efter omstændighederne ske i forenklet udsætning og forkortet skikkelse, drejer det sig derimod om et professionelt orkester gælder det anførte ikke.

I regeringsforslagets motiver (Sv. Mot. II s. 171) siges det, at bestemmelsen i § 26, stk. 3. må fortolkes temmelig restriktivt, men visse ændringer må være tilladt, hvis de udføres med kyndighed og takt.

KAPITEL III

OPHAVSRETTENS OVERGANG TIL ANDRE

I loven er der givet regler om ophavsrettens overgang til andre på forskellige vigtige måder, nemlig ved *overdragelse*, §§ 27-29 og 32-42, ved *arv*, § 30 og ved *kreditorfølging*, § 31. At loven ikke nævner visse andre overgangsmåder, betyder ikke, at en sådan overgang ikke kan ske, dette må afhænge af, om de pågældende overgangsmåder under hensyn til, at det drejer sig om objekter med immateriel genstand og om rettigheder med et specifikt, til dels personlig præget indhold, kan finde naturlig anvendelse eller ej.

I den danske ophavsretslov er overgang *ved ægteskab* således ikke reguleret ved særlige bestemmelser, det er derimod i § 31, stk. 1. forudsat, at en sådan overgang kan ske.

I de finske, norske og svenske love er der optaget en udtrykkelig bestemmelse om, at ved ophavsmandens død kommer reglerne om formueforholdet mellem ægtefæller (svensk-finsk: Giftorätten) til anvendelse.

Det samme er ikke sagt i den danske ophavsretslov, men følger af de almindelige bestemmelser, jfr. § 15, stk. 2 i lov af 18. marts 1925 om ægteskabets retsvirkninger. Hvis op-

havsretten ikke er særeje, går retten ind under formuefællesskabet, og principielt kan det derfor siges, at der finder en – delvis – overgang af ophavsretten sted allerede i ægtefælleophavsmandens levende live. Ophavsmanden kan derfor i og for sig ikke råde over ophavsretten på en sådan måde, at den utilbørligt udsættes for forringelse til skade for den anden ægtefælle, men dette begrænser dog på ingen måde hans ret til at råde over den på den måde, han finder bedst egnet til varetagelse af sine personlige interesser. Og ophører formuefællesskabet i ophavsmandens levende live, udtager ophavsmanden uden videre og forlods ophavsretten, som om den var særeje. (Den kan dog overgå til ægtefællen ved aftale under bobehandlingen, se eksempelvis U. f. R. 1949 s. 1047). Og efter ophavsmandens død må retten medregnes i boet på sædvanlig måde.

Er ophavsretten overgået til andre end ophavsmanden selv, vil den i hans bo blive behandlet efter de almindelige regler om formuerettigheder, hvad enten det drejer sig om skifte i levende live eller dødsbo. Se nærmere *Torben Lund*: »Ophavsrettens overgang ved ægteskab og arv« i Festskrift til Gösta Eberstein 1950 s. 158 ff, og i »Fuldmægtigen« 1953 s. 97-102 og 109-17, *Ernst Andersen* i Ægteskabsret II, 1956 s. 160-70, *Knoph* s. 77-78, *Saxén* s. 64, Fi. Mot. I s. 65-66, *Y. Hakulinen* i NIR 1960 s. 183-88.

Om ophavsretten kan overgå til andre ved en *ekstinktiv godtroserhvervelse*, er meget tvivlsomt. Såfremt ophavsmanden har overdraget retten til en erhverver nr. 1, som imidlertid i længere tid ikke udøver den, og han derefter overdrager den til en erhverver nr. 2, som iværksætter kostbare udøvelsesforanstaltninger, taler meget for, at man bør tilkende nr. 2 retten, men da sådanne ekstinktive erhvervelser i almindelighed forudsætter besiddelsesovergang, og da udøvelsen af en ophavsret vel næppe i alle henseender kan sidestilles med en besiddelsesovergang, er spørgsmålet som sagt tvivlsomt. Se nærmere *Knoph* s. 139-40, hvor ønskeligheden af et register påpeges, se herom Da. Mot. I s. 74-77, *J. Hartvig Jacob-*

sen II s. 50, *F. Vinding Kruse* II s. 1262-63, *Ulf Berentz* i NIR 1959 s. 39-48. Dommen i U. f. R. 1919 s. 638, H, der har været udlagt derhen at domstolene anerkendte en ekstinktiv erhvervelse på ophavsrettens område, vedrører en meget speciel situation og egner sig ikke som præcedens. Mod at domstolene skulle anerkende en sådan form for erhvervelse på ophavsrettens område taler dommene i U. f. R. 1949 s. 1047 og 1951 s. 1077.

I den hidtil gældende norske lovs § 16 var der en hjemmel for at lade ophavsretten overgå til det offentlige gennem en administrativ *ekspropriation*. Ingen af de nye nordiske love indeholder imidlertid en sådan hjemmel, og en ekspropriation, der i særlige tilfælde kan være påkrævet, særlig over for arvinger eller andre retserhververe for at undgå, at den døde hånd lægges på værket, må således gennemføres ved lov. Se om ekspropriation af ophavsrettigheder *Vinding Kruse* I s. 240, *Knoph* s. 119-20, *Grundtvig* s. 46 ff, *Torben Lund II* s. 265-66.

Da ophavsretten således efter det foregående i det omfang, hvor den ikke tilkommer ophavsmanden som en rent personlig, til hans egen person uadskillelig knyttet ret, kan overgå til andre, og faktisk ofte er på andre hænder end ophavsmandens egne, følger det heraf, at de beføjelser, som loven tillægger »ophavsmanden« i vid udstrækning vil tilkomme andre. I udstrakt omfang gælder det således, at ordet »ophavsmanden« i loven må læses som »ophavsmanden eller den, til hvem hans ret er overgået«. For ikke unødigt at tynge lovteksten har man valgt at lade udtrykket »ophavsmanden« stå for ophavsmanden eller hans retsefterfølgere. Dette gælder i virkeligheden over alt, hvor det ikke af sammenhængen fremgår, at det er ophavsmanden og ham alene, der er tænkt på, såsom i § 3, § 7, §§ 43 og 44, § 55, stk. 6 og 7.

ALMINDELIGE BESTEMMELSER

(§§ 27-31)

§ 27

OVERDRAGELSE AF OPHAVSRET

Stk. 1. *Ophavsmanden kan med den begrænsning, der følger af § 3, helt eller delvis overdrage sin ret til at råde over værket. Overdragelse af eksemplarer indbefatter ikke overdragelse af ophavsretten. Har ophavsmanden overdraget en anden ret til at gøre værket tilgængeligt for almenheden på en bestemt måde eller ved bestemte midler, giver overdragelsen ikke erhververen ret til at gøre det på andre måder eller ved andre midler.*

Stk. 2. *Om overdragelse af ophavsret i visse særlige henseender er der givet regler i §§ 32-42; disse bestemmelser kan fraviges ved aftale mellem parterne, for så vidt angår § 37 dog ikke til skade for ophavsmanden.*

Motiver: Da. I s. 136-38, II s. 38-39, IV s. 9. Fi. I s. 63-64, II s. 25-26. No. I s. 19, II s. 66-67, III s. 26. Sv. I s. 274-85, II s. 171-78, III s. 71.

Da denne paragraf omfatter så mange og tildels indbyrdes forskellige forhold er der intet vundet ved en samlet oversigt over litteratur og domme. Henvisningerne bringes under de enkelte spørgsmåls behandling.

Stk. 1, pkt. 1. Almindelig bestemmelse om overdragelse.

Når der i stk. 1, pkt. 1 tales om, at ophavsmanden – bortset fra *droit moral* – kan overdrage *sin ret til at råde over værket*, betyder dette, at en erhverver får ret til at disponere

over et værk i en eller flere af de henseender, hvori ophavsretsbeholdelser efter § 2 er tillagt ophavsmanden. Det vil ofte være en naturlig forståelse af aftalen, at erhververen får den ophavsretlige eneret, retten til at påtale krænkelse over for tredie, ja endog over for ophavsmanden selv.

Når det også ofte siges om bestemmelser som den i § 27, stk. 1, pkt. 1 indeholdte, at de betyder, at ophavsmanden kan overdrage de økonomiske beholdelser men ikke de personlige (se f. eks. Sv. Mot. I s. 275), må der hertil bemærkes, at den ophavsretlige hovedbeholdelse, retten til at afgøre, om værket skal bringes frem for almenheden eller mangfoldiggøres, er en beholdelse, der foruden den økonomiske værdi den i almindelighed har, tillige rummer højst personlige elementer. Det er kun om de specifikke bestemmelser af personlig art, der rummes i § 3, at der gives særlige regler i § 3. Også disse rettigheder kan dog ofte være af økonomisk betydning. De medfølger ikke, selv om »ophavsret« eller endog »ejendomsret« overdrages. I det omfang, de overhovedet kan overdrages, se § 3, stk. 3, må der træffes særskilt aftale.

En overdragelse af ophavsret kan ske mod eller uden *vederlag*. Er der intet aftalt herom, afhænger det af en fortolkning af aftalen, om der skal ydes vederlag og i bekræftende fald hvormeget. Drejer det sig om overdragelse af væsentlige beholdelser af ikke ubetydelig økonomisk værdi, må der være en formodning for, at vederlag skal ydes, og at princippet i købelovens § 5 kan anvendes med hensyn til fastsættelsen af størrelsen.

Vederlaget kan være aftalt enten som en ydelse én gang for alle eller som en ydelse én gang årlig opgjort på grundlag af salget det foregående år (»royalty«). Ofte aftales en kombination af begge dele, idet der ved kontraktens underskrift eller værkets levering betales et éngangsbeløb, der betragtes som en garantisum, som ophavsmanden har krav på uanset om erhververen benytter sig af retten eller ikke og i førstnævnte tilfælde er et forskud på den aftalte royalty.

En overdragelse af ophavsretten til *fremtidige værker*, altså

værker, der først kommer til eksistens efter aftalens tidspunkt, er ikke udelukket. Ofte leveres et værk på bestilling eller aftalen indgås på grundlag af en af ophavsmanden lagt plan for værkets udførelse. Betænkeligere er det, når ophavsmanden mere generelt går ind på at overdrage retten til de værker, han måtte frembringe i fremtiden. På grund af modstand fra ophavsmændenes og deres organisationers side er sådanne kontrakter nu ikke så almindelige som tidligere, fremtidig vil de, hvis de er eller viser sig at være odiøse, kunne tilsidesættes i medfør af § 29, bortset herfra er de bindende, Sv. Mot. I s. 177-78.

Til indgåelse af aftaler om overdragelse af ophavsret må sædvanligvis kræves almindelig myndighed, dog må det antages, at hvis det drejer sig om et værk, som overdrageren selv har frembragt og om en ukompliceret overdragelsesretshandel, må reglerne om selverhverv (myndighedslovens § 39) komme til anvendelse. Mere komplicerede aftaler, hvorved ophavsmanden pådrager sig mere nuancerede forpligtelser, må kræve fuld myndighed, f.eks. en forlagsaftale. Sådanne må indgås af værgeren med pupilautoriteternes samtykke. Se om habilitetsspørgsmålet *J. Hartvig Jacobsen I* s. 15-16, *Knoph* s. 77, *Saxén* s. 64-66, *O. A. Borum* i Personretten, s. 44-45, med tildels modstridende synspunkter.

På aftaler om overdragelse af ophavsret må dansk rets *almindelige aftaleregler*, herunder aftalelovens, finde anvendelse. Hertil kommer ophavsretslovens særlige reguleringsregler, herunder den særlige tilsidesættelsesregel i § 29. *Form* kræves ikke, men *skriftlig aftale* med præcise angivelser vedrørende overdragelsens omfang og vederlagets størrelse og beregning må indtrængende tilrådes.

En aftale kan dog ofte anses for at være *stiltiende* indgået. Når et eksemplar af et værk er *bestilt* hos en ophavsmand kan det være en naturlig forudsætning, at ophavsretten eller en vis del af denne må anses for at følge med, i hvert fald så megen ret, at ophavsmandens medkontrahent kan få den forudsatte nytte af det leverede værk. Dette kan også være

tilfældet ved køb af et eksemplar, selv om forudgående bestilling ikke foreligger. Det her anførte må ses på den baggrund, at loven i al almindelighed bestemmer, at overdragelse af eksemplarer ikke indbefatter overdragelse af ophavsretten, se neden for under pkt. 2. Denne regel må dog vige for modstående aftale, og en sådan kan efter omstændighederne være stiltiende. Som specielle anvendelser af det her anførte kan nævnes, at ophavsretten til et kunstværk, der var bestilt af en stenhuggermester, måtte anses for overgået til denne, således at han kunne påtale krænkelser af retten, U. f. R. 1925 s. 206, retten til at afbilde nogle maskiner (§ 1, stk. 2) i en prisliste ansås overgået til køberen sammen med maskinerne, selv om retten til afbildning ikke var udtrykkelig omfattet af købet, U. f. R. 1913 s. 331, retten til et af en kunstner tegnet ornamentmønster til en virksomhed til erhvervsmæssig udnyttelse ansås for overgået til virksomheden stiltiende, VLR. dom i NIR 1950 s. 135. Oven for s. 132 er omtalt dommen fra 1928 om udvidelse af en bygning.

Ved offentlige konkurrencer kan det være forudsat, at ophavsret til det præmierede værk skal overgå til den, der udskriver konkurrencen (*J. Hartvig Jacobsen* II s. 251), U. f. R. 1953 s. 810.

Lige som en vis overgang af ophavsretten kan være forudsat, når man engagerer en ophavsmand til et bestemt arbejde, jfr. oven for, kan en tilsvarende overgang ske i kraft af en mere generel eller løbende engageringskontrakt, et ansættelses- eller tjenesteforhold, hvor den engagerede netop er ansat med det for øje at skabe åndsværker. Sådanne ansættelsesforhold forekommer særlig hyppigt på journalistikens og på kunstindustriens område, men kan tænkes inden for alle de brancher, loven dækker. Med det nævnte forhold må ikke forveksles det rene medhjælperforhold (se s. 111), i de her nævnte tilfælde opstår ophavsretten i og for sig hos frembringeren men er i større eller mindre omfang overgået til principalen umiddelbart ved tilblivelsen. Men f.eks. rettens varighed og værkets hjemsted må beregnes efter frembringe-

rens, ikke efter principalens forhold. Se nærmere domme i U. f. R. 1936 s. 1124 (overgang til principalen af ophavsretten til tegninger vedrørende kirkeklokker) og mange andre sager, hvor det er den virksomhed, i hvilken ophavsmanden er ansat, der uden videre anses som påtaleberettiget over for trediemands krænkelse, dette er således det overvejende almindelige i sager vedrørende brugskunst.

Retten kan dog i mangel af modstående aftale kun anses for overgået til virksomheden i det omfang, hvori denne virkelig har brug for den til udøvelse af sin normale virksomhed. I sagerne i U. f. R. 1932 s. 1139 og 1141 var det ophavsmændene selv, der kunne påtale de af et andet blad end det, de havde været medarbejdere ved, foretagne gengivelser af artikler, de havde skrevet. En interessant afgørelse foreligger i J. D. 1958 s. 51. Udgivelse af særtryk af artikler i et blad vedr. egnsbeskrivelser faldt ikke inden for, hvad der stiltiende var aftalt eller forudsat m. h. t. omfanget af den pågældende medarbejders ansættelsesforhold. Retten til en under ansættelsen i forsvarsmagten ved Helsingfors automobilkompagnis tekniske bureau udarbejdet håndbog for militærchauffører ansås af den finske H. R. ikke overgået til bureauet (modsat dom i 1. instans), NIR 1955 s. 54.

Om overgang af ophavsret i medfør af ansættelsesforhold se *J. Hartvig Jacobsen* I s. 14-15, II s. 52-55, *Torben Lund* II s. 249-51, *Knoph* s. 83-85, *Rasting* s. 96-98, *Torben Lund* i »Journalistens ophavsret« s. 14-16. Problemet er beslægtet men dog ikke ganske analogt med det i lov nr. 142 af 29. april 1955 om arbejdstageres opfindelser behandlede.

Efter loven er der intet til hinder for, at der kan ske en fuldstændig overdragelse af hele ophavsretten til et værk. *Formodningen* er dog i tvivlstilfælde *imod* en sådan *total overdragelse* (se også princippet i § 27, stk. 1, pkt. 3), og selv om der er anvendt udtryk som at »ejendomsretten« er overgået til erhververen, er det ikke sikkert, at det i virkeligheden har været meningen med kontrakten, at *hele* ophavsretten og ikke alene den side af den, som vedrører erhverve-

rens virksomhed, er overgået. Overdragelsen kan under alle omstændigheder ikke omfatte *droit moral*. Om tilfælde, hvor total overdragelse er anerkendt eller forudsat, se U. f. R. 1915 s. 509, 1918 s. 817 («ejendomsretten») 1945 s. 985 («den hele og fulde forfatterret»). I litteraturen behandles den totale overdragelse med skepsis og forbeholdent, se. f. eks. *J. Hartvig Jacobsen* II s. 31-43. Af stor betydning er det, at det danske regeringsforslags motiver (Da. Mot. II s. 38) udtrykkelig udtaler, at »formodningen vil være imod, at der foreligger en total overdragelse, hvis ikke dette klart og utvetydigt fremgår af aftalen«.

Det overvejende almindelige er, at der foreligger en begrænset overdragelse. Begrænsningen kan vedrøre de under ophavsretten hørende beføjelser, der kan være indskrænket til enkelte eller nogle enkelte inden for erhververens interesseområde, den kan vedrøre den overdragne rets indhold (licensret i stedet for eneret), den kan have hensyn til benyttelsens kvantitet (et vist antal eksemplarer eller fremførelse et vist antal gange), tiden eller stedet for en benyttelse. (Eksempler på lokal begrænsning: U. f. R. 1912 s. 187, H, 1913 s. 165 og 866). Overskrider erhververen den fastsatte grænse, er følgen regelmæssig den, at der foreligger ophavsretskrænkelse.

Retsforholdet mellem ophavsmanden og erhververen af ophavsret må naturligvis rette sig efter, hvad der er aftalt eller forudsat. Er der aftalt overgang af ophavsret, får erhververen eneret i det kontraherede omfang, han kan selv benytte værket på den aftalte måde, og han kan hindre andre i at gøre det, han kan påtale krænkelse. I de svenske motiver (I s. 276) udtales det, at det, at erhververen har påtaleret, ikke udelukker, at ophavsmanden selv kan forfølge uberettigede udnyttelser af værket også hvor de falder inden for erhververens eneret. Dette er ikke nærmere begrundet men må hænge sammen med, at retten til værket, hvis den ikke udøves af erhververen, i almindelighed *går tilbage til* ophavsmanden. Han må på dette grundlag kunne have retlig interesse i at påtale, hvis erhververen undlader dette.

Bortset fra dette betyder overdragelse af eneret til erhververen, at ophavsmanden også selv er afskåret fra at disponere over værket i de henseender, hvor eneret er overdraget. Overtræder han dette begår han ophavsretskrænkelser. Det må iøvrigt fremhæves, at ophavsmanden ofte må være bundet i videre udstrækning end her angivet, idet der er en formodning for, at aftalen må forudsætte, at ophavsmanden afholder sig fra sådanne handlinger, der betyder en direkte konkurrence til den erhvervsmæssige foranstaltning, erhververen etablerer på grundlag af kontrakten. Hvis f.eks. kontrakten må forstås derhen, at erhververen har lagt særlig vægt på at knytte netop den pågældende ophavsmand til sin virksomhed eller udgivelse, vil det være naturligt at indfortolke en vis konkurrenceklausul i kontrakten, således at ophavsmanden f.eks. ikke uden videre må skrive om samme emne til et konkurrerende værk eller foretagende, se f.eks. *Knoph* s. 44, *Torben Lund* II s. 49 o.m.a. forfattere.

Ophavsretten kan pantsættes, men det må antages at skulle ske efter reglerne om pant i løsøre, og det er derfor ikke videre praktisk. Se *B. Godenhielm*: Om pantsättning av immaterialrätten i NIR 1960 s. 174-82. Om pantsætning af forlagskontrakter se *Sáxén* s. 269-73.

Ofte overlader ophavsmanden til en medkontrahent retten til at benytte et værk i en bestemt henseende uden eneret (jfr. § 32). Man taler da om *en licensret*. Den vil regelmæssigt være begrænset med hensyn til tid eller sted. Hvis ophavsmanden har ret til også at give andre licensret inden for det område, der omfattes af kontrakten, taler man om *simpel licens*, hvis ophavsmanden ikke har en sådan ret, taler man om *udelukkende licens eller enelicens*. Men heller ikke den sidstnævnte giver erhververen adgang til at påtale krænkelser fra tredjemands side. Licensret vil ofte være aftalt på royaltybasis. Selv om de i kapitel III indeholdte regler har henblik på overgang af ophavsretten, må det antages, at de også kommer til anvendelse på en overdragelse på licensbasis.

Ophavsmændene benytter sig i vid udstrækning af *organi-*

sationer til varetagelse af deres rettigheder på de forskellige områder, som ophavsretten omfatter. Selv om aftalen mellem ophavsmanden og organisationen har form af en aftale om overdragelse af ophavsretten, er meningen dog, at erhververen ikke selv skal udøve retten men lade den gå videre til andre brugere, oppebære og fordele indtægterne, og påtale retskrænkelser på ophavsmandens vegne.

Således varetager KODA udførelsesrettighederne vedrørende musik, DRAMARET (under Danske Dramatikeres forbund) de dramatiske opførelser vedrørende skuespil, GRAMO gram-mofonpladefabrikanternes udførelsesrettigheder m. h. t. pla-derne, *Nordisk Copyright Bureau* de såkaldte mekaniske ret-tigheder (optagelse på grammofonplade og lign. lydfæstelse), *Dansk Forfatterforening* de ikke-dramatiske rettigheder vedr. forfatterværkers udsendelse i radio. For så vidt angår dra-matiske værkers og musikværkers offentlige opførelse eller udførelse om hvilken ophavsmanden ikke selv kontraherer, har de pågældende institutioner eneret til mellemmandsvirk-somhed i medfør af lov nr. 40 af 14. febr. 1935, jfr. lov nr. 174 af 13. april 1938, se om denne lov *Torben Lund* i Jur. 1942 s. 157-58. Drama-Rets eneret giver ikke organisationen påtaleret m. h. t. andres formodede overtrædelse af denne ene-ret, U. f. R. 1947 s. 360.

KODAs beføjelse til at sagsøge for krænkelser på op-havsmandens vegne er anerkendt i talrige domme, se allerede U. f. R. 1929 s. 314, H.

Den eneret, som ophavsmanden overdrager til udførelses-retselskabet (i Finland TEOSTO) er til hinder for, at kom-ponisten selv kan give en filmsproducent ret til at overføre hans kompositioner til lydfilm, Finsk HRdom i NIR 1951 s. 54.

Om navnet KODA og tilsvarende forkortelser i andre lande se *Sven Wilson* i NIR 1953 s. 37-38.

Om KODA og tilsvarende organisationer se udførlig frem-stilling hos *J. Hartvig Jacobsen I* s. 249-56. Om den svenske »KODA«: STIM se Sv. Mot. I s. 627-33, om kontrol med

STIM samme mot. s. 419-23. Om det norske TONOs monopolstilling se *Birger Stuevold Lassen* i NIR 1960 s. 241.

§ 27, stk. 1 pkt. 2. *Overdragelse af eksemplarer.*

Medens det næppe vil være naturligt at antage, at overdragelse af et enkelt eller enkelte eksemplarer af værker, der forekommer i mange sådanne, skulle medindbefatte ophavsretten, kunne formodning for en sådan stiltiende overdragelse snarere tænkes, hvor værket kun foreligger i et enkelt eller enkelte eksemplarer. Reglen i pkt. 2 gælder imidlertid også i sådanne tilfælde, Da. Mot. I s. 137. For en erhverver af sådanne f.eks. køberen af et maleri, kan der foreligge en ret stærk interesse i at have sikret sig et unikum, men reglen i pkt. 2 medfører, at det i almindelighed ikke er ophavsmanden forbudt at overdrage lignende eksemplarer til andre. Kunstnerne har over for kommissionen fremført tungtvejende betragtninger til gunst for den optagne regel om, at de bevarer retten til at tage duplikater, med mindre andet er aftalt. En sådan aftale behøver dog ikke at være udtrykkelig, foreligger der bestilling, ganske særlig ved portrætter, er det sandsynligt, at forholdet vil blive opfattet således, at bestilleren har sikret sig ret til et unikum, Da. Mot. II s. 38, Fi. I s. 63. I Finland havde man tidligere den omvendte lovregel, altså forbud mod, at kunstneren uden aftale med erhververen af eksemplaret kan gentage værket, men i den nye lov er Finland på linie med Danmark. Den tilsvarende norske regel er derimod uden motivering udgået i den endelige lov. Om retsforholdet i det hele mellem kunstneren og ejeren af original-eksemplaret se *Jørgen Trolle* i T. f. R. 1952 s. 481-91, *Torben Lund II* s. 141-51, *Vinding Kruse I* s. 476-78. Om retsstillingen ved overdragelse af eksemplar se *Saxén* s. 63, *J. Hartvig Jacobsen II* s. 64-65, *Torben Lund I* s. 178-81, II s. 249.

§ 27, stk. 1, pkt. 3. »Specialitetsgrundsætningen«.

På grund af ophavsrettens særlige personlige karakter og

det særlige bånd, der er mellem ophavsmanden og hans værk, er der grund til at opstille en fortolkningsregel, der går ud på, at *ophavsretten, når ophavsmanden overdrager sin ret til andre, ikke anses for overgået i videre omfang end kontrakten angiver*, se Da. Mot. II s. 38. Overdragelse af ret til at gøre værket tilgængeligt for almenheden på en bestemt måde eller ved bestemte midler kan ikke forstås som stiltiende også omfattende ret til at gøre det på andre måder eller ved andre midler. En ophavsret kan ikke, som det blev sagt fra sagsøgtens side i sagen i U. f. R. 1955 s. 171, overdrages »som enhver anden vare«. Reglen var ikke optaget i de oprindelige kommissionsudkast, da den ansås for overflødig. I regeringsforslaget er den optaget i den angivne skikkelse, det kan ikke af motiverne ses, hvorfor den kun gælder, når det drejer sig om at gøre værket tilgængeligt for almenheden, ikke vedr. eksemplarfremsættelse. Sætningen har også, endog i mere detailleret form, været optaget i den hidtil gældende lov (L. 1933 § 9, stk. 2), det siges i motiverne til lov 1961, at den nye regel svarer til den gamle.

Den gamle dom i U. f. R. 1909 s. 518 kan næppe siges helt at være i overensstemmelse med specialitetsgrundsætningen. Om HRD i U. f. R. 1961 s. 341 se s. 169. Der har såvidt vides ikke været procederet på specialitetsgrundsætningen i denne sag.

Om nævnte regel se bl. a. *J. Hartvig Jacobsen* II s. 37, *Knoph* s. 140, *Konow* s. 105-06, *Saxén* s. 114. Den er anvendt af den svenske HR i dom vedr. film, se NJA 1945 s. 275, Sv. J. T. 1952 s. 812.

§ 27, stk. 2. Overdragelsesregler for specielle områder.

For aftaler vedrørende ret til offentlig fremførelse, forlagsaftaler og aftaler om filmatisering er der i §§ 32-42 givet særlige regler, for disse områder gælder naturligvis tillige reglerne i §§ 27-29. For andre områder har man ikke anset det for muligt at opstille sådanne regler, idet forholdene her anses for at være for forskelligartede til, at fælles regler lader

sig opstille. Dette gælder bl. a. også vedrørende overdragelse af ophavsret til kunstværker (se herom i *Torben Lund* II s. 232-54), bortset fra kontrakter vedr. udgivelse af grafisk kunst i videste forstand, som omfattes af reglerne om forlagskontrakter.

I de oprindelige kommissionsudkast var en række af de specielle overdragelsesregler gjort præceptive (ufravigelige), under lovens gang igennem de forskellige instanser er kredsen af præceptive regler successive blevet indskrænket, således at den præceptive karakter nu kun er opretholdt f. s. v. angår § 37, der ikke kan fraviges til ugunst for ophavsmanden.

I kommissionsudkastene var der i nærværende paragraf optaget en regel om ugyldigheden af aftaler, hvorved ophavsmanden på forhånd overdrager de nye rettigheder, som måtte tilkomme ham ved ophavsrettens udvidelse ved ny lov eller derved, at lovens anvendelsesområde udvides i forhold til lande, som der ikke var beskyttelse i, da kontrakten blev oprettet. Da man imidlertid fandt, at sådanne aftalebestemmelser i visse tilfælde kunne have et legitimt formål, og at man, hvis dette ikke var tilfældet, kunne falde tilbage på reglen i § 29, udgik bestemmelsen i det endelige lovforslag. En udvidelse kan også finde sted derved, at der opstår nye, på aftalens tidspunkt ukendte udnyttelsesmåder for værker, som § 2 på grund af sin generelle affattelse også dækker. Også her vil § 29 kunne finde anvendelse, se Da. Mot. I s. 138.

Er der i kontrakten ikke sagt noget om tilkommende senere udvidelser, og dette heller ikke fremgår af en naturlig fortolkning af kontrakten, tilkommer de rettigheder, der er en følge af udvidelsen, ophavsmanden selv, U. f. R. 1924 s. 567, eneret vedr. et skuespils opførelse var overdraget for Danmark og Norge i 1917, den ansås ikke at omfatte de sønderjydske landsdele.

§ 28

ÆNDRINGER I VÆRKET VIDEREOVERDRAGELSE

Stk. 1. *Når ikke andet er aftalt, giver overdragelse af ophavsret ikke erhververen ret til at ændre værket.*

Stk. 2. *Retten må heller ikke overdrages videre uden samtykke, medmindre den indgår i en forretning eller en forretningsafdeling og overdrages sammen med denne. Overdrageren vedbliver at være ansvarlig for, at aftalen med ophavsmanden bliver opfyldt.*

Stk. 1. *Erhververen må ikke ændre værket.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 138, II s. 39, Fi. I s. 64-65, II s. 26, No. I s. 19, II s. 68, Sv. I s. 285-89, II s. 178-80.

Litteratur: Glahn s. 13, Grundtvig s. 106-07, Torben Lund I s. 101, Konow s. 91-95, Saxén s. 168-82.

Dom: U. f. R. 1918 s. 251.

Reglen gælder al overdragelse af ophavsret. Den gælder kun, hvis ikke andet er aftalt, og hermed må ligestilles, at ret til ændring, selv om det ikke udtrykkelig er sagt, må anses at være aftalt. Det sidste var direkte udtalt i det finske kommissionsforslag II, men udgik igen af loven, da det må anses for en generel regel.

Hvis det er eller må anses for aftalt, kan erhververen altså ændre værket, men de særlige former for ændringer, der omtales i § 3 kan dog ikke foretages, med mindre en aftale herom har hjemmel i § 3, stk. 3.

En ret til at ændre værket må, selv om den ikke direkte er aftalt, ofte ligge i formålet med overdragelsen, forholdet bliver her nogenlunde parallelt med reglen i § 26, stk. 3. En forlagsret til udgivelse af et billedværk eller en aftale om fil-

matisering må nødvendigvis medføre en vis ret til gengivelse, No. Mot. I s. 19, II s. 68, hvor der påpeges betydningen af kutymen på området. I de svenske motiver I s. 187-88 fremhæves for det første, at erhververen uden videre må være berettiget til at ændre åbenlyse småfejl o. l., dernæst gives der en detailleret beskrivelse af, hvilke ændringer der med hensyn til forskellige former for overdragelsesaftaler kan finde sted og hvilke ikke.

I sagen i U. f. R. 1918 s. 251 var der af en ny forlægger optrykt eksemplarer af en bog på grundlag af en ældre udgave, til trods for, at forfatteren havde foretaget ændringer af værket i de senere oplag. Dette ansås ikke for ulovligt (afgørelsens rigtighed synes problematisk, se nu § 3, stk. 2).

Stk. 2. *Videreoverdragelse.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 139, II s. 39. Fi. I s. 65. No. I s. 19, II s. 68-69. Sv. I s. 289-91, II s. 178-80.

Litteratur: Torben Lund I s. 99, 100, 111, 114, II s. 241-42, *J. Hartvig Jacobsen* I s. 216-18, II s. 193-205, *Grundtvig* s. 131-35, *Saxén* s. 255-69, 273-77.

Domme: U. f. R. 1908 s. 351, H, 1912 s. 756 og 775, 1918 s. 610, 1918 s. 251, 1927 s. 1019, 1949 s. 1047, 1950 s. 338, H, 1955 s. 171.

Tilsvarende bestemmelse fandtes ikke i lov af 1933 men ansås for gældende i teori og praksis, jfr. den ovennævnte litteratur og de ovenfor angivne (navnlig nyere) domme.

Det må også anses for at stemme med forholdets natur, at ophavsmanden ikke, medmindre han har eller må anses for at have samtykket heri, behøver at finde sig i, at en ny, ham ganske ubekendt person, som han måske af personlige eller økonomiske grunde ikke har tillid til, får ret til at råde over hans værk.

Det samme kunne i og for sig siges med hensyn til overdragelse af retten i forbindelse med en hel forretningsafdeling eller forretning; det er her over for i de norske motiver

II s. 69 fremhævet, at ophavsmanden alligevel må forudse, at det ikke er givet, at den person, han har handlet med, uforandret fortsætter sin forretning, et aktieselskab eller firma kan skifte ledelse o. s. v., og ophavsmanden kan næppe modsætte sig, at retsforholdet fortsætter med den nye ledelse, se eksempelvis U. f. R. 1913 s. 165. Der må dog være tale om en virkelig forretningsafdeling, ikke blot en afdeling, der etableres for tilfældet, f. eks. ved udskillelse af en bestemt ophavsmands produktion.

Reglerne om, at den oprindelige indehaver vedbliver at hæfte, er i overensstemmelse med formuerettens almindelige grundsætninger.

Reglen gælder for alle tilfælde af overdragelse af ophavsret.

§ 29

KONTRAKTREGULERING

En aftale om overdragelse af ret til at råde over et værk kan helt eller delvis tilsidesættes, hvis det viser sig, at den fører til åbenbart urimelige resultater. Det samme gælder, hvis der for retten til at råde over værket er aftalt vilkår, som strider mod god skik på ophavsrettens område.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 139-40, II s. 39-40, III s. 10. Fi. I s. 66-67, III s. 5. No. I s. 20, II s. 69-70, III s. 26. Sv. I s. 292-94, II s. 180-85, III s. 71.

Litteratur: J. Hartvig Jacobsen II s. 66-70, *Torben Lund* II s. 246-47, *Saxén* s. 58-62, 278 ff, *Bergström* i Sv. J. T. 1953 s. 162-63, *Erik Hedfeldt* i NIR 1954 s. 149-50, *Knut Sejersted Selmer* i T. f. R. 1952 s. 538-41, *W. Weincke* i U. f. R. 1956 B s. 233.

Oven for under § 27 er det omtalt, at en aftale angående overdragelse af ophavsret kan tilsidesættes efter aftalelovens regler. Disse vedrører for størstedelens vedkommende forhold ved selve aftalens indgåelse, der gør det odøst at opretholde den i dens helhed eller delvis, f.eks. en udvist svig, udnyttelse m. v. Aftaleloven indeholder dog tillige enkelte regler, der giver adgang til at regulere en indgået kontrakt på grund af selve *indholdet* af kontrakten (§§ 36-38), og disse finder naturligvis også anvendelse på aftaler om ophavsret. Men desuden findes der i speciallovgivningen visse bestemmelser, der giver mulighed for hel eller delvis tilsidesættelse af en aftale på grund af dens for den sagsøgende part odiøse indhold, se f.eks. lov nr. 129 af 15. april 1930 om forsikringsaftaler § 34, lov nr. 146 af 13. april 1938 om gældsbreve § 8, lov nr. 355 af 27. dec. 1958 om leje § 30, lov om ægteskabs indgåelse af 30. juni 1922 § 72, og den med det heromhandlede område særlig beslægtede regel i lov nr. 142 af 29. april 1955 om arbejdstageres opfindelser § 8, stk. 4 og § 11. En tilsvarende bestemmelse er nu optaget i ophavsretslovens § 29. Den kan dels anvendes, hvor en aftale, således som den fremtræder, indeholder bestemmelser der strider mod god skik på ophavsrettens område, dels hvor en aftale uden at stride mod god skik dog ved sin anvendelse viser sig at føre til åbenbart urimelige resultater for den sagsøgende part. Det må herved bemærkes, at bestemmelsen lige som de oven for nævnte i særlig grad tager sigte på retsforhold, der er bestemt til at have virkning over et længere tidsrum. Her kan forholdene forandre sig på en sådan måde, at kontrakten bliver urimelig byrdefuld for den ene af parterne og tilsvarende urimelig lukrativ for den anden. Angående forståelsen af udtrykket god skik er det særlig i de svenske motiver (I s. 293) fremhævet, at bestemmelsen kan anvendes, selv om aftalen er udtryk for en sædvane på det pågældende område, nemlig hvis denne *ikke* kan betegnes som *god*. Hertil kan føjes, at den også kan anvendes, hvis der slet ikke i forvejen eksisterer no-

gen sædvane, idet ordet »skik« her nærmest må forstås som synonymt med »handlemåde«, Da. Mot. II s. 18.

En regulering af aftalen må ske ved domstolene, og den kan både ske på den måde, at hele aftalen tilsidesættes, og således, at den i og for sig opretholdes men med udeladelse eller ændring af den odieuse bestemmelse, se om den tilsvarende bestemmelse i ægteskabslovens § 72: T. f. R. 1961 s. 288-91. Der må herved tages hensyn til begge parter interesser.

Bestemmelsen er først og fremmest givet i ophavsmandens interesse idet han i almindelighed må anses som den svage part i retsforholdet, men den kan også anvendes af hans medkontrahent, hvis den viser sig urimelig tyngende for ham eller den f. eks. er indgået under medvirkning af en ophavsmandsorganisation på en sådan måde, at det omvendt er medkontrahenten, der må betegnes som den svage part. I de norske motiver (III s. 26) er der også lagt vægt på hvem af parterne der er den mest forretningskyndige.

I de norske motiver (II s. 70) er bestemmelsen betegnet som *en retlig standard*. Dette udtryk er anvendt i den betydning, det har efter *Knophs* definition, d. v. s. en skønsregel, der dog giver et vist direktiv for skønnets udøvelse af en sådan art, at det kan give udtryk for de til enhver tid gældende faktiske forhold og retsopfattelsen.

Som eksempel på lovens anvendelse er i de danske motiver I s. 140 nævnt det tilfælde, at det ved værkets udnyttelse viser sig, at den skaffer erhververen af retten fordele, der står i åbenlyst misforhold til det ydede vederlag. I de svenske motiver II s. 185 er der i denne forbindelse peget på, at man ved bedømmelsen må tage samtlige de vedrørende retsforholdet foreliggende omstændigheder i betragtning. I de danske motiver II s. 40 nævnes det forhold, at det efter kontraktens indgåelse bliver muligt at udnytte værket på en måde eller i en udstrækning, som man ikke kunne regne med, da aftalen blev indgået.

Der er iøvrigt forskellige steder i motiverne og i nærværende

kommentar peget på bestemmelsens anvendelse på specielle retsforhold, således er det under § 27 anført, at den efter omstændighederne kan erstatte den udgåede regel vedrørende overdragelse af fremtidige rettigheder, der opstår ved udvidelse af lovens anvendelsesområde. Også på aftaler vedrørende fremtidige værker kan den finde anvendelse.

I de norske motiver er der også som et anvendelsesområde peget på de tilfælde, hvor de økonomiske forhold, særlig forandringer i pengeværdien, gør kontrakten odios (I s. 20, II s. 70).

Ændringen kan ske med tilbagevirkende kraft, således at det f.eks. kan pålægges den pågældende at tilbagebetale det for meget oppebårne beløb (modsat aftalelovens §§ 36 og 37), og den kan anvendes på aftaler, der er indgået før lovens ikrafttræden, hvis retsforholdet stadig består den 1. oktober 1961, Da. Mot. I s. 140, II s. 40.

I de danske motiver II s. 40 er det ved gennemgangen af § 29 sluttelig understreget, at bestemmelsen må anvendes med forsigtighed, specielt når der er tale om tilsidesættelse af aftaler, der ikke i indgåelsesøjeblikket kunne betegnes som stridende mod god skik. Dette kan tiltrædes, der er jo her tale om et indgreb i kontraktfrihedens grundsætning.

§ 30

ARV OG TESTAMENTE

Stk. 1. *Ved ophavsmandens død finder arvelovgivningens almindelige regler anvendelse på ophavsretten.*

Stk. 2. *Ved testamente kan ophavsmanden med bindende virkning også for ægtefælle og livsarvinger give forskrifter om udøvelse af ophavsretten eller overlade det til en anden at give sådanne forskrifter.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 140-41, II s. 40. Fi. I s. 65-66. No. I s. 20, II s. 70-71. Sv. I s. 294-301, II s. 215-16.

Litteratur: Glahn: s. 15-17, *Grundtvig* s. 135-38, *Torben Lund I* s. 115-18, *II* s. 255-59, *J. Hartvig Jacobsen I* s. 257-63, *Knoph* s. 144-45, *Konow* s. 86-89.

Torben Lund: Ophavsrettens overgang ved ægteskab og arv, i Festskrift til Gösta Eberstein, 1950 s. 158-74, også i Fuldmægtigen 1953 s. 97-102 og 109-17.

Domme i U. f. R. 1913 s. 41, 1951 s. 657 og 1077.

Stk. 1. Ved ophavsmandens død opstår der en række vanskelige spørgsmål med hensyn til ophavsretten til de af ham skabte værker. Ganske vist bestemmer den nye lov lige så vel som den gamle, at som hovedregel kommer arvelovgivningens almindelige regler til anvendelse, men der er forskellige momenter, der bevirker, at sagen ikke er så lige til. Dels er der de personlige hensyn til den afdøde ophavsmands prestige, dels det forhold, at det ofte vil være overordentlig vanskeligt at afgøre, hvor meget en ophavsret til et bestemt værk er værd.

Loven forudsætter som det normale, at ophavsretten går ind i boet på normal måde. Henvisningen til de almindelige arve-regler må også betyde, hvilket er fremhævet i de danske (og norske) motiver, at afdødes ægtefælle, hvis retten ikke har været i særeje, kan hensejle i uskiftet bo med den, og dette finder da også faktisk sted i vidt omfang. Ægtefællen har da en meget fri rådighed over ophavsretten, jfr. lov nr. 120 af 20. april 1926.

Skal der afholdes skifte, går ophavsretten derimod ind i boet, og den bør da ved opgørelsen tillægges den ene eller den anden af arvingerne. Dette undlades imidlertid ofte, og der opstår da den situation, som loven af 1933 gav detaljerede regler for i § 6, nemlig at ophavsretten tilkommer flere arvinger i forening. Da disse regler er ophævede og ikke gentaget i den nye lov, må man formentlig for dette fællesejes vedkommende forholde sig på samme måde som hvor ophavsretten tilkommer flere ophavsmænd i forening, jfr. § 6

med kommentarer. Navnlig kan man ikke anvende den tidligere gældende regel, der gav ophavsmandens efterladte ægtefælle en præferencestilling i forhold til de øvrige arvinger med hensyn til at træffe bestemmelse.

Ved arvingens død går retten igen over til hans arvinger o. s. v. i de 50 år, retten normalt varer.

Hvis den, til hvem ophavsmanden har overdraget retten, afgår ved døden, går retten over til hans arvinger, medmindre hans ret måtte anses som personlig og kun gældende for hans livstid (Sv. Mot. I s. 300).

I det omfang reglerne om tvangsarvet ikke er til hinder for det, kan ophavsmanden ved testamente råde over ophavsretten. Reglerne om tvangsarv kan volde store vanskeligheder, da det er så vanskeligt at vurdere, hvad retten vil indbringe i de 50 år, den endnu eksisterer.

Det kan ikke nægtes, at disse arveregler på grund af de særlige forhold og det ulegemlige objekt kan volde stort besvær og at det kan volde uoverstigelige vanskeligheder efter en årrækkes forløb at konstatere, hvem der egentlig er indehaver af retten, se et klart eksempel herpå i U. f. R. 1951 s. 1077.

En fordeling af indtægter efter ophavsmandens død kan ikke ske i en forlagskontrakt, der må oprettes testamente, se U. f. R. 1913 s. 41.

Ved boopgørelsen må det yderligere iagttages, at den afdøde ophavsmands hustru, hvis retten har været i fælleseje, udtager halvdelen af værdien som sin boslod modsat tidligere (før loven om ægteskabets retsvirkninger af 1925), U. f. R. 1913 s. 41.

Når det siges i § 30, stk. 1., at arvereglerne finder anvendelse på ophavsretten, omfatter dette i og for sig også droit moral, og det er da også fastsat i § 55, stk. 6. at den, der som arving indtræder i ophavsmandens rettigheder, kan påtale droit moral krænkelse. Disse kan dog også påtales dels af det offentlige, dels af visse den afdøde nærtstående personer,

uanset om de er arvinger eller ej. Efter den hidtil gældende ret lå *droit moral* kun hos Undervisningsministeriet, ikke hos arvingerne, jfr. U. f. R. 1951 s. 657.

Er der ved ophavsmandens død ingen arvinger, går retten over til staten, som så må drage omsorg for, eventuelt ved sagkyndiges hjælp, at varetage den på bedste måde.

Det svenske rigsdagsudvalg har undersøgt mulighederne for at gribe ind over for sådanne arvinger, som mod al rimelighed vægrer sig ved at offentliggøre deres afdøde arveladers værker, men man har givet op over for problemet, Sv. Mot. III s. 76.

Stk. 2. De deri omhandlede *forskrifter*, som for ikke at kunne anfægtes af arvingerne skal være fastsat ved testamente, kan gøre indgreb i ægtefællens boslodsret og arvingernes tvangsarveret, se bestemmelsen. De kan gå ud på, at et værk overhovedet ikke må offentliggøres, så længe ophavsretten varer (dette var også muligt efter lov 1933 § 11), at det kun må offentliggøres på en bestemt måde. De kan også vedrøre spørgsmålet om værkets navngivning, og de kan (jfr. No. Mot. I s. 20-21) gå ud på at indsætte en bestemt person eller institution til at overvåge forskrifterne eller *droit moral* (Sv. Mot. I s. 299). De kan derimod ikke gå ud på at fordele ophavsrettens økonomiske værdi på en mod reglerne om den kvantitative tvangsarveret stridende måde.

Når det efter § 30, stk. 2 yderligere er muligt at indsætte en anden person til at give forskrifter af den anførte art, ikke blot at overvåge dem, er dette i strid med almindelige testamentsregler (*Borum*: Arveretten s. 139, *Ernst Andersen*: Arv og Legat, 1961, s. 116-18) og ikke uden betænkelighed (No. Mot. II s. 71). Imidlertid er det nu gældende ret, det antages at medføre, at den indsatte person også kan påtale overtrædelse af de forskrifter, han selv har givet, Sv. Mot. I s. 297.

Om påtale af forskrifternes overtrædelse iøvrigt se § 55, stk. 6.

§ 31

KREDITORFORFØLGNING

Stk. 1. Ophavsmandens ret til at råde over sit værk kan ikke være genstand for kreditorforfølgning, hverken hos ham selv eller hos nogen, til hvem den er overgået ifølge ægteskab eller arv.

Stk. 2 Det samme gælder for så vidt angår kunstværker, som ikke er udstillet, udbudt til salg eller på anden måde godkendt til offentliggørelse, og med hensyn til manuskripter.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 142-43, II s. 41-42. Fi. I s. 66-67. No. I s. 20-21, II s. 71-72, III s. 26. Sv. I s. 301-03, II s. 216-17, III s. 76-78.

Litteratur: Grundtvig s. 135-38, Torben Lund I s. 119-20, II s. 255-59, J. Hartvig Jacobsen I s. 257-63, Johs. Hansen s. 42, Vinding Kruse I s. 227, Knoph s. 145-46, Konow s. 118-20, Saxén s. 273-77 (Kreditorforfølgning hos forlæggeren).

Stk. 1. Efter loven af 1933 § 12 havde kreditorerne en vis adgang til at tilegne sig vederlaget for fremtidige udgivelser eller offentlig fremførelse af værker, i ophavsmandens levetid kun af tidligere offentliggjorte værker, efter hans død også af værker, der endnu ikke havde været offentliggjort. Disse regler om retsforfølgning i fremtidige vederlag, der stred mod almindelige tvangsforfølgningsregler, er nu ophævet og der kan efter den nye lov hverken gøres udlæg i selve ophavsretten eller i retten til fremtidigt vederlag. Ophavsmanden skal ikke af kreditorerne hverken indirekte eller direkte kunne tvinges til at offentliggøre værker, som han ikke selv har ønsket at offentliggøre. Derimod kan forfølgning naturligvis ske i indtjent men endnu ikke udbetalt vederlag.

Det må antages, at ophavsmanden ikke på forhånd kan

give afkald på beskyttelsen efter § 31. Derimod kan han i den aktuelle situation give afkald, f.eks. ved under en udlægsforretning selv at påvise retten som udlægsobjekt.

Beskyttelsen gælder såvel over for udlæg og arrest som i tilfælde af konkurs og dødsboskifte efter skiftelovens kap. III. Den gælder også over for en ægtefælle eller arving, der har fået ophavsretten udlagt i medfør af boslods krav, legal arveret eller testamente. Hos den, der har fået ophavsretten overdraget ved aftale, kan dennes kreditorer kun tilegne sig den i det omfang, den kan videreoverdrages, jfr. herved § 28, stk. 2.

Stk. 2. Til manuskriptet knytter der sig så store personlige interesser, at det må være helt undtaget fra retsforfølgning. Ligeledes er der sådanne interesser knyttet til ufærdige kunstværker, at der er grund til også her at opstille et forbud. Imidlertid er det vanskeligt for udenforstående at afgøre, hvornår et kunstværk er færdigt, og man må derfor overlade det til kunstneren selv at afgøre dette, men for at undgå misbrug må det gælde, at hvis kunstneren har foretaget sig visse handlinger, der indicerer, at han nu betragter det som færdigt, ved f.eks. at udstille det eller udbyde det til salg, må kreditorernes berettigede interesser gå forud. I det svenske rigsdagsudvalgs betænkning (Sv. Mot. III s. 76-78) er faren for misbrug stærkt fremhævet, og det er pointeret, at man må tage i betragtning ethvert indicium for, at kunstneren selv betragter værket som færdigt, ikke blot de foran nævnte. Ellers bliver der tale om et urimeligt privilegium for en enkelt stand. Det må her bemærkes, at Sverige hidtil ikke har haft en regel som den i § 31, stk. 2. optagne, medens en tilsvarende regel for kunstværkers vedkommende også gjaldt i Danmark efter lov 1933 § 29.

I tilfælde af strid mellem arvinger og kreditorer eller arvinger indbyrdes om, hvilke kunstneriske efterladenskaber, herunder skitser, studier o. l., der kan bortsælges, uden at berettigede interesser derved krænkes, har enhver af parter-

ne hidtil kunnet indanke sagen til kunstakademiets afgørelse, Lov 1933 § 29, stk. 2. Denne regel er afskaffet og afgørelsen må nu ligge hos domstolene, evt. skifteretten, som dog må kunne indhente en vejledende udtalelse fra kunstakademiet.

§ 32

RET TIL OFFENTLIG FREMFØRELSE

Stk. 1. *Har ophavsmanden overdraget retten til at fremføre et værk for almenheden, skal overdragelsen gælde for en tid af 3 år og ikke medføre eneret. Såfremt eneret er aftalt, kan ophavsmanden desuagtet selv fremføre værket eller overlade retten dertil til andre, hvis retten ikke er blevet benyttet i 3 på hinanden følgende år.*

Stk. 2. *Disse bestemmelser finder ikke anvendelse på filmværker.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 143-44, II s. 42. Fi. I s. 67, II s. 26. No. I s. 21, II s. 72-73. Sv. I s. 304-07, II s. 185-88.

Litteratur: Glahn s. 14-15, Grundtvig s. 122-25, Torben Lund I s. 112-15, J. Hartvig Jacobsen II s. 230-59, Knoph s. 142-43, Konow s. 106-14, Ulf Bernitz »Om dubbelupplåttelse av uppföranderätt« i NIR 1959 s. 39-48.

Domme: U. f. R. 1912 s. 187, H og 775, 1915 s. 811, H, 1943 s. 1039.

Forgængerer for bestemmelsen i § 32 var lov 1933 § 10. Reglerne er i alt væsentligt de samme, men visse ændringer er dog gennemført. § 10 handlede om ret til opførelse af dramatiske værker og udførelse af musikværker. Den nye § 32 omhandler derimod enhver ret til »at fremføre et værk for almenheden«,

herunder også oplæsning. Når det yderligere i de svenske motiver (I s. 304) er udtalt at bestemmelsen også gælder, når et værk vises for almenheden, stemmer dette ikke med indholdet af § 2, der nævner fremførelse af et værk *ved siden af* visning.

§ 32 giver visse særlige regler angående denne specielle form for overdragelse af ophavsret, reglerne må suppleres med de almindelige regler om overdragelse i §§ 27-29.

Bestemmelsen gælder kun retsforholdet mellem ophavsmanden og den, der selv agter at fremføre værket, et teater el. lign., derimod ikke sådanne kontrakter, der overdrager overførelsesretten til en mellemmand, agent e. l. eller en organisation af KODA-typen, jfr. U. f. R. 1943 s. 1039, Da. Mot. I s. 143, II s. 42, og Fi. Mot. I s. 62, cfr. derimod Sv. Mot. I s. 306.

Fælles for aftaler, der hjemler eneret for erhververen og aftaler, der ikke giver eneret, er det, at den overdragne ret, hvis ingen anden tidsfrist er aftalt, anses for at gælde i 3 år. Denne regel findes ikke i hidtil gældende lov eller i kommissionsudkastet. At den er deklaratorisk fremgår af § 27, stk. 2.

Efter lov 1933 § 10 gjaldt fremførelsesretten, med mindre andet var aftalt, en ret for erhververen til at fremføre værket overalt og så ofte han ville, men han kunne ikke videreoverdrage retten. Den første del af denne regel er ophævet, det kan ikke anses som en gennemsnitlig rigtig regel at opstille noget sådant, alt må afhænge af den indgåede aftale og omstændighederne ved og i forbindelse med kontraktafslutningen iøvrigt. Angående videreoverdragelse se nu § 28, stk. 2.

Er der intet modsat aftalt, får erhververen kun en licensret, ikke nogen eneret, se eksempelvis U. f. R. 1915 s. 811, H.

Er der derimod aftalt eneret, kan denne være total eller begrænset til et bestemt område, se for eksempel U. f. R. 1912 s. 187, »Eneret for København« til et skuespils opførelse, ikke ret til en tourné. Samme sag viser også, at reglerne i § 32 finder anvendelse, selv om det drejer sig om en fremførelse af værket i bearbejdet skikkelse. Eneretten kan også være begrænset i tid, men selv om der måtte være aftalt eneret for et længere tidsrum end tre år, mister erhververen dog, hvis

ikke andet er aftalt (hele § 32 er deklaratorisk, § 28, stk. 1.), eneretten, når værket ikke har været opført i 3 på hinanden følgende år. Ophavsmanden kan nu *selv* fremføre værket eller lade andre fremføre det. Denne regel må, lige som det udtrykkelig var bestemt i den gamle § 10, også gælde til fordel for ophavsmandens arvinger, medens den ikke gælder til fordel for andre der måtte være indtrådt i retten, se også U.f.R. 1912 s. 775.

Da den umiddelbart her oven for citerede regel efter motiverne (se bl. a. Da. Mot. II s. 42) også skyldes samfundets interesse i, at erhververen af en eneret til et værks fremførelse ikke lægger den døde hånd på værket, må man i og for sig undre sig over, at ikke *denne* regel er gjort præceptiv.

Stk. 2. er motiveret med tilstedeværelsen af den særlige regel i § 41.

§ 33

FORLAGSAFTALER

Stk. 1. *Ved en forlagsaftale overdrager ophavsmanden til forlæggeren en ret til gennem tryk eller lignende fremgangsmåde at mangfoldiggøre og udgive et litterært eller kunstnerisk værk.*

Stk. 2. *Ejendomsret til det manuskript eller andet eksemplar af værket, efter hvilket det skal gengives, forbliver hos ophavsmanden.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 144-46, II s. 42-43. Fi. I s. 68-69. No. I s. 21, II s. 73-74. Sv. I s. 307-13, II s. 188-90.

Litteratur: J. Hartvig Jacobsen II, Saxén, Nybergh, Grundtvig s. 101-22, Torben Lund I s. 104-05, 108-12, J. Hartvig Jacobsen I s. 219 ff, Knoph s. 141, Konow s. 96 ff, Fr. H.

Winsnes i NIR 1952 s. 54-59 (om forlagsafsnittet i norsk betænkn. 1950), *Erik Hedfeldt* i Festskrift til Birger Ekeberg 1950, *Sv. Bergström* i Sv. J. T. 1953 s. 159-62 (om grebet forlagsaftale), *Torben Lund II* s. 236 ff (om forlagskontrakt vedr. kunstværker), *Iver Jespersen* i Perspektiver s. 103-06, *Knut Sejersted Selmer* i T. f. R. 1952 s. 545 (om forlæggerens konkurs), *B. Godenhielm*: En förlagsrätlig studie, i Tidsskrift utgivet av Jur. Fören. i Finland.

Domme: U. f. R. 1906 s. 52, 1918 s. 817, 1945 s. 985, 1950 s. 142, H, 1955 s. 171.

Paragraffen indeholder i stk. 1. en definition af begrebet forlagskontrakt. Definitionen har særlig den betydning, at hvis en sådan kontrakt foreligger, er bestemmelserne i lovens §§ 33-40 anvendelige på den.

1) Ophavsmanden skal *til forlæggeren* overdrage den i § 33 nærmere angivne ret. (Om retsforholdet mellem en »udgiver« (redaktør) af et samleværk og bidragyderne se neden for under 5). Når det i Da. Mot. II s. 42-43 er udtalt, at aftaler om mangfoldiggørelse af brugskunst kun kan betragtes som forlagskontrakter, hvis de afsluttes med en forlægger, kan der formentlig ikke heri lægges mere end, at de i § 33, stk. 1 opstillede krav iøvrigt må være opfyldt. Hvis der foreligger en aftale, der helt igennem opfylder disse krav, bliver erhververen af retten automatisk forlægger f. s. v. angår denne udgivelse, ligegyldigt om han i forvejen er professionel forlægger eller ej. En »forlægger« i lovens forstand er en person, der – selv om det blot drejer sig om et enkelt værk – gennem tryk eller lignende fremgangsmåde mangfoldiggør og udgiver et litterært eller kunstnerisk værk.

2) Der skal overdrages *en ret til* o. s. v. Selv om det ikke drejer sig om en eneret, er aftalen alligevel en forlagsaftale. (Sv. Mot. I s. 309-10). Hvad aftalen iøvrigt benævner sig, er ligegyldigt, det kommer an på indholdet. En aftale, der overdrager »den hele og fulde forfatterret«, er i praksis anset for en forlagskontrakt, der tillige rummer noget mere (nemlig

også fremførelsesrettigheder o.l.), U. f. R. 1945 s. 985. Tilsvarende betragtning må formentlig anlægges på en kontrakt, der overdrager »ejendomsretten«, cfr. dog U. f. R. 1918 s. 817, der dog næppe kan anses som gyldigt præcedens idag. Såfremt det i denne sag er tillagt betydning, at aftalen og værkets fremstilling er blevet til på forlæggerens initiativ, må det hævdes, at dette moment er ligegyldigt for spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger en forlagskontrakt. Lyder aftalen på, at der overdrages »forfatterret« bør den fortolkes som kun givende forlagsret, Sv. Mot. I s. 310. Der kræves ingen form til afslutning af en forlagsaftale, men skriftlig udformning med præcisering af rettigheder og pligter på begge sider må indtrængende tilrådes.

En såkaldt *optionsaftale*, hvorved en forlægger får en fortrinsret (forkøbsret) til at erhverve retten til et bestemt værks udgivelse, er ikke nogen forlagskontrakt.

3) Forlæggeren skal have ret til at *mangfoldiggøre* værket gennem *tryk eller lignende fremgangsmåde*. Det skal altså være forlæggeren, der mangfoldiggør værket. Hvis ophavsmanden selv gør dette men overlader til en forlægger at distribuere værket, er der ikke tale om et forlagsforhold i lovens forstand.

I ordet »mangfoldiggøre«, der jo differerer fra det i § 2 anvendte »fremstille eksemplarer«, må formentlig ligge en forudsætning om, at der skal være tale om en vis flerhed af eksemplarer (hvilket ikke er en forudsætning for »udgivelse«, se § 8). Det er i hvert fald f.s.v. angår mangfoldiggørelse ved fotografering i de danske Motiver II s. 43 udtalt, at et sådant forhold kan henføres under forlagsaftale, når der er tale om fremstilling af et større antal eksemplarer. Specielt hvad større musikværker angår, gælder det dog, at de ofte kun fremstilles i nogle få eksemplarer, som udlejes af musikforlæggeren, og et sådant forhold må også kunne henføres under forlagsbegrebet.

Angående hvad der skal henregnes under de mangfoldiggørelsesmetoder, der sidestilles med tryk, har der været ad-

skillig vaklen i motiverne, men i de endelige regeringsforslag i Danmark, Norge og Sverige er det dog fastslået, at eksemplar fremstilling ved hjælp af fotografi, duplicering, gravure, og lystryk kan henregnes under forlagsforholdet. Derimod omfatter begrebet naturligvis ikke fremstilling af grammofonplader, og heller ikke almindelig fremstilling og distribution af kunstindustrielle genstande. Drejer det sig derimod om fremstilling ved tryk eller analog fremgangsmåde, som f.eks. tapetfremstilling eller kattuntryk, kan der være tale om et forlagsforhold, lige som naturligvis hele det område, der falder ind under begrebet »kunstforlag«, omfattes af begrebet.

4) Der skal være tale om overdragelse af en ret til mangfoldiggørelse *og udgivelse*. Kun hvis erhververen af retten skal tage sig af begge dele, falder forholdet ind under lovens forlagsregler. Om begrebet udgivelse se § 8.

5) Det skal dreje sig om *et litterært eller kunstnerisk værk*. Herunder går naturligvis principielt alle de værker, der omhandles i § 1, men for nogle arters vedkommende (f.eks. film) kan der vanskelig blive tale om, at de mangfoldiggøres ved tryk eller lignende metode.

Efter motiverne anvendes reglerne også på en kontrakt angående udgivelse af et udenlandsk værk i oversættelse, og på selve aftalen mellem forlæggeren og oversætteren (se iøvrigt under § 40), ligeledes på aftalen imellem en udgiver (redaktør) af et samleværk og den forlægger, der udgiver samleværket. Ligeledes antages det i motiverne, at reglerne om forlagsforhold anvendes på retsforholdet mellem »udgiveren« (redaktøren) af samleværket og de enkelte bidragydere, jfr. også forudsætningen i § 40.

Eksistensen af en forlagsaftale betyder som foran nævnt, at lovens regler i §§ 33-40 kommer til anvendelse på retsforholdet. Dette gælder reglerne i § 37, der ikke kan fraviges i ophavsmandens disfavør, og endvidere også reglerne i §§ 33-36 og 38-40, hvis ikke andet er aftalt mellem parterne, jfr. § 27, stk. 2. På enhver overdragelse af ophavsret, herunder

også forlagsaftaler, kommer de almindelige regler i §§ 27-29 til anvendelse.

Gennem de her anførte regler reguleres altså forholdet mellem ophavsmand og forlægger i visse retninger, der er i disse regler dog kun tale om visse, særlig betydningsfulde problemer, som loven angiver en standardløsning af.

Et mere fuldstændigt sæt retsregler er opstillet i den såkaldte nordiske normalkontrakt (fra 1947), der er aftalt mellem det nordiske forfatterråd og det nordiske forlæggerråd. Kontrakten er aftrykt i Sv. Mot. I s. 619-24, den kan iøvrigt snart ventes revideret. Den er til en vis grad obligatorisk for medlemmerne af de organisationer, der står bag ved de nævnte fællesråd, men den vedrører kun romaner, noveller, lyrik og dermed sidestillede værker, dog ikke dramatik og essays og billed-, børne- og ungdomsbøger. Faglitteraturen falder uden for. F.s.v. angår bøger og bidrag til samleværker på det videnskabelige og populærvidenskabelige område er der af »Foreningen til beskyttelse af videnskabeligt arbejde« (F. B. V. A.) opstillet en række aftaleregler, der er obligatoriske for denne forenings medlemmer. De beskæftiger sig i modsætning til normalkontrakten også med selve honorærets størrelse.

Også for så vidt angår kontrakter med musikforlæggere er en normalkontrakt opstillet.

Angående de nærmere regler for retsforholdet mellem ophavsmand og forlægger ud over lovens regler må iøvrigt henvises til den foran nævnte litteratur, navnlig til de store, specielle bøger angående forlagsretten af *J. Hartvig Jacobsen*, *Saxen* og *Nybergh*.

Stk. 2. Den deklatoriske regel om, at ophavsmanden, når forlagskontrakt indgås, beholder ejendomsretten til manuskriptet eller det eksemplar af værket, efter hvilket det skal gives (f.eks. en tegning) er ret selvfølgelig. Det er kun selve ophavsretten, der i det i § 33 angivne omfang går over til forlæggeren. Reglen, der er modstykket til den i § 27, stk. 1.

pkt. 2 indeholdte regel, må i virkeligheden antages at gælde for al overdragelse af ophavsret, Da. Mot. I s. 146, II s. 43. Sagen i U. f. R. 1919 s. 404 handler om en af et trykkeri foretaget uberettiget tilintetgørelse af et manuskript. I sagen i U. f. R. 1936 s. 1124 ansås ejendomsretten til nogle arbejdstegninger vedr. fremstilling af kirkeklokker for overgået til arbejdsgiveren i kraft af ansættelsesforholdet. Ved dom af 3. februar 1961 (Frederiksberg Birk) blev et blad, der af en tegner havde fået tilsendt og havde reproduceret nogle af hans tegninger, kendt erstatningsforpligtet med hensyn til selve tegningerne, som ikke havde kunnet tilbageleveres.

§ 34

OPLAG

Stk. 1. *Forlæggeren har ret til at udgive ét oplag, som ikke må overstige 2.000 eksemplarer af et litterært værk, 1.000 af et musikværk og 200 af et kunstværk.*

Stk. 2. *Ved oplag forstås de eksemplarer, som forlæggeren lader fremstille på én gang.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 146-47, II s. 43. Fi. I s. 69. No. I s. 21, II s. 74-75. Sv. I s. 312-14, II s. 190-92.

Litteratur: Grundtvig s. 104-06, Torben Lund I s. 107-08, II s. 239, J. Hartvig Jacobsen I s. 232-34, II s. 134-41, 179, Saxén s. 153-57.

Domme: U. f. R. 1900 s. 578, 1918 s. 610, 1919 s. 833.

Definitionen i stk. 2 af et oplag gælder de tilfælde, hvor ordet oplag nævnes i loven, det antages dog også at kunne anvendes, hvor der i en kontrakt e.l. anvendes ordet oplag,

uden at anden aftale er truffet desangående, Sv. Mot. I s. 313. Forlæggerens fremstilling anses for afsluttet, når eksemplarerne er trykt, uanset at ikke hele oplaget hæftes eller indbindes på én gang, Sv. Mot. I s. 313.

Udtrykket »udgave« der også ofte anvendes, er ikke defineret. Herved tænkes i almindelighed på et oplag, der er revideret i forhold til det forrige (sml. § 38).

Er der indgået en forlagsaftale uden at det er fastsat, hvor mange eksemplarer forlæggeren må fremstille, kan han i medfør af stk. 1. fremstille ét oplag, der ikke må overstige de nedennævnte antal. Hvis forlæggeren af en bog kun lader trykke 1000 eksemplarer på én gang, må han ikke yderligere fremstille 1000 ekspl.

Er der truffet aftale om ét eller flere oplag men intet nævnt om, hvor store de må være, kan forlæggeren trykke 2000 eksemplarer af et litterært værk, 1000 af et musikværk og 200 af et kunstværk. Efter den ældre lovgivning var tallet 1000 eksemplarer i alle tilfælde, men de nu i loven optagne tal anses bedre at svare til hvad der er rimeligt efter de faktiske forhold. Bestemmelsens hovedformål er at tvinge parterne til at træffe nøjagtige aftaler om udgivelsesrettens omfang.

Reglen har iøvrigt navnlig betydning, hvor der er truffet aftale om udgivelse mod et éngangshonorar (»lumpsum«). I sagen i U. f. R. 1900 s. 578 havde en forlægger købt retten til at udgive et sangspil for en pris af 10 kr. én gang for alle. Da han udgav 2. oplag, ansås han, da han ikke kunne bevise at have ret hertil, som havende begået forfatterretskrænkelser og måtte betale bøde og erstatning. I 1918 s. 610 antoges den af en kunstner til et kunstforlag overdragne reproduktionsret til forskellige af hans billeder i mangel af bevis for, at aftalen hjemlede en videregående ret, kun at angå ét oplag på indtil 1000 ekspl. af hvert billede. I 1913 s. 833 havde forlæggeren ret til at udgive ét oplag på 5–6000 ekspl. af en roman og han havde optionsret til nye oplag (se under § 33) for 100 kr. én gang for alle. Da fristen for options-

retten var udløbet, da han trykte nyt oplag, måtte han betale en erstatning på 3000 kr.

Om dommen i J. D. 1958 s. 51 se foran s. 192.

På urimelige aftaler vil iøvrigt nu reglen i § 29 kunne anvendes.

§ 35

FORLÆGGERENS UDGIVELSESPLIGT

Forlæggeren er pligtig at udgive værket inden en rimelig tid og sørge for dets spredning i den udstrækning, hvori afsætningsforholdene og omstændighederne i øvrigt gør det muligt.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 147-49, II s. 43-44, III s. 10, IV s. 9. Fi. I s. 70-71, II s. 26-27. No. I s. 22, II s. 75-78, III s. 26-27. Sv. I s. 314-19, II s. 192-98.

Litteratur: Grundtvig: s. 114 ff, *Torben Lund I* s. 105-07 og 110, II s. 231-39, *J. Hartvig Jacobsen I* s. 225-32, *II* s. 126-51, 165-87, 219-22, *Knoph* s. 142, *Saxen* s. 147 ff, særlig 157-59, 188 ff, *Eberstein II* s. 154-59, *Torben Lund* i Jur. 1942 s. 178, *Erik Hedfeldt* i Festskrift til Birger Ekeberg 1950, *Knut Sejersted Selmer* i T. f. R. 1952 s. 544, *Sv. Bergström* i Sv. J. T. 1953 s. 161-62, *Erik Hedfeldt* i NIR 1954 s. 153-60, *W. Weincke* i U. f. R. 1956 B s. 233-34.

Særlig om udgivelsespligten også omfatter senere oplag: *Saxén* s. 248-54, *Eberstein II* s. 158-59.

Domme: U. f. R. 1946 s. 834, H, J. D. 1947 s. 17.

Efter loven af 1933 § 9, stk. 6 var forlæggeren, hvis ikke andet var vedtaget i forlagskontrakten, pligtig at udgive værket inden et år efter at have modtaget fuldstændigt manuskript.

Bestemmelsen i den nye lov om forlæggerens pligt til at udgive værket er blevet ret forskelligt udformet og motiveret i de forskellige nordiske lande, lige som forskellige udformninger har set dagens lys under de forskellige faser af lovgivningsarbejdet.

Det vil ses, at reglerne om udgivelsespligt ikke er optaget i selve definitionen af en forlagsaftale i § 33. Det må imidlertid anses som en naturlig og rimelig sag, at når forlæggeren får ret til at udgive et værk følger dermed også en pligt.

Efter lovbestemmelsens udformning, jfr. også § 27, stk. 2, er reglen i § 35 gjort deklatorisk, på samme måde som den tilsvarende regel i lov 1933. Derimod er det i den norske lov (§ 34, stk. 4) i dennes endelige udformning i Stortinget blevet bestemt, at aftaler, som væsentlig afviger fra reglen til skade for ophavsmanden, er ugyldige, det siges i motiverne (III s. 26), at reglen, hvis den skal nå sit formål, normalt ikke bør kunne fraviges til skade for ophavsmanden. De danske motiver udtaler i virkeligheden nogenlunde det samme (II s. 43-44). Med afslutningen af forlagsaftalen har det netop som regel været forfatterens hensigt at skabe sikkerhed for, at hans værk kan udkomme, således at det ville stride mod aftalens forudsætninger, om forlæggeren ikke foretager sig, hvad der med rimelighed kan forlanges for at muliggøre udgivelsen. I princippet bør forlæggeren have pligt til udgivelsen i alle normale tilfælde, og i sådanne tilfælde bør en aftalebestemmelse, hvorved forlæggeren gør sig fri af denne forpligtelse, ikke kunne anerkendes.

Imidlertid kan forlæggeren i mere specielle tilfælde have en fuldt legitim interesse i at kunne tage forbehold med hensyn til udgivelsespligten. Ved bestilte værker kan det eksempelvis være rimeligt, at forlæggeren forbeholder sig sin stilling, indtil han har set det færdige arbejde, eller at han gør udgivelsen afhængig af, at markedsforholdene ikke har ændret sig væsentligt siden aftalens indgåelse, og urimelige forbehold kan tilsidesættes med hjemmel i § 29.

Til disse udtalelser i motiverne skal forfatteren af nærvæ-

rende kommentar for egen regning tilføje, at hvor det drejer sig om tilfælde, hvor forlagsaftalen er afsluttet uden at forlæggeren på aftalens tidspunkt har set værket (som måske på dette tidspunkt slet ikke er udarbejdet), må forlæggeren kunne hæve aftalen – og dermed frigøre sig for udgivelsespligten – såfremt værket, når det leveres, efter en objektiv dom ikke svarer til, hvad der med rimelighed kan forlanges (i sagen i U. f. R. 1946 s. 834, H, ansås forlæggerens indvendinger ikke for berettigede). Om forlæggeren skal bære risikoen for, at markedsforholdene har forandret sig således, at en udgivelse nu ikke kan betale sig, må afhænge af almindelige forudsætningssynspunkter, lige som reglen i § 29 må kunne anvendes.

Sådanne forhold som papirvanskeligheder, der forelå allerede ved værkets antagelse, eller direktørskifte, kan naturligvis ikke berettige forlaget til at undlade udgivelsen, J. D. 1947 s. 17.

Udgivelsen skal efter § 35 ske *inden en rimelig tid*. Forlaget må, når det har modtaget manuskriptet, drage omsorg for, at værket snarest muligt mangfoldiggøres og distribueres. Dette vil forlaget jo også selv normalt være interesseret i, en undtagelse herfra vil i de fleste tilfælde skyldes pengemangel hos forlaget, et forhold der ikke kan undskylde en udsættelse med udgivelsen. Som faktorer, der iøvrigt må indvirke på spørgsmålet om, hvilken tid forlaget kan beregne sig, nævnes i de norske motiver (II s. 77) værkets art og omfang, om det er et samleværk, der kræver indslag fra mange ophavs-mænd (det er lidt ejendommeligt at fremhæve dette, da reglen i § 35 ikke gælder for samleværker, men udgivelsespligt kan naturligvis være aftalt), den aktualitetsinteresse, som knytter sig til udgivelsen (en kommentar til en ny lov ønskes lagt på boghandlerens bord den dag, loven træder i kraft), trykningsspørgsmål, mulig papirrationering, arbejdskonflikt o.s.v. (Force majeure må vel altid suspendere udgivelsespligten).

Pligten omfatter også et krav om, at værket *spredes* i den udstrækning, hvori afsætningsforholdene og omstændigheder-

ne iøvrigt gør det muligt. Hvis det er et værk, der skal sælges i boghandelen, må denne holdes forsynet med værket på normal måde. I de svenske motiver (I s. 317) siges det, at pligten endvidere omfatter reklame, udsendelse af anmeldereksemplarer og lign.

Pligten til at holde markedet forsynet med værket i det omfang, i hvilket der efter en objektiv dom skønnes at være afsætningsmuligheder, medfører også, at udgivelsespligten omfatter en pligt til, hvis der er rimelig basis derfor, at udsende nye oplag. Også på dette område bør ret og pligt følges ad. I de danske motiver (II s. 43) siges det direkte, at bestemmelsen i § 35 også kan finde anvendelse på forholdet mellem parterne ved genudgivelser, for så vidt forlæggeren efter aftalen har ret til at foranstalte disse.

Følgende af, at forlæggeren overtræder sin udgivelsespligt er følgende:

1) Ophavsmanden kan få *handlingsdom*. En sådan må normalt eksekveres på den i Rpl. § 493 angivne måde (interessen omsættes i penge og udlæg gøres for beløbet), men det er ikke udelukket, at også § 496 stk. 1. pkt. 1 kan komme til anvendelse. (Fogeden tillader, at udgivelsen besørges af en anden og udlæg gøres hos forlægger nr. 1 for det hertil medgæede beløb). Adgangen til handlingsdom er direkte udtrykt i de danske motiver (II s. 44), cfr. derimod de svenske motiver I s. 318. I sagen i J. D. 1947 s. 17 kunne forfatteren ikke få handlingsdom med hensyn til en digtsamling, der henvises bl. a. til de på dette tidspunkt herskende særlig vanskelige papir- og trykkeforhold.

2) Hvis dansk rets almindelige regler om adgang til at hæve en aftale er opfyldt, kan forlagsaftalen *hæves*. Dette kan ske, hvis forsinkelsen er væsentlig eller udgivelse er aftalt til et nøjagtigt tidspunkt. At de almindelige hæve-regler kan anvendes er forudsat i § 36, der tillige giver en speciel hæveadgang, når visse frister er forløbet.

3) Uanset om aftalen hæves eller ej kan ophavsmanden kræve *erstatning*, når dansk rets almindelige regler er opfyldt.

I Da. Mot. II s. 44 siges det, at ophavsmanden ofte vil have vanskeligt ved at opfylde sin bevisbyrde med hensyn til påvisning af et tab, navnlig hvor det drejer sig om genudgivelse. Når det sammesteds siges, at det er klart, at der ved en forlæggers undladelse af at udgive nyt oplag kun kan blive tale om erstatning, når forlæggeren ganske utvivlsomt har udvist forsømmelighed og helt har tilsidesat den varetagelse af ophavsmandens interesser, som han ved forlagsaftalens indgåelse har påtaget sig, må hertil bemærkes, at det drejer sig om erstatning *i kontraktforhold* og at culpa hos medkontrahenten her ikke altid er en betingelse for erstatningspålæggelse, se *B. Comard*: Forholdet mellem erstatningsregler i og uden for kontraktforhold, 1958, særlig s. 295-364.

I højesteretsdommen i U. f. R. 1946 s. 834 gaves fuldt honorar som erstatning. I J. D. 1947 s. 17 gaves en skønsmæssig erstatning, overstigende honoraret for 1. oplag, også under hensyn til de af misligholdelsen flydende immaterielle følger for forfatteren.

4) Reglen i § 36, stk. 2. gælder også, når kontrakten hæves i medfør af § 35, altså når udgivelsespligten ikke er opfyldt. Det allerede oppebårne honorar betragtes som *en garantisum*, som ophavsmanden under alle omstændigheder kan beholde.

§ 36

FRIST FOR UDGIVELSEN

Stk. 1. *Er værket ikke udgivet inden 2 år eller for musikværkers vedkommende inden 4 år efter, at ophavsmanden har leveret fuldstændigt manuskript eller andet eksemplar, som skal mangfoldiggøres, kan han hæve aftalen, uanset om han efter dansk rets almindelige regler måtte være berettiget hertil. Er et oplag udsolgt, og har forlæggeren ret til at udgive*

nyt oplag, gælder det samme, hvis forlæggeren ikke har udgivet det nye oplag senest 1 år efter, at ophavsmanden har fremsat krav herom.

Stk. 2. Er ophavsmanden berettiget til at hæve aftalen på grund af manglende eller mangelfuld udgivelse, kan han beholde allerede oppebåret honorar, uanset om han har krav på erstatning.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 147-49, II s. 44-45, IV s. 9. Fi. I s. 70-71, II s. 26-27. No. I s. 22, II s. 75-78. Sv. I s. 319-21, II s. 198-200.

Litteratur: Der henvises til den under § 35 angivne litteratur.

Domme: U. f. R. 1927 s. 1019, 1945 s. 985.

Som anført i bemærkningerne til § 35 indeholdt lov af 1933 i § 9, stk. 6 en til den nye lovs § 35 svarende regel om en egentlig udgivelsespligt for forlæggeren. Da denne regel var deklaratorisk, og der måtte være frygt for tilfælde, hvor en forlægger, der erhvervede forlagsretten til et værk, lagde den døde hånd på værket til skade både for ophavsmanden og for almindelige kulturinteresser (se om sådanne tilfælde U. f. R. 1927 s. 1019 og udvalgsbetænkningen af 1931, der ligger til grund for loven af 1933, side 37-38), blev reglen i § 9, stk. 6 suppleret med præceptive regler i stk. 7-9 om hævebeføjelser for ophavsmanden, når visse bestemt angivne frister var udløbet (og med dispensationsbeføjelse for Undervisningsministeriet).

Tilsvarende regler (dog med kortere frister) var foreslået i kommissionsbetænkningen af 1951 og i regeringsforslaget, men under lovens behandling i Folketinget ændredes reglen (ved en ændring af § 27, stk. 2) derhen, at reglen gjordes fravigelig. Den har herved mistet sin karakter af en egentlig, under alle omstændigheder gældende beskyttelsesregel for ophavsmanden og samfundet.

Om reglens virkning i praksis se sagen i U. f. R. 1945 s. 985: Et forlag havde erhvervet den hele og fulde forfatterret til en forfatters samlede produktion men havde i en længere årrække ikke udgivet værkerne. Forlaget ville dog kun give slip på retten til værkerne mod, at forfatterens enke betalte et større beløb. Forlaget dømtes til at tilbagegive retten til enken uden vederlag, aftalen opfattedes trods sin generelle ordlyd som en forlagskontrakt, og da reglen var præceptiv, kunne den efter almindelige retsregler komme til anvendelse på en kontrakt, der var indgået før lovens ikrafttræden (jfr. *Borum*: Lovkonflikter, 3. udg. s. 21-22). Dette er derimod ikke tilfældet med den nye regel efter at den er gjort deklaratisk.

De i § 36 optagne frister er noget længere end de i den nordiske normalformular optagne (18 måneder for første udgivelse, 9 måneder for nyt oplag). Dette hænger sammen med, at reglen i § 36 skal anvendes på alle litterære værker, ikke blot på skønlitterære. Den lange frist for musikværkers vedkommende skyldes, at tilrettelæggelsen og fremstillingen af notetryk ofte tager lang tid.

For første-udgavens vedkommende begynder fristen at løbe, når ophavsmanden har afleveret det fuldstændige manuskript, for nye oplags vedkommende kan ophavsmanden, når det forrige oplag er udsolgt, fremsætte krav om genudgivelse, og han kan derefter hæve, hvis udgivelsen ikke har fundet sted inden et år. I den nordiske normalformular anses et oplag for udsolgt, når der er mindre end 100 eksemplarer tilbage, dette kan være vejledende og i visse tilfælde normgivende, Da. Mot. II s. 45. Udgivelsen skal være iværksat inden et år efter påkravet, det er ikke nok, at udgivelsesforanstaltninger er ved at blive foretaget.

Da den i § 35 angivne frist i de allerfleste tilfælde er kortere end den i § 36 angivne, og da § 36 efter den i Folketinget skete ændring ikke har nogen selvstændig berettigelse i forhold til § 35 som præceptiv, vil den næppe have megen betydning (de svenske motiver I s. 320 betegner § 36 som

subsidiær i forhold til § 35). I Norge har man helt undladt at give en tilsvarende regel med faste frister.

Hvis værket er udgivet efter udløbet af fristerne men inden hæveerklæringen fremkommer, er hævebeføjelsen bortfaldet, Sv. Mot. I s. 320.

Om erstatning kan kræves i forbindelse med en ophævelse af en forlagsaftale efter § 36 afhænger af de almindelige regler om erstatning i kontraktforhold, se under § 35. Ophavsmanden har ifølge den udtrykkelige bestemmelse i § 36 altid ret til at beholde det oppebårne honorar, dette betragtes som en garantisum.

§ 37

OPHAVSMANDENS KONTROLMIDLER

Stk. 1. *Forlæggeren er pligtig at sende ophavsmanden skriftlig opgørelse fra trykkeriet eller den, som ellers mangfoldiggør værket, over antallet af fremstillede eksemplarer.*

Stk. 2. *Har ophavsmanden krav på honorar beregnet efter salget eller udlejningen i et regnskabsår, skal forlæggeren senest 9 måneder efter regnskabsårets udløb tilstille ophavsmanden en redegørelse for salget eller anden benyttelse i årets løb og for restbeholdningen ved årets udgang.*

Stk. 3. *Efter fristens udløb kan ophavsmanden altid kræve opgivelse af restbeholdningen ved regnskabsårets udgang.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 149-50, II s. 45. Fi. I s. 71-72. No. I s. 22, II s. 78-79, III s. 27. Sv. I s. 321-23, II s. 200-01.

Litteratur: J. Hartvig Jacobsen I s. 161-62, II s. 139, 185. Saxén s. 246-47.

Stk. 1. Reglen svarer til den nordiske normalformular for forlagskontrakter. Pligten for forlæggeren til at sende den såkaldte »trykkeriseddel« til ophavsmanden må antages at foreligge, når værket udgives. Den skal da tilstilles ham uden opfordring fra hans side. Pligten kan kun antages at gælde over for den eller de ophavsmænd, som forlæggeren har sluttet kontrakt med, ikke over for eventuelle medarbejdere, som ophavsmanden har benyttet, selv om disse iøvrigt måtte have status som ophavsmænd og ikke som medhjælpere. Ny trykkeriseddel skal sendes, når nyt oplag trykkes.

Stk. 2. Hvis ophavsmanden har krav på honorar på såkaldet royaltybasis, skal han inden 9 måneder efter regnskabsårets udløb uopfordret have tilstillet 1) redegørelse for salget eller anden benyttelse (udlejning, hvis der skal svares royalty heraf, frieksemplarer etc.) 2) redegørelse for restbeholdningen ved regnskabsårets udgang. Det sidste omfatter både usolgte, forlaget tilhørende bøger, der henligger hos boghandler, og de på forlaget henliggende eksemplarer. (Fi. Mot. I s. 72, Sv. Mot. I s. 322). Reglen om redegørelse vedrørende udleje har nærmest henblik på musikværker, i Norge er reglen udtrykkelig begrænset til sådanne. Efter nordisk normalkontrakt skal redegørelse ikke sendes, når oplaget er gået ned under 100 eksemplarer, dette hænger sammen med, at værket da betragtes som udsolgt.

Som det vil ses, medfører reglen i § 37 ikke nogen pligt for forlæggeren til at tilstille ophavsmanden selve honoraret. Det *kan* således vedtages, at honoraret først skal falde på et senere tidspunkt, men det er vist ret usædvanligt. Adskillige forlag afregner derimod på et tidligere tidspunkt end i § 37, stk. 2. angivet, ofte pr. 1. juli eller »i juli måned« for forrige kalenderårs salg.

Stk. 3. Også hvor honoraret ikke beregnes efter royalty-systemet (der er f.eks. betalt et éngangshonorar eller der skal slet ikke betales honorar) har ophavsmanden en meget stor interesse i med visse mellemrum at få at vide, hvor stort restoplaget er. I disse tilfælde må han dog selv rekvirere

redegørelsen, forlæggeren har ikke nogen pligt til automatisk at fremsende den.

Ad hele paragraf 37. Som den eneste bestemmelse i afsnittet om fremførelsesret, forlagsaftaler og filmatiseringsaftaler, er § 37 gjort ufravigelig i den forstand, at den ikke kan fraviges til skade for ophavsmanden. I den norske lov var der fra regeringens side foreslået en bestemmelse om, at der ikke kunne vedtages regler, der til skade for ophavsmanden væsentlig afviger fra lovens regler om trykkeriseddell og redegørelse; i den affattelse, loven fik i Stortinget, blev reglen dog lige så absolut som den danske. Selv mindre afvigelser synes således ikke at være tilladt.

I de finske og svenske love er reglen derimod, som alle andre regler om ophavsrettens overgang, deklaratorisk.

§ 38

ÆNDRINGER I NYT OPLAG

Hvis et nyt oplag sættes i arbejde mere end 1 år efter, at det foregående blev udgivet, skal forlæggeren give ophavsmanden adgang til at foretage ændringer, som ikke volder uforholdsmæssige omkostninger eller forandrer værkets karakter.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 150-51, II s. 45. Fi. I s. 72. No. I s. 22, II s. 79. Sv. I s. 323-25, II s. 201-02.

Litteratur: J. Hartvig Jacobsen I s. 122-23, II s. 186-87. Saxén s. 163-65.

For ophavsmanden kan det med henblik på hans renommé være af aldeles afgørende betydning, at der ikke i det uendelige udsendes ureviderede oplag af hans værk. Forlæggeren har på den ene side også interesse i at kunne udsende et

produkt, der er up to date og sagligt og kunstnerisk forsvarligt, men på den anden side volder udsendelsen af en revideret udgave større eller mindre ekstraomkostninger, som bør undgås, hvis de ikke er påkrævede.

For at varetage begge parter interesser på rimelig måde har man gennemført særreglen i § 38. Den får navnlig betydning ved visse håndbøger, skolebøger o.l., der ikke uden at være misvisende kan udsendes i den oprindelige skikkelse uden hensyntagen til den samfundsmæssige og videnskabelige udvikling. (Eksempel fra praksis: I et ca. 1950 udsendt nyt oplag af et leksikon var Tysklands flag stadig forsynet med hagekors!). Det er ikke blot ophavsmandens men i virkeligheden også samfundets interesser, der kræver, at der bliver en vis mulighed for revision. For skønlitterære værker, musikværker og kunstværker *kan* der foreligge tilfælde, hvor ophavsmanden kan have en legitim interesse i at foretage ændringer af kunstneriske grunde.

Når det i § 38 hedder, at forlæggeren skal give ophavsmanden adgang til at foretage ændringer, må der heri ligge, at ophavsmanden – som hvis der ikke skal svares vederlag efter salg måske er uvidende om, at oplaget nærmer sig til at være udsolgt – i god tid inden det nye oplag (den nye udgave) skal udsendes må have besked, så han virkelig får mulighed for at foretage påkrævede rettelser.

Hvis ophavsmanden er død, må sagen forelægges for arvingerne, der derved får lejlighed til – i samråd med forlæggeren – at engagere en sagkyndig til at foretage bearbejdelsen. Honoraret herfor må udredes af forfatterhonoraret.

Som nævnt foran under omtalen af § 3, stk. 2, kan udgivelse af et værk, der nu må anses for forældet, efter omstændighederne være en *droit moral* krænkelse. Dette har særlig betydning, hvis der – hvilket er tilladt, da § 38 er deklaratisk – er vedtaget afvigelser fra reglen i § 38 om ophavsmandens ret til at foretage de påkrævede ændringer. Det kan også have betydning, hvis forlaget gennem en årække påbegynder fremstillingen af nyt uændret oplag hver

gang der er forløbet henimod et år efter, at det foregående oplag blev udgivet. En vedtagelse om afvigelse fra reglen i § 38 kan efter omstændighederne også tilsidesættes i medfør af § 29.

§ 39

OMFANGET AF FORLÆGGERENS RET

Stk. 1. Før det eller de aftalte oplag er udsolgt, kan ophavsmanden ikke selv udgive værket eller lade det udgive i den form eller på den måde, som aftalen angiver.

Stk. 2. Når 15 år er gået efter udløbet af det år, da udgivelsen af et litterært værk påbegyndtes, har ophavsmanden dog ret til at medtage det i en udgave af sine samlede eller udvalgte værker.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 151-52, II s. 45. Fi. I s. 72-73, II s. 27. No. I s. 22, II s. 79, III s. 27. Sv. I s. 325-27, II s. 202-03.

Litteratur: Grundtvig s. 140-41, J. Hartvig Jacobsen II s. 91-92, 97-99, Saxén s. 129-35, Torben Lund II s. 243-45. Sv. Bergström i Sv. J. T. 1958 s. 313-14.

Stk. 1. Omfanget af den ret, forlæggeren erhverver, er ikke medtaget i selve forlagsrettens definition i § 33, men i § 39 er det fastsat, at forlæggeren erhverver *eneret*, medmindre noget andet måtte være aftalt. Det faktisk overvejende normale er dog, at forlæggeren erhverver eneret på at udgive værket i den form og på den måde, som aftalen hjemler. Ophavsmanden kan således ikke, så længe aftalen består, selv udgive værket eller lade andre gøre det. Selv om det ikke direkte er sagt i § 39, må det dog også betyde, at forlæg-

geren, hvis andre uden aftale med ophavsmanden udgiver værket i samme form eller på samme måde, kan påtale det skete som en krænkelse af hans ret. Han er direkte indtrådt i ophavsmandens eneret.

En almindelig bestemmelse i en forlagskontrakt, jfr. den nordiske normalformular, er, at forlæggeren erhverver ret til at udgive værket i bogform på originalsproget. Forfatteren har herefter føljetonretten i behold og ligeledes retten til at lade værket udkomme i oversættelse. Ofte er det dog aftalt, at forlaget også indtræder i oversættelsesretten i den forstand, at forlaget kan placere værket i udlandet og, hvis det gør det, er delagtig i udbyttet. Det antages, at ophavsmanden kan lade dele af værket gengive i en avis eller et tidsskrift. Derimod kan han næppe lade værket udkomme i billigudgave hos en anden forlægger (se *Niels Th. Kjølbye* i Forfatterforeningens medlemsblad nr. 4, juni 1961) og næppe heller i en antologi, Fi. Mot. I s. 72-73, Sv. Mot. I s. 325-26. Disse forhold er særskilt regulerede i den nordiske normalformular. Om den pligt, som ophavsmanden antages at have til ikke at udgive værker, der virker direkte konkurrerende over for det af forlæggeren udgivne værk se foran s. 194. Har han udarbejdet en fagbog om et bestemt emne, må han ikke udarbejde en tilsvarende fagbog til et andet forlag, selv om han behandler emnet på en noget anden måde. Derimod må han gerne f.eks. skrive en hel bog til et andet forlag om et af de enkeltemner, som behandles som ét blandt mange andre i bog nr. 1. Der er næppe heller noget i vejen for, at han, hvis han har skrevet leksikonartikler om et bestemt emne til et bestemt forlag, udarbejder andre artikler (der ikke krænker ophavsretten til de først udarbejdede artikler) til et andet leksikon. Hvis forlag nr. 2 udgiver et leksikon, der for en væsentlig dels vedkommende er skrevet af de samme medarbejdere som det første leksikon, kan en sådan udgivelse efter omstændighederne rammes af konkurrencelovens § 15.

Stk. 2. For en ophavsmand, navnlig for en skønlitterær forfatter, kan det være af afgørende betydning, at han på et

vist tidspunkt af sit liv kan udgive sine samlede værker eller udvalgte værker. Bestemmelsen i stk. 1. ville imidlertid, navnlig når de forskellige værker er udkommet på flere forskellige forlag, stille sig hindrende i vejen herfor. Man har derfor ment at måtte opstille den i § 39, stk. 2. indeholdte regel. De 15 år svarer til normalformularen. Opmærksomheden henledes på, at reglen kun gælder for litterære værker. Fristen regnes fra udløbet af det år, da *udgivelsen* (ikke fremstillingen) af det værk, der ønskes medtaget, påbegyndtes. Har ophavsmanden flere kontrakter om det samme værk, regnes fristen fra den sidste udgivelse. Er værket derimod hos den samme forlægger kommet i flere oplag, regnes fristen fra udgivelsen af det første oplag, selv om værket endnu ikke er udsolgt hos forlægger nr. 1. I den norske lov er reglen på grund af sagens vigtighed for forfatterne gjort præceptiv. Dette var også tilfældet i det danske kommissionsforslag, men i regeringsforslaget er den gjort deklaratorisk uden egentlig motivering. Man mener (lige som i Sverige og Finland) at kunne klare sig med eksistensen af § 29. I Norge er der til lige – efter mønster i normalformularen – en bestemmelse om, at udgivelsen af de samlede eller udvalgte værker skal tilbydes ophavsmandens forlægger, eller hvis de værker, der ønskes medtaget, er udkommet på flere forskellige forlag, den forlægger, der må betegnes som hovedforlægger. En sådan regel findes ikke i Danmark, Finland og Sverige, det er i de finske motiver (I s. 73) anført, at reglen sandsynligvis dog vil blive normgivende.

§ 40

BIDRAG TIL SAMLEVÆRKER

Stk. 1. *Bestemmelserne om forlagsaftaler gælder ikke bidrag til aviser og tidsskrifter.*

Stk. 2. Bestemmelserne i §§ 35-36 gælder ikke bidrag til samleværker.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 152, II s. 46. Fi. I s. 73-74, II s. 27. No. I s. 22, II s. 79-80, III s. 27. Sv. I s. 327-31, I s. 203-08.

Litteratur: J. Hartvig Jacobsen II s. 191-92.

Dom: J. D. 1958 s. 51.

Stk. 1. Efter definitionen af forlagsaftaler i § 33 falder bidrag til aviser og tidsskrifter også ind herunder. Imidlertid er forholdene her meget forskellige fra de områder, som reglerne om forlagsaftaler ellers beskæftiger sig med, dette gælder i særlig grad for aviser, ugeblade og andre hyppigt udkommende blade. I mange tilfælde vil de i §§ 33-39 opstillede regler overhovedet ikke kunne finde anvendelse her. Man har derfor anset det for mest rimeligt at bestemme, at disse regler overhovedet ikke finder anvendelse på aftaler om bidrag til aviser og tidsskrifter.

Derimod gælder for disse aftaler de almindelige regler i §§ 27-29 lige som de om aftaler i almindelighed, herunder aftalelovens bestemmelser, gældende regler også gælder de her omhandlede aftaler. Såfremt der foreligger væsentlig forsinkelse med udgivelsen i forhold til, hvad der med rimelighed kunne påregnes ved aftalens indgåelse, må ophavsmanden kunne hæve aftalen og kræve erstatning efter reglerne om erstatning i kontraktforhold. I sagen i J. D. 1958 s. 51 ansås en tidsskriftudgiver ikke for berettiget til uden særskilt vederlag til ophavsmanden i forretningsmæssigt øjemed at fremstille og udsprede et større antal særtryk af ophavsmandens artikler.

Om retsforholdet mellem ophavsmanden og udgiveren se iøvrigt under § 5.

Angående bidrag til tidsskrifter har »Foreningen til beskyttelse af videnskabeligt arbejde« opstillet visse aftale- og honorarregler, der er bindende for dens medlemmer.

Stk. 2. Derimod gælder alle reglerne om forlagsforhold – med undtagelse af reglerne om udgivelsespligt og den særlige hæveret i §§ 35 og 36 – for bidrag til samleværker af anden art end aviser og tidsskrifter, herunder navnlig bidrag til håndbøger, leksika etc., der består af bidrag fra et større antal medarbejdere.

Med hensyn til de undtagne paragraffer bemærkes, at det ofte ikke er muligt at redigere hele værket så nøjagtigt, at ikke en del af, hvad der er skrevet af de enkelte bidragydere, må udelukkes ved den sluttelige sammensætning af værket. Det kan indtræffe, at to eller flere forfattere delvis har skrevet om samme emne, at proportionerne mellem de forskellige afsnit bliver uforholdsmæssige o.s.v. Forlæggeren må betale for alt, hvad han bestiller, men han kan ikke have en ubetinget pligt til at udgive alt, hvad han modtager. De absolutte frister for udgivelsen kan heller ikke have gyldighed her. Der kan ofte foreligge forhold, der bevirker, at forlæggeren må ligge i længere tid med bidraget, før hele værket er klar til udgivelse. Det må derfor være dansk rets almindelige hæveregler, der kommer til anvendelse.

Som modstykke til, at reglerne i §§ 35 og 36 ikke gælder her, kan nævnes den foran under § 39 omtalte regel om, at ophavsmanden må være berettiget til at levere andre bidrag om de samme emner til andre samleværker.

For bidrag til videnskabelige og poulærvidenskabelige samleværker er der af »Foreningen til beskyttelse af videnskabeligt arbejde« opstillet visse honorar- og aftaleregler, der er bindende for foreningens medlemmer. Honoraret (der iøvrigt beregnes på forskellig måde efter som det drejer sig om bidrag til leksika eller til andre samleværker) retter sig efter bidragets omfang og oplagets størrelse. Bl.a. under hensyn hertil er det bestemt, at reglerne i §§ 33, 34, 37, 38 og 39 også gælder for bidrag til samleværker (§ 39 stk. 2 har dog ingen betydning her). Da alle reglerne med undtagelse af § 37 er deklaratoriske, kan de under hensyn til forholdets særlige art ønskelige ændringer frit vedtages mellem parterne.

Under forarbejderne har det voldt en del diskussion, om også reglerne om trykkeriseddel i § 37, stk. 1 skulle gælde her. I de svenske motiver I s. 329 er det anført, at der ikke skulle være behov herfor. Dette gælder i hvert fald ikke danske forhold, og vistnok heller ikke ubetinget svenske. Resultatet er blevet, at også trykkeriseddelreglen finder anvendelse på bidrag til samleværker, men det må herved bemærkes, at reglen som anført under § 37 ikke er præceptiv i Sverige.

Under udarbejdelsen har det også været drøftet, om reglerne om forlagsforhold skulle gælde retsforholdet mellem oversætter og forlægger. Under hensyn dels til, at oversættelser, navnlig af skønlitterære værker, ofte kan repræsentere en betydelig individuel, åndelig indsats, og dels til, at reglerne for største delens vedkommende er deklaratoriske, således at de fornødne afvigelser kan foretages, har man bestemt sig for, at reglerne også skal gælde for oversættelser. I Norge gælder dette dog ikke reglerne om udgivelsespligt og den særlige hæveret.

AFTALER OM FILMATISERING

§ 41

INDSPILNINGSPLIGT

Stk. 1. *Når aftale er indgået om et litterært værks eller et musikværks benyttelse til fremstilling af et til offentlig forevisning beregnet filmværk, er den, der har erhvervet retten til at bruge værket på denne måde, pligtig inden en rimelig tid at indspille filmværket og sørge for, at det gøres tilgængeligt for almenheden.*

Stk. 2. *Er filmværket ikke indspillet 5 år efter, at ophavs-*

manden har udført, hvad der ifølge aftalen påhviler ham, kan han hæve aftalen, uanset om han efter dansk rets almindelige regler måtte være berettiget hertil.

Stk. 3. Bestemmelsen i § 36, stk. 2. finder tilsvarende anvendelse.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 152-53, II s. 46, IV s. 9. Fi. I s. 74-75, II s. 27. No. II s. 80-81. Sv. I s. 331-35, II s. 210-15, III s. 72-74.

Litteratur: Løgdborg s. 261, J. Hartvig Jacobsen I s. 246-49, II s. 260-74. Løgdborg i Perspektiver s. 161-74, særlig 173, diskussion s. 174-76, N. Alkil i U.f.R. 1952 B s. 201-24.

Aftaler om filmindspilning har hidtil været et af lovgivningens ureguleret område, bortset fra de almindelige regler om overdragelse af ophavsret.

Disse almindelige regler, altså nu §§ 27-29, gælder også efter den nye lovgivning for filmaftaler, særlig bemærkes, at erhververen ikke må ændre værket i videre omfang end hvad der følger af selve formålet med erhvervelsen, at videreoverdragelse normalt ikke kan finde sted og at urimelige aftalevilkår kan kræves tilsidesat i medfør af § 29.

Endvidere gælder, hvad der er af iøjnefaldende vigtighed her, reglerne om droit moral i § 3. I kommentarerne til § 3 er også særlig omtalt forholdet med hensyn til filmindspilning.

Til disse almindelige regler er nu føjet nogle specielle. I § 41 gælder det regler, der i meget høj grad svarer til de for forlagsreglerne i §§ 35 og 36 opstillede. De ved disse paragraffer gjorte bemærkninger kan i vidt omfang overføres hertil. Det kan særlig bemærkes, at reglerne kun gælder filmatisering af et litterært eller musikalsk værk, ikke gengivelse på film af kunstværker, for sceneværkers vedkommende kun i det omfang, de kan betegnes som litterære værker (se s. 50), altså i hvert fald ikke koreografiske værker. Reglen gæl-

der kun sådanne film, som er beregnet til offentlig fremvisning, men på den anden side alle sådanne, f.eks. også reklamefilm. Den vedrører kun aftale om indspilning af »i forvejen eksisterende« værker, d.v.s. dels værker, der er skrevet direkte med henblik på filmen (et filmsmanuskript, filmmusik), dels foreliggende værker, romaner etc., der filmatiseres, endvidere eksisterende musik, der benyttes til en film, derimod ikke selve den filmiske præstation, der ydes af instruktør eller andre.

Reglen er givet med det formål at bidrage til at skabe et korps af filmsforfattere, som har en god position i kulturlivet og betryggende økonomiske og juridiske relationer til filmindustrien, Fi. Mot. I s. 75. I samtlige motiver er endvidere fremhævet såvel samfundets som ophavsmændenes interesse i, at filmsselskaberne ikke opkøber filmatiseringsrettigheder for at lægge den døde hånd på værket, hvilket forekommer i praksis. Det må derfor undre, at man under sagens behandling i de lovgivende forsamlinger har gjort reglen, også den i stk. 2. indeholdte hæveregel, deklaratorisk, hvorved det er meget tvivlsomt, om den kan opfylde sit formål.

Den absolutte frist i hævereglen er i forhold til kommissionsforslaget ændret fra 4 til 5 år, nogen større betydning har dette næppe, da der kan aftales en hvilken som helst frist, lige som bestemmelsen kan sættes helt ud af kraft. Dog kan sådanne aftaler ændres, hvis de er i særlig grad urimelige, jfr. § 29.

Lige som den norske lov ikke har optaget den absolutte hæveregel i § 36, er der heller ikke i den norske lov nogen til dansk lovs § 41, stk. 2 svarende regel.

§ 42

OMFANGET AF FILMSELSKABETS RET

Stk. 1. *Overdragelse af ret til indspilning af et litterært eller kunstnerisk værk på film omfatter ret til ved hjælp af filmen at gøre værket tilgængeligt for almenheden.*

Stk. 2. *Musikværker omfattes ikke af denne bestemmelse.*

Henvisninger: Motiver: Da. II s. 46-47. Fi. II s. 27-28, IV s. 2. No. II s. 81-82, III s. 27-28. Sv. I s. 335-37, II s. 208-10, III s. 72.

Litteratur: Løgdborg s. 243, N. Alkil i U. f. R. 1952 B s. 201-24.

Den i denne paragraf optagne regel er i og for sig i strid med den i lovens § 27, stk. 1, pkt. 3 optagne regel, »specifikationsgrundsætningen«.

Imidlertid foreligger der ved filmindspilning det særlige – i modsætning til f.eks. ved en bogs fremstilling eller en grammofoonplades indspilning – at indspilningen normalt foregår med det formål at fremvise det indspillede værk offentligt, idet fremstilling af eksemplarer til salg er noget meget sjældent forekommende. Reglen er derfor, i hvert fald hvad forevisning i biograferne angår, noget helt naturligt og iøvrigt i overensstemmelse med herskende kutyme. Dette gælder også undtagelsen i stk. 2. med hensyn til musikværker, der foreligger her direkte aftale mellem KODA og biograferne. For filmselskaberne er det en stor fordel, at der skabes klarhed vedrørende retsforholdene. Reglen er kun deklaratorisk, ophavsmanden kan tage forbehold, og et sådant behøver ikke at være udtrykkeligt men kan fremgå af omstændighederne, jfr. Da. Mot. II s. 47.

Reglen gælder – i modsætning til § 41 – enhver ret til

indspilning af et litterært eller kunstnerisk værk, herunder også selve den skabende filmiske præstation, der udføres af instruktører og andre. Da. Mot. II s. 47, No. Mot. III s. 27.

Angående det forhold, at reglen også omfatter visning i fjernsyn er der i de danske motiver (II s. 47) givet den motivering, at det er sket »under hensyn til udviklingen på fjernsynsområdet«.

Det antages, at retten til at vise filmen også omfatter retten til at fremstille de for visningen nødvendige kopier, Sv. Mot. II s. 210.

KAPITEL IV

OPHAVSRETTENS GYLDIGHEDSTID

§ 43

NAVNGIVNE VÆRKER

Ophavsretten varer, indtil 50 år er forløbet efter ophavsmandens dødsår eller for de i § 6 omhandlede værker efter den længstlevendes dødsår.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 153-54, II s. 47. Fi. I s. 75. No. I s. 22-23, II s. 82-83, III s. 28. Sv. I s. 338-46, II s. 217-24, III s. 78.

Litteratur: Grundtvig s. 176-78, Torben Lund I s. 157-60, II s. 125-29, J. Hartvig Jacobsen I s. 270-77, Vinding Kruse I s. 449-50, Johs. Hansen s. 159, Knoph s. 120-23, Konow s. 120-26, Eberstein I s. 73-79, E. Hedfeldt i NIR 1951 s. 221-32, Torben Lund i Jur. 1942 s. 161-63.

Dom: U. f. R. 1956 s. 126.

For værker, der ikke er offentliggjort (se § 8) eller er offentliggjort med angivelse af ophavsmandens navn, alment kendte pseudonym eller mærke (se om disse begreber under § 7) varer ophavsretten i hele ophavsmandens levetid og indtil 50 år er forløbet efter udløbet af ophavsmandens dødsår.

For værker, der har to eller flere ophavsmænd, uden at de enkeltes bidrag kan udskilles som selvstændige værker (Fællesværker, jfr. § 6) varer retten til 50 år efter den længstlevendes dødsår. Dette er en internationalt anerkendt regel, lige som hovedreglen, der er obligatorisk i medfør af Bernerkonventionen i Bruxelles-affattelsen fra 1948. Hvis der er flere ophavsmænd, hvoraf nogle er navngivne, andre ikke, havde loven af 1933 i § 21 en regel, der gik ud på, at der ved gylighedstidens beregning kun skulle tages hensyn til de navngivne ophavsmænd. Denne regel er ikke gentaget i 1961-loven, og varigheden må for sådanne værker formentlig beregnes efter hovedreglen, således at retten varer indtil 50 år er forløbet efter den sidst afdøde ophavsmands dødsår, selv om han ikke er navngiven, hvilket vil kunne volde praktiske besværligheder.

Kan de enkelte ophavsmænds bidrag udskilles, må varighedstiden beregnes for hver del for sig.

Består der en særlig ophavsret til et samleværk som sådant efter § 5, regnes varighedstiden efter levetiden for den, der har foretaget sammenstillingen (udgiveren).

Ved filmværker, der kan have en række ophavsmænd, gælder de foran angivne regler uændrede. I nogle lande er der givet særregler om varigheden af retten til film, men dette gælder altså ikke i Danmark. Her er beskyttelsestiden den samme for alle arter af værker.

Efter beskyttelsestidens udløb gælder en art *droit moral* regel i medfør af § 53. Her er der dog ikke tale om individuel ophavsret.

De anførte regler gælder for alle værker, der har hjemland i Danmark. For værker med hjemland i et land, der har tilsluttet sig Bernerkonventionen eller Verdenskonventionen

af 1952, gælder som hovedregel for deres beskyttelse i Danmark de ovennævnte regler (eller reglen i § 44), dette gælder også, hvis der i hjemlandet gælder en længere beskyttelsestid, hvilket er tilfældet i Portugal (evigvarende), Spanien (80 år efter døden) og Brasilien (60 år efter døden). I Bulgarien varer retten efter ophavsmandens død i enkens livstid og indtil børnene bliver myndige (den samme regel som her gælder for biblioteksafgiften), i Jugoslavien gælder lignende regler, idet der dog også tages hensyn til visse andre pårørende.

Er beskyttelsestiden i værkets hjemland derimod *kortere* end i Danmark, gælder i Danmark kun den kortere beskyttelsestid, der gælder i værkets hjemland. Inden for Bernerunionens lande gælder der i Japan, Rumænien og Siam en beskyttelse i 30 år efter ophavsmandens død, Sverige har hidtil været i samme båd, men er nu ved den nye lov fra og med den 1. juli 1961 gået over til 50 år (undtagen for brugskunstens vedkommende). Polen har en frist på 20 år efter ophavsmandens død.

Inden for visse internationale kredse er der opstået interesse for en forlængelse af værnetiden ud over de 50 år, og spørgsmålet vil sikkert blive taget op på næste revisionskonference i Bernerunionen, som skal finde sted om nogle år i Stockholm. Holdningen herover for i danske kredse må vist foreløbig betegnes som uinteresseret.

Også inden for Verdenskonventionen findes der lande med en kortere beskyttelsestid end i Danmark, og også for disse kan kun den hjemlige beskyttelsestid komme i betragtning i Danmark. Det drejer sig bl.a. om USA, der kun beskytter værkerne i 28 år fra registreringen, dog med adgang til forlængelse i yderligere 28 år. For så vidt beskyttelsen i USA herved skulle komme til at strække sig længere end i 50 år efter ophavsmandens død, gælder beskyttelsen for de amerikanske værker i Danmark kun i de 50 år efter døden.

Som hovedregel tages der ved iagttagelsen af de foran nævnte regler kun hensyn til den generelle beskyttelsestid; for så vidt der med hensyn til enkelte kategorier af værker i

værkets hjemland skulle gælde en kortere beskyttelsestid end i Danmark, men den generelle beskyttelsestid for hovedmassen af værker er den samme som i Danmark eller længere end i Danmark, nyder disse særligt behandlede værker alligevel den fulde beskyttelse i Danmark. Kun for så vidt angår film og værker af brugskunst gælder »den specielle reciprocitetsregel«, der kan for disse arter af værkers vedkommende ikke kræves længere beskyttelse end den, der for dem gælder i deres hjemland. Dette har eksempelvis betydning for beskyttelsen af svensk brugskunst i Danmark. Ved rigsdagsbehandlingen i Sverige blev forslaget, der gik ud på, at brugskunst skulle nyde beskyttelse i den samme tid som de øvrige værker, ændret derhen, at brugskunst (§ 43, stk. 2) kun skulle beskyttes i 10 år fra den første offentliggørelse, eller, hvis værket ikke var offentliggjort ved ophavsmandens død, indtil 10 år var forløbet fra hans dødsår. Dog er det i § 65 bestemt, at værker af brugskunst, hvis retten efter de foran angivne regler udløber i noget af årene 1960-70, skal beskyttes indtil udgangen af året 1971. Denne ændring, som der ikke er givet nogen egentlig motivering for (se Sv. Mot. III s. 78), er dog betegnet som midlertidig, idet spørgsmålet skal tages op i forbindelse med den revision af mønsterretten, som for tiden er i gang (se herom under § 10). De pågældende regler betyder imidlertid, jfr. det foran anførte, at svensk brugskunst i Danmark ikke skal beskyttes i længere tid end den, i hvilken den er beskyttet i Sverige.

For italienske, østrigske og engelske film gælder beskyttelsen kun i henholdsvis 30, 30 og 25 år fra offentliggørelsen (i England fra registreringen, hvis denne finder sted forud for offentliggørelsen).

Spørgsmålet om at belægge benyttelsen af værker, hvis beskyttelsestid er udløbet, med en afgift til fordel for et fond til understøttelse af kunstneriske formål (i videste forstand, herunder også ophavsmænd), har været genstand for undersøgelse i et af Undervisningsministeriet i 1957 nedsat udvalg. Der er dog ikke optaget regler angående denne såkaldte »do-

maine public payant« i den nye lov, og udsigten til, at der senere skulle blive vedtaget en særlig lov angående dette institut, er heller ikke store.

Om »domaine public payant« eller »Domaine d'Etat« (overgang til Staten efter den normale beskyttelsesperiodes udløb) se *Torben Lund I* s. 160, *II* s. 229-30, *J. Hartvig Jacobsen I* s. 282-90, *Johs. Hansen* s. 184, *Eberstein III* s. 35-38, *Knoph* s. 123, Norsk betænkning ang. lov om åndsverker 1925 s. 73-80 med positivt forslag til sagens løsning, lovforslag (uigennemførte) i Norge 1925 og 1927, i Finland 1926, Da. Mot. I s. 80-84, *Eilif Moe* i NIR 1950 s. 217-36, *W. Weincke* i U. f. R. 1956 B s. 234-35, samme i Perspektiver s. 178-201 med diskussion s. 201-03.

§ 44

ANONYME OG PSEUDONYME VÆRKER

Stk. 1. *Når et værk er offentliggjort uden angivelse af ophavsmandens navn, alment kendte pseudonym eller mærke, varer ophavsretten, indtil 50 år er forløbet efter udgangen af det år, da værket blev offentliggjort. Består værket af flere dele, som efter deres indhold hører sammen, varer ophavsretten i 50 år efter udgangen af det år, da den sidste del udkom.*

Stk. 2. *Hvis ophavsmanden i løbet af det nævnte tidsrum bliver angivet i overensstemmelse med § 7, eller hvis det bliver oplyst, at han er død, før værket blev offentliggjort, regnes gyldighedstiden efter § 43.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 154-55, II s. 47-48. Fi. I s. 75-76, II s. 28. No. I s. 23, II s. 83-84, III s. 28. Sv. I s. 346-49, II s. 224-25.

Litteratur: Grundtvig s. 178-82, Torben Lund I s. 160-63, 190, J. Hartvig Jacobsen I s. 277-80, Konow s. 126-29.

Domme: U. f. R. 1915 s. 54, 1956 s. 136.

For værker, der er udgivet anonymt eller pseudonymt på en sådan måde, at man ikke ved, hvem ophavsmanden er, egner den i § 43 angivne beregningsmåde for ophavsrettens varighed sig ikke, og det er derfor både i de forskellige lovgivninger og Bernerkonventionen fastsat, at tiden skal regnes fra det tidspunkt, hvor værket forelægges for offentligheden for første gang.

Udgangstidspunktet for beregningen af de 50 år er i den danske lov (og de øvrige nordiske love) fastsat til tidspunktet for værkets *offentliggørelse*. Dette betyder efter § 8, stk. 1. det tidspunkt, hvor værket for første gang lovligt er gjort tilgængeligt for almenheden. Loven har således knyttet begyndelsestidspunktet til et faktum, der ikke altid er let at opklare. Når det i Sv. Mot. I s. 346 siges, at reglen er den samme som den i Bernerkonventionen, idet ordet »publication« i art. 7 må forstås på samme måde som »offentliggørelse« i lovens § 8, stk. 1, kan dette ikke tiltrædes. Efter konventionens art. 4, stk. 4 betyder »publication« det samme som udgivelse, medens offentlig fremførelse, radioudsendelse m. v. ikke er en »publication«. Ganske vist siger art. 4, stk. 4, at definitionen gælder anvendelsen af udtrykket i artiklerne 4, 5 og 6, medens artikel 7 ikke nævnes, men dette hænger utvivlsomt sammen med, at art. 7, da bestemmelsen i art. 4, stk. 4. blev formuleret, ikke indeholdt udtrykket »publication«, dette er først kommet ind i art. 7 i 1948-versionen af konventionen. Konventionens beregningsmåde forekommer umiddelbart mere praktisk end de nordiske loves.

Om hvornår et værk må henføres til de særlige regler for anonyme og pseudonyme værker henvises til § 7.

Består værket af flere dele, som efter deres indhold hører sammen, regnes fristen fra udgangen af det år, da den sidste del *udkom*. Her lægges altså vægt på udgivelsen, selv om

værket måtte være offentliggjort på anden måde tidligere. Dette har dog næppe været meningen. En af frygt for misbrug tidligere i loven indeholdt regel om, at beskyttelsen skulle bestemmes særskilt for hver del for sig, hvis der hængik over et vist antal år (i Danmark 3 år) mellem de enkelte deles fremkomst, har man ment at kunne undvære i den nye lov. Det vil også være yderst sjældent, at sådanne udgivelser fremkommer anonymt eller under et ikke-gennemskueligt pseudonym.

Ligeledes har man slettet den tidligere regel om, at den samme beregningsmåde skulle anvendes i de tilfælde, hvor videnskabelige institutioner eller selskaber erhverver udgivelseret til et samleværk. Juridiske personer kan som sådanne ikke skabe værker, herunder heller ikke samleværker, beskyttelsen må beregnes i forhold til udgiverens (redaktørens) dødsår efter § 43.

Reglen om beskyttelsestiden for sammenhængende værker, der fremkommer i dele, kan kun anvendes, hvor de pågældende værker ikke kan stå alene, ikke f.eks. på en roman-cyklus (Sv. Mot. I s. 347).

For værker, der udsendes anonymt eller under et ikke-gennemskueligt pseudonym, i ophavsmandens levetid, betyder reglen i § 44 en forkortet beskyttelsestid i forhold til § 43, men ophavsmanden kan forlænge beskyttelsestiden til den i § 43 gældende ved at navngive sig på en af de i § 7 angivne måder. Det samme må gælde, hvis det bliver almindelig kendt, hvem der skjuler sig under et pseudonym, Sv. Mot. I s. 348.

Offentliggøres værket derimod som posthumt værk først efter ophavsmandens død, betyder reglen i § 44 en forlængelse af fristen i forhold til den i § 43 gældende. En navngivelse vil her betyde en forkortelse af fristen, det er iøvrigt tvivlsomt, om arvingerne er berettiget til at foretage en sådan, jfr. § 3, stk. 1, hvis ophavsmanden har ønsket, at værket skulle udkomme anonymt eller under pseudonym, og de vil ofte heller ikke være interesserede heri. På den anden side

ønsker man, at fristen så vidt muligt ikke skal forlænges ud over den i § 43 angivne, og man har derfor i § 44, stk. 2, fastsat, at hvis det oplyses, at ophavsmanden er død, før værket blev offentliggjort, varer retten kun i 50 år fra dødsåret. Den, der over for offentligheden vil påberåbe sig denne bestemmelse, behøver altså ikke at afsløre, hvem ophavsmanden er, dette vil han i almindelighed heller ikke være berettiget til.

I de hidtil gældende norske og finske love har der været en bestemmelse om, at beskyttelsestiden i hvert fald varede i mindst 10 år fra værkets udgivelse. Denne regel, hvis nærmere indhold gav anledning til tvivl, er ikke gentaget i de nye love (se Fi. Mot. I s. 75). Reglen, der drejede sig om en beskyttelse til fordel for ophavsmanden, må ikke forveksles med de i forskellige lovgivninger, dog ikke i de nordiske, eksisterende regler om den såkaldte *editio princeps*, hvor efter den, der *udgiver* gamle værker (f.eks. et i et arkiv fundet manuskript af en forlængst afdød forfatter eller en hidtil ukendt opera af Haydn) har eneret i et vist stykke tid til udgivelsen, altså helt uafhængigt af den eventuelle tilrettelæggelse, bearbejdelse eller kommentering, der jo ikke giver eneret til selve værket som sådant.

KAPITEL V

ANDRE RETTIGHEDER

I kapitel V er samlet retsregler vedrørende beskyttelse for forskellige former for præstationer, der ikke kan betegnes som »værker« i den forstand, hvori ordet er brugt i kapitlerne I–IV.

Det drejer sig om følgende arter af præstationer:

- 1) *Udøvende kunstneres* fremførelse af værker, §§ 45 og 47.

- 2) Fremstilling af *grammofonplader* og andre indretninger til lyd gengivelse, §§ 46 og 47.
- 3) *Radioudsendelser*, § 48.
- 4) *Kataloger, tabeller, programmer o.l.*, § 49.
- 5) *Udenlandske pressemeddelelser*, § 50.

Medens den danske og den norske lov har valgt at anvende kapiteloverskriften »Andre rettigheder« på kapitel V, hedder dette kapitel i den finske og den svenske lov »Vissa upphovsrätten närstående rättigheter«. Den i kommissionsudkastene valgte betegnelse var »Andre med ophavsretten beslægtede rettigheder«.

Hvis man ser på beskyttelsens udformning, må man indrømme, at der er væsentlige lighedspunkter mellem de forskellige rettigheder, der behandles i kapitel V, og ophavsretten. Dette gælder i særlig grad de under 1)-3) nævnte rettigheder, til en vis grad den under 4) nævnte, derimod i væsentlig mindre grad de under 5) nævnte. Hvad derimod selve præstationens art angår, er slægtskabet ikke særlig fremtrædende, noget forskelligt for de forskellige præstationer, lige som der mellem de forskellige former for præstationer indbyrdes ikke er noget fremtrædende slægtskab.

Med hensyn til rettighedernes virkeområde er der et tydeligt fællesskab mellem de første tre former for rettigheder i foranstående opregning, det er da også navnlig dette, der har bevirket, at de på det internationale område nu agtes behandlet i en fælles konvention som »*droits voisins*«. De to sidstnævnte former for rettigheder falder derimod i denne henseende helt uden for rammen.

Det er derfor udtryk for en rimelig og berettiget nøgternhed, når man ved den endelige udformning af de danske og norske love har valgt simpelthen at tale om »Andre rettigheder«.

Det har ved udarbejdelsen af lovforslaget været indgående overvejet, om retsregler vedrørende disse »andre rettigheder«, hvor påkrævede de end måtte være, over hovedet hører hjemme i en lov om ophavsret. Man kunne mene, at det kunne

svække lovens anseelse, når man medtager beskyttelse for en række præstationer, der ikke kan betegnes som egentlige åndsværker. Betænkeligheden afsvækkes dog noget, når man anbringer retsreglerne vedrørende disse former for beskyttelsesobjekter i et særligt kapitel. Hertil kommer, at beskyttelse på disse områder har vist sig påkrævet, og at det ville være kompliceret at skulle give særskilte love for disse præstationer, der heller ikke har så meget tilfælles, at én samlet lov for dem ville være i særlig grad velmotiveret.

Hertil kommer yderligere en betragtning, som navnlig er fremført med vægt i indstillingen fra den norske Stortingskomité (No. Mot. III s. 12). Den gælder her reglen om kataloger m.v., men kan i virkeligheden også til en vis grad anvendes på andre præstationer. Det siges her, at når man medtager en bestemmelse som den angivne, skyldes det ikke mindst, at man derved håber at undgå, at den nedre grænse for, hvad man vil betegne som et åndsværk, sænkes for at give plads for arbejder, som bør få en vis beskyttelse, men som ikke er resultat af nogen åndelig indsats udover et helt sædvanligt, omend omfattende og tidskrævende rutinearbejde. Det er altså en styrkelse af området for de egentlige åndsværker, man tilsigter, ikke en svækkelse, ved at man indfører en særskilt beskyttelse for visse andre præstationer, der befinder sig på et andet plan end de egentlige åndsarbejder, og de samme betragtninger kan til en vis grad føres i marken med hensyn til forholdet til mønstre og fotografier.

Når man ikke har medtaget fotografierne under afsnittet om »andre rettigheder« men har givet dem en særlig lov, skyldes det til dels traditionsmæssige hensyn. På samme område findes i forvejen en separatlov, det samme gælder mønstrene, og for disse sidstes vedkommende kommer jo hertil, at det her drejer sig om en industriel beskyttelse, der henhører under en handelsministeriel lovgivning.

De beskyttelsesområder, der er samlet i ophavsretslovens kapitel V, er derimod *nye områder*, hvor der ikke i forvejen har eksisteret nogen beskyttelse. Dette gælder ubetinget f.s.v.

angår områderne 1 og 3-5. medens der i Danmark også hidtil har været en beskyttelse for grammofonplader (Lov 1933 § 5), det nye består her i, at man løfter disse beskyttelsesobjekter ud af den egentlige ophavsret og giver dem en særlig *Leistungsschutz* (præstationsbeskyttelse) som det hedder i den østrigske lovgivning.

Hvad der også taler for at behandle de pågældende beskyttelsesobjekter i ophavsretsloven er det forhold, at der med hensyn til beskyttelsens indhold, som tidligere nævnt, består et ikke ubetydeligt slægtskab med ophavsrettens regler, der er tale om en eneret, som i visse tilfælde konverteres til en ret til afgift for benyttelsen. Det er derfor også muligt i ret vidt omfang at *henvise* til den i kapitlerne I-IV givne nærmere udformning af rettighederne, og selv hvor en henvisning ikke udtrykkelig er givet, må der i et vist omfang kunne være tale om en analog anvendelse af disse regler, hvor de ikke har fået en speciel udformning, der alene gør dem anvendelige på de egentlige åndsværker, f.eks. fordi de vedrører særlige interesser for ophavsmanden. Rent eksempelvis må på de i § 49 omhandlede præstationer § 30 stk. 1 men ikke stk. 2. kunne anvendes.

Iøvrigt er de områder, der behandles i §§ 45-50, så forskellige, at en videregående fælles behandling af dem i en »almindelig del« ikke vil have større interesse. De vil derfor i det efterfølgende blive behandlet hver for sig.

Om Kap. V i almindelighed se Da. Mot. II s. 49. Fi. I s. 76, II s. 28-29. No. II 84-90, III s. 11-13. Sv. I s. 354-79, II s. 225-37.

§ 45

UDØVENDE KUNSTNERES PRÆSTATIONER

Stk. 1. *En udøvende kunstners fremførelse af et litterært eller kunstnerisk værk må ikke uden kunstnerens samtykke*

- a) optages på grammofoonplade, lydbånd, film eller anden indretning, der kan gengive den;
- b) umiddelbart udsendes i lydradio eller fjernsyn;
- c) på anden måde ved samtidig overføring ad teknisk vej gøres offentlig tilgængelig for en anden kreds end den, for hvilken kunstneren direkte optræder.

Stk. 2. *Er fremførelsen optaget som anført i stk. 1, punkt a), må den ikke uden kunstnerens samtykke overføres til anden indretning, der kan gengive den, førend 25 år er forløbet efter udgangen af det år, da fremførelsen fandt sted.*

Stk. 3. *På optagelser, udsendelser og overføringer som nævnt i stk. 1 og stk. 2 finder bestemmelserne i § 3, § 11, stk. 1, § 14, stk. 1, §§ 17, 20 og 21, § 22, stk. 2 og 3, samt §§ 27-31 tilsvarende anvendelse.*

Stk. 4. *Uanset bestemmelsen i stk. 1 b) kan det kongelige teater lade teatrets festforestillinger eller forestillinger i anledning af officielle besøg udsende af Danmarks radio i lydradio og fjernsyn.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 155-64, II s. 49-54, IV s. 9-10. Fi. I s. 76-78, II s. 29-31, IV s. 2. No. I s. 23-24, II s. 90-96, III s. 28. Sv. I s. 379-83, II s. 237-43.

Litteratur: Vinding Kruse I s. 471-75, Torben Lund I s. 79-83, J. Hartvig Jacobsen I s. 39-49, Johs. Hansen s. 106-07, 182-84, Knoph s. 109-11, 183-84, St. Hurwitz i U. f. R. 1933 B s. 357-67, F. Vinding Kruse smst. s. 373-76, Eberstein i Sv. J. T. 1928 s. 1-18, samme i NIR 1956 s. 6-9, E. Hedfeldt i Festskrift til Gösta Eberstein, 1950 s. 62-75, W. Weincke i T. f. R. 1955 s. 506-28, samme i U. f. R. 1956 B s. 235-37, samme i Jur. 1960 s. 197-99, Jul. Møller i Jur. 1960 s. 137-38 og 225, E. Helsted i Perspektiver s. 73-77, diskussion i tilslutn. hertil s. 77-79, Seve Ljungman i Perspektiver s. 110-19, diskussion i tilslutn. hertil s. 119-22.

Domme: U. f. R. 1928 s. 688, H, 1933 s. 555, 1934 s. 555, 1939 s. 153, 1958 s. 826, H (også i Nordisk domssamling 1959 s. 125 og i NIR 1960 s. 103), 1959 s. 963.

Den i litteraturoversigten angivne litteratur har for en meget stor dels vedkommende drejet sig om spørgsmålet om, hvorvidt der ved lovregler burde gennemføres en beskyttelse for udøvende kunstnere, når disses præstationer fikseres eller ved teknikens hjælp udsprede til et ikke-tilstedeværende publikum, uden eller ved hjælp af en forud stedsfunden fiksering. Endvidere har man drøftet, og de foran citerede domme har beskæftiget sig med, om en beskyttelse kunne udledes af gældende retsregler, herunder navnlig forfatter- og kunstnerretslov af 1933 § 5 og bestemmelserne i konkurrence-loven, navnlig dennes § 15, eller om den kunne udledes af forholdets natur. Medens de ophavsretlige forfattere gennemgående har været stemt for indførelsen af en sådan beskyttelse, har domstolene i en årrække været absolut negativt indstillede over for tanken om, at en beskyttelse skulle kunne udledes af gældende retsregler eller forholdets natur. En ændring af en kursændring er dog kommet frem i de aller-sidste domme, fra 1958 og 1959.

På dette sted er der dog ingen særlig anledning til at gå nærmere ind på diskussionen eller at fortsætte den. Forholdet er nu det, at der er gennemført positive lovregler herom i de nordiske lande, endda i temmelig vid udstrækning, og *opgaven bliver nu at belyse det nærmere indhold af de givne lovbestemmelser.*

Indledningsvis skal det bemærkes, at selv om den ret, der i § 45 er givet de udøvende kunstnere og er formet som en eneret, og den i § 47 omhandlede ret til en afgift (med regulering i medfør af § 54) i høj grad ligner de rettigheder, som i kapitlerne I–II er tillagt de skabende kunstnere, således at forholdet har tydelige paralleler til de »andenhåndsrettigheder«, der i § 4 er tillagt bearbejdere og oversættere, er der dog også en afgørende forskel. De udøvende kunstneres ret

er baseret på den kendsgerning, at disse kunstnere med deres præstation skaber visse lyd- eller lysbølger. Disse bølger kan opfanges af apparater, der ved mekaniske, kemiske eller elektriske fænomener formår at genskabe de samme lyd- eller lysbølger som de oprindelig modtagne. Dette kan ske med eller uden mellemkommende fiksering.

Ved hjælp af instrumenter (i videste betydning) kan man altså flytte lyden eller billedet, både i rum- og tidsmæssig henseende. Det er sådanne fænomener, man giver den udøvende kunstner en vis beskyttelse imod.

Den præstation, der beskyttes i ophavsretlig henseende, nyder beskyttelse ikke blot mod uforandret gengivelse, men også ved den indirekte tilegnelse, den tilegnelse, der finder sted derved, at værket gengives i forandret skikkelse, se nærmere s. 87-90. Herom er der ikke tale ved den beskyttelse, der tillægges de udøvende kunstnere. En skuespiller, der udfører en rolle på en personlig og særpræget måde, har beskyttelse imod, at hans præstation ved mekaniske instrumenters mellemkomst fikseres og udbredes, men han har ingen beskyttelse imod, at en anden skuespiller udfører rollen på samme eller på lignende måde. En beskyttelse af denne art har der ikke været tænkt på, da man gav reglerne i §§ 45 og 47. Selv om beskyttelsen i sin rent juridiske udformning ligner den ophavsretlige beskyttelse, er den således i sin art væsensforskellig fra denne.

I § 45 er der givet en eneret med hensyn til følgende dispositioner over en udøvende kunstners præstationer:

- a) Eksemplarfremstilling,
- b) *Umiddelbar* radioudsendelse,
- c) *Samtidig* overførelse ad teknisk vej til en anden kreds end den, for hvilken kunstneren optræder,
- d) Fremstilling af nye eksemplarer ved hjælp af eksisterende eksemplarer.

Mod eksemplarenes anvendelse til offentlig fremførelse af

den fikserede præstation gives der ikke eneretsbeskyttelse i § 45. Derimod gives der efter nærmere regler i § 47 en ret til afgift. Problemerne med hensyn hertil vil blive behandlet under § 47.

Beskyttelsens objekt angives i § 45 som »en udøvende kunstners fremførelse af et litterært eller kunstnerisk værk«. Visse værker falder imidlertid uden for, hvad det er praktisk muligt for en udøvende kunstner at fremføre, således filmværker, kunstværker og de i § 1, stk. 2 omhandlede værker. Når man har begrænset beskyttelsen på den angivne måde, er det for at angive, at sådanne præstationer af optrædende kunstnere, som slet ikke beskæftiger sig med eksisterende værker, falder uden for. Der er herved navnlig tænkt på artisterne, en jonglør, en tryllekunstner, en slangetæmmer etc. Disse kan i og for sig have erhvervsmæssig behov for, at deres præstationer ikke fikseres, f.eks. på film, eller rundkastes, navnlig i fjernsyn, men så langt har man ikke ment at kunne strække beskyttelsen. I folketingsudvalgets betænkning (Da. Mot. IV s. 10) henvises der navnlig til vanskeligheder ved afgrænsningen af begrebet »artist«. Det falder formentlig heller ikke naturligt ind under betegnelsen *udøvende kunst*. Iøvrigt er beskyttelse sikret mod fjernsynsudsendelse ved aftale mellem artisternes organisation og Danmark Radio.

Et spørgsmål, som ikke ses behandlet i lovens forarbejder, er det, om der, på samme måde som for de af ophavsretten beskyttede værker, må kræves en vis »højde« af præstationen, for at den skal falde ind under den efter § 45 beskyttede udøvende kunst. Det er givet, at der ikke kan stilles kvalitetsmæssige krav til præstationen, på samme måde som man heller ikke opstiller noget sådant krav til de litterære og kunstneriske værker. Men kan der kræves beskyttelse for f.eks. en ganske almindelig oplæsning af en tekst, som slet ikke falder ind under begrebet oplæsnings*kunst*, som overhovedet ikke har noget som helst selvstændigt kunstnerisk særpræg? Kan en foredragsholder, der oplæser et manuskript, kræve beskyttelse ikke blot som litterær forfatter af foredraget men

tillige for sin oplæsningspræstation? Efter min mening må spørgsmålet besvares benægtende, det har næppe været lovens mening at give en så vidtrækkende beskyttelse, og det må erindres, at subjektet for beskyttelsen efter loven er »en kunstner«. Til støtte for dette standpunkt kan også nævnes henvisningen i stk. 3 til § 3, og motivernes udtalelse om, at statister falder uden for beskyttelsen.

Som eksempler på kategorier af kunstnere, der kan komme i betragtning som subjekter for § 45-beskyttelsen, nævner de danske motiver II s. 53 musikere, sangere, dirigenter, skuespillere og oplæsere. Hertil må vel i hvert fald føjes dansere. I de svenske og norske motiver er tillige nævnt sceneinstruktører, i de norske også filmsregissører. De danske motiver (II s. 53) nøjes med at henvise til bemærkningerne ad § 4 f.s.v. angår sceneinstruktører. Her er der imidlertid ikke angivet noget om, at sceneinstruktøren kan få beskyttelse som udøvende kunstner. Det, som sceneinstruktørerne særlig har begæret beskyttelse mod, er en hel sceneinstruktions overførelse til et andet teater, og dette beskytter § 45, som tidligere anført, ikke imod. Nogen særlig udpræget interesse i at blive anerkendte som beskyttelsessubjekter i medfør af § 45 har sceneinstruktørerne næppe. Filmsinstruktørerne er formentlig tilstrækkelig sikrede i medfør af § 1.

I de danske motiver er det udtrykkelig understreget, at statister *ikke* nyder beskyttelse som udøvende kunstnere. Grænsen mellem korsangere og statister kan dog være vanskelig at drage. Dette må udvikle sig i praksis.

Ofte udføres udøvende kunst af *flere personer i forening*. Der kan være tale om et ensemble (f.eks. en kvartet), et helt orkester eller kor, et helt teaterpersonale. Efter § 45 tilkommer der hver enkelt af disse kunstnere en eneret over for deres præstations benyttelse på den i paragraffen angivne måde, og der er ikke i § 45 givet den samme regel som i § 47, hvor det bestemmes, at hvis to eller flere kunstnere har samvirket ved fremførelsen, kan de kun i fællesskab gøre retten gældende. Bestemmelsen egner sig også bedre i § 47-tilfældet,

hvor der ikke er tale om en eneret. De danske motiver (II s. 54) henviser til, at retten i praksis vil blive administreret af organisationer, svarende til NCB og KODA. Dette må også antages, antagelig vil de kommende organisationer arbejde i nær tilslutning til de foran nævnte, hvilket i mange henseender vil være praktisk og besparende, og det må håbes, at de problemer, der knytter sig til den kollektive udøvelse, vil blive løst på denne måde. I de svenske motiver I s. 382 er det udtalt, at hver enkelt af de flere kunstnere må have påtaleret over for krænkelse af § 45-eneretten.

Angående de enkelte beføjelser a-d, som § 45 tillægger kunstneren, skal bemærkes følgende:

ad a) I loven er angivet tre særlig praktiske tilfælde, hvor den beskytter mod eksemplarfremsstilling (udtrykket er brugt i § 55), nemlig optagelse på grammofonplade, på lydbånd og på film. Hertil kommer også andre såsom spilledåse, og, hvad der er mere praktisk, fjernsynsoptagelsesapparat. Beskyttelsen gælder ikke blot mod trediemands utilladte optagelse, men også mod den, med hvem kunstneren har kontraheret. Har han f.eks. givet et grammofonselskab ret til at optage hans præstation i 5000 eksemplarer, vil fremstilling af et større antal plader være en eneretskrænkelse, der kan sanktioneres efter lovens kapitel VII, ikke blot en krænkelse af kontraktmæssige forpligtelser.

ad b) Ved »umiddelbar« radioudsendelse tænkes på en udsendelse, der sker som en direkte transmission af præstationens udførelse, i modsætning til den udsendelse, der finder sted på basis af optagelser, der har fundet sted på anden måde, f.eks. en udsendelse ved hjælp af kommercielle grammofonplader, som radioen har købt. Disse behandles i § 47.

En mellemting, som loven ikke direkte har taget stilling til, er *genudsendelser* på basis af optagelser, som radioen selv har foranstaltet. I de svenske motiver (II s. 380) er det uden nærmere forklaring sagt, at beskyttelsen også gælder mod genudsendelser. Hertil må bemærkes dels at en sådan udsendelse ikke falder ind under en naturlig forståelse af ordet »umid-

delbar« (dette ord findes dog ikke i den svenske lov) dels at § 45 b synes at forudsætte, at der er tale om en udsendelse, der finder sted samtidig med, at præstationen sker, idet der her – i modsætning til i stk. 2. – ikke er givet nogen varighedsregel. Under alle omstændigheder har kunstneren, hvis genoptagelsen finder sted på grundlag af en *lyd*optagelse, krav på vederlag efter § 47, denne dækker imidlertid ikke billedoptagelser til brug i fjernsyn. Selve billedoptagelsen kan ske, hvis radioen har ret til at udsende præstationen (se henvisningen i § 45, stk. 3 til § 22, stk. 3), men det er altså her et åbent spørgsmål, om ikke radioen har ret til genudsendelse uden at spørge skuespilleren. Dette har dog næppe været meningen med § 45, og man må gå ud fra, at spørgsmålet vil blive ordnet på tilfredsstillende måde ved aftale mellem organisationen og radioen.

ad c) Et praktisk eksempel herpå er overførelse pr. tråd af præstationen fra et lokale til et andet (jfr. U. f. R. 1939 s. 153). Efter Sv. Mot. II s. 241 gælder beskyttelsen ikke imod forstærkeranordninger inden for lokaler, der udgør et sammenhængende hele.

Fælles for a, b og c gælder det, at beskyttelsen ikke blot gælder imod hemmeligt anbragte mikrofoner o. l. Den gælder også tilfælde, hvor en kunstner har ladet sig engagere til at optræde og hvor der mod hans vilje finder – åbenlys – optagelse, radioudsendelse eller overførelse sted efter aftale med arrangøren, og det er vel her, at § 45 har sin største betydning.

ad d) (§ 45, stk. 2.). Beskyttelsen gælder f. eks. mod en grammofonpladeindspilnings overførelse på lydbånd eller lydfilm eller mod, at dele af en film overføres til reklamefilm e. l. Ligeledes naturligvis mod, at der finder overførelse sted fra én grammofonplade til en anden. Som motivering for, at beskyttelsen kun varer i 25 år fra den oprindelige fremførelse er der (Da. Mot. II s. 54) henvist til »de samme hensyn, som fører til at ophavsretten ophører«. Der er således ikke givet nogen speciel motivering for, at retten efter § 45 skal ophøre

efter en meget kortere frist end den, der gælder for åndsværkerne, hvor beskyttelsen jo i alt fald, bortset fra sjældne undtagelsestilfælde, gælder i hele ophavsmandens levetid og et vist stykke tid derefter til fordel for hans arvinger. I den danske kommissionsbetænkning var beskyttelsen foreslået for en gyldighedstid af 50 år. Det vil sikkert i praksis vise sig, at den beskyttelse, man har givet ved lovens endelige udformning, er alt for kort. Disse bemærkninger gælder også de gyldighedstider, der er fastsat i §§ 46 og 47.

Stk. 3. Her er der sket en henvisning til visse af de for ophavsretten gældende regler.

1) Reglen om *droit moral* i § 3 gælder også ved de i § 45 omhandlede former for benyttelse af udøvende kunstneres præstationer, og der kan i alt væsentligt henvises til kommentarerne til § 3. Angivelse af kunstnerens navn skal finde sted, hvor det er muligt og rimeligt, f. eks. på en grammofonplades etikette. At angive de enkelte kunstneres navne ved større ensembler vil dog i de fleste tilfælde føre for vidt. Beskæringer, der giver et forvrænget indtryk af kunstnerens egenart eller skader hans anseelse som kunstner, må ikke finde sted. Desværre gælder henvisningen til *droit moral* ikke i de i § 47 omhandlede benyttelser af lydoptagelser, hvor det ellers kunne være stærkt påkrævet.

2) De undtagelsesregler (»låneregler«), der også finder naturlig anvendelse på udøvende kunstneres præstationer, er overført til § 45. Det vil ses, at der ikke er henvist til § 23, dette hænger sammen med, at der overhovedet ikke er givet de udøvende kunstnere nogen til reglen i § 2, stk. 3. svarende »spredningsret«.

3) De almindelige regler om overdragelse af ophavsrettigheder i §§ 27-31 er også anvendelige på de udøvende kunstneres rettigheder i § 45 (og § 47). En overdragelse vil i de fleste tilfælde være praktisk, da den udøvende kunstner jo sædvanligvis ikke selv vil være i stand til at udnytte sine præstationer på de i § 45 angivne måder. Det er her navnlig af stor betydning, at videreoverdragelse i almindelighed

ikke kan finde sted, jfr. § 28, stk. 2. og at regulering af urimelige kontraktvilkår kan ske i medfør af § 29.

Stk. 4. Denne særlige undtagelse fra beskyttelsen er indføjet under lovens behandling i Folketinget. Det anføres i motiverne (Da. IV s. 9-10), at Det kgl. Teater ved de i stk. 4. angivne lejligheder virker som statsteater på en sådan måde, at spørgsmålet om transmission ikke bør bero på de medvirkende kunstneres større eller mindre velvilje, men kunstnerens pligt til at tåle transmissionen bør være fastsat i selve loven. En ret for kunstnere til at nægte transmission i disse tilfælde ville kunne give anledning til store vanskeligheder for teatrets ledelse. —

Denne undtagelsesbestemmelse hviler for så vidt på de samme hensyn, som har dikteret reglen i § 21, hvortil der jo er henvist i § 45, men den går dog noget videre end denne. Når reglen i § 45 er givet som en eneret, er det jo for ikke blot at beskytte kunstnerens økonomiske interesser, men også hans kunstneriske, disse hensyn spiller en betydelig rolle for nogle scenekunstnere, jfr. sagen i U. f. R. 1958 s. 826, H. Det bør derfor ved reglens udøvelse undgås, at der direkte stilles ind i nærbillede på kunstnere, om hvem det vides, at de af kunstneriske grunde er modstandere imod, at deres på scenen udførte præstation overføres til fjernsyn.

Der er ikke i § 45, stk. 4. givet hjemmel for, at de medvirkende kunstnere skal have betaling for deres optræden i radio eller fjernsyn. Reglen er ikke anvendelig på festforestillinger i andre teatre eller f.eks. en festkoncert, og den giver — i modsætning til § 22, stk. 1. — ikke radiofonierne på Færøerne og i Grønland den samme undtagelsesstilling som Danmarks radio.

§ 46

BESKYTTELSE FOR GRAMMOFONPLADER

M. V.

Stk. 1. *Grammofonplader og andre indretninger, på hvilke lyd er overført, må ikke uden fremstillereens samtykke eftergøres, førend 25 år er gået efter udgangen af det år, da lydoverførelsen fandt sted. Som eftergørelse betragtes også det forhold, at optagelsen overføres fra en sådan indretning til en anden.*

Stk. 2. *Reglerne i § 11, stk. 1, § 14, stk. 1, §§ 17 og 21 samt § 22, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 167-70, II s. 54-55. Fi. I s. 79-80, II s. 31-32. No. I s. 26, II s. 99-103, III s. 29. Sv. I s. 383-84, I s. 243-46.

Litteratur: Torben Lund I s. 77-79, J. Hartvig Jacobsen I s. 76-78, Johs. Hansen s. 182-84, Knoph s. 111-13, 185-86. St. Hurwitz i U. f. R. 1933 B s. 357-67, F. Vinding Kruse smst. s. 373-76, A. Hemming-Sjöberg i Festskrift til Birger Ekeberg, 1950, W. Weincke i U. f. R. 1956 B s. 237, Christer Leijonhufvud i NIR 1956 s. 205-17, Torben Lund i Mindekrift for Marcel Plaisant, 1959.

Domme: U. f. R. 1904 A s. 563, 1923 s. 538, H, 1935 s. 171.

Spørgsmålet om lovligheden af kopiering af lydoptagelser har været aktuelt allerede så tidligt som i 1904 herhjemme. I nævnte år blev det ved den oven for angivne dom fastslået, at det var lovligt at overføre en præstation fra den ene fonografvalse til den anden, nogen beskyttelse herimod kunne ikke udledes af lovgivningen eller forholdets natur. I Tyskland fastslog derimod en Reichgerichtsdom omkring ved samme tidspunkt, at kopiering af lydoptagelser kunne hindres i

medfør af den såkaldte generalklausul i konkurrenceloven. I de norske motiver er det også klart påpeget, at generalklausulen (§ 1 i norsk konkurrencelov) måtte kunne anvendes på tilfældet.

Da Danmark siden 1937 har haft en tilsvarende klausul i sin konkurrencelov (§ 15), ville der således sandsynligt kunne påberåbes beskyttelse i den omhandlede retning på grundlag heraf, såfremt der ikke i speciallovgivningen var optaget bestemmelser desangående. Det er almindelig antaget, at hvis der findes bestemmelser i specialloven, kommer generalklausulen ikke til anvendelse, navnlig heller ikke, når den i specialloven angivne tidsfrist er udløbet (jfr. *Torben Lund* i NIR 1958 s. 53 og HRD i U. f. R. 1956 s. 237, ang. mønsterret).

Imidlertid var man allerede, da man gav forfatter- og kunstnerretsloven af 1912, på det rene med, at den præstation, der består i at overføre en udøvende kunstners præstation på grammofonplade måtte beskyttes, og til trods for, at man i motiverne udtrykkelig fremhævede, at det var en nærmest industriel beskyttelse, man agtede at give, førte man beskyttelsen ind under reglen for bearbejdelser i lovens § 5. Konsekvensen blev, at der tilkom grammofonpladefabrikanten beskyttelse ikke blot mod pladens kopiering men også mod dens offentlige fremførelse, herunder i radio, U. f. R. 1935 s. 171. Denne beskyttelse varede i hele frembringerens levetid (det var iøvrigt uklart hvem der måtte anses som frembringer i denne forstand) og i 50 år efter hans død.

Det har stedse været den overvejende mening, at beskyttelsen var galt placeret, og ved udarbejdelsen af den nye lov tog man derfor beskyttelsen ud af ophavsretten og indføjede den i kapitlet for »beslægtede rettigheder«. Beskyttelsen skulle efter den danske kommissionsbetænkning gælde dels imod pladens kopiering, dels mod dens anvendelse til brug for radioudsendelse, og den skulle vare i 50 år fra det tidspunkt, da pladen blev bragt i handelen.

I den endelige lov er beskyttelsens indhold blevet udvidet i forhold til kommissionsudkastet (se nedenfor under § 47),

til gengæld er beskyttelsen blevet indskrænket til kun at gælde i 25 år fra lydoptagelsen. Hvad det sidste angår, er det i motiverne påpeget, at da der ikke, som i den norske lov, er givet forskrifter om, at optagelsesåret skal påføres pladen, vil man formentlig i praksis være nødsaget til at holde sig til udgivelsesåret (Da. Mot. II s. 55). Med hensyn til fristen på de 25 år betyder denne, at når den er udløbet, er der frit slag for kopiering af selv nok så værdifulde plader (konkurrence-lovens § 15 kan, som oven for angivet, heller ikke anvendes). Man har i de svenske motiver antaget, at en plade, der er over 25 år gammel, ikke vil være et lokkende kopieringsobjekt, dette er efter min mening udtryk for en uberettiget optimisme.

Reglen i § 46 giver ikke beskyttelse imod, at et grammofonselskab lancerer en plade med det samme værk og de samme kunstnere som en allerede foreliggende plade, No. Mot. II s. 100.

Beskyttelsen gælder iøvrigt ikke blot for grammofonplader men også for båndoptagelser, lydfilm og andre lydoptagelser. Hvad lydfilm angår, gælder beskyttelsen lydoverførelsen som teknisk produkt, medens beskyttelsen efter § 1 gælder hele filmen som kunstnerisk værk. Beskyttelsen gælder ikke alene lydoptagelser af litterære og kunstneriske værker, men enhver lydoptagelse, f. eks. også af dyrestemmer e. l.

Beskyttelsen gælder både mod gengivelse ved afstøbning og gengivelse derved, at indspilningen overføres på et andet lydoptagelsesapparat, en grammofonplade, et lydbånd eller en lydfilm. Beskyttelsen finder i medfør af § 59 anvendelse på enhver lydoptagelse, hvor den end har fundet sted. Der er herved skabt parallellitet til den beskyttelse, der, hvis § 46 ikke havde eksisteret, kunne påberåbes i medfør af konkurrenceloven. Denne sidste ville heller ikke være begrænset i tid, men måtte gælde lige så længe som der måtte være erhvervmæssig interesse knyttet til at eftergøre lydoptagelsen, den er imidlertid, som oven for anført, blevet afskåret gennem eksistensen af § 46.

Der er ikke i § 46 – som i § 45 – nogen henvisning til

droit moral i § 3, ligeledes er der heller ikke nogen henvisning til overdragelsesreglerne; naturligvis kan retten efter § 46 overdrages, men de specielle reguleringsbestemmelser, der er optaget i §§ 27-29, gælder ikke her.

Derimod er der i § 46, stk. 2, optaget en henvisning til de låneregler i kapitel II, der kan anvendes på lydoptagelser. »Lånet« er altså lovligt ikke blot i forhold til ophavsmanden men også til lydoptagelsesfremstilleren (grammofonpladefabrikanten) og den udøvende kunstner (§ 45, stk. 3.). Henvisningen til § 17 gælder naturligvis også den begrænsning i benyttelsesretten, der er angivet i § 17, stk. 2, denne har formentlig netop særlig betydning med hensyn til de i § 46 omhandlede rettigheder.

§ 47

BESKYTTELSE FOR LYDOPTAGELSER OG UDØVENDE KUNSTNERES PRÆSTATIONER

(fortsat)

Stk. 1. Når grammofonplader eller andre indretninger, på hvilke lyd er overført, inden for det i § 46 nævnte tidsrum anvendes til lydradio- eller fjernsynsudsendelse, eller i erhvervsmæssigt øjemed bruges ved andre offentlige fremførelser, har såvel fremstilleren som de udøvende kunstnere, hvis fremførelser gengives, krav på vederlag. Har to eller flere kunstnere samvirket ved fremførelsen, kan de kun i fællesskab gøre vederlagskravet gældende. De udøvende kunstners ret kan kun gøres gældende gennem fremstilleren eller gennem et af undervisningsministeren godkendt fællesorgan for fremstillerne og de udøvende kunstnere.

Stk. 2. *Bestemmelserne i § 14, stk. 1, og §§ 20 og 21 finder tilsvarende anvendelse. Med hensyn til de udøvende kunstneres ret gælder §§ 27-31 tilsvarende.*

Stk. 3. *Bestemmelserne i denne paragraf gælder ikke for lydfilm.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 155-64, II s. 55-57, IV s. 10. Fi. II s. 32. Sv. I s. 384-87, II s. 246-48.

Litteratur: Der må henvises til de under §§ 45 og 46 nævnte værker og artikler.

Domme: U. f. R. 1933 s. 555, 1959 s. 963. Norsk højesteretsdom i T. f. R. 1956 s. 456 = NIR 1955 s. 202, svensk højesteretsdom i T. f. R. 1950 s. 445 = NIR 1949 s. 252.

Beskyttelsen i § 47 gælder de såkaldte sekundære rettigheder til fordel for fremstillere af lydoptagelser, navnlig grammofonplader, og udøvende kunstnere. Således som den er placeret i loven, fremtræder den nærmest som et supplement til de i §§ 45 og 46 givne rettigheder, imidlertid er der ingen tvivl om, at den praktisk og økonomisk er af langt større betydning for rettighedshaverne end de i de foregående paragraffer omhandlede rettigheder, dette gælder ikke mindst for Danmarks vedkommende efter den udvidelse, beskyttelsen har fået i Folketinget i forhold til indholdet af regeringens forslag.

Objektet for beskyttelsen er de samme lydoptagelser, som er omhandlet i § 45 a og § 46, dog med den vigtige undtagelse, at den ikke gælder for lydfilm (3. stk.). For fremstilleren af en sådan ville retten ikke have nogen betydning, da film jo praktisk talt kun udlejes og udlejerens uden særlig lovbeskyttelse kan beregne sin pris for udlejningen, og de udøvende kunstnere henvises til ved aftale, når de engageres til at medvirke i filmen, at betinge sig en ret.

For *grammofonpladefremstilleren* er retten af stor betydning, han har i hidtil gældende ret haft en eneret over for enhver offentlig benyttelse af pladen, herunder radioudsendelse,

denne ret er nu konverteret til en ret til en afgift, som, hvis overenskomst ikke kan opnås, fastsættes på den i § 54 angivne måde. Hans fremførelsesret har hidtil været administreret af selskabet GRAMO, der arbejder i nært samarbejde med KODA, og dette kan vel antages at ville fortsætte som hidtil.

For *de udøvende kunstnere* er det en helt ny ret, der her ved er indstiftet. I regeringsforslaget gjaldt den *kun* over for *radioens* benyttelse af de plader, på hvilke han har overført værker; i den ændrede ordlyd har han fået beskyttelse over for *enhver offentlig benyttelse af pladen i erhvervsmæssigt øjemed*, f. eks. også i restauranter, på sportspladser, i større erhvervsvirksomheder, i biografer, ved sportsarrangementer o.m.a. For brugerne betyder det ikke noget principielt nyt, at de skal betale for pladens benyttelse, de har hidtil måttet betale ikke blot til komponisternes organisation, men også til grammofonfabrikanternes, og da det er fastsat i § 47, at de udøvende kunstneres ret kun kan gøres gældende enten gennem grammofonpladefabrikanten eller gennem et fælles opkrævningsorgan for fremstillerne og de udøvende kunstnere, får brugerne altså ikke med nye opkrævergrupper at gøre. Det kan derimod tænkes, at afgifterne nu vil blive sat i vejret, når de indkomne afgifter skal deles mellem to rettighedshavere.

Det må nævnes, at det i de danske og svenske motiver (Da. II s. 56 og IV s. 10, Sv. Mot. II s. 256) stærkt er fremhævet, at de udøvende kunstneres ret, selv om den kun kan gøres gældende gennem fremstillerne af pladen eller gennem en fællesorganisation, er *en selvstændig ret*. Dette kan få betydning ved en fortolkning i tvivlstilfælde.

Såvel med hensyn til fastsættelsen af, hvor meget brugeren skal betale til honorering af begge rettigheder, som med hensyn til, hvor meget hver af de to rettighedshavere vil være berettiget til, må der forhandles mellem parterne, men kan de ikke blive enige, må afgørelsen i begge tilfælde træffes på den i § 54 angivne måde.

Det er ikke i selve loven krævet men derimod i motiverne

forudsat, at opkrævningen af afgifterne for begge rettighedshaveres vedkommende vil blive gjort gældende af organisationer, enten særskilte, eller – hvad der vel er det mest sandsynlige – et fællesorgan, som så i loven forudsættes godkendt af undervisningsministeren. En udbygning af den eksisterende GRAMO er nok det mest sandsynlige.

Hvis dette bliver tilfældet, vil forskellige vanskeligheder løse sig. Med hensyn til plader, som er indspillet af flere kunstnere, har loven for en sikkerheds skyld for så vidt angår § 47-rettighederne (modsat § 45) bestemt, at retten kun kan gøres gældende af kunstnerne i fællesskab. Bliver der tale om et opkrævningsselskab, er denne bestemmelse (som nok kunne give anledning til visse tvivl) uden selvstændig betydning.

Også en anden vanskelighed kan – i hvert fald til dels – klares gennem organisationernes medvirkning. Den ene af lovens to alternativer med hensyn til afgiftens opkrævning er jo den, at de udøvende kunstneres ret gøres gældende igennem fremstilleren af pladen. Der kan her opstå tab for den udøvende kunstner, hvis fremstilleren oppebærer afgiften men undlader at afregne med kunstneren, han bliver måske erklæret konkurs og kunstnerens ret er ikke privilegeret i hans bo. Det er dog muligt, at man kan hævde, at da kunstnerens ret udtrykkelig er betegnet som en selvstændig ret, jfr. oven for, er kunstneren separatist i fremstillersens bo. Hvis fremstilleren ikke ønsker at rejse sit krav, kan kunstneren formentlig få ham dømt til at fremsætte krav på den del af afgiften, som kunstneren er berettiget til, men der kan dog på denne måde påføres kunstneren både besvær og udgifter. Dette kommer man uden om, såfremt det i § 47 som en mulighed nævnte fællesorgan oprettes, og det må instændigt håbes, at et sådant snarest etableres.

Her skal også nævnes et andet forhold, som kan volde vanskeligheder og som ikke engang eksistensen af organisationer altid kan klare.

Efter § 59 gælder de i § 47 indstiftede rettigheder til fordel for – og alene til fordel for – lydoptagelser, der finder

sted i Danmark. Selv om optagelsesselskabet nok så meget er dansk og den udøvende kunstner er dansk, er der ingen ret hvis optagelsen sker i udlandet (i hvert fald ikke foreløbig da den i § 60, stk. 1 omhandlede udvidelse først er tænkt etableret på et senere tidspunkt, når en international konvention er afsluttet og trådt i kraft for Danmarks vedkommende), og omvendt eksisterer der en ret, selv om kunstneren og fremstilleren er udenlandske, når blot optagelsen finder sted i Danmark.

Hvis f. eks. et udenlandsk selskab foranstalter en optagelse i Danmark ved hjælp af danske udøvende kunstnere, har såvel optageren som kunstneren krav på afgift, når pladen spilles i Danmark. Da man vel ikke uden direkte lovhjemmel kan tvinge en udenlandsk pladefremstiller ind i et dansk opkrævningsorgan af hensyn ikke til sin egen ret men til den udøvende kunstners ret, må denne kunstner være henvist til at hente sine penge hos det udenlandske selskab, men kan en dansk lov overhovedet bestemme, at en udlænding skal afgive penge, som han har modtaget i sit hjemland, til en dansker? Og selv om dette kan gøres, er kunstneren i allerhøjeste grad udsat for rent praktisk at miste sin ret. Det havde nok været rigtigere at bestemme, at *såvel* fremstilleren som kunstneren kun kan gøre sin ret gældende gennem et af staten godkendt opkrævningsorgan.

Uklar er stillingen også, hvis fremstilleren overdrager sin ret eller likviderer.

Retten efter § 47 gælder, når en lydoptagelse (navnlig grammofonplade) anvendes. En bruger kan ikke komme uden om pligten til at betale afgift ved at lade en grammofonplade overføre på bånd og så benytte båndet, for det første er selve overførelsen på bånd ikke tilladt uden kunstnerens og pladefremstillerens samtykke, jfr. § 45, stk. 2. og § 46, og for det andet er båndoptagelsen jo også en lydoptagelse, som der efter § 47 skal svares afgift for den offentlige benyttelse af. Det er ikke bestemt i loven at retten kun gælder overfor en lydoptagelse, som benytteren ikke selv har fremstillet. Det

sidste må vel også gælde for radioen, uanset at det i såvel de danske som de svenske motiver er udtalt, at retten ikke gælder over for en genudsendelse (Da. Mot. II s. 56-57, Sv. Mot. II s. 256). Derimod kan der ikke rejses krav om afgift, hvis en radioudsendelse med grammofonmusik offentliggøres for en offentlig forsamling ved højtaler.

Angående de i stk. 2. optagne henvisninger skal her kun bemærkes, at en overdragelse af den udøvende kunstners ret i og for sig frit kan ske, han kan altså overdrage den til pladefremstilleren. I Finland gennemførte man i 1927 i ophavsretsloven en beskyttelse for den udøvende kunstner analog med den beskyttelse, der gælder en bearbejder af et åndsværk. Denne ret tilforhandlede grammofonselskaberne sig på en sådan måde, at retten blev uden betydning for de udøvende kunstnere, og den afskaffedes herefter igen ved en lov af 1941. Over for en tilsvarende mulig – men ikke sandsynlig – udvikling i Danmark kan nu henvisningen til § 29 have sin betydning. Den manglende henvisning til *droit moral* reglen i § 3 er beklaget under omtalen af § 45. Den kunne måske undværes, så længe retten kun gjaldt over for radioen, men da den er udvidet til at gælde også over for andre brugere, er det et virkeligt savn, at den ikke er medtaget.

Sluttelig skal det nævnes, at ret til afgift for såvel fremstillere af lydoptagelser som de udøvende kunstnere er gennemført i Finland og Sverige for så vidt angår radioudsendelser, men ikke med hensyn til andre brugere. Det er ved højesteretsdommen i 1949 i Sverige fastslået, at *en påtrykt klausul* på pladen ikke kan hjælpe fremstilleren til at hævde en ret, som han ikke har efter loven.

I Norge har fremstillerne derimod i 1940 vundet en tilsvarende sag over for radioen ved en énstemmig højesteretsdom. I 1955 vandt de en lignende sag over for en arrangør, der etablerede musik ved en sportsfest ved hjælp af grammofonplader, denne gang dog kun med 3 stemmer mod 2 i højesteret. På basis af disse domme betales der afgift til grammofonindustrien i Norge.

Derimod har de udøvende kunstnere ikke – heller ikke efter den nye lov – i Norge nogen individuel ret til afgift for deres pladers benyttelse. I stedet for er der ved en midlertidig lov – som dog synes at tegne til at blive permanent – af 1956 gennemført afgift for pladernes offentlige benyttelse i radio og på anden måde til fordel for et fond til støtte af udøvende kunstnere.

§ 48

BESKYTTELSE FOR RADIOUDSENDELSE

Stk. 1. *En lydradio- eller fjernsynsudsendelse må ikke uden radio- eller fjernsynsforetagendets samtykke udsendes af andre. Den må ej heller uden sådant samtykke affotograferes eller optages på grammofoonplade, bånd, film eller anden indretning, ved hjælp af hvilken den kan gengives eller i erhvervsøjemed gøres tilgængelig for almenheden.*

Stk. 2. *Er en udsendelse affotograferet eller optaget som i stk. 1 anført, må den ikke uden foretagendets samtykke overføres til en anden indretning, der kan gengive den, før end 25 år er forløbet efter udgangen af det år, da udsendelsen fandt sted.*

Stk. 3. *Bestemmelserne i § 11, stk. 1, § 14, stk. 1, §§ 17, 20 og 21 samt i § 22, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.*

Henvisninger: Motiver: Da. II s. 57. Fi. II s. 32-33. No. II s. 101-03. Sv. I s. 387-88, II s. 256-59, III s. 78-79.

Over for den danske kommission fremførte Statsradiofonien i sin tid ønsket om, at radioudsendelser blev optaget i opregningen af beskyttede værker, se Da. Mot. I s. 96-97. Forslaget blev ikke taget til følge i kommissionsbetænkningen. Der henvistes til, at der i loven om radiospredning var tillagt ra-

dioen eneret til udsendelse og en beskyttelse for selve udsendelsen mod erhvervsmæssig udnyttelse, denne er iøvrigt ikke et åndsværk der kan sammenlignes med de i § 1 angivne værker. For programmet som sådant kunne en vis beskyttelse opnås gennem de i lovforslaget i forvejen optagne regler, navnlig § 5.

Med hensyn hertil skal følgende nærmere oversigt gives:

Med hensyn til *selve radioudsendelsen* er det i radioloven, nu § 11, stk. 2 i lov nr. 215 af 11. juni 1959, bestemt, at Danmarks Radios udsendelser ikke uden radioens samtykke må udnyttes erhvervsmæssigt. For Grønlands radio gælder efter § 15 en bemyndigelsesbestemmelse af tilsvarende art. Radioen har iøvrigt i medfør af § 1 eneret på radiospredning. De ovenfor omtalte bestemmelser i § 11, stk. 2 og § 15 er ophævet fra 1. oktober 1961, se § 63.

De *værker, der udsendes*, er beskyttede efter ophavsretsloven, og radioen kan på samme måde som en forlægger eller en grammofonpladefabrikant indtræde i retten efter aftale med ophavsmanden, i det omfang, radioen måtte have brug derfor med henblik på beskyttelse af dens egne interesser.

En *særpræget tilrettelæggelse* af en radio- eller fjernsyns-udsendelse, f.eks. et såkaldt »feature« kan beskyttes som et selvstændigt åndsværk. Selv om det ikke falder direkte ind under eksempelopregningen i § 1 må det dog betegnes som et kunstnerisk værk, der efter hovedreglen i § 1 nyder beskyttelse efter lovens regler om ophavsret.

Endelig kan *et helt radioprogram*, der er sammensat efter en bestemt idé eller plan, nyde beskyttelse som samleværk i medfør af § 5.

Når man alligevel har anset det for ønskeligt at give særlige regler angående en præstationsbeskyttelse efter kap. V for radioudsendelsen som sådan, er det først og fremmest fordi der, efter at kommissionsbetænkningen var udarbejdet, er opstået planer om en international konvention angående »droits voisins«, der også skal omfatte en international beskyttelse for radioudsendelser. § 48 er udformet på en sådan

måde, at det uden ny lovændring vil være muligt at tiltræde denne konventions bestemmelser om beskyttelse for radioudsendelser i henhold til det foreliggende konventionsudkast.

Beskyttelsen er iøvrigt udformet på nogenlunde samme måde som i de foregående paragraffer om andre former for »droits voisins«. En særlig omtale fortjener dog bestemmelsen i de sidste ord af stk. 1. Efter motiveringen er der navnlig tænkt på, at fjernsynet for at kunne kontrahere med visse sportsforetagender o. l. (f. eks. en fodboldlandskamp) på rimelige vilkår skal kunne forbyde, at udsendelsen vises offentligt. Den er imidlertid meget mere vidtgående formuleret end de tilsvarende finske og svenske bestemmelser, der kun vedrører fjernsynsudsendelser og kun visning i biografer o. l. lokaler, medens den danske bestemmelse vedrører enhver form for radioudsendelse og enhver erhvervsmæssig tilgængeliggørelse for almenheden, altså også visning i andre offentlige lokaler end biografer og spredning af de i paragraffen omhandlede optagelser. I det svenske rigsdagsudvalg har man drøftet en udvidelse af bestemmelsen udover det i den svenske lov optagne, men man har ikke anset dette for ønskeligt, Sv. Mot. III s. 78-79.

Angående henvisningerne i stk. 2. skal alene bemærkes, at henvisningen til § 11 betyder, at privat magnetofonoptagelse af radioudsendelserne er tilladt, men kun på de i § 11 angivne vilkår.

Efter § 59 gælder reglen kun for udsendelser, der finder sted i Danmark, altså ikke for sådanne der foretages fra skib uden for det danske søterritorium.

§ 49

KATALOGER, TABELLER, PROGRAMMER

Stk. 1. *Kataloger, tabeller og lignende arbejder, der sammen-*

stiller et større antal oplysninger, samt programmer må ikke eftergøres uden samtykke af den, som har frembragt dem, før 10 år er gået efter det år, da arbejdet blev udgivet.

Stk. 2. Er arbejder af den nævnte art eller dele deraf genstand for ophavsret eller anden beskyttelse, kan denne også gøres gældende.

Stk. 3. Bestemmelserne i § 11, stk. 1, og § 14 finder tilsvarende anvendelse. Det samme gælder bestemmelsen i § 9, dog ikke for så vidt angår det kongelige teaters programmer.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 164-65, II s. 57-58, IV s. 10. Fi. I s. 78-79, II s. 33-34, IV s. 2. No. I s. 24, II s. 96-98. Sv. I s. 390-97, II s. 259-71, III s. 79-81.

Under omtalen af § 1 er der på s. 57-58 anført en række domme, hvor produkter af den slags, der nu kan beskyttes efter den nye lovregel i § 49, er blevet nægtet beskyttelse som ånds-værker, U. f. R. 1932 s. 1138, 1943 s. 431 og 1063, 1959 s. 71, H.

Med hensyn til hvilke kategorier af værker, der omfattes af beskyttelsen, har bestemmelsen under det nordiske samarbejde gennemgået forskellige metamorfoser. Her skal kun anføres det endelige resultat.

Kataloger og tabeller er beskyttede i alle fire lande. Forudsætningen er, at der er tale om sammenstilling af et større antal oplysninger, som altså har fået form af et katalog eller en tabel. Der er her tale om produkter, der meget vel kunne tænkes at være ophavsretsbeskyttede, er dette tilfældet, gælder ophavsretten, jfr. stk. 2 (domme i U. f. R. 1943 s. 1029, 1948 s. 936). Men selv om der ikke i de pågældende produkter er nedlagt den grad af selvstændigt åndsarbejde, som betinger en beskyttelse efter lovens kap. I, kan der alligevel være anledning til at give disse fremstillinger en kortvarig beskyttelse, og det er dette, der er formålet med § 49. Der må dog

være tale om en vis selvstændig indsats, en »fremstillingshøjde«. Efter motiverne (Da. II s. 58) kan der således ikke gives beskyttelse for »mindre omfattende frembringelser« såsom lister over biografer eller restauranter i en by, statistiske oplysninger i en lommekalender etc. Nogle eksempler på frembringelser, der falder ind under beskyttelsen, er angivet i de svenske motiver (I s. 391): Prislister og adressekalendere. Det må pointeres, at det ikke er de enkelte oplysninger, der sammenstilles, loven giver beskyttelse for, eksempelvis vil det ikke krænke retten til den officielle køreplan, at der i et blad el. lign. bringes visse oplysninger om togtider, ulovligt vil det derimod være at aftrykke hele togplanen, Sv. Mot. II s. 269.

Programmer er beskyttet efter den danske og finske men ikke i den norske og svenske lovgivning. Der tænkes på teaterprogrammer, programmer vedrørende sportskonkurrencer o. l. Også radioprogrammer kan nævnes. Når der i stk. 2. tales om dele af de frembringelser, der beskyttes efter § 49, som genstand for ophavsret, tænkes der ikke mindst på artikler o. l. i teaterprogrammer.

Det oprindelige kommissionsudkast indeholdt også regler om beskyttelse for *formularer*. Dette forslag er kun fastholdt i den norske lov; f. s. v. de øvrige love er det anført, at enten tænkes der med formularer på blanketter, som imidlertid ikke bør beskyttes (uanset at deres udarbejdelse som det er sagt i de svenske motiver kan kræve stor specialkundskab og betydeligt arbejde og bekostning) på grund af bestræbelserne for at standardisere disse blanketter, eller også tænkes der på formularer til kontrakter, testamenter etc. (»Hindenburgs formularbog«) og sådanne bør beskyttes efter reglerne for ophavsret (Fi. Mot. II s. 33).

Efter motiverne kan den her omhandlede ret opstå inden for den virksomhed, i hvilken de pågældende produkter udarbejdes, eller, hvis den tilkommer en enkeltperson, være gået over til virksomheden i kraft af ansættelsesforholdet.

Beskyttelsen gælder ikke blot den slaviske efterligning af

produkter men også efterligning med visse variationer, på samme måde som inden for ophavsretten.

Angående henvisningerne i stk. 3. skal anføres, at henvisningen til § 9 er indføjet af folketingsudvalget (Da. Mot. IV s. 10). Det er her anført, at bestemmelsen medfører, at Danmarks Radios programoversigter udelukkes fra beskyttelsen. Det er dog vel ellers et spørgsmål, om disse falder ind under begrebet »offentlige aktstykker« i § 9. Danmarks Radio optræder ikke med hensyn til sin udsendelsesvirksomhed som offentlig myndighed, jfr. at der uanset bestemmelsen i Rpl. § 646 kan nedlægges fagedforbud over for radioen, U. f. R. 1935 s. 171.

Kommissionsforslaget indeholdt også en regel om en 10-årig beskyttelse for *reklamers* »lay-out«, deres særegne udformning. I 1933-loven gaves der i § 2 c ophavsretsbeskyttelse for reklamernes lay-out. En sådan kan efter omstændighederne stadig opnås, jfr. foran s. 67, derimod har loven ikke optaget nogen præstationsbeskyttelse efter § 49 herfor.

§ 50

UDENLANDSKE PRESSEMEDDELELSER

Pressemeddelelser, som efter aftale leveres fra udenlandske nyhedsbureauer eller fra korrespondenter i udlandet, må ikke uden erhververens samtykke gøres tilgængelige for almenheden gennem presse, radio eller på anden lignende måde før 12 timer efter, at de er blevet offentliggjort her i riget.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 165-67, II s. 58-59, III s. 10. Fi. I s. 79, II s. 34, III s. 7. No. I s. 24-25, II s. 98-99, III s. 28-29. Sv. I s. 397-98.

Litteratur: Knoph: s. 180-81, Eberstein i NIR 1946 s. 10-11.

En ganske efemer beskyttelse for nyheder, der af et presseorgan er erhvervet med en særlig indsats af arbejdsmæssig og økonomisk karakter, har været gældende i den norske ophavsretslov lige siden 1930. I forarbejderne til den danske lov af 1933 var en lignende regel optaget, men den udgik under behandlingen i Rigsdagen. Til gengæld understregedes det i motiverne, at den i § 15 optagne regel om kildeangivelse vedrørende nyheder, som et blad låner fra et andet, skulle efterleves. Dette er dog ikke i sin fulde udstrækning sket fyldest, og i den nye lov er hele reglen om pressens indbyrdes låneret udgået.

En nyhed er ikke i sig selv ophavsretsbeskyttet, indenlandske pressemeddelelser kan gengives fra det ene blad til det andet eller på anden måde umiddelbart ved deres fremkomst, og udenlandske pressemeddelelser, som er leveret fra bureauer eller korrespondenter, kan frit gengives 12 timer efter at erhververen af disse har offentliggjort dem. Når Pressemeddelelser gengives efter foranstående, gælder der intet krav om kildeangivelse.

For meddelelser, som et presseorgan skaffer sig ved aftale med et udenlandsk nyhedsbureau eller ved en til udlandet udsendt korrespondent, gælder det efter § 50 i den nye lov, at de ikke uden erhververens samtykke kan gøres tilgængelige for almenheden før 12 timer efter deres offentliggørelse i Danmark. Dette samtykke kan vel kun påregnes at ville blive givet, hvis det blad, der ønsker at bringe nyheden, vil deltage i omkostningerne ved dens fremskaffelse, altså betale et vederlag for samtykket.

Det er meget vigtigt at understrege, at beskyttelsen kun gælder over for tilegnelsen af nyhedsstoffet *fra erhververen* af dette. Hvis det blad, der ønsker at gengive nyheden, skaffer sig den fra andre kilder i udlandet (f.eks. ved at aflytte udenlandsk radio), står det bladet frit for at gengive den uden at ordne sig med den første erhverver.

Det er dette forhold, der forklarer, at man i det hele taget kun har medtaget nyheder fra udlandet. En dansk nyhed af

nogenlunde interesse vil i almindelighed blive spredt så hurtigt, at det efter meget kort tids forløb vil være umuligt at udpege den oprindelige ophavsmand til den. Det er dog ikke udelukket, at et blad, der systematisk og til stadighed lever af de nyheder, som et andet blad, der måske udkommer et par timer forinden, har fremskaffet, vil kunne dømmes efter generalklausulen i konkurrencelovens § 15, se *Torben Lund* i »Journalistens ophavsret« s. 8 og i NIR 1958 s. 56.

Den meddelelse, som der fra den oprindelige erhververs side have beskyttelse imod i 12 timer, er enhver meddelelse, hvorved pressemeddelelsen gøres tilgængelig for almenheden, ikke blot i et presseorgan (herunder i radio) men også f. eks. ved vinduesopslag o.l.

I motiverne (Da. II s. 59) er det udtalt, at erhververen for at gøre beskyttelsen gældende, må give meddelelsen en form eller en tilføjelse, som viser, at den stammer fra et nyhedsbureau eller en korrespondent i udlandet, og at den er erhvervet af det bureau eller den avis, der offentliggør den. Det må anses for særdeles praktisk og ønskeligt, at et sådant krav opstilles, men det er jo faktisk en ekstra betingelse, et »formalitetskrav«, der herved opstilles, og det er vel et spørgsmål, om et sådant krav ikke måtte have været medtaget i loven for at have retsvirkning. Det må dog tilrådes den erhverver, der ønsker at gøre retten gældende, at efterkomme det nævnte krav, da adskillige vanskeligheder herved kan undgås.

KAPITEL VI

FORSKELLIGE BESTEMMELSER

§ 51

TITELBESKYTTELSE M.V.

Stk. 1. *Et litterært eller kunstnerisk værk må ikke gøres tilgængeligt for almenheden under en titel, et pseudonym eller et mærke, som er egnet til at fremkalde forveksling med et tidligere offentliggjort værk eller dets ophavsmand.*

Stk. 2. *Har offentliggørelsen af det sidstnævnte værk fundet sted mindre end 3 måneder forud for en udgivelse af det andet værk, finder bestemmelsen i stk. 1 ikke anvendelse, medmindre forveksling må antages at være tilsigtet.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 170, II s. 59, IV s. 10-11. Fi. I s. 81-82. No. I s. 27-28, II s. 103, III s. 29. Sv. I s. 399-403, II s. 272-74.

Litteratur: Grundtvig s. 65, Torben Lund I s. 37, II s. 287-89, Knoph s. 69, 186-87, Eberstein i NIR 1946 s. 180-82, Hardy Andreassen i U. f. R. 1960 B s. 181.

Når en ophavsmand har offentliggjort et litterært eller kunstnerisk værk, er han efter § 51 beskyttet imod, at andre gør andre værker tilgængelige for almenheden (se herom § 2) under en titel, et pseudonym eller en signatur af en sådan art, at forholdet er egnet til at fremkalde forveksling med værk nr. 1 eller med dettes ophavsmand.

Efter konkurrencelovens § 9 er det enhver forbudt at benytte et navn, firma, forretningskendetegn eller lignende, der ikke tilkommer ham, såvel som at benytte en ham rettelig tilkommende betegnelse på en måde, der er egnet til at hidføre

forvekslinger med en af en anden erhvervsvirksomhed ført betegnelse.

Der har altså også hidtil i dansk ret været en vis beskyttelse mod uberettiget tilegnelse af en forfatters navn eller et værks titel eller signatur, det var efter motiverne klart, at bestemmelsen i konkurrenceloven også kunne anvendes på litterære og kunstneriske værker.

Endelig kunne en særpræget titel nyde beskyttelse mod efterligning som åndsværk efter forfatter- og kunstnerretsloven, jfr. U. f. R. 1951 s. 725, H og forudsætningen i dommen i U. f. R. 1948 s. 530. Selve ophavsretten kan dog kun yde beskyttelse i de færreste tilfælde.

Overtrædelse af konkurrenceloven kan kun straffes, såfremt der foreligger forsæt, medens den nye bestemmelse i § 51 er sanktioneret på den i §§ 55 og 56 angivne måde, således at der kan straffes, når der foreligger grov uagtsomhed eller forsæt, medens erstatningsansvar kun forudsætter simpel uagtsomhed. Tilegnelsen af et navn eller en titel forudsætter efter konkurrencelovens § 9 ikke, at der skal foreligge forveksling, dette krav er kun opstillet for det tilfælde, at den, der gør værk nr. 2 tilgængeligt for almenheden, gør det under et ham retteligt tilkommende navn (han har samme navn som ophavsmanden til værk nr. 1, eller et dermed forveksleligt navn). § 51 indeholder slet ikke regler om navn.

I Sverige har man samtidig med, at man har optaget den nye bestemmelse i loven (§ 50 = dansk § 51) slettet beskyttelsen efter konkurrenceloven. Dette har man ikke gjort i Danmark, efter den foran givne redegørelse med god grund.

Som eksempel på den nye regels anvendelse er det i de svenske og norske motiver anført, at der har været tilfælde, hvor en film er blevet lanceret under det samme navn som en kendt roman, hvis succes man altså har villet snylte på.

Der kan til et værks titel eller ophavsmandens pseudonym være knyttet en sådan økonomisk værdi, at det er rimeligt med en beskyttelsesregel, også ophavsmandens personligt ideelle interesser kan øjensynlig kompromitteres ved en anven-

delse af en sådan art, som er forbudt efter § 51. Hertil kommer en betydningsfuld samfundsmæssig interesse i, at der ikke opstår forveksling mellem værker, der intet har med hinanden at gøre. Reglen gælder derfor med hensyn til alle værker, hvor de end hidrører fra (§ 58) og hvor gamle de end er.

Efter en af folketingsudvalget afgivet udtalelse (Da. Mot. IV s. 10-11) må forvekslingsfaren bedømmes under hensyntagen til samtlige foreliggende omstændigheder, herunder om titlen er tilstrækkelig særpræget, og om der af den, der anvender den tidligere benyttede titel, er foretaget tilstrækkeligt for at undgå forvekslingsfare.

For ikke unødigt at vanskeliggøre forlagsvirksomhed o.l. har man i folketinget indsat reglen i stk. 2. Tilsvarende regel findes ikke i de øvrige nordiske lande.

§ 52

SIGNERING AF KUNSTVÆRKER

Stk. 1. *På et kunstværk må kunstnerens navn eller mærke ikke anbringes af andre end ham selv, medmindre han har givet sit samtykke hertil.*

Stk. 2. *Kunstnerens navn eller mærke må ikke i noget tilfælde påføres et eftergjort eksemplar, således at det kan forveksles med originalen.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 170-72, II s. 59-60. Fi. I s. 82-83, II s. 34. No. I s. 28, II s. 103-04. Sv. I s. 412-18, II s. 315-16.

Litteratur: Torben Lund I s. 174-75, II s. 287-90. J. Hartvig Jacobsen I s. 298. Birger Stuevold Lassen: En snekker på galeien – og to malerier i arresten, T. f. R. 1960 s. 158-73.

De i § 52 forbudte handlinger vil sikkert i mange tilfælde kunne rammes efter straffelovens regler, lige som adskillige andre tilfælde af forfalskninger af kunstværker, der ikke omfattes af reglerne i § 52 (eller den tidligere § 25, stk. 2), se herom nærmere Torben Lund II s. 289-90 og Stuevold Lassens ovennævnte afhandling. Den i § 52 optagne regel er opbygget efter model i den hidtil gældende svenske kunstnerretslov af 1919/1931. Imidlertid er bestemmelsen, som også var medtaget af den svenske kommission, under dennes forberedende arbejde med loven, gået ud i den endelige svenske affattelse under hensyn til, at et tilstrækkeligt værn nu synes at gælde efter straffeloven, og at man derfor ikke bør belaste ophavsretsloven med en bestemmelse, som strengt taget ikke hører hjemme der (Sv. Mot. II s. 315-16).

Bestemmelserne er dog fastholdt i den danske, finske og norske lov. Angående enkeltheder skal bemærkes følgende:

Stk. 1. Denne regel er ny i dansk ophavsretslov. Dens formål er dels af hensyn til kunstneren selv at sikre hans renommé, dels at beskytte publikum. Efter kommissionsforslaget (lige som efter den vedtagne finske og norske lovbestemmelse) gælder reglen »eksemplarer af kunstværker«, dette er – uden begrundelse i motiverne – i den danske lov rettet til »kunstværker«. Baggrunden herfor er vel den, at »eksemplarer af kunstværker« også omfatter kopier, selv reproduktioner, postkort o.l., og at det ikke er meningen, at bestemmelsen skal anvendes på sådanne. Imidlertid er det ikke heldigt at anvende ordet »kunstværker« både om de konkrete eksemplarer af kunstværker og om det abstrakte kunstværk, som er beskyttelsens objekt. I motiverne (Da. II s. 59) er det angivet, at det er *originaleksemplarer* af kunstværker, der tænkes på, det er også her, at reglen passer. En signering af sådanne er nemlig udtryk for, at kunstneren betegner det pågældende værk som udført og godkendt af ham (sml. § 31). En signering uden kunstnerens samtykke af originaleksemplarer, som er forstudier eller som kunstneren ikke betragter som værdige repræsentanter for sin kunst, kan volde ham

stor skade, ikke blot ideelt men også økonomisk. Kunstnerens signeringsret må være af rent personlig natur, således at den hverken gennem arv eller overdragelse kan gå over til andre. Kunstneren kan bemyndige andre til at anbringe signaturen i hvert enkelt tilfælde, men han kan ikke på forhånd generelt overdrage andre ret til at afgøre, om signatur skal påføres hans værk eller ej.

Stk. 2. I modsætning til stk. 1 er der her tale om gengivelser af kunstværker. Den svarer i sit indhold til den hidtil gældende bestemmelse i 1933-lovens § 25, stk. 2. Efter § 3, stk. 1, skal kunstnerens navn så vidt muligt angives på kopien (noget der ofte forsømmes ved offentligt anbragte kunstværker), men efter § 52 må det altså ikke ske på en sådan måde, at man tror, at det er en original, man har for sig. Reglen er givet både af hensyn til kunstneren (og er for ham af stor værdi både ideelt og økonomisk), og af hensyn til det køvende publikum. Af hensyn til dette sidste er reglen gjort absolut (jfr. ordene »ikke i noget tilfælde«), således at kunstneren ikke selv kan give tilladelse til en sådan signering.

I de finske motiver drøftes (II s. 34) situationen med hensyn til affotografering af kunstværker, hvor den på værket anbragte signatur jo kommer med på fotografiet, med mindre der træffes særlig foranstaltning. I de fleste tilfælde vil den forvekslingsfare, der er forudsætningen for anvendelsen af § 52, ikke foreligge, men det kan dog være tilfældet, f.eks. ved en fotografisk reproduktion af grafiske kunstværker, der kan laves på en sådan måde, at det almindelige køvende publikum er udsat for at tage fejl. Når de finske motiver går ud fra, at reglen ikke kan anvendes på sådanne tilfælde, må det hertil siges, at loven hidtil ikke i Danmark har været forstået og heller ikke i fremtiden bør forstås på denne måde. Det må være forvekslingsfaren over for det almindelige køvende publikum, det kommer an på, og ikke om særlige specialister ved nøje undersøgelse kan opdage, at der foreligger kopi og ikke original. Hvis man i de nævnte tilfælde ikke

vil fjerne den kopierede signatur, må man på anden måde tydelig betegne gengivelsen som værende en kopi, således at forvekslingsfare ikke opstår.

Begge reglerne i § 52 kan anvendes på alle kunstværker, selv om de hidrører fra et land, med hvilket Danmark ikke har gensidig beskyttelse, eller fra en tidligere tidsepoke, der ikke omfattes af beskyttelsen.

§ 53

DET OFFENTLIGES OVERVÅGELSE AF DROIT MORAL

Stk. 1. *Selv om ophavsretten er udløbet, må et litterært eller kunstnerisk værk ikke ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden i strid med § 3, stk. 1 og 2, hvis kulturelle interesser herved krænkes.*

Stk. 2. *Undervisningsministeriet afgiver efter anmodning erklæring om, hvorvidt en benyttelse af et værk skønnes at være i strid med de i stk. 1 angivne regler eller at indebære en overtrædelse af § 3, der vil kunne medføre offentlig påtale, jfr. § 55, stk. 6.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 172-73, II s. 60, III s. 10, IV s. 11. Fi. I s. 82, II s. 34-35, IV s. 2. No. I s. 28, II s. 104, III s. 29-30. Sv. I s. 403-11, II s. 274-78, III s. 81-82.

Litteratur: Knoph s. 159-60, 372, W. Weincke i U. f. R. 1956 B s. 237-39, Sture Heiding i NIR 1958 s. 218-21.

Om undervisningsministeriets udøvelse af droit moral i medfør af lov 1933 § 9, st. 4 og 5 og 27, stk. 7 og 8, se de udførlige fremstillinger i *Torben Lund III* (årene 1933-43) og *Ejnar Jensen i Perspektiver* s. 123-39 (1944-57).

Under bemærkningerne til § 30 er der redegjort for, hvorledes det forholder sig med hensyn til overvågelsen af ophavsmandens *droit moral* efter hans død i det tidsrum, hvor ophavsretten stadig gælder til fordel for arvingerne, altså normalt i tiden indtil 50 år efter ophavsmandens død. Foruden arvingerne og visse ophavsmanden nærstående personer kan det offentlige (repræsenteret af anklagemyndigheden) gribe ind. Betingelsen er dog ikke blot, at det i § 3 angivne gerningsindhold er realiseret, men tillige, at kulturelle interesser herved krænkes.

På samme måde forholder det sig efter § 53, når ophavsretten er udløbet. Men efter denne frist – normalt når de 50 år er forløbet efter ophavsmandens død – er det alene det offentlige, der kan gribe ind.

Der skal, for at påtale skal kunne ske, være tale om en benyttelse af et værk, hvorved ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart er krænket og tillige skal kulturelle interesser være krænket. Reglen er således dikteret både af pietetshensyn over for den afdøde ophavsmands renommé og af hensyn til almenhedens interesse i, at de klassiske mesterværker ikke udsættes for en krænkende behandling.

Som eksempel på en sådan behandling har de svenske motiver i særlig grad henvist til en sag, der har foreligget til behandling i det danske undervisningsministerium i medfør af den overgang af *droit moral* efter ophavsmandens død til ministeriet, som var bestemt i 1933-lovens § 9. Balzacs »Esther« der i den gængse oversættelse til dansk fyldte 352 sider, var af »Oplysningsforlaget« blevet sammentrængt til 3 små hæfter à 32 sider, som havde fået titlerne »Skøgenes glans«, »Glædespigens kærlighed« og »Falden kvinde«. Hæfterne var forsynet med temmelig vovede illustrationer og i hæfterne var indlagt reklamer for præservativer. (Se om sagen Torben Lund III s. 43-44). Man var klar over, at det var tvivlsomt, om illustrationerne og reklamerne kunne rammes på grund af lovbestemmelsens daværende affattelse, der

forudsætter, at værket som sådant ændres. Derimod anså man naturligvis beskæringen som en grov krænkelse. Da fremstillingen var påbegyndt før loven af 1933 trådte i kraft, kunne man dog ikke skride ind.

De svenske motiver nævner også som klare eksempler på krænkelse det forhold, at et klassisk musikværk gøres til genstand for jazzparafrase eller at mesterværker udgives i en form og et udstyr, som indebærer en grov tilsidesættelse af kunstnerisk pietet og ansvarsfølelse (III s. 82).

Ved gennemførelsen af den nye lov reduceres Undervisningsministeriets beføjelse i ikke ringe grad. Efter 1933-loven var det selve retten, der overgik til ministeriet, nu ligger påtaleretten hos det offentlige (anklagemyndigheden), men ministeriets virksomhed med afgivelse af forhåndserklæringer om, hvorvidt en påtænkt benyttelse af et værk er af en sådan art, at det offentlige kan gribe ind, er dog bevaret (Da. Mot. IV s. 11). Betingelsen er jo, at ophavsmanden er afgået ved døden, at forskrifterne i § 3 er overtrådt og endelig at benyttelsen krænker kulturelle interesser.

I den norske lovbestemmelse, der svarer til § 53, er der hjemmel for, at det offentlige også kan gribe ind i ophavsmandens levetid, hvis det drejer sig om en ophavsmand, der, bortset fra *droit moral*-krænkelsen, ikke har nogen retsbeskyttelse i Norge, No. Mot. III s. 30.

Det må understreges, at *enhver*, der påtænker efter en ophavsmands død at gøre hans værk tilgængeligt for almenheden på en måde, som kunne tænkes at krænke de her opstillede forskrifter, kan *henvende sig til Undervisningsministeriet og af dette få en udtalelse* (som formelt kun er vejledende, Da. Mot. IV s. 11, men som dog vil spille en betydelig rolle under sagens eventuelle videre forløb) om, hvorvidt den påtænkte benyttelse må anses for at udgøre en krænkelse eller ej.

Ministeriet rådfører sig med et rådgivende udvalg sammensat af sagkyndige litteraturfolk, kunstnere og ophavsretskyndige jurister.

Tidligere (fra 1933 til 1961) havde ministeriet tillige den funktion at rejse sager til retsforfølgning, ministeriet var den egentlige indehaver af retten. Af ministeriets funktioner er der nu kun beføjelsen til at afgive forhåndsudtalelser tilbage. Det må dog antages, at anklagemyndigheden, hvis den af sig selv, eller fordi den modtager en klage, vil overveje at rejse straffesag, vil indhente en udtalelse fra Undervisningsministeriet (i dette tilfælde bliver der altså ikke tale om en forhåndsudtalelse) lige som ministeriet naturligvis med en vis vægt kan opfordre anklagemyndigheden til at rejse sag, hvis det mener, at kulturelle interesser er krænket.

I de finske motiver (II s. 34) er det anført, at reglen ikke giver beskyttelse imod, at en ejer af et kunstværk ødelægger eller vanrøgter det. Hvad ødelæggelse angår stemmer det med dansk ret (medens den norske lov i § 49 har indført en regel om, at ejeren skal varsle ophavsmanden i rimelig tid forinden). Hvad derimod vanrøgt angår, da kan man vel nok sige, at loven i og for sig ikke indeholder noget forbud derimod, men vanrøgt kan dog efter omstændighederne medføre en sådan ændring af værket, at det vil være ulovligt fortsat at lade det forvanskede billede eksistere.

I de danske motiver er det anført (II s. 60), at reglen i § 53 også skal gælde for sådanne ældre klassiske værker, der aldrig har nydt ophavsretlig beskyttelse, og det siges med en anelse af malice over for loven af 1933, at det er meningsløst at tale om en overgang til ministeriet af retten i disse tilfælde, hvor retten aldrig har eksisteret. Dette er jo rigtigt, men det tør måske være tilladt at påpege, at den nu valgte formulering af loven taler om, at retten gælder, selv om ophavsretten er udløbet, og at det jo strengt taget er lige så meningsløst at tale om, at retten er udløbet, når den aldrig har eksisteret.

Der er dog næppe nogen tvivl om, at reglen vil blive forstået således, at den gælder med hensyn til et hvilket som helst værk af virkelig kulturel betydning, uanset dets oprindelsessted eller dets frembringelsestid, altså f.eks. også klassiske mesterværker fra oldtid og middelalder.

Det er af folketingsudvalget (Da. Mot. IV s. 11) understreget, at det vil være hensigtsmæssigt, at undervisningsministeriet til brug for forlag og lignende udsender vejledende bestemmelser om, hvilken benyttelse af afdøde ophavsmænds værker der på baggrund af hittidig praksis må antages at være tilladt eller forbudt efter loven. Der kan altså ventes en ministeriel bekendtgørelse i lighed med den, Undervisningsministeriet udsendte efter indførelsen af den nye droit moral bestemmelse i 1933-loven (Bekg.nr. 298 af 31. oktober 1934). Denne bekendtgørelse, der endnu ikke er kommet, vil blive aftrykt og kommenteret i den bog, jeg om kort tid vil udsende.

I § 53, stk. 2 in fine er der ved en trykfejl henvist til § 55, stk. 6. Det skal være stk. 7.

§ 54

NÆVN TIL AFGØRELSE AF VEDERLAGSKRAV

Såfremt der ikke kan opnås enighed om størrelsen af vederlag i henhold til §§ 14, 16, 18, 19, 22, 25 og 47, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for et af undervisningsministeren nedsat særligt nævn. Nævnet har den endelige administrative afgørelse. Ministeren fastsætter de nærmere regler for nævnets virksomhed.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 173-74, II s. 60-61, III s. 10, IV s. 11. Fi. I s. 83. No. I s. 28, II s. 104-05, III s. 32. Sv. I s. 411-12, II s. 278-82.

Litteratur: W. Weincke i U. f. R. 1956 B s. 239.

De bestemmelser, der henvises til, er de undtagelsestilfælde,

hvor det fastsættes, at en benyttelse af et værk (eller en præstation, § 47) kan ske mod erlæggelse af et vederlag, *ikke almindelige* ophavsretlige vederlagsspørgsmål. Det kan godt forsvares, således som motiverne gør det, at tale om tvangslicens i § 54-tilfældene. Den egentlige tvangslicens er dog de tilfælde, hvor et uvildigt organ skal afgøre, ikke blot hvor meget der skal betales, men også om en benyttelse af et ellers beskyttet værk overhovedet kan finde sted, hvis ophavsmanden modsætter sig det. Sådanne tvangslicensregler findes ikke i den nye danske lov.

Når det siges i § 54, at nævnet har den endelige *administrative* afgørelse, betyder dette, at nævnets afgørelser kan forelægges for domstolene. Dette er under alle omstændigheder nødvendigt, hvis de ønskes forsynet med eksigibilitet og der ikke kan opnås frivilligt forlig på basis af nævnsafgørelsen, idet denne ikke er eksigibel. Det er vel sandsynligt, at nævnet vil fremkomme med vejledende udtalelser angående den rimelige størrelse af de honorarer, der skal fastsættes efter § 54, hvis parterne ikke kan blive enige.

Der vil blive lejlighed til procedure for nævnet, som efter Da. Mot. IV s. 11 skal bestå af tre personer med suppleanter, en dommer som formand, en advokat og en embedsmand fra administrationen. De må ikke repræsentere partsinteresser (Da. Mot. II s. 60). Hvis staten er impliceret i sagen, kan embedsmanden forlanges udskudt, IV s. 11.

KAPITEL VII

RETSHÅNDHÆVELSE

Dette kapitel, §§ 55-57, fastsætter 3 forskellige former for sanktioner i anledning af ophavsretskrænkelser.

§ 55 handler om *strafansvaret*. Betingelsen for at straffe er, at krænkelsen er begået forsætligt eller grovt uagtsomt.

§ 56 omhandler *erstatningskravet*. Den almindelige betingelse er, at der er begået et forsætligt eller uagtsomt forhold, simpel uagtsomhed er her som hovedregel medtaget som erstatningsforpligtende forhold, den i § 56, stk. 1, pkt. 2 omhandlede godtgørelse kan dog kun forlanges, når krænkeren har handlet grovt uagtsomt eller med forsæt.

Omvendt er der adgang til i særlige tilfælde at give erstatning, selv om krænkelsen er begået i god tro.

§ 57 beskæftiger sig med *inddragning* af ulovligt materiale eller dets *tilintetgørelse*. Denne sanktion er ikke betinget af noget culpøst forhold fra krænkerens side.

Selv om det ikke direkte er nævnt i loven, er det klart, – og der haves talrige eksempler på det fra praksis – at påstanden i en ophavsretssag kan gå ud på, at sagsøgte skal foretage sig noget (*Handlingsdom*), undlade at foretage sig noget (*Undladelsesdom*) eller at dommen simpelthen skal fastsætte, hvorledes retsforholdet er mellem de to parter, uden en domskonklusion, der fastsætter, at et pengebeløb skal udredes eller en bestemt handling skal foretages eller undlades (*Fastsættelses- eller anerkendelsesdom*). Eksempler herpå er sagerne i U. f. R. 1929 s. 1118, 1930 s. 646, H, 1935 s. 180, 1949 s. 1047, 1960 s. 197, H.

Efter reglerne i Retsplejelovens §§ 646 ff kan der, som indledning til en retsforfølgning, nedlægges *fogedforbud* over for den, der ved gerning eller ord har givet grund til at antage, at han vil foretage handlinger, som strider mod rekvirentens ret, herunder også en ophavsret. Dette er oftere sket i praksis, se f. eks. U. f. R. 1926 s. 995, 1935 s. 171. Angående de nærmere regler om forbudet og dets forfølgning se retsplejelovens kapitel 57 og *Bernhard Gomard: Fogedretten*, 1960 s. 190 ff.

§ 55

STRAF

Stk. 1. Med bøde eller under skærpende omstændigheder med hæfte i indtil 3 måneder straffes den, der

- 1. råder over et litterært eller kunstnerisk værk på en i § 2 angivet måde og derved krænker en andens eneret hertil,*
- 2. overtræder § 3, stk. 1 og 2, § 26, stk. 2 og 3, § 28, stk. 1, § 39, stk. 1, eller forskrifter givet i medfør af § 30, stk. 2.*

Stk. 2. På samme måde straffes den, der

- 1. råder over en udøvende kunstners fremsørelse af et litterært eller kunstnerisk værk på en i § 45 angivet måde uden det efter denne bestemmelse fornødne samtykke,*
- 2. overtræder § 45, stk. 3, jfr. §§ 3 og 28, stk. 1, eller forskrifter givet i medfør af § 45, stk. 3, jfr. § 30, stk. 2,*
- 3. overtræder § 46, stk. 1, § 48, stk. 1 og 2, § 49, stk. 1, eller §§ 50-53.*

Stk. 3. På samme måde straffes endvidere den, der i den hensigt at sprede dem til almenheden eller at anvende dem til offentlig forevisning eller fremsørelse indfører eksemplarer af værker eller af arbejder og frembringelser, der beskyttes i henhold til kapitel V, når eksemplarerne er fremstillet uden for riget under sådanne omstændigheder, at en tilsvarende fremstilling her i riget ville have været i strid med loven.

Stk. 4. Er overtrædelsen begået af et aktieselskab eller lignende, kan der pålægges virksomheden som sådan bødeansvar.

Stk. 5. Foranstående straffebestemmelser omfatter ikke uagtsomt forhold, medmindre uagtsomheden er grov.

Stk. 6. *Overtrædelserne påtales af den forurettede. Efter ophavsmandens død kan overtrædelser af § 3 og af de i medfør af § 30, stk. 2, eller § 45, stk. 3, jfr. § 30, stk. 2, givne forskrifter foruden af den, der som arving indtræder i ophavsmandens rettigheder, påtales af ophavsmandens ægtefælle, slægtninge i ret op- eller nedstigende linje eller søskende.*

Stk. 7. *Efter ophavsmandens død kan overtrædelser af §§ 3 og 51-52 desuden påtales af det offentlige, ved overtrædelser af § 3 dog kun når kulturelle interesser må anses for krænkede ved overtrædelserne.*

Stk. 8. *Overtrædelser af § 53 påtales af det offentlige.*

A. Straf (stk. 1-5)

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 176, II s. 61, III s. 10-11, IV s. 11-12. Fi. I s. 84, IV s. 2. No. I s. 28, II s. 109-11, III s. 32-33. Sv. I s. 423-28, 439-40, II s. 282-89, 298, III s. 82-83.

Litteratur: Torben Lund I s. 149-56, II s. 273-76, Grundtvig s. 167-70, J. Hartvig Jacobsen I s. 292-94, 297-301, Vinding Kruse I s. 714-15, Knoph s. 162-63, Torben Lund i Jur. 1942 s. 185.

Domme, se neden for i forbindelse med teksten.

1. Strafferamme.

Før 1933 kendte forfatter- og kunstnerretsloven kun bødestraf, og der var et bødemaksimum på 2000 kr. Da man udarbejdede loven af 1933, overvejede man at indføre straf af frihedsberøvelse for særlig grove krænkelse, man vedtog dog at blive stående ved bøderne, men under den udtrykkelige forudsætning, at bøderne skulle pålægges efter en strengere målestok end hidtil. Maksimum blev slettet.

Uanset dette er bødefastsættelsen forblevet på et yderst beskedent niveau. Det højeste, jeg har kunnet finde fra de senere

år, er i sagen U. f. R. 1960 s. 483, hvor en ulovlig fremstilling i større antal af stole, der var beskyttede som kunsthåndværk, takseredes til 500 kr.

Nu har man i den nye lovs § 55 bestemt, at når en op-havsretskrænkelse (eller krænkelse af de i kap. V omhandlede rettigheder) foregår under skærpende omstændigheder, straffes den skyldige med hæfte i indtil 3 måneder. Man finder, som det er udtrykt i de finske motiver (I s. 84), at erfaringen viser, at sådanne krænkelse kan være forholdsvist grove forbrydelser. Efter de finske motiver *skal* hæfte vælges, når der foreligger skærpende omstændigheder, og dette stemmer vel også bedst med den danske bestemmelses ordlyd.

2. *Subjektive strafbarhedsbetingelser.*

For at straf kan idømmes, skal handlingen være begået med forsæt eller af grov uagtsomhed. I det oprindelige forslag var også simpel uagtsomhed medtaget, men under folketingsbehandlingen ændredes bestemmelsen til det samme som efter 1933-loven gældende. Motiveringen var, at hvis man fastsatte betingelserne for at straffe til de samme som for erstatning gældende, kunne man risikere, at domstolene, fordi de i det konkrete tilfælde fandt det urimeligt at straffe, også måtte nægte den krænkede erstatning.

Her skal anføres nogle mere typiske tilfælde fra tidligere praksis (hvor strafbarhedsbetingelsen som anført også var forsæt eller grov uagtsomhed).

Grov uagtsomhed antaget at foreligge i følgende tilfælde:

Udførelse af kunstindustrielle genstande på grundlag af en fra en bestiller modtaget tegning, uden undersøgelse af, om tegningen ikke var en kopi af en på det danske marked værende genstand (hvad den var), U. f. R. 1960 s. 483.

Optagelse i et blad af en artikel, uden at den ansvarlige redaktør undersøgte, om artiklen var et plagiat, U. f. R. 1943 s. 611, jfr. 1944 s. 1147, H.

Fremstilling af smykker, der har en tydelig lighed med de

af en konkurrent fremstillede smykker. Det siges i dommen, at sagsøgte har handlet grovt uagtsomt, men efter sagsfremstillingen ser det ud som forsætlig handling, U. f. R. 1944 s. 1185.

En film gengivet som »filmroman«, sagsøgte anførte for-gæves, at han intet kendskab havde til, at filmen var bygget over en (udenlandsk) roman, som »filmromanen« krænkede retten til, U. f. R. 1927 s. 1063.

I de nedenstående tilfælde har domstolene *ikke* fundet, at der forelå *grov uagtsomhed*:

Et tebord sendt på markedet uden kendskab til et eksisterende lignende bord, kun simpel uagtsomhed, U. f. R. 1948 s. 883.

En avisartikel optaget i en reklamebrochure, endda i forvansket skikkelse. Efter beskrivelsen ser forseelsen grov ud, og det kan ikke ses, hvorfor domstolen ikke har villet idømme straf, U. f. R. 1926 s. 995.

Udførelse af beskyttet musik af et restaurationsorkester. Restauratøren ansvarlig men har ikke handlet grovt uagtsomt, U. f. R. 1918 s. 260.

Til et leksikon er fremstillet et kort, der krænker retten til et andet kort. Udgiveren har imidlertid bestilt kortet hos en litografisk anstalt, der har fået ordre til at levere originale illustrationer. Udgiveren har herefter ikke handlet grovt uagtsomt, U. f. R. 1918 s. 443.

Gengivelse af beskyttede smykker. Frifindelse for strafansvar under hensyn til brancheforenings erklæring om, at handlemåden var i overensstemmelse med tradition inden for faget (!), U. f. R. 1915 s. 251, H.

Den berettigedes mangeårige passivitet over for krænkelser kunne ikke fritage krænkeren for erstatningsansvar men derimod for strafansvar, U. f. R. 1913, s. 165.

3. *Lovens beskrivelse af den strafbare handling.*

Dette er sket ved, at der i § 55, stk. 1 og 2 er optaget en henvisning til en række paragraffer i ophavsretsloven.

En fastslåelse af, hvilke handlinger, der straffes, har ganske særlig interesse derved, at det ikke blot drejer sig om en beskrivelse af et gerningsindhold med henblik på straffebeholdelsen, men at *de samme handlinger* tillige er dem, der udløser *erstatningskravet* efter § 56.

Egentlig ophavsretskrænkelse, der medfører strafansvar, er herefter fremstilling af eksemplarer af alle de i kapitel I omhandlede former for værker, endvidere offentlig fremførelse af disse værker, spredning af eksemplarer af værket til almenheden ved udbydning til salg, leje eller lån eller på anden måde, offentlig visning af værker. Alt under forudsætning af, at man ikke har ophavsmandens eller den iøvrigt eneberettigedes samtykke til at råde over værket på en af de angivne måder, eller benyttelsen ikke er hjemlet i kapitel II. Dette sidste har også den betydning, at i det omfang, grænserne for lånerettighederne i kap. II overskrides, foreligger der egentlig ophavsretskrænkelse. Også »Citatfusk« kan, som det siges i de norske motiver (III s. 33) straffes.

Egentlig ophavsretskrænkelse foreligger tillige ved krænkelse af *droit moral* eller lignende bestemmelser, se opregningen i stk. 1, nr. 2. Angående forskrifterne i medfør af § 30, stk. 2, antages det, at det kun er, hvis disse forskrifter går ud på forbud mod handlinger, der omfattes af loven, at overtrædelse kan straffes, ikke hvis f.eks. forskriften går ud på forhold med hensyn til bogens udstyr e. lign.

Derimod har man ikke kriminaliseret den handling, der består i, at man anvender et værk i medfør af lånereglerne, uden at erlægge den derfor foreskrevne afgift. At gøre dette, er en overtrædelse af ophavsretsloven, men ikke en egentlig ophavsretskrænkelse.

Det samme gælder med hensyn til den ret, som i § 47 er tillagt grammofonfabrikanterne og de udøvende kunstnere.

Overtrædelse af de i kap. III opstillede regler om retsforholdet mellem ophavsmanden og erhververen af ophavsret er ikke belagt med straf.

Derimod er det egentlig eneretskrænkelse, der medfører

strafansvar, at krænke den de nævnte rettighedshavere til lagte beskyttelse i §§ 45 og 46. Ligeledes straffes gengivelse af de præstationer, der omhandles i §§ 48, 49 og 50 samt overtrædelse af de i §§ 51-53 givne forskrifter.

Som et selvstændigt delikt har loven endvidere medtaget indførelse fra udlandet af eksemplarer af værker, der beskyttes efter kap. I eller frembringelser, der beskyttes efter kap. V, hvis hensigten er at sprede dem til almenheden eller at anvende dem til offentlig forevisning eller fremførelse. Forudsætningen er, at disse eksemplarer er fremstillet uden for Danmark under sådanne omstændigheder, at en tilsvarende fremstilling her i landet ville have været i strid med loven.

Denne sidste bestemmelse tyder på, at loven i almindelighed bygger på, at kun den krænkelse, der finder sted inden for Danmarks grænser, rammes af loven. Det er dog et spørgsmål, om ikke visse handlinger, der foretages uden for territoriet, kan rammes, navnlig ved anvendelse af de i Strfl. §§ 6-8 nedlagte principer, se herom foran s. 170. Se også U. f. R. 1947 s. 187 og 1927 s. 1017.

I modsætning til lov 1933 gælder den nye lov *også* for *Grønland*.

Import til eget privat brug er tilladt. At importen til brug på anden måde ikke kan straffes, når den sker med ophavsmandens samtykke, er vel en selvfølge, men bør dog nævnes, da det i og for sig ikke fremgår af teksten. (»Importretten« er jo ikke en i § 2 fastsat eneret).

Angående spørgsmålet om, hvorvidt en forlægger, der erhverver eneret til et udenlandsk værk, er beskyttet imod, at andre importerer eksemplarer, der er beregnet for andre lande, se Sv. Mot. II s. 289.

Om »importretten« i det hele se særlig Sv. Mot. I s. 427-28 og II s. 282-89, *Bergström* s. 100-03.

4. *Hvem er ansvarlig for begåede krænkelser?*

Også dette problem er, lige som det oven for under 3 behandlede, af betydning ikke blot for spørgsmålet om strafan-

svaret men tillige for spørgsmålet om pligten til at betale erstatning.

Problemet er ikke behandlet i selve loven, lige som det heller ikke ses berørt i de danske motiver. Derimod er der en udtalelse desangående i de svenske motiver I s. 426, hvor det siges at som gerningsmand som regel er at anse den, der udfører den ulovlige handling. Hvor denne foretages for en andens regning, bør imidlertid den sidstnævnte betragtes som gerningsmand; den som faktisk udfører den ulovlige handling, – f. eks. den som på bestilling trykker et arbejde uagtet bestilleren ikke har tilladelse dertil – går i sådanne tilfælde i almindelighed fri for ansvar.

Med hensyn til det her nævnte ansvarlighedsproblem skal gives en oversigt ved en række eksempler fra dansk domspraksis, idet tilfældene inddeles i visse større grupper.

Opmærksomheden henledes udtrykkeligt på, at oversigten gælder *hele spørgsmålet om hvem der er ansvarlig* for begåelse af de forbudte handlinger, uanset om der er tale om strafansvar eller alene om erstatningsansvar, oversigten har således også henblik på fremstillingen vedrørende § 56.

1) *En fabrik eller et værksted* fremstiller ulovligt materiale. Ansaret pålægges indehaveren, ikke personalet, uanset at indehaveren jo kun rent undtagelsesvis vil have deltaget personlig i den ulovlige fremstilling: U. f. R. 1960 s. 483.

2) *Et hotel, en restaurant, et pensionat* fremfører værker for gæsterne. Virksomheden som sådan pålægges ansvaret, U. f. R. 1955 s. 304 note 1, 1941 s. 216 (men derimod 1940 s. 820, hvor restauratøren ikke kunne anses for ansvarlig for musik, der var fremført i hans telt på et marked). – 1929 s. 314, H: Restauratøren ansvarlig for sit orkestres programvalg.

3) *Arrangører* af fester o. l., 1940 s. 408: Et byråd, der arrangerer folkefest, ansvarlig for musikfremførelsen.

4) *Foreninger*, der inden for deres rammer fremfører musik e. l. ansvarlige herfor: 1955 s. 304, 1954 s. 876, 1936 s.

836, derimod *ikke* en sportsforening, der engagerer omrejsende tivoli, sidstnævnte ansvarlig, 1950 s. 806.

5) *Teatre*. En teaterdirektør ansvarlig for en teateropførelse, U. f. R. 1922 s. 352; en teaterejer, der har det økonomiske ansvar og den øverste ledelse af teatret ansvarlig, han henviser forgæves til den kunstneriske direktør og stykkets bearbejder, U. f. R. 1914 s. 318. Teater ansvarlig for reproduktion på programmet, U. f. R. 1951 s. 657. — Kopi af buste ulovlig opstillet i et teaters foyer. Såvel teatret som giveren og den billedhugger, der har foretaget kopieringen, ansvarlige, U. f. R. 1910, s. 709.

6) *Filmsselskab*. Selskabet som sådant ansvarligt, 1951 s. 725, H, 1947 s. 187.

7) *Forlæggere*. Forlæggeren den ansvarlige, U. f. R. 1955 s. 171, 1956 s. 136, 1918 s. 443.

Se tillige U. f. R. 1911 s. 947, H, jfr. s. 236: Såvel bestiller og udgiver som bogtrykker, der har udsendt et katalog med billeder, der var taget fra andre modebilleder, ansvarlige.

8) *Blade*: Blad ansvarlig for et referat af en bog, lavet af en medarbejder, U. f. R. 1943 s. 611, jfr. 1944 s. 1147, H. — Redaktøren af et blad ansvarlig, U. f. R. 1927 s. 776. »Filmsroman«, optaget i et blad, krænkelse af den til grund for filmen liggende bog, såvel bladudgiveren som »forfatteren« (bearbejderen) ansvarlige, U. f. R. 1927 s. 1063. Et blads ansvarshavende redaktør ansvarlig for artikler, der krænker ophavsretten til nogle norske bladartikler (næsten ordret) U. f. R. 1960 s. 750.

Oversættelse af fransk roman ulovlig gengivet i et blad, redaktøren ansvarlig, uanset at oversætteren var navngivet, presselovens særlige ansvarsregler var ikke anvendelige på ophavsretskrænkelser, U. f. R. 1904 A s. 751, se også *Rasting* s. 140.

9) *Importører af ulovligt materiale*, U. f. R. 1926 s. 251, H. — U. f. R. 1907 s. 887: Fransk tegning reproduceret i et

norsk blad, eksemplarer heraf indført i Danmark. Den danske forretningsfører ansvarlig, tilsv. sag U. f. R. 1903 A s. 267.

10) Ansvar for en *agent*, der optager ordrer for tysk firma, U. f. R. 1924 s. 588.

11) *Bestillere af eksemplarer af værker*. Et firma, der fremstillede grammofonplader med beskyttede værker til privat brug på bestilling (bestilleren indsang eller indtalte værkerne) ikke ansvarligt, U. f. R. 1954 s. 415. — Statsradiofonien bestiller hos et forlag til udgivelse på dette en kunstmappe, radioen bestemmer indholdet. Reproduktionsretten til givne kunstværker krænket, radioen ansvarlig, U. f. R. 1953 s. 48. En udøvende kunstners personlige ret krænket ved en udsendelse i Radio Mercur. Den annoncør, der havde arrangeret udsendelsen, ansvarlig, U. f. R. 1959 s. 125. — ikke ansvar for smykkekopier bestilt af en anden, U. f. R. 1944 s. 1185. — Ansvar for bestilleren af et gravmonument, der krænker retten til et andet, som bestilleren har kendskab til: U. f. R. 1925 s. 206, 1923 s. 223. — En bogtrykker, der trykte nogle »årsrevyer«, der indeholdt ulovlige gengivelser af sangtekster, har fået ordren af en 20-årig opvarter. Ingen undersøgelsespligt, intet ansvar, U. f. R. 1902 A s. 813.

Efter den hidtil gældende retstilstand kunne straf vel idømmes et aktieselskabs direktør (U. f. R. 1923 s. 538, H) og dets bestyrelsesformand, U. f. R. 1934 s. 958, men ikke selskabet som sådant, 1908 s. 248, 1912 s. 870.

Dette er der nu hjemmel til efter den nye regel, der er indføjet i § 55 som stk. 4, hvorefter straf kan idømmes »et aktieselskab eller lignende«. Efter motiverne (Da. II s. 61) er der hermed hjemmel til at pålægge kollektive enheder bødeansvar. Der må vel være tale om sådanne selskaber, hvor deltagerne ikke hæfter personlig, foreninger, andelsselskaber o. l. I betragtning af, at det drejer sig om en straffebestemmelse, synes formuleringen en smule for vag i loven.

B. Påtaleregler (§ 55, stk. 6-8)

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 176-77, II s. 61, III s. 11. Fi. I s. 86. No. I s. 28. Sv. I s. 440-44, II s. 300-08.

Litteratur: Torben Lund I s. 193-95, *J. Hartvig Jacobsen* I s. 303-04.

Efter loven af 1933 og tidligere love var påtalen privat, også når det drejede sig om påstand om straf. Ved siden heraf kunne det offentlige efter den almindelige regel i retsplejelovens § 725, stk. 3 påtale, når en offentlig interesse krævede det, en regel, der har været bragt i anvendelse f. s. v. angår den ministeriet i den hidtil gældende lov tillagte *droit moral* efter ophavsmandens død.

Kommissionen havde for at understrege dens mere alvorlige syn på ophavsretskrænkelser foreslået, at påtalen skulle kunne være betinget offentlig, når det drejede sig om påtale til strafs lidelse. Dette var i overensstemmelse med de øvrige nordiske landes forslag.

Under sagens videre behandling i Danmark har man opgivet forslaget om den offentlige påtale af almindelige ophavsretskrænkelser, og loven er i den endelige udformning formuleret således, at det er den forurettede selv, der påtaler. I alle de øvrige nordiske lande er adgang til betinget offentlig påtale opretholdt.

Om de særlige regler om påtaleret for visse med ophavsmanden nærbeslægtede personer og for det offentlige, når forskrifter i medfør af § 30 er overtrådt eller det drejer sig om overtrædelse af *droit moral* efter ophavsmandens død, se under de pågældende paragraffer (3, 30, 51-53).

§ 56

ERSTATNING

Stk. 1. *Tab, som er forvoldt ved en af de i § 55 nævnte overtrædelser, kan kræves erstattet efter de almindelige erstatningsregler. Den, der har krænket en ophavsmands eller udøvende kunstners ret ved strafbart forhold, kan dømmes til at betale den forurettede en godtgørelse for ikke-økonomisk skade.*

Stk. 2. *For så vidt det skønnes rimeligt, kan der tilkendes den forurettede erstatning, selv om overtrædelserne er begået i god tro. I dette tilfælde kan erstatningen dog ikke overstige den ved overtrædelserne indvundne fortjeneste.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 177-78, II s. 61-62, III s. 11, IV s. 12. Fi. I s. 84-85, II s. 35. No. I s. 28-29, II s. 110, III s. 33. Sv. I s. 428-34, 439-40, II s. 289-94, 298. Se E. Hedfeldts særvotum i Sv. I s. 503-06.

Litteratur: Grundtvig s. 170-75, Torben Lund I s. 149-56, II s. 276-78, 282-85, J. Hartvig Jacobsen I s. 301-03, 305-08, Knoph s. 163-64, Saxén s. 68 ff, Konow s. 132. Jørgen Bentzon i U. f. R. 1933 B s. 200-05, C. Popp-Madsen smst. s. 224-25, Seve Ljungman i Festskrift til Gösta Eberstein s. 134 ff, særlig s. 152, Torben Lund i Festskrift til Henry Ussing, 1951, 313-27, Björn Bergström i NIR 1958 s. 180-99.

Domme se nedenfor.

Som nævnt under § 55 er de kriterier, der er opstillede med hensyn til den straffbare handling, også direkte anvendelige på den ophavsretlige erstatning, jfr. henvisningen i § 55. Det er dog kun f. s. v. angår spørgsmålet om erstatning for egentlig ophavsretskrænkelse eller eneretskrænkelse (Kap. V) og efter de i § 56 opstillede retningslinier, at beskrivelsen og af-

grænsningen i § 55 af den ulovlige handling er udslaggivende. Der er intet i vejen for, at der ved siden heraf kan rejses erstatningskrav på grundlag af almindelige erstatningsregler, f.eks. ved overtrædelse af de ikke-kriminaliserede regler for retsforholdet mellem ophavsmand og erhverver af ophavsretten i Kap. III eller ved undladelse af pligten til at betale de vederlag, der skyldes efter de i § 54 opregnede paragraffer. Der kan her efter forholdene blive tale om erstatning såvel efter reglerne om erstatning *i* kontraktsforhold som *uden for* kontraktsforhold.

Ligeledes kan man anvende de i § 55 opstillede regler med hensyn til, hvem der er ansvarlig for begåede ophavsretskrænkelser, også på erstatningsansvaret, i hvert fald på den måde, at man kan gå ud fra, at hvis strafansvar foreligger, er den pågældende også erstatningsansvarlig. Det omvendte behøver derimod ikke at være tilfældet. For hovedreglen i § 56, stk. 1, pkt. 1 gælder det jo, at erstatningsansvar også ifaldes, hvis krænkelsen er begået under sådanne forhold, at der er udvist simpel uagtsomhed, medens strafansvar kun kan fastslås, hvis der foreligger grov uagtsomhed. På side 294-96 er der givet en oversigt over domme angående ansvar for ophavsretskrænkelser, af disse domme er der adskillige, der fastslår erstatningspligt men ikke strafansvar. Men selv bortset herfra er det ikke udelukket, at man vil dømme visse i den ulovlige handling meddelagtige personer til erstatningsudredelse, selv om man ikke vil straffe dem.

Loven sondrer mellem *erstatning* og *godtgørelse*. *Erstatning* har den, hvis rettigheder er krænket, krav på, når der foreligger en sådan handling som i § 55 beskrevet. Det er altså ikke blot ophavsmanden eller den, til hvem hans ret er overgået, der har krav på erstatning efter § 55, det er også den udøvede kunstner, gramfonpladefremstilleren, fremstilleren af de i § 49 omhandlede kataloger m.v., og erhververen af udenlandske pressemeddelelser, § 50.

Den almindelige regel i § 56, stk. 1, pkt. 1 går ud på, at

den forurettede har krav på erstatning for det *tab*, han har lidt. Betingelsen er, at den, der har krænket hans ret, har handlet *uagtsomt eller forsægtligt*. Simpel uagtsomhed er altså tilstrækkeligt. Efter loven af 1933 § 19 var det altid en betingelse for idømmelse af erstatningskrav, at skadevolderen havde handlet culpøst, og dette er også hovedreglen efter den nye lov. Omvendt gælder det altså, at hvis den, der krænker en andens ophavsret eller eneret efter Kap. V, har handlet i god tro, går han efter hovedreglen fri for erstatningspligt. God tro foreligger dog ikke, hvis det kun er ukendskab til ophavsretslovgivningens regler, der bevirker, at han disponerer i strid med ophavsretten til et værk eller eneretten til en præstation, dette vil tværtimod regelmæssig blive bedømt som et grovt uagtsomt forhold, der foruden erstatningspligten medfører strafansvar og pligt til at udrede godtgørelse i medfør af § 56, stk. 1, pkt. 2.

God tro foreligger i almindelighed heller ikke, hvis han fremstiller eksemplarer af et værk, udbreder sådanne eksemplarer eller fremfører værket for almenheden uden kendskab til, at det værk, han disponerer over, er identisk med eller frembyder en sådan lighed med et eksisterende værk, at det objektivt set krænker retten til dette, når han dog efter sin stilling og sine forhold burde have kendskab til, hvad der er fremme på markedet. Typisk for problemerne er her sagen i U. f. R. 1960 s. 483. En møbelfabrikant i en dansk provinsby fik bestilling på fremstilling og levering til USA af et større parti stole i henhold til en ham overleveret tegning. Han hævdede ikke at vide, at denne tegning var en kopi af en af en kendt dansk kunstner tegnet og lanceret stol. Efter at fabrikanten havde fremstillet og gennem en eksportør havde leveret et antal stole til USA, anlagde kunstnerens virksomhed sag, dels mod fabrikanten, dels mod den danske eksportør. Den sidstnævnte, der havde eksporteret stolene i lukkede kasser uden at have kendskab til, hvorledes de pågældende stole så ud, blev frifundet for erstatningskrav som værende i god tro, medens det om fabrikanten i dommen siges, at han

som indehaver af en møbelfabrik af stort omfang burde have sat sig ind i, om den tegning, som han modtog fra sin amerikanske kunde, forestillede en her i landet beskyttet stol, og han kan derfor ikke påberåbe sig sin uvidenhed herom, men han findes at have handlet grovt uagtsomt.

Erstatning kan imidlertid *også* gives til den forurettede, selv om overtrædelsen er begået *i god tro*, § 56, stk. 2, betingelsen er blot, at domstolen *skønner det rimeligt*. Selv om det ikke direkte siges i loven, må forudsætningen vel, på grund af den nære sammenhæng mellem pkt. 1 og pkt. 2 i § 56, stk. 2. være, at den, der uberettiget har disponeret over den krænkedes ophavsret eller eneret, har indvundet en fortjeneste ved sin disposition. Der er tale om anvendelse af det almindelige princip om udøvelse af andres formuerettigheder. Hvis f.eks. en hel bog gengives som bog eller et helt skuespil opføres, lader fortjenesten sig jo nok beregne (det er nettofortjenesten der tænkes på), hvis derimod et beskyttet værk er gengivet som et led i et større hele, må der foretages en skønsmæssig vurdering af, hvor meget den, der herved har overtrådt lovens beskyttelsesregler, har indvundet herved, altså hvor stor en del af fortjenesten der skyldes dispositionen over det beskyttede værk.

Den krænkede skal efter stk. 2. *højest* have dækket sit tab og højest have tillagt den indvundne fortjeneste som erstatning. Derimod kan erstatningen godt, når der er handlet i god tro, fastsættes til et beløb, der er lavere end det laveste af disse to beløb, idet erstatningen er helt igennem skønsmæssig. Overstiger den indvundne fortjeneste den erstatning, som efter de foran angivne regler skal ydes, kunne det overskydende efter kommissionsforslaget inddrages i statskassen, idet man fandt det urimeligt, at den, der havde tjent ved at udøve andres formuerettigheder, skulle beholde fortjenesten. Under lovens videre behandling er denne regel imidlertid udgået med henvisning til, at fortjenesten kan konfiskeres i medfør af straffelovens § 77, stk. 1, nr. 3. Denne betinger konfiskation af, at der er begået en strafbar handling, og den kan

altså ikke anvendes i de i § 56, stk. 2. omhandlede tilfælde. Efter at kriteriet for det straffbare under folketingsbehandlingen er ændret, således at simpel uagtsomhed er gledet ud, kan den heller ikke anvendes, hvis uagtsomheden ikke er grov.

Det, der skal erstattes efter § 56, stk. 1, pkt. 1, og det som efter stk. 2 danner den ene maksimumsgrænse for erstatningen, er det *tab*, som er forvoldt ved krænkelsen. Efter den hidtidige lov var kriteriet den forvoldte *skade*. Dette opfattedes ikke blot som det direkte påviselige tab, men der gaves også erstatning for økonomisk skade af mere indirekte art, f.eks. ved forringelse af den forurettedes stilling på et marked (forudsætningen i den ovennævnte dom i U. f. R. 1960 s. 483, in concreto var ingen skade lidt), for almindelig forringelse af værkets salgsværdi (U. f. R. 1916 s. 733), for almenhedens bibringelse af det indtryk, at den forurettedes værker ikke er beskyttede åndsværker (U. f. R. 1925 s. 206). Også krænkelse af *droit moral* alene kan medføre sådan økonomisk skade, der erstattes efter loven af 1933 (U. f. R. 1947 s. 187). Hvis der derimod ikke sker økonomisk skade, må sagsøgte frifindes for egentligt erstatningsansvar, U. f. R. 1951 s. 657.

Det fremgår af det foregående, at *det honorar, som den forurettede ville opnå, hvis det drejede sig om en lovlig anvendelse af hans værk, ikke bør være normgivende* for erstatningen, når benyttelsen sker ulovligt. Der må regelmæssig gives en højere erstatning under hensyn til, at benyttelsen er ulovlig. Den, der uden tilladelse benytter, f.eks. udgiver en andens værk, bør ikke kunne spise den forurettede af med det samme honorar, som han skulle have udredet, hvis ophavsmanden forud havde givet sin tilladelse. Hvis sådanne synspunkter fulgtes, ville ophavsretten jo i realiteten være blevet forvandlet til en tvangslicensregel.

Et eklatant eksempel herpå findes i U. f. R. 1919 s. 883. En forlægger havde ret til, hvis han benyttede sig af retten inden en vis tidsfrist, at udgive et nyt oplag for 100 kr. Han

udgav herefter oplaget, men efter tidsfristens udløb, og måtte nu udrede en erstatning på 3000 kr.

Loven af 1933 havde i sine §§ 17 og 18 nogle ret indviklede regler for erstatningsberegning i visse tilfælde. Disse regler, der ikke kendtes tilsvarende i de øvrige nordiske lande, er nu afskaffet. Men selv under eksistensen af disse regler var det sjældent, at der gaves erstatning for et tab, udregnet i kroner og øre, som i sagen i U. f. R. 1918 s. 646 (3378 kr. 36 øre). Det overvejende almindelige var, at der fastsattes et rundt, skønsmæssigt beløb som erstatning under hensyn til dels det direkte tab og dels den iøvrigt lidt skade af økonomisk art. Der var derimod ingen hjemmel til at give erstatning for selve kränkelsen som sådan.

Selv om den nye lov nu i sin hovedbestemmelse anvender ordet »tab« i stedet for skade, vil erstatningsfastsættelserne sikkert kunne ske efter nogenlunde de samme retningslinier som tidligere.

Men hertil kommer, at der i stk. 1, pkt. 2 er tilvejebragt hjemmel for en *godtgørelse* for ikke-økonomisk skade (anvendelsen af dette udtryk her tyder på, at det har været meningen med pkt. 1 at al økonomisk *skade* skulle erstattes, når culpa foreligger). Der kan således gives erstatning for selve den kränkelse, der ligger i, at man uden tilladelse bemægtiger sig andres værker og udnytter dem, og for kränkelse af *droit moral*, selv om det kun er ideel skade, der derved lides, f. eks. i det i U. f. R. 1951 s. 657 omhandlede tilfælde (hovedet på en kendt skulptur erstattet med hovedet af en skuespillerinde i den lettere genre).

Ophavsmanden har dog ikke et ubetinget krav på en sådan godtgørelse, det afhænger af domstolens skøn (jfr. ordene »kan dømmes«).

Kommissionsforslaget af 1951 gik ud på, at godtgørelsen kunne fastsættes, når gerningsmanden havde handlet forsætligt eller groft uagtsomt, og regeringsforslaget var på linie hermed. I folketinget har man imidlertid foreskrevet, at der skal foreligge et *strafbart forhold*. I den med nærværende

bestemmelse nært beslægtede regel i ikrafttrædelseslov til straffeloven § 15, lige som i myndighedslovens § 44, stk. 2, pkt. 2, forstås dette krav på den måde, at det strafbare forhold skal være konstateret ved en straffedom, se *A. Drachmann Bentzon* i T. f. R. 1947 s. 349 og *O. A. Borum* i Personretten, 3. udg. s. 83. Hertil kommer, at tilregnelseskriteriet bedømmes på en helt anden måde i strafferetten end i erstatningsretten (se f. eks. *Borum* i Personretten s. 30 og s. 32). Efter kommissionsforslaget var det klart, at den krænkede ophavsmand ikke behøvede at nedlægge påstand på straf (hvad han i praksis ofte undlader) men at han kunne nøjes med at kræve godtgørelse.

§ 57

INDDRAGELSE AF ULOVLIGE EKSEMPLARER

M. V.

Stk. 1. *Det kan ved dom bestemmes, at eksemplarer af værker eller af de i kapitel V omhandlede frembringelser, som er fremstillet, indført eller gjort tilgængelige for almenheden her i riget i strid med denne lov eller med forskrift meddelt i henhold til § 30, stk. 2, skal inddrages til fordel for den forurettede eller overdrages til ham mod et vederlag, der ikke overstiger fremstillingsomkostningerne. Det samme gælder tryksatser, klicheer, forme og andet, som kan tjene til ulovlig fremstilling eller brug af værket eller frembringelsen.*

Stk. 2. *I stedet for inddragning eller overdragelse kan det bestemmes, at genstandene helt eller delvis skal tilintetgøres eller på anden måde gøres utjenlige til ulovlig brug. Hvis det under hensyn til eksemplarernes kunstneriske eller økonomi-*

ske værdi eller omstændighederne i øvrigt skønnes rimeligt, kan retten tillade, at de fremstillede eksemplarer gøres tilgængelige for almenheden mod erstatning og godtgørelse til den forurettede.

Stk. 3. Bestemmelserne i denne paragraf kan ikke bringes i anvendelse over for den, som i god tro har erhvervet eksemplarer til privat brug.

Stk. 4. Inddragelse eller tilintetgørelse af bygninger kan ikke kræves.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 178-79, II s. 62-63, III s. 11, IV s. 12. Fi. I s. 85-86. No. I s. 29, II s. 110-11, III s. 33-34. Sv. I s. 434-40, II s. 294-98.

Litteratur: Glahn s. 25, Grundtvig s. 164-67, Torben Lund I s. 145-49, 190, II s. 279-82, J. Hartvig Jacobsen I s. 294-97, Knoph s. 164-65. Birger Stuevold Lassen i T. f. R. 1960 s. 158-73 (om inddragelse af kunstværker).

Domme: U. f. R. 1912 s. 756, 1915 s. 1007, 1916 s. 817, 1918 s. 441, 1926 s. 796, 1927 s. 1017, 1928 s. 989, 1932 s. 702, H, 1934 s. 161, 1958 s. 558.

Et vigtigt led i de sanktioner, som kan benyttes, når en ophavsret eller eneret (Kap. V) krænkes, er de i § 57 foreskrevne foranstaltninger, der retter sig mod eksemplarer, der er ulovlig fremstillet eller anvendt og mod de til fremstillingen tjenlige hjælpemidler. Særlig betydning har disse foranstaltninger, fordi de også kan anvendes over for krænkelser, der er blevet begået *i god tro*.

1. Hvilke genstande kan der gribes ind overfor?

A. Eksemplarer af værker eller de i kap. V omhandlede frembringelser.

For det første kan inddragning etc. anvendes med hensyn til eksemplarer, som er *fremstillet* eller *indført* (§ 55, stk. 3) i strid med ophavsretsloven.

Dernæst kan der gribes ind over for eksemplarer, der er *gjort tilgængelige* for almenheden her i Danmark i strid med ophavsretsloven. Dels drejer det sig om eksemplarer der, selv om de i og for sig er lovlig fremstillet, dog er *spredt* til almenheden i strid med ophavsmandens ret (jfr. dog undtagelsen i stk. 3), dels om eksemplarer, der har været benyttet til *ulovlig* fremførelse af værket. Grunden til at de sidstnævnte eksemplarer medtages, må vel være, at der, når de én gang har været benyttet, må være en vis formodning for, at de vil blive benyttet igen. Hvis dette ikke er tilfældet, er der ingen grund til at bringe foranstaltningerne til anvendelse over for lovligt fremstillede eksemplarer. På den anden side er det vanskeligt at se, hvorfor retten er begrænset til at gælde over for eksemplarer, der er anvendt til fremførelse »her i riget«. Den bør også kunne udøves over for f.eks. båndoptagelser eller gramfonplader, der har været anvendt til radioudsendelse fra skib uden for dansk søterritorium (se s. 170). De anførte ord findes heller ikke i fotografilovens § 19, der ellers ganske svarer til nærværende paragraf.

Såfremt eksemplarerne repræsenterer en særlig kunstnerisk eller økonomisk værdi, kan retten bestemme ikke blot, at de ikke skal tilintetgøres eller overdrages til den forurettede, men også, at den, der har krænket retten, må beholde dem og gøre dem tilgængelige for almenheden. Dette er en regel, der er givet dels af hensyn til gerningsmanden, som der vel navnlig er grund til at tage et vist hensyn til, hvis handlingen er foretaget i god tro eller under udvisning af en uagtsomhed, der kun kan betegnes som ringe, dels af almindelige samfundsmæssige hensyn. »Kunstneriske« hensyn må forstås som omfattende dette udtryk i videste forstand, således at f.eks. også litterære hensyn kan komme i betragtning.

Af motiverne fremgår det, at eksemplarer som f.eks. opbevares i et blads eller et biblioteks arkiv, holdes uden for

inddragning, Da. Mot. II s. 63. Dog må sådanne eksemplarer naturligvis ikke udlånes til almenheden. De bør derfor forsynes med et særligt stempel e.l.

Efter § 57, stk. 3 kan inddragning e.l. heller ikke anvendes over for eksemplarer, der af en trediemand er *erhvervet* i god tro *til privat brug*. Den gode tro skal altså foreligge på erhvervelsestidspunktet, inddragning m.v. kan ikke anvendes, hvis erhververen på et senere tidspunkt kommer i ond tro. Hvis erhververen derimod ved erhvervelsen er i ond tro, idet han ved eller burde vide, at det drejer sig om et ulovligt eller ulovlig benyttet eksemplar, kan ønske om inddragning e.l. rejses, selv om erhververen er en privatperson. Foranstaltningen kan således i det hele anvendes over for den person, som sidder inde med eksemplaret, selv om han ikke er den, der har foretaget den ulovlige fremstilling eller benyttelse af eksemplaret.

Det må antages, at hvis det til privat brug i god tro erhvervede eksemplar senere anvendes på anden måde, kan de i § 57 foreskrevne foranstaltninger påny anvendes (jfr. § 11).

Over for *bygninger* har man ment, at de her nævnte foranstaltninger slet ikke burde anvendes. Da det er de betragtninger, der har ført til opstillingen af reglen i stk. 2. pkt. 2. der også ligger til grund for undtagelsen i stk. 4., må det antages, at der bør ydes den forurettede den i den lige nævnte bestemmelse omhandlede særlige erstatning og godtgørelse.

I den norske lov er der yderligere opstillet en udtrykkelig undtagelse for så vidt angår 12-timers beskyttelsen i § 50. Dette er ikke gjort i den danske lov, men det vil næppe være sandsynligt, at krav herom vil blive rejst eller at retten, hvis det skulle ske, vil være den krænkede følgagtig på dette punkt.

B. Tryksatser, klicheer, forme m.v.

Alt det materiale, som direkte anvendes til fremstilling af eksemplarer, omfattes af foranstaltningerne, f.eks. også matricer til gramfonpladefremstilling, fotografiske plader til reproduktion o.m.a. Under det materiale, der kan inddrages

e.l., må også høre bånd til båndoptagelse, derimod næppe selve optagelsesapparatet.

Iøvrigt gælder med hensyn til det her nævnte materiale det samme som under A. anført.

2. *Hvilke foranstaltninger kan bringes i anvendelse?*

Medens det efter loven af 1933 var kravet om tilintetgørelse, der var det primære krav, har den nye lov nu sat inddragningsforanstaltningen i spidsen (denne har kun yderst sjældent været anvendt i hidtidig praksis). Det ulovlige materiale kan overlades den forurettede uden eller mod vederlag. I sidstnævnte tilfælde kan ophavsmanden modregne med hensyn til sit erstatnings- og eventuelle godtgørelseskrav.

Det kan dog også bestemmes, at det ulovlige materiale skal *tilintetgøres* eller på anden måde gøres uanvendeligt til ulovlig brug. Hvis det kun er f.eks. en enkelt artikel i et blad, der krænker den andens eneret, kan denne forlanges overtrykt, hvis et bånd krænker en ophavsmands eller udøvende kunstners ret, kan det bestemmes, at optagelsen skal udslettes, hvis en enkelt scene af en film er ulovlig kan den forlanges fraklippet etc. Det kan også bestemmes, at materialet skal deponeres for besidderens regning, indtil beskyttelsen er ophevet, hvis det kun er kort tid igen, til benyttelsen bliver lovlig.

Endelig kan det også, ikke blot hvis genstandene repræsenterer en betydelig kunstnerisk eller økonomisk værdi, men også – selv om dette ikke er tilfældet – hvis det *under hensyn til omstændighederne iøvrigt skønnes rimeligt*, tillades, at de fremstillede eksemplarer gøres tilgængelige for almenheden *mod erstatning og godtgørelse* til den forurettede. Dette betyder, at ejeren eller besidderen af de ulovlige eksemplarer fortsat må bruge dem. Den erstatning og godtgørelse, der her er tale om (den betegnes i den svenske lov som en »*särskilt ersättning*«) er en helt anden erstatning eller godtgørelse end den i § 56 omhandlede. Medens der i § 56 er tale om erstatning og godtgørelse for den skete krænkelse, drejer det

sig her om erstatning og godtgørelse for det tab og den krænkelse, som den forurettede lider derved, at han skal tåle, at de ulovlige eksemplarer i strid med hans interesser stadig skal eksistere og blive benyttede. I de svenske motiver (I s. 439) er det fremhævet, at erstatningen og godtgørelsen bør fastsættes efter en generøs målestok.

I den hidtil gældende lov kunne ophavsmanden kræve, at de her omhandlede foranstaltninger blev bragt i anvendelse, han kunne selv vælge hvilken af dem han ønskede anvendt og der gjaldt ikke den lige foran angivne undtagelse.

Også efter kommissionsforslaget kunne ophavsmanden *kræve* og *vælge* mellem de forskellige foranstaltninger over for de ulovlige objekter, dog med undtagelse for det tilfælde, at betydelige økonomiske eller kunstneriske værdier ville gå tabt. Dette måtte iøvrigt, både kravet og undtagelsen, siges at være helt i overensstemmelse med almindelige retsgrundsætninger.

Ved lovens videre behandling er den ændret stærkt i den forurettedes disfavør. For det første beror det helt på rettens afgørelse, om nogen af de i § 57 omhandlede foranstaltninger overhovedet skal bringes i anvendelse og i bekræftende fald hvilken, og for det andet kan den i stk. 2 pkt. 2 beskrevne fremgangsmåde bringes i anvendelse (altså ikke blot at tilintetgørelse e.l. ikke skal finde sted, men også at lovovertræderen stadig må bruge eksemplarerne og materialet mod erstatning og godtgørelse) også i tilfælde, hvor de ulovlige genstande ikke repræsenterer nogen betydelig økonomisk eller kunstnerisk værdi. Begrundelsen for, at man i det sidste regeringsforslag (1960-61) har gjort bestemmelsen fakultativ, er den, at der skal være overensstemmelse med de for konfiskation gældende regler (Da. Mot. III s. 11). Hertil er imidlertid at sige, at der her er tale om en særlig form for konfiskation, reglen forfølger delvis andre formål end straffelovens konfiskationsregler, og man har derfor stedse, ikke blot i forslaget til 1961-loven men også i de tidligere ophavsretslove af 1912 og 1933 med flid undladt at anvende udtrykket konfiskation om de her omhandlede foranstaltninger.

Den ændring, der giver hjemmel for, at tilintetgørelse e.l. kan undlades også i tilfælde, hvor der ikke står betydelige kunstneriske eller økonomiske interesser på spil, er gennemført i Folketinget (Da. Mot. IV s. 12). Det siges herom i motiverne, at der tilsigtes at give domstolene en noget større mulighed end efter den oprindelige formulering for at undlade at træffe bestemmelse om tilintetgørelse eller inddragning af de ulovlige eksemplarer.

Reglen bør dog af domstolene anvendes med yderste forsigtighed. Hvis ikke man gør dette, forvandler man i virkeligheden den ophavsretlige eneret til en licensregel.

Efter den nye norske lovs § 56, stk. 2 kan den fornærmede stadigvæk *kræve*, at genstanden i stedet for blive inddraget til fordel for ham eller overdraget til ham mod vederlag, skal tilintetgøres eller gøres utjenlig til ulovlig brug, og undtagelsen gælder *kun*, hvor betydelige økonomiske eller kunstneriske værdier vil gå tabt ved kravets gennemførelse.

De under henvisningerne anførte domme understreger i høj grad tilintetgørelsesbeføjelsens vigtighed. Den er et yderst betydningsfuldt led i sanktionerne, det er udtryk for noget centralt i hele ophavsrettens begreb, at ulovlige eksemplarer eller kopier kan berøves den, der har fremstillet dem. Såfremt straf- og erstatningskravet er forældet, er det den eneste reaktion, loven anviser ophavsmanden (U. f. R. 1958 s. 558). Ved *droit moral* krænkelser er det ganske utilfredsstillende for ophavsmanden at skulle nøjes med at kræve straf og erstatning. Er den ulovlige handling begået i god tro har hidtil også tilintetgørelseskravet været eneste reaktionsmulighed. Hertil er nu imidlertid kommet § 56, stk. 2. men denne kan kun anvendes, hvis krænkeren har opnået en nettofortjeneste på den ulovlige benyttelse.

KAPITEL VIII

LOVENS RÆKKEVIDDE

§ 58

OPHAVSRETTENS ANVENDELSE PÅ DANSKE VÆRKER

Stk. 1. *Denne lovs bestemmelser om ophavsret gælder alle værker af danske statsborgere eller af personer, som har hjemsted her i landet, samt værker af statsløse og flygtninge, der er fast bosat her i landet. Loven gælder endvidere for andre værker, såfremt de første gang er udgivet i Danmark, bygningsværker, der er opført her i landet, og kunstværker, der udgør dele af her beliggende bygninger.*

Stk. 2. *Bestemmelserne i §§ 51-53 finder dog anvendelse på ethvert værk, som omtales i § 1.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 180-81, II s. 63, III s. 11. Fi. I s. 29, II s. 111-12, III s. 34. Sv. I s. 445-47, II s. 309-10.

Litteratur: Torben Lund I s. 199-201, II s. 270-73, J. Hartvig Jacobsen I s. 310-12, Knoph s. 166-69.

§ 58 behandler spørgsmålet om, hvilke værker der nyder *umiddelbar beskyttelse* i henhold til ophavsretslovens bestemmelser. Disse værker kan betegnes som i videste forstand *danske værker*.

Udenlandske værker kan opnå beskyttelse efter § 60 (*Konventionsbeskyttelse*) under forudsætning af gensidighed. Denne beskyttelse er i de aller fleste henseender den samme som den umiddelbare beskyttelse efter § 58. Spørgsmålet om umiddelbar beskyttelse for de i Kap. V omhandlede præstationer behandles i § 59.

Det bemærkes, at den udformning, man har givet bestemmelserne i § 58, stk. 1, blandt andet skyldes ønsket om at affatte loven i nøjeste overensstemmelse med Bernerkonventionen af 1948, Verdenskonventionen af 1952 om ophavsret, F.N.s flygtningekonvention af 1951 og konventionen af 1954 om de statsløses stilling.

Umiddelbar beskyttelse tilkommer herefter følgende værker:

1) Alle værker af *danske statsborgere*.

Når loven nævner »alle værker« vil det sige alle de i kapitel I omhandlede værker, ikke blot de, der nævnes i § 1, men også de i §§ 4 og 5 omhandlede.

Værker af grønlændere beskyttes under den her anførte bestemmelse. Loven gælder i det hele, i modsætning til sin forgænger, for Grønland.

Det er ligegyldigt for beskyttelsen, om et værk af en dansk statsborger er udgivet herhjemme eller et hvilket som helst sted i udlandet eller slet ikke er udgivet.

2) Alle værker (uanset om og hvor de er udgivet) af personer, som har *hjemsted* i Danmark. Dette er en ny regel, der ikke fandtes i loven af 1933. De udenlandske statsborgere, som har domicil i Danmark (se herom *O. A. Borum*: Lovkonflikter, 4. udg. s. 89 ff) får for alle deres værker umiddelbar beskyttelse efter 1961-loven.

3) Alle værker af statsløse og flygtninge, som er *fast bosat* i Danmark (selv om de ikke har egentlig domicil her). Om denne regel gælder iøvrigt alt det under 2) anførte.

4) Værker der første gang er udgivet i Danmark, uanset hvem ophavsmanden er eller hvor han har hjemme. Også ophavsmænd fra ikke-konventionslande beskyttes efter denne regel, uanset at Danmark efter Bernerkonventionen ikke har ubetinget pligt til at give en sådan beskyttelse. Om defini-

tionen af ordet »udgivet« se § 8, stk. 2. Det er altså ikke tilstrækkeligt eller nødvendigt, at trykning eller anden fremstilling har fundet sted i Danmark, det er den første udspredning, det kommer an på.

5) Bygningsværker, der er opført her i Danmark, nyder umiddelbar beskyttelse uanset ophavsmandens nationalitet.

6) Det samme gælder kunstværker, der udgør dele af en herværende bygning, f.eks. de på bygningen fast anbragte skulpturer.

Angående de særlige beskyttelsesregler i §§ 51, 52 og 53 har loven en særregel i 2. stk. af § 58. Det siges her, at disse gælder ethvert værk, som omtales i § 1. Begrænsningen til § 1 gælder ikke efter de øvrige nordiske landes lovgivninger, og det er utvivlsomt uheldigt, at de tre regler ikke gælder for værker af de i §§ 4 og 5 omhandlede kategorier, der ikke nyder hverken umiddelbar beskyttelse efter § 58 eller konventionsbeskyttelse efter § 60. Fejlen stammer helt tilbage fra kommissionsbetænkningen af 1951.

§ 59

ANVENDELSESOMRÅDET FOR KAPITEL V

Stk. 1. Bestemmelserne i § 45 og §§ 47 og 48 gælder for fremførelser og lydoptagelser samt lydradio- og fjernsynsudsendelser, som finder sted i Danmark. Bestemmelsen i § 46 finder anvendelse på enhver lydoptagelse.

Stk. 2. Bestemmelserne i §§ 49 og 50 gælder til fordel for

danske statsborgere, personer, der har hjemsted i Danmark, og statsløse og flygtninge, der er fast bosat her i landet, samt til fordel for selskaber, der har dansk bestyrelse og sæde i Danmark. Endvidere gælder § 49 frembringelser, som først er udgivet i Danmark.

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 181-82, II s. 63-64, IV s. 12. Fi. I s. 87. No. I s. 29, II s. 112-13, III s. 34. Sv. I s. 447-48, II s. 310-12.

For at de i Kapitel V omhandlede beskyttelsesobjekter skal kunne nyde *umiddelbar* beskyttelse som *danske* præstationer må det anses som et naturligt krav, at de har oprindelse i Danmark.

I det oprindelige kommissionsforslag af 1951 var forholdet for disse præstationers vedkommende ordnet nogenlunde efter de samme retningslinier som selve ophavsretten. Der var først og fremmest lagt vægt på frembringerens nationalitet.

Efter at betænkningen var afgivet, har planerne om tilvejebringelse af en international ordning af de såkaldte *droits voisins*, d. v. s. de beskyttelsesforanstaltninger, der omfattes af den nye lovs §§ 45-48, taget mere konkret form. Der foreligger et af en ekspertkomité udarbejdet udkast af 20. maj 1960 til en fælles konvention for de pågældende rettigheder, og der er indkaldt til en international konference i Rom i oktober 1961 med henblik på konventionens endelige vedtagelse.

Denne konvention bygger imidlertid ikke på nationalitetsprincippet men derimod på et territorialitetsprincip, og man har derfor valgt at anvende det samme princip med hensyn til disse *droits voisins* (§§ 45-48), medens man har fastholdt nationalitetsprincippet f. s. v. angår de i §§ 49 og 50 omhandlede beskyttelsesobjekter, der intet har med Rom-konventionen at gøre.

Spørgsmålet om den nye danske lovs overensstemmelse med Rom-konventionen vil ikke blive behandlet her. Det hører til de internationale spørgsmål, som jeg vil behandle sær-

skilt i en senere bog, der først vil udkomme, når Rom-konferencen har fundet sted.

Her vil jeg holde mig til de regler, der faktisk gælder i Danmark, efter at den nye lov af 1961 er gennemført.

Ad § 45, stk. 1. Beskyttelse imod, at den udøvende kunstners fremførelse lydfæstes, rundkastes (umiddelbart) og overføres til en anden kreds af tilhørere. Det afgørende er her hvor *fremførelsen* finder sted. Foregår den i Danmark, er der umiddelbar lovbeskyttelse, uanset hvem der fremfører værket, altså også når den udøvende kunstner er udlænding. Omvendt er der ingen beskyttelse for en dansk udøvende kunstners præstation, der finder sted uden for dansk territorium, selv om optagelsen udgives i Danmark, eller fremførelsen overføres til dansk territorium og fremføres eller radioudsendes her.

Ad § 45, stk. 2. Overførelse fra én lydfæstelsesindretning til en anden. Loven lægger her vægt på, hvor den første optagelse har fundet sted. Beskyttelsen tilkommer således også udenlandske udøvende kunstnere, der lader deres præstationer optage på gengivelsesmateriale her i Danmark, og omvendt ikke de præstationer af danske kunstnere, der optages i udlandet, selv om den overførelse, som der haves beskyttelse imod, finder sted i Danmark eller den udnyttes i Danmark. Det afgørende må her være stedet for selve *lydoptagelsen* medens det ingen rolle spiller, hvor den endelige fremstilling af f.eks. grammofonpladen foregår på grundlag af den skete optagelse på voksplade eller andet materiale.

Ad § 46. Beskyttelsen for *grammofonplader* og andre lydoptagelser mod eftergørelse gælder enhver lydoptagelse, hvor den end har fundet sted og uanset hvilken landsmand der har foretaget den. Det siges i motiverne (II s. 55), at begrundelsen er, at der efter hidtil gældende ret rent faktisk er beskyttelse imod kopiering af så at sige alle grammofonplader o.lign., der forhandles i Danmark, og at det også må siges

at være i dansk interesse, at udenlandske plader ikke lovligt kan eftergøres her i landet.

Ad § 47. Ret til afgift for grammofonpladers (og andre lydoptagelsers) fremførelse i radio m.v. Det afgørende er her det samme moment som oven for ad § 45, stk. 2. angivet: Stedet for lydoptagelsen. Hvis f.eks. et engelsk grammofonselskab lader en engelsk udøvende kunster indspille et værk, således at selve lydoptagelsen finder sted i Danmark, medens pladens endelige fremstilling på grundlag af lydoptagelsen finder sted i England og pladen udgives i England, har denne plade umiddelbar beskyttelse som dansk plade, og såvel det engelske selskab som den engelske udøvende kunstner har efter de i § 47 nærmere angivne regler ret til afgift for pladens offentlige fremførelse i Danmark. Hvis omvendt et dansk grammofonselskab lader en dansk udøvende kunstner indspille et værk, således at lydoptagelsen finder sted i Malmø, men pladen fremstilles og udgives i Danmark, har hverken selskabet eller den udøvende kunstner nogen ret til afgift for pladens benyttelse i Danmark.

Det foran anførte er ikke skrevet for at kritisere reglen men blot for gennem nogle outrerede eksempler at vise, til oplysning over for alle interesserede, hvorledes reglen kommer til at fungere. Det er jo nødvendigt at have et eller andet skarpt kriterium for, hvornår præstationen er dansk og hvornår ikke. Skulle man kritisere noget, måtte det være, at man har valgt et kriterium, der er relativt vanskeligt erkendeligt for omverdenen.

Ad § 48. Beskyttelse for radioudsendelser. Det afgørende er her, hvor udsendelsen finder sted. Foretages den fra dansk territorium, er der beskyttelse. Sendes der f.eks. fra skib uden for dansk søterritorium, er der ingen beskyttelse.

Ad § 49. Disse kataloger m.v. er beskyttede som danske præstationer, hvis de er frembragt af danske statsborgere,

personer, der har hjemsted i Danmark, statsløse eller flygtninge, der er fast bosat i Danmark, samt endvidere hvis de er frembragt (hvilket altså ikke er udelukket for sådanne præstationers vedkommende) af et selskab, der har dansk bestyrelse og sæde i Danmark (det behøver formentlig ikke at være hovedsæde). Da der i motiverne er henvist til aktieselskabslovens § 49, stk. 3., vil det formentlig sige, at flertallet af bestyrelsens medlemmer skal være danske. Efter det udkast til ny aktieselskabslov, der er publiceret i august 1961, lægges hovedvægten på kravet om fast bopæl, se betænkningen s. 35. Tvivlsomt er det, om der er beskyttelse, hvis præstationen er frembragt af en udlænding, men et dansk selskab har *erhvervet* retten til det. Da det siges i § 59, at det er bestemmelserne i § 49, der gælder til fordel for de nævnte selskaber, og at § 49 lægger vægt på, hvem der har *frembragt* præstationen, er det formentlig det rigtigste at fastslå, at umiddelbar beskyttelse som dansk præstation kan objektet ikke få i dette tilfælde. Spørgsmålet har dog ikke nogen større praktisk betydning, da beskyttelsen dog alligevel gælder, hvis præstationen udgives i Danmark. Det drejer sig derfor i første række om tiden inden udgivelsen; hvis præstationen her tilegnes og udgives af en konkurrent, vil imidlertid konkurrencelovens regler regelmæssig kunne finde anvendelse.

Ad § 50. Det er her ikke frembringelsen af den pågældende pressemeddelelse men *dens erhvervelse*, der beskyttes. Det må således komme an på, om *erhververen* er dansk statsborger e.l. eller er – hvad der vel er det mest praktiske her – et selskab med dansk bestyrelse og sæde i Danmark. (Se herom ad § 49).

§ 60

BESKYTTELSE FOR UDENLANDSKE VÆRKER OG PRÆSTATIONER

Stk. 1. *Under forudsætning af gensidighed kan ved kgl. anordning rækkevidden af lovens bestemmelser udvides i forhold til andre stater.*

Stk. 2. *Ved kgl. anordning kan loven endvidere gøres anvendelig på værker, som først er udgivet af mellemfolkelige organisationer, samt på ikke udgivne værker, som sådanne organisationer har ret til at udgive.*

Henvisninger til motiver: Da. I s. 182-84, II s. 64-66. Fi. I s. 87. No. I s. 29-30, II s. 113-14, III s. 34. Sv. I s. 448-58, II s. 312-14.

Medens § 58 beskæftiger sig med de tilfælde, hvor litterære og kunstneriske *værker* nyder umiddelbar beskyttelse efter loven som *danske værker*, og § 59 omhandler det tilsvarende problem for så vidt angår de i kapitel V omhandlede forskellige former for *præstationer*, giver § 60 hjemmel for, at også *udenlandske værker og præstationer* kan få beskyttelse i Danmark.

Den hidtidige danske lov har givet mulighed for lovens anvendelse på værker fra andre lande under forudsætning af gensidighed. I henhold hertil har i henhold til kgl. anordning loven været anvendt på værker fra lande, der er medlemmer af *Bernerunionen*, desuden i henhold til særaftaler med de pågældende lande værker fra *USA*, *Argentina* og *Mexico*. Omvendt har danske værker været beskyttet i de nævnte lande.

Af forskellige grunde har det været nødvendigt, som angivet i forordet, at udskyde den nærmere behandling af den

internationale side af beskyttelsesproblemerne til et værk, som vil udkomme i en nærmere fremtid.

Der skal derfor på dette sted kun gives en ganske kort oversigt over emnet, således som situationen foreligger ved udarbejdelsen af nærværende kommentar (august 1961).

Ad § 60, stk. 1

A. Litterære og kunstneriske værker.

I medfør af § 60 kan der i en meget nær fremtid ventes udstedt en kgl. anordning, der giver beskyttelse efter den nye lov (konventionsbeskyttelse i modsætning til den umiddelbare beskyttelse efter § 58) til alle værker, hvis hjemland er et af de lande, der har tiltrådt Bernerkonventionen eller den i 1952 undertegnede Verdenskonvention.

På det tidspunkt, da nærværende fremstilling er udarbejdet, var følgende stater medlemmer af den i medfør af *Bernerkonventionen* etablerede Bernerunion:

Australien, Belgien, Brasilien, Bulgarien, Canada, Ceylon, Dahomey, Danmark, Filippinerne, Finland, Frankrig, Grækenland, Holland, Indien, Irland, Island, Israel, Italien, Japan, Jugoslavien, Libanon, Liechtenstein, Luxemburg, Marokko, Monaco, Norge, Ny Zeeland, Pakistan, Polen, Portugal, Rumænien, Schweiz, Spanien, Storbritanien, Sydafrika, Syrien, Thailand, Tjekoslovakiet, Tunis, Tyrkiet, Tyskland, Ungarn, Vatikanstaten og Østrig.

Endvidere har følgende stater, som ikke er medlemmer af Bernerunionen, tiltrådt *Verdenskonventionen* af 1952: *Andorra*, *Argentina*, *Cambodia*, *Chile*, *Costa Rica*, *Cuba*, *Equador*, *Haiti*, *Laos*, *Liberia*, *Mexico*, *USA*.

For de 9 fremhævede staters vedkommende betyder de nye bestemmelser, at derfra hidrørende værker fra og med den 1. oktober 1961 beskyttes i Danmark.

Nye stater, der tiltræder enten Bernerunionen eller Verdenskonventionen, kommer automatisk ind under den danske beskyttelse.

Om beskyttelsens varighed se under § 43.

B. De i kapitel V omhandlede præstationer.

De i §§ 45-48 givne regler om beskyttelse for udøvende kunstnere, pladefabrikanter og radioforetagender kan ved kgl. anordning under forudsætning af gensidighed bringes til anvendelse på udenlandske præstationer. Dette sker dog ikke ved lovens ikrafttræden. Man ønsker at afvente udfaldet af den foran under § 59 omtalte konference i Rom, hvis formål er at afslutte en international konvention om gensidig beskyttelse for de nævnte præstationer, for derefter at tage stilling til, om og i hvilket omfang de nævnte paragraffer skal bringes i anvendelse på udenlandske præstationer. Dette vil blive behandlet i den bog, der vil blive udsendt i løbet af kortere tid.

Ved lovens ikrafttræden den 1. oktober vil der således kun blive tale om beskyttelse for præstationer med udenlandsk tilknytning, for så vidt de opfylder betingelserne for at kunne beskyttes som *danske* præstationer i medfør af § 59.

§§ 49 og 50 bliver der antagelig ikke tale om at bringe i anvendelse på de kataloger m.v., der ikke efter reglerne i § 59 betragtes som danske.

Stk. 2. Da tillægsprotokol 2 til Verdenskonventionen, som er underskrevet af Danmark og kan ventes ratificeret sammen med selve konventionen inden loven træder i kraft, forpligter medlemsstaterne til at give beskyttelse for værker, som først er udgivet af De forenede Nationer og de til FN knyttede organisationer (f.eks. UNESCO) eller af organisationen af amerikanske stater, og udgivne værker, der tilhører disse, og der er skabt hjemmel for at give en sådan beskyttelse i § 60, stk. 2., kan der ventes udstedt en anordningsbestemmelse i denne retning. Se herom nærmere i bogen om international beskyttelse.

§ 61

OVERGANGSREGLER

Stk. 1. *Loven gælder også værker og andre frembringelser, som allerede er genstand for ophavsret efter ældre love.*

Stk. 2. *Eksemplarer, som er lovligt fremstillet før lovens ikrafttræden, kan fremdeles vises offentligt og spredes til almenheden, idet dog bestemmelsen i § 23 om udlejning af musikaler må iagttages.*

Stk. 3. *Beskyttelsen mod eftergørelse af en lydoptagelse, som er fremstillet før lovens ikrafttræden, og som ville være beskyttet efter ældre lov, skal uanset den i § 46 angivne tidsfrist ikke kunne udløbe tidligere end 1. oktober 1966.*

Henvisninger: Motiver: Da. I s. 184-85, II s. 66, IV s. 12. Fi. I s. 88, II s. 36-37. No. I s. 30, II s. 114-15, III s. 34. Sv. I s. 458-67, II s. 317-23, III s. 83-84.

Litteratur: Grundtvig: s. 182-89, Torben Lund I s. 209-13, J. Hartvig Jacobsen I s. 313-16.

1. *Litterære og kunstneriske værker.*

Nye beskyttelsesregler, som ikke fandtes i 1933-loven, kommer også til anvendelse på de ved lovens ikrafttræden den 1. oktober 1961 eksisterende værker, der var beskyttet efter den ældre lov om forfatterret og kunstnerret. Det samme gælder nye indskrænkninger i beskyttelsen.

Alle de arter af værker, der opregnes i §§ 1, 4 og 5, var også beskyttede efter loven af 1933, men i modsætning til 1933-loven giver den nye lov i al almindelighed beskyttelse for litterære og kunstneriske værker. Hvis der derfor bliver tale om en ny kategori af kunstneriske værker, der ikke faldt

ind under opregningen i 1933-loven, er disse kun beskyttede efter den nye lov, såfremt det drejer sig om et værk, der er frembragt efter den 1. oktober 1961.

Er der før 1. oktober 1961 sket en eksemplar fremstilling, som der ikke var forbud imod i 1933-loven eller som er foretaget med den berettigedes samtykke, kan disse eksemplarer fremdeles vises offentligt eller spredes til almenheden, selv om det måtte være forbudt efter den nye lovs regler. Det er kun spredning og visning af de lovligt fremstillede eksemplarer, der er hjemlet i § 61, stk. 2, ikke derimod sådanne eksemplars benyttelse til offentlig fremførelse e.l.

En i § 37 i 1933-loven indeholdt bestemmelse om, at det fremdeles skulle være lovligt at benytte sådanne forme, stene, plader o.l. til mangfoldiggørelse bestemte materialer, hvis fremstilling var påbegyndt før lovens ikrafttræden, er *ikke* gentaget i den nye lov.

En særlig undtagelse fra adgangen til at benytte lovligt fremstillede eksemplarer, selv om benyttelsen iøvrigt var forbudt efter den nye lov, er fastsat f.s.v. angår udleje af musikaler, se § 61, stk. 2, in fine.

Der er ikke i loven fastsat overgangsregler vedrørende de nye bestemmelser i loven angående *overdragelse* af ophavsret, f.eks. den nye regel i § 29.

Denne og de øvrige præceptive regler må antages også at komme til anvendelse på eksisterende overdragelsesaftaler.

De deklaratoriske aftaleregler, der kan sættes ud af kraft ved parternes derfra afvigende aftale, må antages kun at gælde kontrakter, der indgås efter 1. oktober 1961.

Se om dette spørgsmål foran s. 225 og *Grundtvig* s. 187.

2. De i kapitel V omhandlede frembringelser.

a. *Grammofonplader og andre lydoptagelser.* Disse nød også beskyttelse efter loven af 1933, ja en langt mere vidtgående beskyttelse, idet den bl.a. varede i hele frembringerens leve-

tid og i 50 år efter hans død. Nu varer den kun i 25 år fra lydoverførelsen. De nye regler gælder også de ved lovens ikrafttræden eksisterende plader, de må finde sig i den forkortede beskyttelsesfrist og i, at de udøvende kunstnere, der har medvirket, skal have afgift efter § 47. For en smule at mildne overgangen i tilfælde, hvor en retsindehaver havde regnet med at være beskyttet endnu i en længere årrække for en plade, der er fremstillet i årene 1936-41 (hvad mange fortrinlige optagelser, der endnu benyttes meget, er) er beskyttelsen for sådanne forlænget til 1. oktober 1966, men *kun f.s.v. angår eftergørelse, ikke f.s.v. angår retten til afgift efter § 47*. De udøvende kunstnere, hvis præstationer er optaget på plade i årene 1936-41, får således ikke megen glæde af denne specielle overgangsregel.

b. *De udøvende kunstnere*. For de simultane beføjelser, der er tale om i § 45, stk. 1. bliver der ikke spørgsmål om overgangsregler. Reglen i § 45, stk. 2. gælder *ikke* til fordel for optagelser, der har fundet sted før 1. oktober 1961. Retten til afgift efter § 47 nyder derimod den fordel ved at være sammenknyttet med afgiftsretten til fordel for selve lydoptagelsen, at den også kommer til at gælde f.s.v. angår de før lovens ikrafttræden foretagne optagelser.

Reglen i § 48 gælder kun til fordel for radioudsendelser, der finder sted fra og med 1. oktober 1961.

Beskyttelsen for kataloger m.v. i § 49 gælder alene til fordel for sådanne frembringelser, der fremstilles efter 1. oktober 1961.

M.h.t. § 50-objekterne bliver der praktisk talt intet overgangsproblem. (Reglen kommer ikke til anvendelse på meddelelser, der fremkommer mellem den 30. sept. 1961 kl. 12.00 og midnat).

Om overgangsproblemer vedrørende den hidtidige lovgivning se domme i U. f. R. 1909 s. 35, H, jfr. 1907 s. 878, 1910 s. 708, 1915 s. 57, 1937 s. 1124, 1938 s. 538, 1945 s. 985.

§ 62

ÆLDRE PRIVILEGIER

De i henhold til ældre lovgivning givne særlige privilegier og forbud forbliver i kraft.

Som eksempler på sådanne privilegier nævner motiverne (II s. 66): *Geodætisk Instituts* stedsevarende forfatterret til de af det udgivne *kort*, jfr. Bkg. 6. april 1831, jfr. lov nr. 82 af 31. marts 1928 (*Søkortarkivets* tilsvarende ret efter Bkg. 10. april 1816 er ikke nævnt men er dog vist nok stadig i kraft), *Vaisenhusets* eneret til at lade trykke *bibler*, jfr. resolution af 6. maj 1740, *Københavns Universitets* eneret til at lade trykke og her i riget forhandle *almanakker og kalendere*, jfr. Danske Lov 2 – 21 – 5, reskripter af 1. marts 1684 og 21. juli 1773, plakat af 5. august 1831 og resolution af 23. december 1831.

§ 63

IKRAFTTRÆDEN

Stk. 1. *Denne lov træder i kraft 1. oktober 1961.*

Stk. 2. *Lov om forfatterret og kunstneret nr. 149 af 26. april 1933 ophæves. I lov nr. 215 af 11. juni 1959 om radiospredning ophæves § 11, stk. 2. I samme lovs § 15, stk. 2., ændres komma efter ordet »sådanne« til: »og«, og ordene »samt om erhvervsmæssig udnyttelse af det i Grønland rundkastede stof« udgår. Henvisninger i andre love til tidligere love om forfatterret og kunstnerret skal gælde de tilsvarende bestemmelser i denne lov.*

Efter at radioudsendelser er blevet beskyttede efter § 48, er de tidligere regler i radioloven om radioens beskyttelse mod erhvervsmæssig udnyttelse af det rundkastede stof udgået af denne lov.

★

Nogle i den tidligere lov optagne specielle *forældelsesregler* er ikke gentaget i den nye lov. Forældelse af straf- og erstatningsansvar følger herefter de almindelige regler.

Fotografiloven

Lov nr. 157 af 31. maj 1961 om retten til fotografiske billeder

§ 1

Den, som fremstiller et fotografisk billede, har med de i denne lov angivne indskrænkninger eneret til gennem fotografi, tryk, tegning eller anden fremgangsmåde at fremstille eksemplarer af billedet og til at vise det offentligt.

Som fotografiske billeder anses også billeder, der er fremstillet på en med fotografering ligeartet måde.

Fremstilleren benævnes i denne lov fotografen.

§ 2

Fotografen har ret til at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, såvel på eksemplarer af billedet, som når det vises offentligt.

Han har også krav på, at billedet ikke ændres eller vises offentligt på en måde eller i en sammenhæng, der er krænkende for hans anseelse som fotograf.

§ 3

Som fotograf anses, når ikke andet er oplyst, den, hvis navn, firma eller alment kendte signatur på sædvanlig måde er påført eksemplarer af billedet eller angives, når billedet vises offentligt.

§ 4

Et fotografisk billede anses for offentliggjort, når det lovligt er udgivet, udstillet offentligt eller på anden måde gjort tilgængeligt for almenheden.

§ 5

Af et fotografisk billede må enkelte eksemplarer fremstilles til privat brug, men de må ikke udnyttes på anden måde.

§ 6

Efter nærmere regler, der fastsættes ved kgl. anordning, kan arkiver, biblioteker og museer til brug i deres virksomhed fremstille eksemplarer af fotografiske billeder.

§ 7

I kritiske, videnskabelige og alment oplysende fremstillinger er det tilladt i tilslutning til teksten at gengive offentliggjorte fotografiske billeder, når det sker i overensstemmelse med god skik og kun enkelte billeder af samme fotograf medtages. Sker gengivelsen i en alment oplysende fremstilling, har fotografen krav på vederlag.

I værker bestemt til brug ved undervisning kan offentliggjorte fotografiske billeder mod vederlag gengives i tilslutning til teksten.

Offentliggjorte fotografiske billeder kan endvidere mod vederlag gengives i dagblade i forbindelse med redegørelser for begivenheder af almindelig interesse.

§ 8

Når fotografiske billeder vises som led i en dagsbegivenhed eller forekommer tilfældigt som baggrund for denne, må de medtages ved gengivelse af dagsbegivenheden i fjernsyn eller på film.

§ 9

Danmarks radio må i sine fjernsynsudsendelser vise offentliggjorte fotografiske billeder, medmindre fotografen har nedlagt forbud herimod. Fotografen har krav på vederlag.

Bestemmelsen gælder ikke forevisning af film.

§ 10

Når fotografen har overdraget et eller flere eksemplarer af et fotografisk billede til andre, eller når billedet er udgivet, må overdragne eller udgivne eksemplarer udstilles offentligt.

Et offentliggjort fotografisk billede kan også på anden må-

de vises offentligt, når det sker i forbindelse med undervisning. Det kan ligeledes fremvises offentligt i forbindelse med foredrag, såfremt adgangen er fri og foredraget ikke tjener erhvervsøjemed, eller såfremt det afholdes udelukkende i velgørende, folkeoplysende eller andet almenyttigt øjemed.

Bestemmelserne i stk. 2 gælder ikke film.

§ 11

Har et fjernsynsforetagende ret til at udsende et fotografisk billede, må det tillige optage billedet på film eller lignende til brug i egne udsendelser. Retten til at vise et således optaget billede afhænger af de iøvrigt gældende regler.

Ved kongelig anordning kan der gives nærmere forskrifter om vilkårene for at foretage sådanne optagelser samt for brugen og opbevaringen af disse.

§ 12

Retten til et fotografisk billede, der er udført efter bestilling, tilkommer bestilleren, medmindre andet er aftalt. Fotografen kan dog på sædvanlig måde udstille billedet i reklameøjemed, såfremt bestilleren ikke forbyder det.

Selv om retten til et efter bestilling udført fotografisk portræt ifølge aftale tilkommer fotografen, kan bestilleren lade portrættet gengive i aviser, tidsskrifter eller skrifter med biografisk indhold, såfremt fotografen ikke har taget særligt forbehold heroverfor.

Bestemmelserne i stk. 1 og 2 medfører ikke indskrænkninger i fotografens ret i henhold til § 2.

§ 13

Fotografiske billeder kan frit benyttes i retsplejens og den offentlige sikkerheds interesse.

§ 14

Når et fotografisk billede gengives offentligt uden fotografens

samtykke i henhold til §§ 6-10, skal kilden angives i overensstemmelse med, hvad god skik kræver.

§ 15

Retten til det fotografiske billede varer, indtil 25 år er forløbet efter udgangen af det år, da billedet blev fremstillet.

§ 16

Såfremt der ikke opnås enighed om størrelsen af vederlag i henhold til §§ 7 og 9, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for et af undervisningsministeren nedsat nævn. Nævnet har den endelige administrative afgørelse. Ministeren fastsætter de nærmere regler for nævnets virksomhed.

§ 17

Med bøde eller under skærpende omstændigheder med hæfte i indtil 3 måneder straffes den, der

- 1) fremstiller eksemplarer af et fotografisk billede eller viser det offentligt og derved krænker en andens eneret hertil,
- 2) overtræder § 2 eller § 14,
- 3) udbyder til salg eller på anden måde blandt almenheden spreder eksemplarer af fotografiske billeder, der er fremstillet i strid med loven.

På samme måde straffes den, der i den hensigt at sprede dem blandt almenheden eller at vise dem offentligt indfører eksemplarer af fotografiske billeder, når eksemplarerne er fremstillet uden for riget under sådanne omstændigheder, at en tilsvarende fremstilling her i riget ville have været i strid med loven.

Er overtrædelser begået af et aktieselskab eller lignende, kan der pålægges virksomheden som sådan bødeansvar.

Foranstående straffebestemmelser omfatter ikke uagtsomt forhold, medmindre uagtsomheden er grov.

Overtrædelserne påtales af den forurettede.

§ 18

Tab, som er forvoldt ved en af de i § 17 nævnte overtrædelser, kan kræves erstattet efter almindelige erstatningsregler. Den, der har krænket en fotografs eller bestillers ret ved strafbart forhold, kan dømmes til at betale den forurettede en godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

For så vidt det skønnes rimeligt, kan der tilkendes den forurettede erstatning, selv om overtrædelsen er begået i god tro. I dette tilfælde kan erstatningen dog ikke overstige den ved overtrædelsen indvundne fortjeneste.

§ 19

Det kan ved dom bestemmes, at eksemplarer af et fotografisk billede, der er fremstillet, indført eller gjort tilgængelige for almenheden i strid med denne lov, skal inddrages til fordel for den forurettede, eller overdrages til ham mod et vederlag, der ikke overstiger fremstillingsomkostningerne. Det samme gælder plader, klicheer og andet, som kan tjene til ulovlig fremstilling af fotografiet.

I stedet for inddragning eller overdragelse kan det bestemmes, at genstandene helt eller delvis skal tilintetgøres eller på anden måde gøres utjenlige til ulovlig brug. Hvis det under hensyn til eksemplarernes kunstneriske eller økonomiske værdi eller omstændighederne i øvrigt skønnes rimeligt, kan retten tillade, at de fremstillede eksemplarer gøres tilgængelige for almenheden mod erstatning og godtgørelse til den forurettede.

Bestemmelserne i denne paragraf kan ikke anvendes over for den, som i god tro har erhvervet fotografier til privat brug.

§ 20

Denne lov gælder fotografiske billeder, der er fremstillet af personer, som er danske statsborgere, af personer, der har hjemsted i Danmark, eller af sådanne statsløse eller flygtninge.

ge, som er fast bosat her. Loven gælder tillige fotografiske billeder, der først er udgivet i Danmark.

Under forudsætning af gensidighed kan rækkevidden af lovens bestemmelser udvides i forhold til andre stater ved kgl. anordning.

Ved kgl. anordning kan loven tillige gøres anvendelig på fotografiske billeder, der først er udgivet af mellemfolkelige organisationer, samt på ikke udgivne billeder, som sådanne organisationer har ret til at udgive.

§ 21

Loven gælder også fotografiske billeder, som ville kunne opnå beskyttelse efter den hidtil gældende lovgivning.

Aviser og tidsskrifter kan, hvis ikke andet er aftalt, på ny benytte fotografiske billeder, som de inden lovens ikrafttræden har erhvervet retten til at gengive.

§ 22

Denne lov træder i kraft 1. oktober 1961. Lov nr. 131 af 13. maj 1911 om eneret til fotografiske arbejder ophæves.

INDLEDENDE BEMÆRKNINGER TIL FOTOGRAFILOVEN

Ved lov nr. 157 af 31. maj 1961 er den hidtil gældende lov om eneret til fotografiske arbejder af 13. maj 1911 blevet afløst af en mere tidssvarende lovgivning.

Loven er resultatet af et fælles-nordisk lovgivningssamarbejde, i meget nøje tilknytning til arbejdet med ophavsretslovgivningen. Den danske kommission fik – samtidig med de tilsvarende finske, norske og svenske komitéer – i 1947 overdraget den opgave at udarbejde en revideret og så vidt muligt fællesnordisk lovgivning på fotografirettens område.

Selvstændige betænkninger vedrørende fotografiretten blev afgivet af de norske, danske og finske kommissioner henholdsvis i 1950, 1951 og 1954, medens det svenske kommissionsforslag indeholdtes i ophavsretskomiteéns betænkning af 1956 vedrørende ophavsretten.

Herefter har loven på regeringsstadiet og i lovgivende forsamlinger gennemløbet nøjagtig de samme stadier som ophavsretsloven.

I *Norge* blev kommissionsbetænkningens lovudkast af 1950 (i det efterfølgende betegnet som No. Foto I) i revideret skikkelse forelagt Stortinget i januar 1960, (No. Foto II), Stortingsudvalgets betænkning blev afgivet i april 1960 (No. Foto III) og loven gennemførtes som *lov nr. 1 af 17. juni 1960*. Den var det første endelige resultat af det nordiske samarbejde på ophavs- og fotografirettens område.

I *Sverige* gennemførtes fotografilovforslaget samtidig med ophavsretsloven. Forslagene med motiver findes i det samme materiale som for ophavsretslovens vedkommende. Loven er *lov nr. 730 af 30. december 1960*.

I *Finland*, hvor den oprindelige betænkning af komitéen blev afgivet i 1954 (Fi. Foto I), afgav komitéen i 1957 en noget ændret indstilling (Fi. II). Lovforslaget blev forelagt Riksdagen af regeringen i 1960 (Fi. III) og betænkning blev afgivet i april 1961 (Fi. IV). Den vedtagne lov er *lov af 8. juli 1961*.

Forslaget fra den *danske* kommissionsbetænkning af 1951 (Da. Foto I) blev i noget ændret skikkelse forelagt folketinget i samlingen 1959-60 (Da. Foto II). Det fremlagdes påny i lettere revideret skikkelse folketinget i 2. samling 1960-61 (Da. Foto III). Folketingsudvalgets betænkning blev afgivet sammen med betænkningen vedrørende ophavsretsloven (Da. IV) i april 1961. Loven vedtoges endelig af folketinget den 16. maj 1961 og fik kgl. underskrift den 31. maj 1961.

De forskellige nordiske love anvender ikke helt den samme paragraffølge, se oversigten s. 365-67, men indholdsmæssig set er der betydelig overensstemmelse. For de tre øvrige nor-

diske landes vedkommende er der kun tale om en revision og modernisering af de i forvejen gældende love, medens der for Danmarks vedkommende er tale om en på dette område epokegørende nyskabelse, idet den hidtil gældende fotografilov, loven af 13. maj 1911 – der med nogle få ændringer var overensstemmende med loven af 24. marts 1865 (!) – var og igenem en længere årrække havde været ubrugelig til formålet.

Angående loven af 1911 må der henvises til *Glahn* s. 50-53, *Rasting* s. 110-12, *Torben Lund II* s. 291-302 og Da. Foto Mot. I s. 18-26. Her skal blot nævnes, at loven som betingelse for beskyttelsen krævede anmeldelse til Undervisningsministeriet indeholdende oplysning om fotografens navn, beskrivelse af motivet, angivelse af pladeformatet og en egenhændig underskrevet erklæring fra anmelderen om, at originalpladen var mærket ved indridsning med navn, årstal og dato for anmeldelsen, og løbenummer. Derhos skulle fotografen forsyne ethvert af ham udgivet eksemplar af et fotografi med sit navn og ordet »Eneberettiget«. Beskyttelsen gjaldt i 10 år og gik ud på, at den berettigede kunne forbyde andre at eftergøre fotografiet til salg.

Beskyttelsestiden var for kort, og de opstillede formalitetskrav gjorde i mange tilfælde loven ubrugelig for dem, der skulle nyde gavn af den. Hertil kom, at den efterlod adskillige vigtige spørgsmål åbne. Den har derfor praktisk talt ikke været benyttet, og situationen var i virkeligheden før 1. oktober 1961 den, at vi overhovedet ikke i praksis havde en fotografibeskyttelse. Særlig grelle misbrug kunne måske rammes af generalklausulen i konkurrencelovens § 15, derimod var fotografiloven uden nogensomhelst reel betydning, og det ville med denne lov som gældende ikke være muligt at tiltræde hverken Bernerkonventionen i den skikkelse, denne har fået i Bruxelles i 1948, eller Verdenskonventionen af 1952, for så vidt angår de kunstnerisk prægede fotografier.

Fra en vis side har det været ønsket, at fotografier skulle kunne beskyttes som litterære eller kunstneriske værker efter ophavsretsloven, når betingelsen herfor forelå, idet billedet

havde videnskabelig eller kunstnerisk værdi, en ordning som kendes fra andre lande, bl. a. Frankrig og som iøvrigt også Bernerkonventionen bygger på. Det er i Norden navnlig *Eberstein*, der dels i sin bog fra 1953, dels i en særudtalelse i de svenske motiver (I s. 498-502) har været forkæmper for et sådant system. Den svenske lovgivning har for så vidt fulgt Ebersteins forslag, som den har bestemt i fotografilovens § 15, at hvis det drejer sig om et fotografisk billede, som har kunstnerisk eller videnskabelig værdi, gælder retten lige så længe som den beskyttelse, der gælder for åndsværker efter ophavsretsloven, men beskyttelsen er dog henført til fotografiloven, der imidlertid har et indhold, der fuldt ud tilfredsstiller Bernerkonventionens krav. Tilsvarende bestemmelse er ikke gennemført i de øvrige nordiske lande (herunder Danmark), her gælder beskyttelsen for *alle* fotografiske billeder kun i det samme, mere begrænsede tidsrum. Man har ved udarbejdelsen af lovgivningen om fotografibeskyttelse ment, at der var behov for en særlig, efter fotografiernes specielle forhold afpasset lov, og at det på den anden side ville være upraktisk med beskyttelse efter to love eller med to varighedsregler for forskellige kategorier af fotografier, bl. a. på grund af afgrænsningsvanskeligheder.

Selv om den nye lov som nævnt er udformet med speciel hensyntagen til fotografiernes særlige forhold, har den dog i sin opbygning mange lighedspunkter med ophavsretsloven. Da det alligevel her drejer sig om mere enkle retsforhold, og det enkelte produkt gennemgående har en begrænset økonomisk værdi i modsætning til ophavsretten, hvor det enkelte produkt kan repræsentere en efter omstændighederne overordentlig stor værdi, har man ment at kunne nøjes med forholdsvis mere enkle retsregler. Imidlertid er der så stor lighed mellem reglerne i loven om ophavsret og fotografiloven, at der i kommentarerne for en stor del kan henvises til de tilsvarende regler inden for ophavsretten.

Lige som formalitetskrav ikke eksisterer inden for ophavsretten, har man også ment at kunne undvære dem i fotografi-

beskyttelsen; også i Norge, hvor der hidtil har eksisteret visse krav om angivelser på det enkelte eksemplar af fotografiet, har man opgivet disse krav og nøjes nu med beskyttelse på basis alene af fotografiets eksistens.

En realitetsforskel mellem ophavsretten og fotografiretten – udover den kortere beskyttelsesfrist for sidstnævnte – ligger der deri, at det personlige bånd mellem frembringeren og produktet er noget mindre udpræget inden for fotografiretten end tilfældet er i ophavsretten. Det er mere erhvervsmæssige end frembringerens personlige interesser, der er tænkt på ved beskyttelsens udformning. Rent eksempelvis har fotografiloven ikke nogen til ophavsretslovens § 31 svarende regel om udelukkelse af adgang til kreditorforfølgning i retten.

Om lovens tilblivelse og dens almindelige principer kan henvises til følgende *motiver*: Da. Foto I s. 5-6, 18-27, II s. 3-4. Fi. Foto I s. 14-19, Fi. II s. 38, III s. 8-9. No. Foto I s. 5-6, II s. 1-3. Sv. I s. 468-69, 498-502, II s. 323-25.

§ 1

BESKYTTELSENS GENSTAND, INDHOLD OG SUBJEKT

Den, som fremstiller et fotografisk billede, har med de i denne lov angivne indskrænkninger eneret til gennem fotografi, tryk, tegning eller anden fremgangsmåde at fremstille eksemplarer af billedet og til at vise det offentligt.

Som fotografiske billeder anses også billeder, der er fremstillet på en med fotografering ligeartet måde.

Fremstilleren benævnes i denne lov fotografen.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 27-28, II s. 4-5. Fi.

Foto I s. 20-21, Fi. II s. 38. No. Foto I s. 6, II s. 3. Sv. I s. 469-73, II s. 325-30, III s. 84.

1. *Beskyttelsens genstand.* Hvad der beskyttes efter loven er et fotografisk billede. Beskyttelsesobjektet er det samme i alle de nordiske landes lovgivninger, for Danmarks, Finlands og Sveriges vedkommende svarer dette til lovens overskrift, medens den norske lov har valgt det kortere – men mindre ramrende – »Lov om rett til fotografi«. Et »billede« forudsætter, at fotografiet forestiller noget, motivet er iøvrigt ligegyldigt, men en fotokopi i naturlig størrelse af forretningsbreve, arkitekttegninger e. l. falder derfor som regel uden for beskyttelsen (Da. Foto Mot. II s. 5). At billedet skal være fotografisk vil sige, at det må være fremstillet ved lysets indvirkning på et lysfølsomt stof, hvorved kemiske reaktioner fremkaldes, ligestillet hermed er det dog, hvis den samme virkning fremkaldes af andre bølger, f. eks. røntgenstråler.

Beskyttelsesobjektet er det materiale, på hvilket virkningen direkte fremkaldes, ofte et negativ, det kan dog også være det færdige billede, der direkte fremstilles på denne måde. De positive, der fremstilles efter negativet, må betegnes som eksemplarer af den beskyttede frembringelse. En mangfoldiggørelse ad fotografisk vej af et fotografi er ikke selv et beskyttet objekt.

Derimod kan det enkelte billede i en film beskyttes efter fotografilovens regler, filmen som kunstnerisk værk beskyttes efter ophavsretten.

Der kan ikke som betingelse for beskyttelsen kræves nogen indsats af en bestemt »højde« som i ophavsretten. Selv det mest primitive amatørfotografi falder ind under loven.

Ved billeder, der er fremstillet på en med fotografering ligegartet måde (stk. 2) tænkes der f. eks. på optagelser på elektromagnetisk bånd til brug ved fjernsynsudsendelser.

2. *Beskyttelsens indhold.* Retten beskrives i § 1, stk. 1. som *en eneret* til billedet. Det er dog ikke en eneret i alle tænkelige henseender, der er givet fotografen, men loven koncentrerer

beskyttelsen på to, for fotografen betydningsfulde, områder.

a. *Fremstilling af eksemplarer.* Retten gælder overfor fremstilling ved enhver tænkelig fremgangsmåde, ikke blot fotografisk eller fotomekanisk men også gennem tryk, tegning eller grafisk kunst. Retten gælder ikke blot i tilfælde af slavisk kopiering men også, hvor der er foretaget ændringer. Derimod er en mere fri benyttelse af et beskyttet fotografi tilladt, og optagelse af et bestemt motiv giver ikke fotografen nogen beskyttelse imod, at en anden fotograf optager det samme motiv. Fra beskyttelsen mod eksemplar fremstilling gælder der vigtige undtagelser i medfør af reglerne i §§ 5-14.

b. *Offentlig visning af det fotografiske billede.* Efter kommissionsforslaget gjaldt beskyttelsen principielt enhver måde, hvorpå billedet blev gjort tilgængeligt for almenheden, herunder spredning af eksemplarer, sml. den tilsvarende bestemmelse i ophavsretslovens § 2. Imidlertid har man under lovens videre behandling anset det for upraktisk at komplicere lovteksten med det nødvendige sæt af undtagelsesregler, som er optaget i ophavsretslovens § 23, og man har derfor valgt at nøjes med en beskyttelse mod visning i § 1, hvortil så kommer regler i §§ 17-19 angående foranstaltninger imod spredning af ulovlige eksemplarer.

En visning af et fotografi kan ske enten derved, at et eksemplar af fotografiet udstilles, eller derved, at der ved projektion på en skærm fremstilles et momentant eksemplar, som man så giver andre adgang til at se på (lysbilleder, film, fjernsyn). Afgrænsning af kredsen mellem en offentlig og en ikke-offentlig må ske på samme måde som for kunstværkers vedkommende, se her s. 80 ff. Både fra udstillingsretten og retten vedr. visning på skærm gælder der vigtige undtagelser, §§ 9 og 10.

Af § 9 fremgår det forudsætningsvis, at bestemmelsen også giver beskyttelse mod selve *udsendelsen i fjernsyn*, uanset at der ved denne i og for sig ikke sker nogen »visning« af billedet, en sådan foregår først, når billedet fremføres som mo-

mentant eksemplar på fjernsynsskærmen, privat eller offentligt.

3. *Fotografirettens subjekt.* Beskyttelsen gælder (indtil retten er overdraget til andre) til fordel for den, der fremstiller billedet. Han benævnes i loven »Fotografen« (stk. 3). Men hverken den nye lov eller motiverne til denne siger noget udtrykkeligt om, hvem denne fremstiller egentlig er, bortset fra de svenske motiver, der (II s. 330) siger, at i almindelighed er selvfølgelig som fotograf at anse den person, som »manövrerat själva kameran, som »tagit bilden«.« Hvis nogen anden har anvist eller arrangeret motivet, bør dette ikke medføre, at denne erholder nogen ret til billedet, efter som retten, efter hvad der forud er udviklet, ikke har henblik på motivet. Undertiden kan det tænkes, at ansvaret for kameraarbejdet er fordelt på flere personer, disse får da i fællesskab retten til billedet.

I Da. Foto Mot. I s. 22 omtales spørgsmålet om subjektet f. s. v. angår loven af 1911. Det er her nævnt, at loven synes at forudsætte, at det oprindelige subjekt må være en fysisk person. Det er ikke den økonomiske indsats, der beskyttes, men derimod den særlige tekniske indsats, der bevirker, at fotografiet får sit præg, om man vil, den kunstneriske indsats, såfremt dette udtryk kan anvendes uden at fremkalde den tanke, at der skulle være tale om egentlig kunstnerret. Der er her tale om den rette indstilling af apparat og de rette belysningsforhold m. v., derimod næppe selve emnevalget. Der kan være tale om en flerhed af personer.

Disse betragtninger kan for så vidt overføres til at gælde den nye lov, dog må det bemærkes, at loven, når den i § 3 taler om, at et firma kan anses som fotograf, synes at gå ud fra, at en juridisk person kan være den oprindelige indehaver af retten. Dette er direkte udtrykt i den norske lovs § 13: »Når ein juridisk person har laga eit fotografisk bilete ...«

Endelig må der gøres opmærksom på § 12, hvorefter retten, når det drejer sig om bestilte fotografier, *tilkommer* bestilleren. Dette gælder dog ikke droit moral, se § 12, stk. 3.

§ 2

DROIT MORAL

Fotografen har ret til at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, såvel på eksemplarer af billedet, som når det vises offentligt.

Han har også krav på, at billedet ikke ændres eller vises offentligt på en måde eller i en sammenhæng, der er krænkende for hans anseelse som fotograf.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 28-29, II s. 5-6, IV s. 12. Fi. Foto I s. 21. No. Foto I s. 6, II s. 3-4. Sv. I s. 473, II s. 330-32, III s. 84-85.

Uanset at fotografiretten som fremhævet i indledningen og bemærkningerne til § 1 må anses som en erhvervsmæssig betonet ret, og at beskyttelsen ikke en gang altid opstår hos en fysisk person, har man anset det for påkrævet at give visse regler om droit moral. Denne ret kan også have betydelig erhvervsmæssig interesse for den person eller virksomhed, der fremstiller fotografiet. Medens bestemmelserne i stk. 1 og 2 er formet i overensstemmelse med de tilsvarende bestemmelser i ophavsretslovens § 3, stk. 1 og 2, og man derfor med hensyn til forståelsen af disse regler i fotografiretten i alt væsentlig kan henvise til bemærkningerne foran s. 92-99, har man ikke anset det for rigtigt i fotografiloven at gentage bestemmelsen i ophavsretslovens § 3, stk. 3. om afkald på droit moral.

Særlig bemærkes, at »god skik« her må forstås på ganske samme måde som i ophavsretsloven, altså som ensbetydende med, hvad der er rimelig og hæderlig handlemåde. Motiverne (Da. II s. 6) fremhæver, at der kan forekomme talrige tilfælde, navnlig hvor det drejer sig om billeder uden særlig individualitet, hvor en angivelse af fotografens navn ikke med

rimelighed kan kræves. Når fotografier gengives i bøger, er det tilstrækkeligt, at fotografens navn anbringes enten under billedet, eller i en særlig billedfortegnelse. Det sidste er i hvert fald tilstrækkeligt, hvis det drejer sig om et almindeligt illustreret værk og ikke et værk, hvis særlige formål er at vise forskellige fotografers præstationer.

Folketingsudvalget har udtalt, at sædvanlig tilpasning af fotografier til anvendelse i pressen må anses for tilladelig som overensstemmende med god skik, medmindre fotografen har nedlagt specielt forbud mod sådan tilpasning (Da. Mot. IV s. 12).

§ 3

FORMODNINGSREGEL

Som fotograf anses, når ikke andet er oplyst, den, hvis navn, firma eller alment kendt signatur på sædvanlig måde er påført eksemplarer af billedet eller angives, når billedet vises offentligt.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 29, II s. 6. Fi. Foto I s. 21-22. No. Foto I s. 6-7, II s. 4-5. Sv. I s. 475, II s. 332.

Reglen svarer til ophavsretslovens § 7, stk. 1, og kommentarerne til denne bestemmelse gælder også her. Når angivelse af »firma« er medtaget i fotografiloven skyldes det det rent faktiske forhold, at fotografisk virksomhed ofte drives som erhverv og derfor under et firmanavn.

Om retsforholdet mellem virksomheden og personalet se under § 12.

§ 4

DEFINITION AF OFFENTLIGGØRELSE

Et fotografisk billede anses for offentliggjort, når det lovligt er udgivet, udstillet offentligt eller på anden måde gjort tilgængeligt for almenheden.

Henvisninger til motiver: Da. Foto II s. 6. Fi. II s. 38. No. Foto II s. 5. Sv. I s. 475, II s. 332-33.

Reglen har sit forbillede i ophavsretslovens § 8 men er anderledes udformet.

For det første er der ikke, som i ophavsretsloven, nogen definition af begrebet »udgivelse« til trods for, at udtrykket anvendes både i selve fotografilovens § 4 og i andre paragraffer (10 og 20). Definitionen i ophavsretslovens § 8, stk. 2 må imidlertid uden videre kunne anvendes også her. Et fotografi er herefter udgivet, når eksemplarer af fotografiet lovligt er bragt i handelen eller på anden måde spredt blandt almenheden.

For det andet har man ikke uden videre kunnet anvende ophavsretslovens definition af offentliggørelsesbegrebet, da fotografiloven ikke anvender det kriterium for beskyttelsen, der omfattes af, at værket gøres tilgængeligt for almenheden. Man har derfor indføjet et par eksempler på, hvad dette inden for fotografiområdet betyder, nemlig at fotografiet er udgivet eller udstillet offentligt. Som et andet eksempel er i de danske motiver (Foto II s. 6) angivet, at fotografiet er overdraget til et for offentligheden tilgængeligt billedarkiv.

Bestemmelsen har betydning for forståelsen af reglerne i §§ 7, 9 og 10.

§ 5

FREMSTILLING TIL PRIVAT BRUG

Af et fotografisk billede må enkelte eksemplarer fremstilles til privat brug, men de må ikke udnyttes på anden måde.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 30, II s. 6-7. Fi. Foto I s. 22. No. Foto I s. 7, II s. 5. Sv. I s. 475-76, II s. 333-34, III s. 85.

Reglen svarer til § 11, stk. 1 i loven om ophavsret, se kommentarerne s. 126 ff. Det er dog ikke som i ophavsretsloven bestemt, at denne beskyttelsesregel kun gælder m. h. t. offentliggjorte frembringelser. (Om definition heraf se Foto-lov § 4). Da offentliggørelse af fotografier er noget, der forekommer forholdsvis sjældnere end ved åndsværker efter ophavsretsloven, ville et krav herom indskrænke lånereglen i betydelig videre omfang end hvad tilfældet er for åndsværkernes vedkommende, og dette har man ikke anset for rimeligt eller hensigtsmæssigt. Fremstilling af kopier af fotografier til privat brug bør regelmæssig være tilladt, når eksemplarerne ikke anvendes på anden måde og det kun drejer sig om enkelte eksemplarer.

Fotografernes organisationer har ønsket, at låneretten skulle begrænses efter de samme retningslinier, der gælder i ophavsretslovens § 11, stk. 2., således at det ikke skulle være tilladt at lade andre fremstille kopier til privat brug, når fremstillingen foretages af en erhvervsdrivende virksomhed. Det er ikke ualmindeligt, at en kunde bestiller ét fotografi (f. eks. et portræt) hos en anset fotograf og derefter lader et billigt atelier fremstille de aftryk, han har brug for. Ofte er resultatet ringe i kvalitetsmæssig henseende, således at fotografen lider skade både økonomisk og prestigemæssigt.

En sådan regel er dog ikke optaget i loven. Den ville også

komme til at omfatte den store mængde af ganske almindelige fotografier, som bør kunne kopieres frit til privat brug, og en særregel for de mere fremragende fotografier har man ikke anset det for muligt at opstille.

Det er imidlertid i motiverne påpeget, at misbrug af den nævnte art f. s. v. angår den prestigemæssige side af sagen dækkes af reglen i § 2, stk. 2. og at der, f. s. v. angår den økonomiske skade, som påføres en fotograf ved den nævnte fremgangsmåde, som motiverne misbilliger, kan blive tale om anvendelse af konkurrencelovens generalklausul (nu § 15). Man understreger også betydningen af, at der *kun* må fremstilles *enkelte* eksemplarer og at disse kun må anvendes til privat brug.

I de norske motiver (I s. 7, Foto II s. 5) er der tillige peget på, at fotograferne vil have mulighed for at begrænse misbrug af den angivne art ved at meddele kunderne, at deres honorarberegning for første kopi er baseret på, at eventuel bestilling af duplikater skal gå til fremstilleren af originalfotografiet.

§ 6

FREMSTILLING TIL BRUG I BIBLIOTEKER

M. V.

Efter nærmere regler, der fastsættes ved kgl. anordning, kan arkiver, biblioteker og museer til brug i deres virksomhed fremstille eksemplarer af fotografiske billeder.

Henvisninger til motiver: Da. Foto II s. 7. Fi. II s. 38. No. Foto II s. 5-6. Sv. I s. 476, II s. 334.

Bestemmelsen svarer til § 12 i ophavsretsloven. Det er i mo-

tiverne til nærværende bestemmelse navnlig fremhævet, at den er nødvendig, idet der i de værker, der kan gengives i medfør af ophavsretslovens § 12, ofte indeholdes fotografier. De tilsvarende bestemmelser i de finske, norske og svenske love giver kun retten til arkiver og biblioteker, ikke til museer (der er indføjet i loven af det danske folketing, se Da. Mot. IV s. 12).

Den kgl. anordning, der vil blive udformet efter forhandling med de interesserede organisationer, vil blive gengivet i den supplerende bog, jeg agter at udsende i løbet af kortere tid.

§ 7

OPTAGELSE I FORSKELLIGE FORMER FOR VÆRKER

I kritiske, videnskabelige og alment oplysende fremstillinger er det tilladt i tilslutning til teksten at gengive offentliggjorte fotografiske billeder, når det sker i overensstemmelse med god skik og kun enkelte billeder af samme fotograf medtages. Sker gengivelsen i en alment oplysende fremstilling, har fotografen krav på vederlag.

I værker bestemt til brug ved undervisning kan offentliggjorte fotografiske billeder mod vederlag gengives i tilslutning til teksten.

Offentliggjorte fotografiske billeder kan endvidere mod vederlag gengives i dagblade i forbindelse med redegørelser for begivenheder af almindelig interesse.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 30-31, II s. 7, IV s. 12-13. Fi. Foto I s. 22-23, Fi. II s. 38-39. No. Foto I s. 7-8, II s. 6-7. Sv. I s. 476, II s. 335-37, III s. 85-86.

Reglerne svarer til en vis grad til de om lån af kunstværker til tilsvarende fremstillinger i ophavsretslovens § 14, stk. 2 § 15 optagne regler.

Som fælles betingelse vedrørende de i § 7 hjemlede lån er det opstillet, at det drejer sig om *offentliggjorte* fotografier, og at det fotografiske billede skal anbringes *i tilslutning til teksten*. Endelig skal der svares et *vederlag*, om fastsættelsen heraf i tilfælde af uenighed se § 16. Bestemmelsen om fotografens ret til vederlag er dog udeladt for så vidt angår de kritiske og videnskabelige værker, idet de i almindelighed vil have vanskeligt ved at bære en sådan omkostning.

Som en yderligere hensyntagen til fotografens interesser er det f. s. v. angår de kritiske, videnskabelige og alment oplysende værker bestemt, at der kun må lånes enkelte billeder af hver fotograf, og at lånet skal ske i overensstemmelse med god skik. Om dette krav se kommentarerne til ophavsretslovens § 14, stk. 2.

Den særlige låneregel til fordel for dagblade er begrundet med hensynet til de vilkår, hvorunder udsendelsen af disse blade foregår, og hvor der regelmæssig ikke vil være tid til at indhente samtykke til benyttelsen fra den berettigede (se Da. Mot. IV s. 12-13). I den tilsvarende låneregel vedrørende kunstværker, ophavsretslovens § 15, gælder låneretten dog ikke f. s. v. angår værker, der er frembragt med henblik på gengivelse i aviser eller tidsskrifter. Set fra pressefotografernes interesser er det ikke uden betænkelighed, at en sådan regel ikke er optaget i foto-lovens § 7. Det afbødes ganske vist noget derved, at der – i modsætning til hvad der gælder lån af kunstværker – skal svares vederlag, men er alligevel et stærkt indgreb i fotografernes dispositionsfrihed.

§ 8

GENGIVELSE SOM LED I DAGSBEGIVENHED

Når fotografiske billeder vises som led i en dagsbegivenhed eller forekommer tilfældigt som baggrund for denne, må de medtages ved gengivelse af dagsbegivenheden i fjernsyn eller på film.

Henvisninger til motiver: Da. Foto II s. 7, Da. IV s. 13. Sv. II s. 337-38.

Om bestemmelsen, der ikke fandtes i kommissionsforslaget, siges det i motiverne, at det synes rimeligt at give adgang til i reportager om dagsbegivenheder at medtage sådanne fotografier, der vises som led i dagsbegivenheden. Noget stærkt behov kan næppe siges at foreligge, men man har optaget reglen for fuldstændighedens skyld, Da. Foto II s. 7. I Folketinget er yderligere medtaget de tilfælde, hvor fotografier forekommer tilfældigt som baggrund for en dagsbegivenhed (f. eks. en udstilling), Da. Mot. IV s. 13.

§ 9

VISNING I FJERNSYN

Danmarks radio må i sine fjernsynsudsendelser vise offentliggjorte fotografiske billeder, medmindre fotografen har nedlagt forbud herimod. Fotografen har krav på vederlag.

Bestemmelsen gælder ikke forevisning af film.

Henvisninger til motiver: Da. Foto II s. 7. Fi. II s. 39. No. Foto II s. 7. Sv. II s. 339-40, III s. 86-87.

Bestemmelsen svarer til ophavsretslovens § 22, stk. 1.

De samme praktiske grunde, der har ført til sidstnævnte bestemmelses gennemførelse, taler også for at indføre en tvangslicensbestemmelse f. s. v. angår fotografier. Den spiller ikke nogen større rolle for fotograferne (der vises dog fotografier i mange fjernsynsudsendelser), den er derfor gennemført i forenklet form i forhold til § 22, stk. 1, idet man har udeladt apparatet med samtykke fra organisationer. Det er en almindelig bestemmelse om ret til gengivelse mod vederlag i stedet for eneret, men dog med den væsentlige tilføjelse, at retten ikke gælder, hvis fotografen har forbudt den. Om et sådant forbud gælder det samme som under kommentarerne til § 22, stk. 1. anført.

I modsætning til § 22, stk. 1. gælder bestemmelsen ikke for radiofonierne på Færøerne og i Grønland. Bliver fjernsyn indført her, må der altså lovændring til.

Den gælder ikke udsendelse af film.

Om efemer fiksering af fotografier til brug for fjernsynsudsendelse se § 11.

§ 10

OFFENTLIG UDS STILLING OG FOREVISNING

Når fotografen har overdraget et eller flere eksemplarer af et fotografisk billede til andre, eller når billedet er udgivet, må overdragne eller udgivne eksemplarer udstilles offentligt.

Et offentliggjort fotografisk billede kan også på anden måde vises offentligt, når det sker i forbindelse med undervisning. Det kan ligeledes fremvises offentligt i forbindelse med foredrag, såfremt adgangen er fri og foredraget ikke tjener erhvervsøjemed, eller såfremt det afholdes udelukkende i velgørende, folkeoplysende eller andet almennyttigt øjemed.

Bestemmelserne i stk. 2 gælder ikke film.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 31, II s. 7-8, III s. 10. Fi. Foto I s. 23. No. Foto II s. 7. Sv. I s. 477, II s. 338-39, III s. 87.

Stk. 1. Bestemmelsen svarer til ophavsretslovens § 25, stk. 1. Det har været kritiseret fra fotograf-organisationernes side, at et fotografi kan anvendes kommercielt, f. eks. som blikfang i en forretnings udstillingsvindue, uden fotografens samtykke, men man har ikke anset det for rimeligt at indskrænke ejerens frihed til råden over sit eksemplar på den af fotograferne ønskede måde. Der er intet i vejen for, at fotografen ved afhændelsen af billedet kan betinge sig et højere vederlag end det normale, hvis billedet skal anvendes offentligt i erhvervsøjemed. Det må erindres, at fotografens *droit moral* i henhold til § 2 skal respekteres, denne omfatter også udstilling i uværdige omgivelser.

Stk. 2. Bestemmelsen svarer til ophavsretslovens § 20, dog har man ikke medtaget det kriterium i § 20 d, der går ud på, at de medvirkende skal gøre det vederlagsfrit. Der er herved først og fremmest tænkt på de udøvende kunstnere, og sådanne forekommer jo ikke, når et fotografi vises offentligt.

Stk. 3. Opmærksomheden henledes på, at stk. 2. ikke gælder film. Det samme er tilfældet i ophavsretslovens § 20.

§ 11

FIKSERING TIL BRUG I FJERNSYN

Har et fjernsynsforetagende ret til at udsende et fotografisk billede, må det tillige optage billedet på film eller lignende til brug i egne udsendelser. Retten til at vise et således optaget billede afhænger af de i øvrigt gældende regler.

Ved kongelig anordning kan der gives nærmere forskrifter

om vilkårene for at foretage sådanne optagelser samt for brugen og opbevaringen af disse.

Henvisninger til motiver: Da. Foto II s. 8, III s. 3. No. Foto II s. 7. Sv. II s. 339-40.

Bestemmelsen svarer til § 22, stk. 2 og 3 i ophavsretsloven.

I de danske motiver II s. 8 er det anført, at i de normale tilfælde, hvor fjernsynsforetagendet i henhold til aftale med fotografen har ret til at vise billedet, vil der ofte ikke være behov for reglen, idet man kan anse tilladelsen til udsendelsen som også omfattende et samtykke til at foretage optagelsen. Den kan imidlertid få betydning i de tilfælde, hvor udsendelsen med hjemmel i loven finder sted uden samtykke, f.eks. når fotografier i henhold til § 10 vises i en udsendelse som har undervisningsformål.

I den norske lov har man simpelthen undladt at optage en til den danske lovs § 11 svarende regel, idet man (No. Foto Mot. II) finder, at den ret, som fjernsynsforetagendet har til at udsende fotografiet i medfør af § 8, stk. 2 (svarende til dansk § 9) også omfatter ret til at fremstille et eget eksemplar ved gengivelsen i form af film, magnetofonoptagelser eller lignende fiksering. Det, der er tale om her, er jo imidlertid spørgsmålet om retten til en mere varig form for fiksering til brug ved gentagne udsendelser, og den kan næppe omfattes af retten til at udsende fotografiet i medfør af § 8, stk. 2 i den norske lov (dansk § 9). Reglen svarer heller ikke, f.s.v. angår de kunstnerisk prægede fotografier til, hvad der er foreskrevet i Bernerkonventionens art. 11 bis, stk. 3.

Heller ikke de oven for citerede danske motiver er umiddelbart let forståelige. Det normale er jo, at radioforetagendet i medfør af § 9 har ret til at udsende fotografiet uden at spørge fotografen, og der foreligger således ikke nogen tilladelse, der kan fortolkes som også omfattende en ret til mere varig fiksering af billedet til brug ved kommende genudsendelser. En sådan fortolkning ville iøvrigt stride mod prin-

cipet i ophavsretslovens § 27, stk. 1, pkt. 3. Imidlertid har spørgsmålet for Danmarks vedkommende kun akademisk interesse, da der jo nu er optaget den udtrykkelige bestemmelse i § 11.

Den deri omtalte kgl. anordning vil blive gengivet i den supplerende bog, som jeg agter at udsende om kortere tid.

§ 12

BESTILTE FOTOGRAFIER

Retten til et fotografisk billede, der er udført efter bestilling, tilkommer bestilleren, medmindre andet er aftalt. Fotografen kan dog på sædvanlig måde udstille billedet i reklameøjemed, såfremt bestilleren ikke forbyder det.

Selv om retten til et efter bestilling udført fotografisk portræt ifølge aftale tilkommer fotografen, kan bestilleren lade portrættet gengive i aviser, tidsskrifter eller skrifter med biografisk indhold, såfremt fotografen ikke har taget særligt forbehold heroverfor.

Bestemmelserne i stk. 1 og 2 medfører ikke indskrænkninger i fotografens ret i henhold til § 2.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 31-32, II s. 8-9, Da. IV s. 13. Fi. Foto I s. 23. No. Foto I s. 8, II s. 7-9. Sv. I s. 478-80, II s. 341-45, III s. 87-89.

Kommissionsudkastet af 1951 indeholdt – lige som det tilsvarende norske og finske – en bestemmelse om, at hvis et fotografisk billede er udført efter bestilling, må det ikke fremstilles i flere eksemplarer eller gøres tilgængeligt for almenheden uden bestillerens samtykke (der var iøvrigt et par specielle, supplerende regler). Selve fotografiretten forblev altså hos fotografen, men han måtte have bestillerens samtykke til

at disponere over billedet. I Norge havde man forud en regel, der gik ud på, at det var bestilleren, der *har* fotografiretten, denne regel var altså foreslået ændret til den oven for omtalte regel, og det siges herom i de norske motiver (Foto I s. 8), at den hidtil gældende bestemmelse synes lidet rationel. Uden rimelig grund sjalter den fremstilleren ud fra enhver forbindelse med det fotografi, han har frembragt. Og omvendt åbner den bestilleren en adgang til gennem mangfoldiggørelse og spredning at udnytte fotografiet eller den fotografiske eneret økonomisk og måske endog ligefrem til at posere som fremstiller – hvad der i alt fald regelmæssig vil harmonere dårlig med parternes rimelige forudsætninger. –

Ikke desto mindre er det denne ordning, man har bestemt sig til ved lovens endelige formulering. Bestilleren får helt og fuldt den fotografiske eneret og kan således endog forbyde fotografen selv at udnytte billedet på de i § 1 angivne måder. En enkelt undtagelse herfra er dog gjort i stk. 1. pkt. 2, nemlig at fotografen kan udstille billedet i reklameøjemed, medmindre bestilleren har forbudt dette. Fotografen kan således ikke blot udstille et af ham ejet eksemplar af billedet i sit udhængsskab eller andetsteds men han kan også lade billedet indgå i en reklamebrochure e.l.

Den fotografiske eneret tilkommer dog efter loven kun bestilleren, hvis ikke andet er aftalt. Men selv hvis retten i henhold til aftale tilkommer fotografen, kan bestilleren – medmindre særligt forbehold herom er taget – lade portrættet gengive i aviser, tidsskrifter eller skrifter med biografisk indhold, stk. 2. Dette synes ofte at være en naturlig forudsætning ved bestilling af et portræt.

Selv om fotografiretten tilkommer bestilleren, må han dog respektere fotografens *droit moral*, stk. 3, denne tilkommer fotografen.

Når man ved lovens endelige udformning har valgt at give bestilleren retten, er det efter motiverne (Da. Foto II s. 8) af praktiske grunde. Man har skønnet det mere rimeligt at pålægge fotografen, der som regel driver sin virksomhed som

erhverv, at tage forbehold, hvis en anden ordning end lovens ønskes. I Da. Mot. IV (Folketingsbetænkningen) er der yderligere henvist til, at den af fotograferne ønskede ordning, hvorefter retten kun skal tilkomme bestilleren i det omfang, det er aftalt, let kan føre til en vis usikkerhed i retsforholdene, idet det i mange tilfælde ville blive vanskeligt gennem en fortolkning af bestillingsaftalen at nå til klarhed over, hvor langt bestillerens ret går.

Motiverne giver ingen anvisning på, hvad der nærmere forstås ved bestilling. Det må antages, at det må dreje sig om et bestemt billede, som bestilleren udpeger motivet til, ikke udførelse i al almindelighed af fotografier efter aftale, f.eks. ved et ansættelsesforhold som pressefotograf.

★

Den fotografiske eneret kan overgå til andre ved arv, kreditorforfølgning eller overdragelse, men fotografiloven har ikke detaljerede regler om overgang af retten i lighed med reglerne i ophavsretslovens kapitel III. Navnlig kan det ikke antages, at de kontraktregulerende bestemmelser i §§ 28 og 29 kan finde anvendelse her.

Lige som ophavsretten kan fotografiretten overgå til den virksomhed, i hvilken en fotograf er ansat, og en sådan overgang må antagelig i en vis udstrækning (i hvert fald ret for en virksomhed til selv at benytte fotografiet i sin virksomhed) antages at være en naturlig forudsætning for ansættelseskontrakten, navnlig når denne lige frem går ud på, at den ansatte skal fotografere for virksomheden. Ved ansattes udførelse af fotografisk arbejde i et atelier må forudsætningen regelmæssig være, at *hele* fotografiretten går over til atelier'et, drejer det sig derimod om f.eks. en pressefotograf, går bladets ret næppe længere end til at gengive billedet så mange gange, det ønsker, medens retten til den øvrige udnyttelse af fotografiet forbliver hos fotografen. Men iøvrigt må alt afhænge af de foreliggende aftaler, individuelle eller kollektive, aftalernes forudsætninger og forholdene i det enkelte tilfælde i det hele.

I den norske fotografilovs § 15 er der optaget visse regler om *den portrætteredes ret* med hensyn til offentliggørelse af hans eget billede. Sådanne regler er ikke optaget i den danske lov – lige som heller ikke i ophavsretsloven f.s.v. angår kunstneriske portrætter, idet man har fundet, at regler herom ikke hører hjemme i disse love. En vis beskyttelse kan udledes af straffelovens bestemmelser om privatlivets fred og æreskrænkelser, og af forholdets natur. Der kan henvises til *Torben Lund*: »Retsbeskyttelse mod afbildning« i Festskrift til Poul Andersen, 1958, s. 254-73 og den der anførte ældre litteratur, og til *Åke Lögdberg*: »Någon ord om rätt till egen bild«, i minnesskrift for Phillips Hult, Uppsala, 1960.

En vis vejledning kan også reglerne i den nye norske fotografilovs § 15 give – men uheldigvis er de affattet i et for danske temmelig uforståeligt sprog, selv om det drejer sig om fælles-nordisk lovgivning.

§ 13

BRUG I RETSPLEJEN

Fotografiske billeder kan frit benyttes i retsplejens og den offentlige sikkerheds interesse.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 32, II s. 9. Fi. Foto I s. 23-24. No. Foto I s. 9, II s. 9-10. Sv. I s. 480, II s. 340.

Det drejer sig navnlig om politiets arbejde med efterforskning af forbrydelser. Her kan det være af betydning, at reproduktion af fotografiske billeder, f.eks. portrætter af eftersøgte personer, billeder af gerningssteder eller af de på gerningsstedet fundne genstande frit kan gengives, f.eks. i aviser. Retten til fri gengivelse tilkommer således både politiet selv og et blad på politiets anmodning. Også til brug ved sagens behandling for retten kan der være brug for fremstilling af

eksemplarer til brug for rettens medlemmer, domsmænd, nævninge etc.

§ 14

KILDEANGIVELSE

Når et fotografisk billede gengives offentligt uden fotografens samtykke i henhold til §§ 6-10, skal kilden angives i overensstemmelse med, hvad god skik kræver.

Henvisninger til motiver: Da. Foto II s. 9. No. Foto II s. 10. Sv. II s. 340.

Bestemmelsen svarer til § 26, stk. 2 i ophavsretsloven, og der kan henvises til kommentarerne til denne bestemmelse. »Kilden« betyder ikke blot fotografens navn men også det værk, fotografiet eventuelt måtte være hentet fra. I de svenske motiver (II s. 340) er som eksempel nævnt, at hvis et fotografi er hentet fra et memoire-værk og bringes i en populærvidenskabelig fremstilling, skal det førstnævnte værk angives.

Der er ikke i § 14 optaget nogen til ophavsretslovens § 26, stk. 1 eller stk. 3 svarende regel. Den særlige ændringsregel i stk. 3 kan næppe anvendes på fotografier; hvad henvisningen til *droit moral* angår, som i ophavsretsloven findes i § 26, stk. 1, bemærkes, at reglen i fotografilovens § 2 på grund af sin absolutte udformning må antages at gælde overalt, hvor et fotografi gengives, hvad enten det drejer sig om en gengivelse med fotografens tilladelse eller med hjemmel i en låne-regel; bestemmelsen i ophavsretslovens § 26, stk. 1. er for så vidt kun en *ex tute* bestemmelse. At § 2 skal respekteres, når lånereglerne anvendes, er også forudsat forskellige steder i motiverne til disse låneregler. Der kan ikke drages modsætningslutninger fra det forhold, at der i § 12, stk. 3 er optaget en henvisning til § 2, thi § 12 er ikke nogen låne-regel.

§ 15

FOTOGRAFIBESKYTTELSENS

VARIGHED

Retten til det fotografiske billede varer, indtil 25 år er forløbet efter udgangen af det år, da billedet blev fremstillet.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 32, II s. 9, Da. IV s. 13-14. Fi. Foto s. 24. No. Foto I s. 9, II s. 10. Sv. I s. 480-81, II s. 345-47, III s. 89.

På gyldighedstidens område har de nordiske bestræbelser for en enhedsløsning ikke båret særlig frugt, idet de 4 landes lovgivninger repræsenterer 4 forskellige systemer.

I *Norge* beskyttes fotografierne i hele fotografens levetid og i 15 år efter hans død. Drejer det sig om fotografier, der er fremstillet af juridiske personer, gælder retten i 25 år *fra offentliggørelsen*.

Efter hovedreglen kan beskyttelsestiden således blive kortere end den i Danmark gældende, men den vil som regel være meget længere. Som begrundelse for den forholdsvis lange frist er det i motiverne anført, dels at en sådan frist i forvejen gjaldt i Norge, dels at et fotografi vil kunne beholde sin kommercielle værdi i meget lang tid, og at det synes urimeligt at fratage fotografen muligheden af at udnytte dette. En fotografs billedarkiv vil ofte udgøre hans form for selv-pensionering.

I *Sverige* beskyttes almindelige fotografier i 25 år *fra fremstillingen*, lige som i Danmark, men drejer det sig om et fotografi, som har kunstnerisk eller videnskabelig værdi, varer beskyttelsen lige så længe, som den, der gælder for åndsværker efter ophavsretsloven. Bestemmelsen er omtalt i indledningen foran.

I *Finland* gælder retten, lige som i Danmark, i 25 år, men fristen regnes her fra fotografiets *offentliggørelse*, på samme måde som det var foreslået i kommissionsbetænkningen af 1951 for Danmarks vedkommende. Der var her lagt vægt på, at offentliggørelsen er et lettere konstaterligt faktum for omverdenen end tidspunktet for værkets frembringelse.

Når man ved lovens endelige udformning har valgt at lade beskyttelsen i Danmark gælde i 25 år fra *frembringelsen* i modsætning til hvad der gælder efter ophavsretslovens § 44, hænger det sammen med, at en offentliggørelse for fotografiernes vedkommende er noget forholdsvis sjældnere forekommende end inden for åndsværkernes område, og at en frist regnet fra offentliggørelsen derfor for mange fotografiers vedkommende ville forlænge fristen i det uendelige. Dette har man ikke ønsket, man har tværtimod ment, at almenheden bør have adgang til frit at råde over et fotografi, når et vist stykke tid er gået efter dets frembringelse, og at en udvidelse fra de hidtil gældende 10 år til 25 år måtte være tilstrækkelig. I folketingsudvalgets betænkning er der oven i købet givet en slags »løfteparagraf«, idet det (Da. Mot. IV s. 14) siges, at det vil være rimeligt at praktisere den gennemførte forbedring i nogen tid, inden yderligere forlængelse eventuelt overvejes. Man har altså ikke i første omgang bøjet sig for selvpensioneringssynspunktet.

I de danske motiver (Foto II s. 9) er der (lige som i de svenske, I s. 481) peget på, at fristen i praksis ofte vil gælde fra offentliggørelsen, idet det vil være vanskeligt for en udenforstående at skaffe sig kendskab til, hvornår det fotografiske billede er fremstillet, og man derfor kun med sikkerhed kan regne med, at billedet er frit, når der er forløbet 25 år efter offentliggørelsen. Hertil er at sige, at det vel må være fotografens eller hans retsefterfølgers pligt, hvis *han* er klar over, at beskyttelsen er udløbet, da at gøre opmærksom herpå. At modtage et beløb med fortielse heraf vil være et svigagtigt forhold.

§ 16

Såfremt der ikke opnås enighed om størrelsen af vederlag i henhold til §§ 7 og 9, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for et af undervisningsministeren nedsat nævn. Nævnet har den endelige administrative afgørelse. Ministeren fastsætter de nærmere regler for nævnets virksomhed.

Henvisninger til motiver: Da. Foto II s. 9, III s. 3. Fi. II s. 39. No. Foto II s. 11. Sv. I s. 482.

Bestemmelsen svarer nøje til ophavsretslovens § 54, og der kan derfor ganske henvises til kommentarerne til denne bestemmelse foran. De regler, der skal fastsættes af ministeriet, er endnu ikke kommet, de vil blive gengivet i den supplerende bog, jeg agter at udsende i løbet af kortere tid.

§ 17

STRAF. PÅTALE

Med bøde eller under skærpende omstændigheder med hæfte i indtil 3 måneder straffes den, der

1) fremstiller eksemplarer af et fotografisk billede eller viser det offentligt og derved krænker en andens eneret hertil.

2) overtræder § 2 eller § 14.

3) udbyder til salg eller på anden måde blandt almenheden spreder eksemplarer af fotografiske billeder, der er fremstillet i strid med loven.

På samme måde straffes den, der i den hensigt at sprede dem blandt almenheden eller at vise dem offentligt indfører eksemplarer af fotografiske billeder, når eksemplarerne er

fremstillet uden for riget under sådanne omstændigheder, at en tilsvarende fremstilling her i riget ville have været i strid med loven.

Er overtrædelsen begået af et aktieselskab eller lignende, kan der pålægges virksomheden som sådan bødeansvar.

Foranstående straffebestemmelser omfatter ikke uagtsomt forhold, medmindre uagtsomheden er grov.

Overtrædelserne påtales af den forurettede.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 33, II s. 9, III s. 3, Da. IV s. 14. Fi. Foto I s. 24, Fi. II s. 39. No. Foto II s. 11. Sv. I s. 482-83, II s. 348-49.

1. Straffebestemmelser

Bestemmelserne i nærværende paragraf er udformet i væsentlig overensstemmelse med straffebestemmelserne i ophavsretslovens § 55, der kan derfor i alt væsentligt henvises til kommentarerne til denne paragraf. Særlig bemærkes, at man også her – i overensstemmelse med den finske og svenske lov, men i modsætning til, hvad der gælder i den norske lov – har indført hæftestraf, når krænkelsen sker under skærpende omstændigheder. Således som bestemmelsen er udformet, må det også her antages, at hæftestrafen er den eneste straffeform, hvor der foreligger skærpende omstændigheder. Dette kan virke hårdt, særlig hvis det f.eks. er en overtrædelse af kildeangivelseskravet i § 14, der er begået under skærpende omstændigheder.

Det er ikke strafbart efter fotografiloven at benytte et fotografi i medfør af §§ 7 eller 9 uden at betale det herfor skyldige vederlag.

Som en forskel fra ophavsrettens strafferegulering skal peges på følgende:

Da spredningen af ulovlige eksemplarer ikke – som i ophavsretten – omfattes af selve forbudsnormen i § 1, har man måttet selvstændig kriminalisere den ved bestemmelsen i stk.

1. nr. 3. En tilsvarende bestemmelse findes ikke i den norske lov. Bestemmelsen omfatter ikke det forhold, at et eksemplar, der er fremstillet lovligt til privat brug med hjemmel i § 5, senere anvendes til ikke-privat brug. Det må formentlig være tilladt at anvende bestemmelsen i § 17, stk. 1. nr. 3 analogisk på et sådant forhold, jfr. Straffelovens §§ 1 og 2.

2. Påtaleregulering

Reglen er analog med den for ophavsretten gældende efter § 55, der er dog den forskel, at *droit moral* krænkelse efter fotografens død *kun* kan påtales af arvingerne.

§ 18

ERSTATNING

Tab, som er forvoldt ved en af de i § 17 nævnte overtrædelser, kan kræves erstattet efter almindelige erstatningsregler. Den, der har krænket en fotografs eller bestillers ret ved strafbart forhold, kan dømmes til at betale den forurettede en godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

For så vidt det skønnes rimeligt, kan der tilkendes den forurettede erstatning, selv om overtrædelsen er begået i god tro. I dette tilfælde kan erstatningen dog ikke overstige den ved overtrædelsen indvundne fortjeneste.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 33, II s. 9, III s. 3, Da. IV s. 14. Fi. Foto I s. 24, Fi. II s. 39. No. II s. 11-12. Sv. I s. 483.

Erstatningsreglerne er ganske analogiske med de regler, der gælder for krænkelse af ophavsrettigheder, jfr. ophavsretslovens § 56 og de i forbindelse med denne givne kommentarer.

tarer. De handlinger, der udløser erstatningskravet, er beskrevet ved henvisning til angivelsen af de strafbare handlinger i § 17.

I kommissionsforslaget af 1951 var bestemmelsen fra ophavsretten om godtgørelse for ikke-økonomisk skade udeladt herud fra synspunktet om fotografiloven som en i alt væsentligt af hensyn til økonomiske interesser præget lov. I den endelige lov har man også på dette punkt efterlignet ophavsretten og det er understreget, at fotografiloven også i høj grad værner fotografens personligt ideelle interesser. Når »bestilleren« er medtaget som berettiget til godtgørelse for ikke-økonomisk skade, må det pointeres, at godtgørelse for krænkelse af *droit moral* kan tilkomme fotografen, selv om fotografiretten iøvrigt i kraft af § 12 tilkommer bestilleren, se § 12, stk. 3.

§ 19

INDDRAGNING E. L. AF ULOVLIGE EKSEMPLARER M. V.

Det kan ved dom bestemmes, at eksemplarer af et fotografisk billede, der er fremstillet, indført eller gjort tilgængelige for almenheden i strid med denne lov, skal inddrages til fordel for den forurettede eller overdrages til ham mod et vederlag, der ikke overstiger fremstillingsomkostningerne. Det samme gælder plader, klicheer og andet, som kan tjene til ulovlig fremstilling af fotografiet.

I stedet for inddragning eller overdragelse kan det bestemmes, at genstandene helt eller delvis skal tilintetgøres eller på anden måde gøres utjenlige til ulovlig brug. Hvis det under hensyn til eksemplarenes kunstneriske eller økonomiske værdi eller omstændighederne i øvrigt skønnes rimeligt, kan

retten tillade, at de fremstillede eksemplarer gøres tilgængelige for almenheden mod erstatning og godtgørelse til den forurettede.

Bestemmelserne i denne paragraf kan ikke anvendes over for den, som i god tro har erhvervet fotografier til privat brug.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 33, II s. 9, III s. 3, Da. IV s. 14. Fi. Foto I s. 24. No. Foto II s. 12. Sv. I s. 483.

Bestemmelsen er ganske analog med reglen i ophavsretslovens § 57. De bemærkninger, der er gjort til denne paragraf, gælder derfor også f.s.v. angår foto-lovens § 19.

Om udeladelsen i nærværende paragraf af ordene »her i riget«, der i ophavsretslovens § 57 findes tilføjet efter ordene »tilgængelige for almenheden« se foran s. 306.

§ 20

LOVENS ANVENDELSESOMRÅDE. DANSKE OG UDENLANDSKE FOTOGRAFIER

Denne lov gælder fotografiske billeder, der er fremstillet af personer, som er danske statsborgere, af personer, der har hjemsted i Danmark, eller af sådanne statsløse eller flygtninge, som er fast bosat her. Loven gælder tillige fotografiske billeder, der først er udgivet i Danmark.

Under forudsætning af gensidighed kan rækkevidden af lovens bestemmelser udvides i forhold til andre stater ved kgl. anordning.

Ved kgl. anordning kan loven tillige gøres anvendelig på fotografiske billeder, der først er udgivet af mellemfolkelige

organisationer, samt på ikke udgivne billeder, som sådanne organisationer har ret til at udgive.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 33, II s. 10, III s. 3.
Fi. Foto I s. 24. No. Foto II s. 12. Sv. I s. 483-84, II s. 349.

Disse regler svarer ganske til dem, der gælder for værker efter ophavsretsloven, se dennes §§ 58 og 60. Loven gælder umiddelbart kun til fordel for danske fotografier, hvad der forstås herved, er angivet i stk. 1. Ved kgl. anordning kan der gives »konventionsbeskyttelse« til fremmede fotografier, stk. 2. Den anordning, der vil blive udstedt på grundlag heraf, vil blive gengivet i den supplerende bog, jeg agter at udsende om kortere tid, med kommentarer. Her vil i det hele taget blive givet en nærmere fremstilling af forholdene med hensyn til danske fotografiers beskyttelse i udlandet og udenlandske fotografiers beskyttelse i Danmark.

Reglen i stk. 3. svarer ganske til ophavsretslovens § 60, stk. 2 og der kan henvises til kommentarerne vedrørende denne bestemmelse.

§ 21

OVERGANGSREGLER

Loven gælder også fotografiske billeder, som ville kunne opnå beskyttelse efter den hidtil gældende lovgivning.

Aviser og tidsskrifter kan, hvis ikke andet er aftalt, på ny benytte fotografiske billeder, som de inden lovens ikrafttræden har erhvervet retten til at gengive.

Henvisninger til motiver: Da. Foto I s. 33, II s. 10, IV s. 14.
Fi. Foto I s. 24. No. Foto II s. 12-13. Sv. I s. 484, II s. 350.

ad stk. 1. Da der ikke i den hidtil gældende lov har været

foreskrevet nogen tid inden hvilken fotografiet skulle anmeldes for at opnå lovens beskyttelse, som, når anmeldelse var foretaget, antoges at gælde i 10 år fra anmeldelsen, betyder ordene i stk. 1., at den nye lov praktisk talt kommer til anvendelse på alle de ved dens ikrafttræden eksisterende fotografier, som ikke på dette tidspunkt var over 25 år gamle.

ad stk. 2. Da loven således kommer til anvendelse også på ældre fotografier, der befinder sig i pressens arkiver, og da da disse billeder på grund af de besværlige krav, som loven af 1911 stillede, praktisk talt aldrig har været anmeldt til beskyttelse, har man frygtet, at tilkomsten af den nye lov skulle betyde, at fotografen nu skulle kunne gøre en ret gældende over for bladet med hensyn til disse forlængst overdragne billeder. Derfor har man i Folketinget indføjet bestemmelsen i stk. 2.

Det må iøvrigt antages, at reglen gælder som en ren selvfølge, se også de svenske motiver II s. 350. Hvis dette ikke var tilfældet, var det uheldigt, at reglen ikke også omfatter andre erhververe af ældre billeder, f. eks. en forlægger.

§ 22

IKRAFTTRÆDEN

Denne lov træder i kraft 1. oktober 1961. Lov nr. 131 af 13. maj 1911 om eneret til fotografiske arbejder ophæves.

Ikrafttrædelsesdatoen er den samme som den, der gælder for ophavsretsloven.

Den finske lov træder i kraft den 1. september 1961, den norske er trådt i kraft den 1. juli 1960 og den svenske den 1. juli 1961.

OVERSIGT
*over de til indholdet af de enkelte paragraffer
i den danske ophavsretslov
svarende paragraffer i de finske, norske og svenske love*

Dansk lov §	Finsk lov §	Norsk lov §	Svensk lov §
1	1	1	1
2	2	2	2
3	3	3	3
4	4	4	4
5	5	5	5
6	6	6	6
7	7	7	7
8	8	8	8
9	9	9	9
10	10	10	10
11	11	11	11
12	12	16, 1 ^o	12
13	13	12	13
14	14	13	14
15	15	14	15
16	16	15	16
17	17	16, 2 ^o	17
18	18	17	18
19	19	—	19
20	20	18	20
21	21	19	21
22	22	20	22
23	23	21	23

Dansk lov §	Finsk lov §	Norsk lov §	Svensk lov §
24	24	22	24
25	25	23	25
26	26	24	26
27	27	25	27
28	28	26	28
29	29	27	29
30	41	28	41
31	42	29	42
32	30	30	30
33	31	31	31
34	32	32	32
35	33	34	33
36	34	34	34
37	35	35	35
38	36	36	36
39	37	37	37
40	38	38	38
41	40	39, 1°	40
42	39	39, 2°	39
43	43	40	43
44	44	41	44
45	45	42	45
46	46	45	46
47	47	—	47
48	48	45	48
49	49	43	49
50	50	44	—

Dansk lov §	Finsk lov §	Norsk lov §	Svensk lov §
51	51	46	50
52	52	47	—
53	53	48	51
54	54	51	52
55	56, 60, 62	54	53, 57, 59
56	57, 60	55	54, 57
57	58, 59	56	55, 56
58	63	57	60
59	64	58	61
60	65	59	62
61	66–72	60	65–70
62	—	—	—
63	73	61	63–64

TILSVARENDE OVERSIGT
vedrørende fotografilovene

Dansk lov §	Finsk lov §	Norsk lov §	Svensk lov §
1	1	1	1
2	2	2	2
3	3	3	3
4	4	4	4
5	5	5	5
6	6	6	6
7	7, 8	7, 8	7
8	9	8	8
9	10	8	9
10	11	9	10
11	12	8	11
12	15	10	14
13	13	11	12
14	14	12	13
15	16	13	15
16	17	14	—
17	18, 23	16	16, 21
18	19	17	17
19	20, 21	18	18, 21
20	24, 25	19	22, 23
21	26	20	[24]
22	27	21	[24]

Alfabetisk emneregister

1. Ophavsret

- Administrative forskrifter, 119
 Adressekalendere, 272
 Afhængig benyttelse af værk, 88
 Afregningspligt, 227
 Afskrift, 130
 Afskrivning, 76
 Aftaleloven, 190
 Agent, ansvar, 296
 Aktieselskab, dansk, 317
 –, strafansvar, 296
 Aktstykker, offentlige, 119
 Almanakker, 324
 Almenheden, begreb, 79
 Almennyttig fremførelse, 163
 Alment kendt pseudonym, 114
 Amerikanske staters organisation,
 værker fra, 320
 Andelsselskab, strafansvar 296
 Andorra, besk. for værker fra, 319
 Anerkendelsesdom, 287
 Anklagemyndigheden, droit moral,
 284
 Annonce, 67
 Anonyme værker, rettens varighed,
 243
 Anonymitet, 94
 Anonymt værk, repræsentations-
 regel, 115
 Anseelse, ophavsmandens, 96, 282
 Ansvar for ophavsretskrænkelse,
 hvem har? 293
 Ansættelseskontrakt, 191
 Antologi, 107, 232
 Arbejdstagere, 191
 Argentina, besk. for værker fra,
 319
 Arkitektur, 66
 Arkiver, fotokopiering, 135
 Arrangørens ansvar, 294
 Arrest, 209
 Ophavsret. 24
 Artikler, besk. for, 145
 Artister, ingen besk., 253
 Arv, 204
 Arvinger, flere, 205
 –, ny udgave, 229
 –, strid mellem, 209
 Australien, besk. for værker fra,
 319
 Aviser, se pressen
 –, besk. for, 107
 Baggrundselement, værk som, 74
 Ballet, 60
 Bearbejdelse, 96
 –, besk. for, 101
 –, besk. mod, 88
 Begrænset overdr., 193
 Belgien, besk. for værker fra, 319
 Bernerkonventionen, 312, 318, 319
 –, rettens varighed, 241
 Beskrivende værker, grafiske og
 plastiske, 68
 Beskæring, 96, 282
 Bestiller, ansvar, 295
 Bestilling, 190, 214, 220, 294
 Bestyrelsesformand, ansvar, 296
 Betænkninger, 121
 Bibler, 324
 Biblioteker, fotokopiering, 135
 Bibliotek, ikke inddragning af
 bøger i, 306
 Biblioteksafgift, 172
 Bidrag til samleværker, 234
 Billedkunst, 62
 Billedoptagelser til skolebrug, 153
 Billedoptagelse (udøv. kunst), 256
 Billigudgave, 76, 231
 Blad, arkiveksempl. ikke inddrag-
 ning, 306
 Blade, ansvar, 295

- Bladtegninger, 147
 Blanketter, 272
 Blindeskrift, gengivelse i, 153
 Bogform, ret til udg. i, 231
 Bogtrykker, ansvar, 295
 Boopgørelse, 205
 Boslod, 206
 Brasilien, besk. for værker fra, 319
 Breve, 56
 Broer, 66
 Brudstykke, gengivelse af, ved lån, 183
 Brugskunst, 63
 –, gengivelse af, 78
 –, rettens varighed, 242
 –, ændring af værket, 137
 Bulgarien, besk. for værker fra, 319
 Bygning, afbildning af, 177
 –, ændring af, 137
 Bygninger, ikke inddrag., 307
 Bygningskunst, 66
 Bygningsprojekt, 53-54
 Bygningsværker, gengivelse af, 78
 Bygningsværk, opført i Danmark, 313
 Byplan, 66
 Bøde, 288
 Båndcentraler, skolernes, 152
 Båndoptagelse, 77
 –, besk. for, 261
 Båndoptagelser i radio, 168
 –, til privat brug, 132
 Båndoptagelse til skolebrug, 151

 Cambodia, besk. for værker fra, 319
 Canada, besk. for værker fra, 319
 Ceylon, besk. for værker fra, 319
 Chile, besk. for værker fra, 319
 Citatfusk, straf, 292
 Citatret, 139
 –, pressens, 145

 Citatsamling, 141
 Copyright, 75
 Costa Rica, besk. for værker fra, 319
 Cuba, besk. for værker fra, 319

 Dagsbegivenheder, lån af kunstværker, 147
 Dagsbegivenhed, fremførelse ved, 164
 Dahomey, besk. for værker fra, 319
 Dansemusik, 163
 Danseskole, 81, 152, 161
 Dansk Forfatterfond, 173
 – Forfatterforening, 166, 195
 – Selskab for Ophavsret, 7
 Danske Dramatikeres Forbund, 195
 – statsborgeres værker, 312
 – værker, def., 311
 Deponering af ulovlige ekspl., 308
 Devaluering, 204
 Digte, gengivelse i musikalter, 155
 –, off. fremførelse af, 155
 Direktør, ansvar, 296
 Diskussionsudsendelser, 175
 Dobbeltfrembringelser, 51
 Domaine d'Etat, 243
 – public payant, 243
 Domicil i Danmark, 312
 DRAMARET, 195
 Droit moral, 91
 – –, efter ophavsrettens ophør, 281
 – –, film, 236
 – –, i forhold til radio, 168
 – –, ikke vedr. pladebesk., 261-62
 – –, låneregler, 181
 – –, ophavsretskrænkelser, 292
 – –, overgang til arvinger, 206
 – –, udøv. kunst, 257, 267
 – –, ved samleværk, 109
 Droit moral-udvalget, 283

- Droits voisins, 247, 313
 Duplikat af kunstværker, 196
 Dødsbo, 185
 Dødsfald, 205
 Døveskoler, fotografering af værker, 153

 Editio princeps, 246
 Eftertryk, 72
 Éngangshonorar, 218
 Egenart, ophavsmandens, 96, 282
 »Ejendomsret«, overdr. af, 192
 »Ejendomsretten«, overdr. af, 213
 Ejendomsret til manuskript, 216
 Ejendomsretssynspunkter, 46-47
 Eksamensopgaver, 121
 Eksemplar, ejendomsret til, 217
 –, lovlig fremstillet før 1. oktbr. 1961, 322
 Eksemplar fremstilling i forlagsforhold, 214
 Eksemplar, fremstilling af, 75
 –, overdr. af, 190
 Eksemplar fremstilling for blinde, døve og talelidende, 153
 –, privat, 126
 –, udøv. kunst, 255
 Ekspropriation af ophavsret, 187
 Ekstinktion af ophavsret, 186
 Enelicens, 194
 Eneret, 72
 – for forlægger, 230
 –, overdr. af, 193
 – til fremførelse, 211
 – til mellemmandsvirksomhed, 195
 – til »præstationer«, 249
 Engageringskontrakt, 191
 England, besk. for værker fra, 319
 Ensemble, 254
 Ecuador, besk. for værker fra, 319
 Erfaringsiagttagelse, ikke besk. for, 105

 Erhvervsmæssig fremførelse af værker, 162
 Erhvervsøjemed, udelukker privat brug? 127-28
 Erstatning, 298
 – for undladt inddragning, 308
 –, ved god tro, 301
 Erstatningsberegning, 303
 Erstatningspligt, forlæggerens, 222

 Fabrik som fremstiller, 294
 Fabriksmusik, se industrimusik
 Fastsættelsesdom, 287
 FBVA, 216
 Feature, 269
 Festforestilling, radioudsendelse, 258
 Feuilletonret, 76
 Fiksering, 77
 Filippinerne, besk. for værker fra, 319
 Film, besk. for lydfilm, 261
 –, forevisning af, 87
 –, navngivelsespligt, 95
 –, optagelse af kunstværk, 177
 –, rettens varighed, 240, 242
 Filmatisering, aftale om, 235
 –, ret til ændring? 200
 Filmselskab, ansvar, 295
 Filmsinstruktør, 254
 Filmsoptagelse, besk. mod, 77
 Filmsreportage, 164
 Filmsroman, 76
 Filmværk, 61
 Filmværker, def., 50
 Filmværks fremførelse, ingen låne-regel, 160
 Finland, besk. for værker fra, 319
 Fjernsyn, artister i, 253
 Fjernsyn, diskussionsudsendelser, 175
 –, optagelse af kunstværk i, 177

- Fjernsyn, udsendelsesret, 165
 Fjernsyn, visning af film i, 239
 Fjernsynsudsendelse, besk. for, 269-70
 Flere arvinger, 205
 Flygtninge, 312
 Flygtningekonventionen, 312
 F.N., værker fra, 320
 Fogedforbud, 287
 Folkeoplysende fremførelse, 163
 Folketinget, forhandlinger i, 175
 Fonograf, 260
 Forarbejder, 54
 Forbud, ved fogeden, 287
 – mod eftertryk, 142
 – mod eftertryk, i pressen, 146
 – mod radioudsendelse, 167
 – på værk ang. udlån og udleje, 174
 Forbudsklausul vedr. pladebesk., 267
 Forbudsret, 72
 Force majeure, 221
 Foredrag, 58
 Foredragsholder, besk. for fremførelsen? 253
 Forelæsninger, 58, 161
 Forenede Nationer, værker fra, 320
 Forening, 81
 Foreninger, ansvar, 294
 –, strafansvar, 296
 Foreningen til beskyttelse af videnskabeligt Arbejde, 216, 233, 234
 Forevisning, se visning
 Forfatternavn, 115
 Forfatterråd, Nordisk, 216
 Forhandlinger i off. myndigheder, 175
 Forhåndserklæring ang. droit moral, 283
 Forkortelse, 88
 Forlag, overdragelse af, 200
 Forlagsaftale, 212
 Forlægger, ansvar, 295
 –, besk. mod import, 293
 –, def., 213
 Forlæggers ret, 230
 Forlæggerråd, Nordisk, 216
 Formaliteter, 44
 Forme, inddrag. af, 307
 Formkrav, forlagsaftale, 214
 – ved overdr. af ophavsret, 190
 Formularer, 272
 Formål, værkets, 52
 Forretningsafdeling, 200
 Forsinkelse med udgivelse, 222
 Forskrifter for arvinger, 207
 –, ophavsmandens, 292
 Forsæt, 286
 Forsæt (straf), 290
 Forsøg, 73
 Fortjeneste, ulovlig, 301
 Fortryk, 72
 Forveksling af betegnelse for værk, 277
 Forvekslingsregel vedr. kunstværker, 280
 Forældelse, 325
 Fotografering af kunstværker, 280
 Fotografibeskyttelse, mot. for særlovgivning, 248
 Fotografier, besk. som kunstværker? 122
 Fotokopiering, 76, 129
 –, privat, 134
 Frankrig, besk. for værker fra, 319
 Frembringer, 56
 Fremførelse, offentlig, 82
 – ved gratisforanstaltninger, 162
 –, overdr. af ret til, 210
 Fremtidige værker, overdr. af, 189
 Fri benyttelse af værk, 88, 105
 Frist for udgivelse, 221, 223
 Fuldstændig overdragelse, 192
 Funktionærer, 191

- Fællesværk, 109
 Fællesværker, rettens varighed, 240
 Færøernes radio, udsendelsesret, 165
 Føljetonret, 231
- Garantisum, 189, 223, 226
 Generalklausul, 231
 –, konkurrencelovens, 90
 –, plader, 260
 Generalklausulen, nyheder, 275
 Genstand, ophavsrettens, 48 ff
 Gentagelse af kunstværk, 196
 Genudgivelse, 222
 Genudsendelse, 267
 Genudsendelser (udøv. kunst), 255
 Geodætisk Institut, 324
 Glasmaleri, 62
 Gobelin, 62
 God presseskik, 145
 – skik, 95
 – skik, ved citering, 140
 – skik, ved kildeangivelse, 182
 – skik, ved kontraktregulering 202
 Godtgørelse for ikke-økonomisk skade, 303
 – for undladt inddragning, 308
 God tro, begreb, 300
 – tro, eksemplarer erhvervet i, 307
 – tro, erstatning i tilfælde af, 300
 Godtros erhvervelse, 186
 Grafisk kunst, 62
 Grammofon, låne-reglernes anvendelse? 161
 Grammofonoptagelser til skolebrug, 153
 Grammofonplader, 246
 –, se plader
 Grammofonplade, optagelse på, 77
- GRAMO, 195
 Gratisforanstaltning, fremførelse ved, 162
 Grov uagtsomhed, 290
 Grundbegreber, ophavsrettens, 47
 Grækenland, besk. for værker fra, 319
 Grønland, 312
 Grønlands radio, udsendelsesret, 165
 Gudstjeneste, fremførelse af værk ved, 161
 –, lån til bøger, 148
 Gyldighedstid, besk. for plader, 260-61
 –, for udlændinge, 241
 –, ophavsrettens, 239
 – (udøv. kunst), 256
 Gældsfragælsesbo, 209
- Habilitet, 190
 Haiti, besk. for værker fra, 319
 Handlingsdom, 222, 287
 Harmonisering af musikværk, 103
 –, simplificering ved lån, 184
 Haveanlæg, 66
 »Hele forfatterretten«, overdr. af, 213
 Hele ophavsretten, overdr. af, 192
 Hjemsted i Danmark, personer med, 312
 Holland, besk. for værker fra, 319
 Honorar, 189
 –, forfaldstid, 227
 –, normgivende for erstatn.? 302
 –, oppebåret, 224
 Hotel, ansvarligt? 294
 Hovedprincip, den nye lovs, 43-45
 Hæfte, 288
 Hævebeføjelse, 222, 224
 Hæveret, filmsaftaler, 237
 Højtaler, demonstration af, 73
 Hørespil, 60

- Håndbøger, 53, 57, 106
 –, bidrag til, 234
- Idé, ikke besk. for, 142
 Idéer, tilegnelse af, 105
 Ikrafttræden, 324
 Immaterialretsteorien, 47
 Import, 293
 – af eksemplarer, 86
 Importør, ansvar, 295
 Inddragning af ulovlige eksemplarer, 304
 –, undladelse af, 309
 Indførsel, se import
 Indhold, besk. for? 142
 –, meddelelse om værks, 90
 –, ophavsrettens, 70 ff
 Indien, besk. for værker fra, 319
 Indskrænkninger i besk., anvendelsesområde, 321
 – i ophavsretten, 124
 Indspilning af film, aftalens omfang, 238
 Indspilningspligt for film, 236
 Industrimusik, 80, 83, 163
 Inflation, 204
 Institut for Eneretsforskning, 7, 12
 International ophavsret, 8
 Interview, 58
 Irland, besk. for værker fra, 319
 Island, besk. for værker fra, 319
 Israel, besk. for værker fra, 319
 Italien, besk. for værker fra, 319
- Japan, besk. for værker fra, 319
 Jazzificering, 97, 283
 Journalister, 191
 Journalistens ret til sit bidrag, 108
 Jugoslavien, besk. for værker fra, 319
- Kalendere, 324
- Karikatur, 74, 105
 –, droit moral, 97
 Kataloger, 270
 Katalog, afbildn. af kunstværk i, 177
 Kataloger, besk. f. efter dansk lov, 316
 – fra off. museer, 121
 –, ikke besk. f. udenlandske, 320
 –, overgangsregler, 323
 Kattuntryk, 215
 Kildeangivelse, 109
 –, ved lån, 181
 Klassiske værker, besk. for, 282
 Klicheer, inddrag. af, 307
 KODA, 195
 –, radioaftale, 166, 169
 Kolorering af fotografi, 124
 Kommunalbestyrelse, forhandlinger i, 175
 Komposition, reklames, 67
 Koncertprogrammer, tekst i, 155
 Konfiskation, 309
 Kongelige teater, transmission, 258
 Konkurrence, 191
 –, ophavsmandens, 194
 Konkurrenceklausul, ophavsmandens, 231
 Konkurrencelovens generalklausul, 90, 231
 –, navneregul, 276
 Konkurs, 209
 Kontraktforhold, erstatning i og udenfor, 299
 Kontraktregulering, 201
 Konventionsbeskyttelse, 311, 318
 Kopiering, privat, 126
 Koralbøger, 149
 Koreografisk værk, 60
 Korsangere, 254
 Kort, 68
 –, gengivelse af, 78
 –, Geodætisk Instituts, 324

- Kreditorforfølgning, 208
 Kulturelle interesser, 281
 Kunstforlag, 215
 Kunsthåndværk, 63
 Kunstindustri, 63
 Kunstneriske hensyn, undladelse af inddragning, 306
 – værker, def., 49
 Kunstværk, begreb, 279
 –, def., 50
 –, fast anbragt på bygning i Danmark, 313
 Kunstværker, forvekslingsregel, 278
 Kunstværk, fremstilling af eksemplar af, 131
 Kunstværker, gengivelse af, 78
 –, gengivelse i pressen, 147
 –, lån til skolebøger, 150
 Kunstværk, optagelse i skriftværk, 143
 – på plads eller vej, 177
 –, spredning af, 177
 Kunstværker, ufærdige, 209
 Kunstværk, visning af, 177
 Kvalitetskrav, 52
- Landkort, 121
 Laos, besk. for værker fra, 319
 Leistungsschutz, 249
 Leksika, 106, 234
 Libanon, besk. for værker fra, 319
 Liberia, besk. for værker fra, 319
 Licens, 193, 194
 – til fremførelse, 211
 Liechtenstein, besk. for værker fra, 319
 Lister, 272
 Litterært værk, 56
 – værk, def., 49
 Love, 119
 Lumpsum, 218
 Luxemburg, besk. for værker fra, 319
- Lydfilm, besk. for, 261
 Lydoptagelse, afgift ved benyttelse af, 262
 –, besk. for, 259
 – i radio, 168
 – til skolebrug, 151
 Lysbilledforevisning, 87
 Lærestalter, bøger til, 149
 Lærebog, nyt oplag, 98
 Læseapparater for læsehæmmede, 154
 Læsebøger, 149
 Læsehæmmede, foranstaltninger for, 152
 Læsekredsafgift, 173
 Lånerregler, 44-45, 124
 –, droit moral, 181
 –, udøv. kunst, 257
 –, undtagelsesregler? 125
 –, vedr. pladebesk., 262
 Låneret, pressens, 144
- Magnetofonbånd til skolebrug, 150
 Magnetofoner, 132
 Maleri, 62
 –, forvanskning af, 98
 Mangfoldiggørelse, def., 214
 Manuskript, ejendomsret til, 216
 –, kreditorforfølgning i, 209
 Marionetspil, 60
 Marokko, besk. for værker fra, 319
 Meddelelse, fra nyhedsbureau, 273
 – om udstilling, afbildning, 177
 – om værks indhold, 90
 Medhjælp, 111
 – ved eksemplarfremstilling, 128
 Mekaniske instrumenter, fremførelse ved, 82
 – rettigheder, 75
 – rettigheder, forh. til radio, 168
 Mellemmandsvirksomhed, eneret til, 195

- Mercur, 170
 Mexico, besk. for værker fra, 319
 Middelalder, besk. for værker fra, 284
 Mikrofotografering, 77
 Milieu, anbr. i uheldigt, 97
 Minerva, radioaftale, 166
 Monaco, besk. for værker fra, 319
 Mosaik, 62
 Mundtlige værker, 58
 Museer, fotokopiering, 135
 Musik, særregel vedr. film, 238
 Musikalier, digte i, 155
 –, udlejning af, 172
 –, udlejning af (overgang), 322
 Musik-dramatisk arbejde, 112
 Musikforlæggere, 216
 Musikpotpourri, 107
 Musikskoler, 149
 Musikværk, 50, 59
 –, kopier af, 129
 –, tekst til, 155
 Myndigheder, 190
 Myndigheder, forhandlinger i, 175
 Mærke, besk. for, 276
 –, ophavsmandens, 114
 Møder, bøger til brug ved, 148
 –, hæfter til brug for (sang), 156
 Mønsterlov, 122
 Mønsterret, mot. for særlovgivning, 248
- Navn, besk. for, efter konkurrence-loven, 276
 – på værk, formodningsregel, 113
 Navngivelsespligt, 94
 Navngivning af anonymt eller pseudonymt værk, 116
 NCB, 195
 –, radioaftale, 169
 NIR, 7
 Nordisk Copyright Bureau, se NCB
- Nordisk fælleslovgivning, 7-8, 42
 – Immaterielt Rättsskydd, 7
 – normalkontrakt (forlag), 216
 – normalformular, 231
 Norge, besk. for værker fra, 319
 Normalformular, nordisk, 226
 Nye beskyttelsesregler, anvendelse, område, 321
 – rettigheder, overdr. af, 198
 Nyheder, 273
 – i pressen, 147
 Nyhedsbureau, meddelelse fra, 273
 Nyhedskrav? 55
 Nyt oplag, ændringer i, 228
 Ny Zealand, besk. for værker fra, 319
 Nævn, vedr. vederlag, 285
- Offentlig, grænsen til privat, 128
 – fremførelse, 82
 – fremførelse, overdr. af ret til, 210
 Offentlige aktstykker, 119, 273
 Offentliggørelse, begreb, 79
 –, def., 116
 Oldtid, besk. for værker fra, 284
 Omarbejdelse, besk. for, 101
 –, besk. mod, 88
 Omfang, værkets, 52
 Omsætning af musikværk, 101
 Opdagelser, 59
 Opera, 60, 107, 112
 Operette, 60, 112
 Opførelse, 82
 Opgørelse fra trykkeri, 226
 Ophavsmand, forståelse af ordet, 187
 –, udtrykket, 43
 Ophavsret, def., 93
 –, udtrykket, 43
 Ophavsretskrænkelser, 292
 Oplag, def., 217

- Oplysninger om fakta, ikke besk. for, 105
- Oplæsning, 82
- Optionsaftale, 214
- Organisation, af ophavsmænd, 195
- Organisationer, radioaftale, 166
- Originaleksemplar, 196
- Overdragelse af afgiftsret (udøv. kunst), 267
- af droit moral, 99
 - af eksemplar, 196
 - af ophavsret, 188
 - af ret til udøv. kunst, 257
- , pladebesk., 262
- Overdragelsesregler, overgangsregler m. h. t., 322
- , overtrædelse af, 292
- Overførelse af udøv. kunst, 256
- af udøv. kunst i Danmark, 315
 - af udøv. kunst, udenfor Danmark, 315
 - til anden kunstart, 104
- Overgangsregler, 321
- Oversættelse, af off. aktstykker, 120
- , besk. for, 101
- , forlagsaftale, 215
- Oversættelser, forlagsregler? 235
- Oversættelsesret, forlæggers, 231
- Oversætterforbund, norsk, radioaftale, 166
- Pakistan, besk. for værker fra, 319
- Pantomime, 60
- Pantsætning af forlagskontrakt, 194
- af ophavsret, 194
- Papirrationering, 222
- Parkkoncerter, 163
- Parodi, 74, 105
- , droit moral, 97
- Paternité, droit a la, 94
- Pengeværdi, forandring, 204
- Pensionat, 81, 294
- Personlige beføjelser, overdr. af, 189
- Plader, afgift ved benyttelse af, 262
- , besk. for, 259
 - , besk. efter dansk lov, 315
 - , fremførelse af i Danmark, 316
 - , fremførelse af udenfor Danmark, 316
 - , ikke besk. for udenlandske, 320
 - , overgangsregler, 322
- Plads, afbildn. af kunstværk på, 177
- Plagiat, def., 73
- Poesi, 56
- Polen, besk. for værker fra, 319
- Politiske møder, 175
- Portrætter, 196
- Portugal, besk. for værker fra, 319
- Posthume værker, 245
- Potpourri, 141
- Presselovens ansvarsregler, 295
- Pressemeddelelser, 147
- Pressemeddelelse, besk. for efter dansk lov, 317
- Pressemeddelelser, udenlandske, 273
- Pressens citatret, 145
- låneret, 144
 - ret til gengivelse af kunstværker, 147
- Presseoversigt, 141
- Prislistes, 272
- Privat benyttelse, def., 130
- brug, eksemplarer erhvervet til, 307
 - eksemplarfremsstilling, 126
 - , grænsen til offentlig, 128
 - kreds, def., 130
- Privilegier, 324
- Programmer, 272
- , besk. for efter dansk lov, 316
 - , ikke besk. for udenlandske, 320

- Programmer, overgangsregler, 323
 –, tekst i, 155
 Programoversigter, radioens, 273
 Præceptive overdragelsesregler, 198, 225
 Præstationsbeskyttelse, 249
 Pseudonym, 114
 –, besk. for, 276
 Pseudonyme værker, rettens varighed, 243
 Påtale, ved droit moral, 93
 – af droit moral, 282
 Påtalerregler, 297
 Påtaleret, forlæggers, 231
 –, udøv. kunstnere, 254
- Radio, terminologi, 164
 –, diskussionsudsendelser, 175
 Radioen, udsendelsesret, 165
 Radioens publikationer, 121
 Radioprogrammer, 272
 Radioprogram, besk. for, 269
 Radioreportage, 164
 Radioudsendelse, 83
 –, besk. for, 268
 –, besk. for efter dansk lov, 316
 –, droit moral, 97
 –, umiddelbar, 255
 Radioudsendelser, besk. for, overgangsregler, 323
 –, ikke besk. for udenlandske, 320
 Radioundervisning, 161
 Realitet, ydre, bet. for besk. ? 54
 Redegørelse for salg, 227
 Refereringsret, 142
 Registrering, 44
 Reklamer, 67, 273
 Religiøs opbyggelse, møder til, 161
 Reportage i film og radio, 164
 Reproduktionsanstalt, eksemplar-fremstilling, 128
 Repræsentationsregel for anonymt værk, 115
- Restaurant, ansvarlig ? 294
 Restoplag, angivelse af, 227
 Retsafgørelser, 119
 Retshåndhævelse, 286
 Retssager, forhandlinger i, 175
 Revideret udgave, 228
 Revyforestilling, 60
 Risiko ved forlagskontrakt, 221
 Rom-konvention, droits voisins, 314
 Royalty, 189, 194, 227
 Rumænien, besk. for værker fra, 319
 Råden over værk, def., 93
- Salg af kunstværk, afbildning, 177
 – af ulovlige eksemplarer, 171
 Salmebøger, 149
 Samarbejde om værk, 109
 Samlede værker, 232
 Samleværk, 106
 Samleværker, bidrag til, 234
 Samleværk, lån til, 148
 –, forlagsaftale, 215
 Samleværker, forlagsregler ? 233
 Samleværk, rettens varighed, 240, 245
 Sammenhæng, uheldig, anbr. i, 98
 Sammenstilling af oplysninger, 57, 270
 – af værker, 106
 Sang, 82
 Sangtekster, gengivelse i mødehæfter, 156
 Sceneinstruktion, 60, 104
 Sceneinstruktør, 254
 Sceneværk, 60
 –, litterært værk ? 50
 Sceneværks opførelse, ingen låneret, 160
 Sceneværker, radioudsendelse af, 167
 Schweiz, besk. for værker fra, 319

- Sekundære rettigheder, 263
 Selskabslokaler, fremførelse i, 84
 Serial rights, 76
 Signatur, anbringelse på kunst-
 værk, 278
 -, besk. for, 276
 Simpel licens, 194
 Skabende præstation, 51
 Skade, 302
 Skattelister, 121
 Skibe, 66
 Skifte, 205
 Skik, god, se god skik
 Skitser, 66
 Skolebøger, 148
 Skoler, 81
 Skriftværker, 56
 Skuespil, 60
 Skuespiller, besk. mod efterlig-
 ning? 252
 Skulptur, 62
 Slavisk efterligning, 87
 Sluttet kreds, 81
 Spanien, besk. for værker fra, 319
 Spredning, 84
 - af ulovlige eksemplarer, 170
 - af kunstværk, 177
 -, forlæggerens pligt til, 221
 Standard, retlig, 203
 Staten som arving, 207
 Statister, 254
 Statsløse, 312
 Stilelementer, tilegnelse af, 105
 Stiltiende aftale om overdr., 190
 STIM, 195
 Storbritanien, besk. for værker fra,
 319
 Straf, 288
 Strafbart forhold, 303
 Subjekt, 56
 -, v. film, 62
 Sydafrika, besk. for værker fra,
 319
 Syngespil, 60
 Syrien, besk. for værker fra, 319
 Sædvane, 203
 Særpræg, krav om ved udøv.
 kunst? 253
 Særtryk, 192, 233
 -, ret til at lave? 109
 Søkort, 121, 324

 Tab, erstatning for, 300
 Tabeller, 270
 -, besk. for efter dansk lov, 316
 -, ikke besk. for udenlandske,
 320
 -, overgangsregler, 323
 Talelidende, Inst. for, fotografe-
 ring af værker, 153
 Tanker, ikke besk. for, 105
 Tapetfremstilling, forlagsaftale?
 215
 Teater, ansvar, 295
 Tegneserie, 76
 Tegning, 62
 - i blad, ejendomsret til, 217
 Tegninger (beskrivende), 68
 Tekniske afbildninger, 68
 Teorier, ophavsretlige, 46-48
 TEOSTO, 195
 Territorialprincip vedr. »andre
 rettigheder«, 314
 Territorium, handlinger udenfor
 dansk, 293
 Thailand, besk. for værker fra,
 319
 Tidsskrift, besk. for, 107
 Tidsskrifter, se pressen
 -, bidrag til, 233
 -, fotokopiering, 134
 Tidsskriftartikel, lån af, 145
 Tilbygning, 132
 Tilintetgørelse, se inddragning,
 308
 Tilrettelæggelse af radiouds.,
 besk. for? 269
 Titel, besk. for, 276

- Titel skal angivet ved lån, 183
 Tjekoslovakiet, besk. for værker fra, 319
 Tjenesteforhold, 191
 Togplan, 272
 TONO, 196
 Total overdr., 192
 Transponering, 103
 Travesti, 74, 105
 Trykkeriseddel, 226
 –, samleværker, 235
 Trykning, 76
 Tryksatser, inddrag. af, 307
 Tråd, overførelse ved hjælp af, 256
 Tunis, besk. for værker fra, 319
 Tvangsarveret, 206, 207
 Tvangslicens, 44-45, 286
 –, radio, 166
 Tveværk, 112
 Tyrkiet, besk. for værker fra, 319
 Tyskland, besk. for værker fra, 319

 Uagtsomhed, 286
 – (straf), 290
 Udelukkende licens, 194
 Udenlandske pressemeddelelser, 273
 – værker, beskyttelse, 319
 Udførelse af musik, 82
 Udgave, def., 218
 –, ny, ændringer, 228
 Udgivelse, def., 116
 –, forlagsaftale, 215
 – i Danmark, 312
 Udgivelsespligt, 219
 Udgiver af samleværk, 107, 215
 Udleje af lovlige eksemplarer, 170
 – af musikværker, 227
 Udlæg, 208
 Udlån af lovlige eksemplarer, 170
 Udsendelse af værker i radio, 165

 Udstilling af kunstværk, afbildning, 177
 Udstyr, krænkende, 283
 Udvalgte værker, 232
 Udvidelse af bygning, 132
 – af ophavsretten, 198
 Udøvende kunst, afgift ved benyttelse af, 262
 – –, fremførelse af i Danmark, 316
 – –, fremførelse i Danmark, 315
 – –, fremførelse udenfor Danmark, 315
 – –, fremførelse af udenfor Danmark, 316
 – –, ikke besk. for udenlandsk, 320
 – –, overgangsregler, 323
 Udøvende kunstnere, 246 ff, 249
 Ugeblade, 147
 Ulovlige eksemplarer, inddragning af, 304
 – værker, besk. for, 55
 Umiddelbar besk., 311
 – radioudsendelse, 255
 Undervisning, fremførelse af værk ved, 161
 –, lån til bøger, 148
 Undervisningsministeriet, droit moral, 98, 283
 Undladelsesdom, 287
 Undtagelser, udover lovens? 73
 UNESCO, værker fra, 320
 Ungarn, besk. for værker fra, 319
 Universitet, Københavns, almanakprivilegium, 324
 Urimelige aftalevilkår, 202
 USA, rettens varighed, 241
 –, besk. for værker fra, 319
 Uskiftet bo, 205

 Vaisenhuset, 324
 Vanrøgt af kunstværk, 284

- Varighed, besk. for plader, 260-61
- , besk. for udøv. kunst, 256
- , for tveværk, 113
- , ophavsrettens, 239
- Varighedstid, for udlændinge, 241
- Vatikanstaten, besk. for værker fra, 319
- Vederlag, 189
- , nævn, 285
- , undladelse af at udrede, 292
- Vederlagsfri fremførelse, 163
- Vej, afbildn. af kunstværk på, 177
- Velgørende fremførelse, 163
- Verdenskonventionen, 312, 319
- , rettens varighed, 241
- Videnskabelige værker, 58
- Videreoverdragelse af ophavsret, 200
- Virksomhed, fremførelse i, 83
- Virksomheds ret til funktionærs værk, 191
- Visning af eksemplar, 86
- af kunstværk, 177
- af lovlige eksemplarer, 170
- Værk, def., 49
- , krav til, 51
- Værksted som fremstiller, 294
- Ægteskab, 185
- Ældre udgave, udgivelse af, 200
- udgave, udgivelse af, droit moral, 98, 229
- Ændret gengivelse, 87
- Ændring af bygning og brugs-kunst, 137
- af værket, 199
- Ændringer, besk. mod, 90
- , droit moral, 95
- i nyt oplag, 228
- Ændring, ved tilladte lån, 183
- Ødelæggelse af kunstværk, 138, 284
- Økonomiske beføjelser, overdr. af, 189
- Økonomisk skade, 302
- Østrig, besk. for værker fra, 319
- Åbenbart urimelige aftalevilkår, 202
- Åndsret, ophavsretten som, 47
- Åndsværk, def., 49

2. Fotografibeskyttelse

- Afbildning, 354
 Alment oplysende værker, optagelse i, 345
 Anseelse, fotografens, 340
 Ansættelseskontrakt, 353
 Arkiver, eksemplarfremsstilling, 344
 Arv, overgang ved, 353
 Atelier, 353

 Bernerkonventionen, 334
 Bestiller, 361
 Bestilling, 351
 Biblioteker, eksemplarfremsstilling, 344
 Billedarkiv, 342
 Billede, begreb, 337
 Blikfang, 349
 Bøde, 358
 Bånd, optagelse på, 337

 Dagblade, 346
 Dagsbegivenhed, 347
 Danske fotografier, 362
 Domicil, fotografens, 362
 Droit moral, 340, 352, 361

 Eksemplarer, fremsstilling af, 338
 – til privat brug, 343
 Eneret, 337
 Erstatning, 360
 – for undladt inddragning, 362

 Fiksering til fjernsyn, 349
 Film, 337, 338
 –, dagsbegivenhed i, 347
 Finland, foto-lov i, 333
 –, varighed, 357
 Firma, 341
 Fjernsyn, 338, 348
 –, dagsbegivenhed i, 347

 Fjernsyn, fiksering, 349
 Flygtninge, 362
 Forbud mod fjernsynvisning, 348
 Foredrag, visning i forbindelse med, 349
 Folketingsbehandling af loven, 333
 Formaliteter, 334
 Formalitetskrav, 335
 Formodning, 341
 Forsæt, 359
 Fotograf, def., 339
 Fotografisk billede, def., 337
 Fælles-nordisk lovgivning, 332
 Færøernes radio, 348

 Generalklausul, 334, 344
 Genstand, beskyttelsens, 337
 Gerningssteder, fot. af, 354
 Godtgørelse for undladt inddragning, 362
 God tro, erstatning, 361
 Gyldighedstid, 356
 Grønlands radio, 348

 Hjemsted, fotografens, 362
 Hæfte, 359

 Ikrafttræden, 364
 Import, 358
 Inddragning, 361
 Indhold, beskyttelsens, 336, 337

 Juridisk person, subjekt for fotoretten, 339

 Kildeangivelse, 355
 Klicheer, inddragning, 361
 Kreditorfølgning, overgang ved, 353
 Kritiske værker, optagelse i, 345

- Kunstnerisk værdi, 335
- Kunstværk, fotografi som, 334
- Lysbilleder, 338
- Medhjælper, 339
- Motiv, 338
- Museer, eksemplarfremsstilling, 344
- Navn, 341, 355
- Navngivelsespligt, 340
- Negativ, 337
- Norge, foto-lov i, 333
- , varighed, 356
- Nævn, ang. vederlag, 358
- Offentliggørelse, 357
- , def., 342
- Oplysende værker, optagelse i, 345
- Ophavsret, forhold til, 334
- Overdragelse af retten, 353
- Overgangsregler, 363
- Personlige interesser, 336
- Plader, inddragning, 361
- Politiefterforskning, 354
- Portrætter, 354
- Positiv, 337
- Pressefotografer, 346, 353.
- Pressen, tilpasning af foto til, 341
- Pressens arkiv, ældre fotografier i, 364
- Privat brug, 343
- brug, ikke inddragning af eksemplarer, 362
- Påtale, 360
- Reklamebrochure, 352
- Retsplejen, brug i, 354
- Signatur, 341
- Skade, ikke-økonomisk, 361
- , økonomisk, 361
- Statsløse, 362
- Straf, 358
- Subjekt, beskyttelsens, 339
- Sverige, foto-lov i, 333
- , varighed, 356
- Tab, 361
- Tilintetgørelse, 361
- Tilpasning til pressebrug, 341
- Uagtsomhed, 359
- Udenlandske fotografer, 362
- Udgivelse, def., 342
- Udhængsskab, 352
- Udstilling, 347
- af eksemplarer, 348
- Udstillingsret, 338
- Varighed, 356
- Vederlag, nævn, 358
- , undladelse af at betale, ikke straf, 359
- ved optagelse i bøger, 346
- Verdenskonventionen, 334
- Videnskabelige værker, optagelse i, 345
- Videnskabelig værdi, 335
- Visning af eksemplarer, 348
- , offentlig, 338
- Ældre fotografier, 364
- lov, 334
- Ændringer, 338, 340